నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

వినయపిటకే

పాచిత్తియ-అట్ఠకథా

౫. పాచిత్తియకణ్డం

౧. ముసావాదవగ్గో

౧. ముసావాదసిక్ఖాపదవణ్ణనా

యేసం నవహి వగ్గేహి, సఙ్గహో సుప్పతిట్ఠితో;

ఖుద్దకానం అయం దాని, తేసం భవతి వణ్ణనా.

౧. తత్థ ముసావాదవగ్గస్స తావ పఠమసిక్ఖాపదే **హత్థకోతి** తస్స థేరస్స నామం. సక్యానం పుత్తోతి **సక్యపుత్తో**. బుద్ధకాలే కిర సక్యకులతో అసీతి పురిససహస్సాని పబ్బజింసు, తేసం సో అఞ్ఞతరోతి. **వాదక్ఖిత్తోతి** "వాదం కరిస్సామీ"తి ఏవం పరివితక్కితేన వాదేన పరవాదిసన్తికం ఖిత్తో పక్ఖిత్తో పహితో పేసితోతి అత్థో. వాదమ్హి వా సకేన చిత్తేన ఖిత్తో. యత్ర యత్ర వాదో తత్ర తత్రేవ సన్దిస్సతీతిపి వాదక్ఖిత్తో. **అవజానిత్వా అవజానాతీతి** అత్తనో వాదే కఞ్చి దోసం సల్లక్ఖేన్తో "నాయం మమ వాదో"తి అవజానిత్వా పున కథేన్తో కథేన్తో నిద్దోసతం సల్లక్ఖేత్వా "మమేవ అయం వాదో"తి పటిజానాతి. **పటిజానిత్వా అవజానాతీతి** కిస్మిఞ్చిదేవ వచనే ఆనిసంసం సల్లక్ఖేన్తో "అయం మమ వాదో"తి పటిజానిత్వా పున కథేన్తో కథేన్తో తత్థ దోసం సల్లక్ఖేత్వా "నాయం మమ వాదో"తి అవజానాతి. **అఞ్ఞేనఞ్ఞం పటిచరతీతి** అఞ్ఞేన కారణేన అఞ్ఞం కారణం పటిచరతి పటిచ్ఛాదేతి అజ్ఝోత్థరతి, "రూపం అనిచ్చం జానితబ్బతో"తి వత్వా పున "జాతిధమ్మతో"తిఆదీని వదతి. కురున్దియం పన "ఏతస్స పటిచ్ఛాదనహేతుం అఞ్ఞం బహుం కథేతీ"తి వుత్తం. తత్రాయం అధిప్పాయో – యం తం పటిజాననఞ్చ అవజాననఞ్చ, తస్స పటిచ్ఛాదనత్థం "కో ఆహ , కిం ఆహ, కిస్మిం ఆహా"తి ఏవమాది బహుం భాసతీతి. పున మహాఅట్ఠకథాయం "అవజానిత్వా పటిజానన్తో పటిజానిత్వా అవజానన్తో ఏవ చ అఞ్ఞేనఞ్ఞం పటిచరతీ"తి వుత్తం. **సమ్పజానముసా భాసతీతి** జానన్తో ముసా భాసతి. **సఙ్కేతం కత్వా విసంవాదేతీతి** పురేభత్తాదీసు "అసుకస్మిం నామ కాలే అసుకస్మిం నామ పదేసే వాదో హోతూ"తి సఙ్కేతం కత్వా సఙ్కేతతో పురే వా పచ్ఛా వా గన్త్వా "పస్సథ భో, తిత్థియా న ఆగతా పరాజితా"తి పక్కమతి.

౨. **సమ్పజానముసావాదేతి** జానిత్వా జానన్తస్స చ ముసా భణనే.

౩. **విసంవాదనపురేక్ఖారస్సాతి** విసంవాదనచిత్తం పురతో కత్వా వదన్తస్స. **వాచాతి** మిచ్ఛావాచాపరియాపన్నవచనసముట్ఠాపికా చేతనా. **గిరాతి** తాయ చేతనాయ సముట్ఠాపితసద్దం దస్సేతి. **బ్యప్పథోతి** వచనపథో; వాచాయేవ హి అఞ్ఞేసమ్పి దిట్ఠానుగతిమాపజ్జన్తానం పథభూతతో బ్యప్పథోతి వుచ్చతి. **వచీభేదోతి** వచీసఞ్ఞితాయ వాచాయ భేదో; పభేదగతా వాచా ఏవ ఏవం వుచ్చతి. వాచసికా విఞ్ఞత్తీతి **వచీవిఞ్ఞత్తి**. ఏవం పఠమపదేన సుద్ధచేతనా, మజ్ఝే తీహి తంసముట్ఠాపితసద్దసహితా చేతనా, అన్తే ఏకేన విఞ్ఞత్తిసహితా చేతనా "కథితా"తి వేదితబ్బా. **అనరియవోహారాతి** అనరియానం బాలపుథుజ్జనానం వోహారా.

ఏవం సమ్పజానముసావాదం దస్సేత్వా ఇదాని అన్తే వుత్తానం సమ్పజానముసావాదసఙ్ఖాతానం అనరియవోహారానం లక్ఖణం దస్సేన్తో ''**అదిట్ఠం దిట్ఠం మే**''తిఆదిమాహ. తత్థ అదిట్ఠం దిట్ఠం మేతి ఏవం వదతో వచనం తంసముట్ఠాపికా వా చేతనా ఏకో అనరియవోహారోతి ఇమినా నయేన అత్థో వేదితబ్బో. అపిచేత్థ చక్ఖువసేన అగ్గహితారమ్మణం అదిట్ఠం, సోతవసేన అగ్గహితం అసుతం, ఘానాదివసేన మునిత్వా తీహి ఇన్ద్రియేహి ఏకాబద్ధం వియ కత్వా పత్వా అగ్గహితం అముతం, అఞ్ఞత్ర పఞ్చహి ఇన్ద్రియేహి సుద్ధేన విఞ్ఞాణేనేవ అగ్గహితం అవిఞ్ఞాతన్తి వేదితబ్బం. పాళియం పన ''**అదిట్ఠం నామ న చక్ఖునా దిట్ఠ**''న్తి ఏవం ఓళారికేనేవ నయేన దేసనా కతాతి. దిట్ఠాదీసు చ అత్తనాపి పరేనపి దిట్ఠం దిట్ఠమేవ. ఏవం సుతముతవిఞ్ఞాతానీతి అయమేకో పరియాయో. అపరో నయో యం అత్తనా దిట్ఠం దిట్ఠమేవ తం. ఏస నయో సుతాదీసు. యం పన పరేన దిట్ఠం, తం అత్తనా సుతట్ఠానే తిట్ఠతి. ఏవం ముతాదీనిపి.

౯. ఇదాని తేసం అనరియవోహారానం వసేన ఆపత్తిం ఆరోపేత్వా దస్సేన్తో “**తీహాకారేహీ**”తిఆదిమాహ. తస్సత్థో “తీహి ఆకారేహి పఠమం ఝానం సమాపజ్జిన్తి సమ్పజానముసా భణన్తస్స ఆపత్తి పారాజికస్సా”తి ఏవమాదిచతుత్థపారాజికపాళివణ్ణనాయం వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో. కేవలఞ్హి తత్థ “పఠమం ఝానం సమాపజ్జి”న్తి ఇధ “అదిట్ఠం దిట్ఠం మే”తి, తత్థ చ “ఆపత్తి పారాజికస్సా”తి “ఇధ ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా”తి ఏవం వత్థుమత్తే ఆపత్తిమత్తే చ విసేసో, సేసం ఏకలక్ఖణమేవాతి.

౬. **తీహాకారేహి దిట్ఠే వేమతికో**తిఆదీనమ్పి అత్థో “దిట్ఠస్స హోతి పారాజికం ధమ్మం అజ్ఝాపజ్జన్తో దిట్ఠే వేమతికో”తి ఏవమాదిదుట్ఠదోసపాళివణ్ణనాయం వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో. పాళిమత్తమేవ హి ఏత్థ విసేసో, అత్థే పన సధేరవాదే కిఞ్చి నానాకరణం నత్థి.

౧౧. **సహసా భణతీ**తి అవీమంసిత్వా అనుపధారేత్వా వా వేగేన దిట్ఠమ్పి “అదిట్ఠం మే”తి భణతి. **అఞ్ఞం భణిస్సామీతి అఞ్ఞం భణతీ**తి మన్దత్తా జళత్తా పక్ఖలన్తో “చీవర”న్తి వత్తబ్బే “చీర”న్తి ఆదిం భణతి. యో పన సామణేరేన “అపి భన్తే మయ్హం ఉపజ్ఝాయం పస్సిత్థా”తి వుత్తో కేళిం కురుమానో “తవ ఉపజ్ఝాయో దారుసకటం యోజేత్వా గతో భవిస్సతీ”తి వా సిఙ్గాలసద్దం సుత్వా “కస్సాయం భన్తే సద్దో”తి వుత్తో “మాతుయా తే యానేన గచ్ఛన్తియా కద్దమే లగ్గచక్కం ఉద్ధరన్తానం అయం సద్దో”తి వా ఏవం నేవ దవా న రవా అఞ్ఞం భణతి, సో ఆపత్తిం ఆపజ్జతియేవ. అఞ్ఞో పూరణకథా నామ హోతి, ఏకో గామే థోకం తేలం లభిత్వా విహారం ఆగతో సామణేరం భణతి – “త్వం అజ్జ కుహిం గతో, గామో ఏకతేలో అహోసీ”తి వా పచ్ఛికాయ ఠపితం పూవఖణ్డం లభిత్వా “అజ్జ గామే పచ్ఛికాహి పూవే చారేసు”న్తి వా, అయం ముసావాదోవ హోతి. సేసం ఉత్తానమేవాతి.

తిసముట్ఠానం – కాయచిత్తతో వాచాచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, తివేదనన్తి.

ముసావాదసిక్ఖాపదం పఠమం.

౨. ఓమసవాదసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౨. దుతియసిక్ఖాపదే **ఓమసన్తీ**తి ఓవిజ్ఝన్తి. **ఖుంసేన్తీ**తి అక్కోసన్తి. **వమ్భేన్తీ**తి పధంసేన్తి.

౧౩. **భూతపుబ్బ**న్తి ఇదం వత్థుం భగవా ఓమసవాదగరహణత్థం ఆహరి. **నన్దివిసాలో నామా**తి నన్దీతి తస్స బలిబద్దస్స నామం, విసాణాని పనస్స విసాలాని, తస్మా “**నన్దివిసాలో**”తి వుచ్చతి. బోధిసత్తో తేన సమయేన నన్దివిసాలో నామ హోతి. బ్రాహ్మణో తం యాగుభత్తాదీహి అతివియ పోసేసి. అథ సో బ్రాహ్మణం అనుకమ్పమానో “**గచ్ఛ త్వ**”న్తిఆదిమాహ. **తత్థేవ అట్ఠాసీ**తి అహేతుకపటిసన్ధికాలేపి పరఖుంసనం అమనాపతోయేవ పచ్చేసి, తస్మా బ్రాహ్మణస్స దోసం దస్సేతుకామో అట్ఠాసి. **సకటసతం అతిబద్ధం పవట్టేసీ**తి పటిపాటియా ఠపేత్వా హేట్ఠారుక్ఖే దత్వా ఏకాబద్ధం కత్వా ముగ్గమాసవాలుకాదీహి పుణ్ణం సకటసతం పవట్టేన్తో, కిఞ్చాపి పుబ్బే పతిట్ఠితారప్పదేసం పున అరే పత్తే పవట్టితం హోతి, బోధిసత్తో పన పురిమసకటేన పతిట్ఠితట్ఠానే పచ్ఛిమసకటం పతిట్ఠాపేతుం సకటసతప్పమాణం పదేసం పవట్టేసి. బోధిసత్తానఞ్హి సిథిలకరణం నామ నత్థి. **తేన చత్తమనో అహూ**తి తేన బ్రాహ్మణస్స ధనలాభేన అత్తనో కమ్మేన చ సో నన్దివిసాలో అత్తమనో అహోసి.

౧౪. **అక్కోసేనపీ**తి ఏత్థ పన యస్మా పరతో “ద్వే అక్కోసా – హీనో చ అక్కోసో ఉక్కట్ఠో చ అక్కోసో”తి విభజితుకామో, తస్మా యథా పుబ్బే “హీనేనపి అక్కోసేన ఖుంసేన్తీ”తి వుత్తం; ఏవం అవత్వా “అక్కోసేన” ఇచ్చేవమాహ. **వేనజాతీ**తి తచ్ఛకజాతి; వేణుకారజాతీతిపి వదన్తి. **నేసాదజాతీ**తి మిగలుద్దకాదిజాతి.

రథకారజాతీతి చమ్మకారజాతి. **పుక్కుసజాతీ**తి పుప్ఫఛడ్డకజాతి. **అవకణ్ణకాది** దాసానం నామం హోతి; తస్మా హీనం. **ఓఞ్ఞాత**న్తి అవఞ్ఞాతం; “ఉఞ్ఞాత”న్తిపి పఠన్తి. **అవఞ్ఞాత**న్తి వమ్భేత్వా ఞాతం. **హీళిత**న్తి జిగుచ్ఛితం . **పరిభూత**న్తి కిమేతేనాతితి పరిభవకతం. **అచిత్తీకత**న్తి న గరుకతం.

కోట్ఠకకమ్మన్తి తచ్ఛకకమ్మం. **ముద్దా**తి హత్థముద్దాగణనా. **గణనా**తి అచ్ఛిద్దకాదిఅవసేసగణనా. **లేఖా**తి అక్ఖరలేఖా. మధుమేహాబాధో వేదనాయ అభావతో “ఉక్కట్ఠో”తి వుత్తో. **పాటికఙ్ఖా**తి ఇచ్ఛితబ్బా. **యకారేన వా భకారేన వా**తి యకారభకారే యోజేత్వా యో అక్కోసో. **కాటకోటచికాయ వా**తి “**కాట**”న్తి పురిసనిమిత్తం, “**కోటచికా**”తి ఇత్థినిమిత్తం; ఏతేహి వా యో అక్కోసో, ఏసో హీనో నామ అక్కోసోతి.

౧౬. ఇదాని తేసం జాతిఆదీనం పభేదవసేన ఆపత్తిం ఆరోపేత్వా దస్సేన్తో “**ఉపసమ్పన్నో ఉపసమ్పన్న**”న్తిఆదిమాహ. తత్థ **ఖుంసేతుకామో వమ్భేతుకామో మఙ్కుకత్తుకామో**తి అక్కోసితుకామో పధంసితుకామో గరహితుకామో నిత్తేజం కత్తుకామోతి అత్థో. **హీనేన హీన**న్తి హీనేన జాతివచనేన

హీనజాతికం. ఏతేన ఉపాయేన సబ్బపదేసు అత్థో వేదితబ్బో.

ఏత్థ చ హీనేన హీనం వదన్తో కిఞ్చాపి సచ్చం వదతి, ఓమసితుకామతాయ పనస్స వాచాయ వాచాయ పాచిత్తియం. ఉక్కట్ఠేన హీనం వదన్తో చ కిఞ్చాపి అలికం భణతి, ఓమసితుకామతాయ పన ఇమినావ సిక్ఖాపదేన పాచిత్తియం ఆపజ్జతి, న పురిమేన. యోపి "అతిచణ్డాలోసి, అతిబ్రాహ్మణోసి, దుట్ఠచణ్డాలోసి, దుట్ఠబ్రాహ్మణోసీ"తిఆదీని వదతి, సోపి ఆపత్తియా కారేతబ్బో.

౨౬. **సన్తి ఇధేకచ్చే**తి వారే పన పరిహరిత్వా వుత్తభావేన దుక్కటం. ఏసేవ నయో **యే నూన...పే.... న మయ**న్తి వారేసుపి. అనుపసమ్పన్నే పన చతూసుపి వారేసు దుక్కటమేవ. చోరోసి గణ్ఠిభేదకోసీతిఆదివచనేహి పన ఉపసమ్పన్నేపి అనుపమ్పన్నేపి సబ్బవారేసు దుక్కటమేవ. దవకమ్యతాయ పన ఉపసమ్పన్నేపి అనుపసమ్పన్నేపి సబ్బవారేసు దుబ్భాసితం. దవకమ్యతా నామ కేళిహసాధిప్పాయతా. ఇమస్మిఞ్చ సిక్ఖాపదే ఠపేత్వా భిక్ఖుం భిక్ఖునీఆదయో సబ్బసత్తా అనుపసమ్పన్నట్ఠానే ఠితాతి వేదితబ్బా.

౩౫. **అత్థపురేక్ఖారస్సా**తిఆదీసు పాళియా అత్థం వణ్ణయన్తో **అత్థపురేక్ఖారో**; పాళిం వాచేన్తో **ధమ్మపురేక్ఖారో**; అనుసిట్ఠియం ఠత్వా "ఇదానిపి చణ్డాలోసి, పాపం మా అకాసి, మా తమో తమపరాయణో అహోసీ"తిఆదినా నయేన కథేన్తో **అనుసాసనీపురేక్ఖారో** నామాతి వేదితబ్బో. సేసం ఉత్తానమేవ.

తిసముట్ఠానం – కాయచిత్తతో వాచాచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి. కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి. **దుబ్భాసితాపత్తి** పనేత్థ వాచాచిత్తతో సముట్ఠాతి, కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, అకుసలచిత్తం, ద్వివేదనం సుఖా చ మజ్ఝత్తా చాతి.

ఓమసవాదసిక్ఖాపదం దుతియం.

౩. పేసుఞ్ఞసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౩౬. తతియసిక్ఖాపదే – **భణ్డనజాతాన**న్తి సఞ్జాతభణ్డనానం. **భణ్డన**న్తి కలహస్స పుబ్బభాగో, "ఇమినా చ ఇమినా చ ఇదం కతం; ఏవం వుత్తే ఏవం వక్ఖామా"తిఆదికం సకసకపక్ఖే సమ్మన్తనం. **కలహో**తి ఆపత్తిగామికో కాయవాచావీతిక్కమో. **వివాదో**తి విగ్గాహికకథా. తం వివాదం ఆపన్నానం **వివాదాపన్నానం. పేసుఞ్ఞ**న్తి పిసుణవాచం, పియభావస్స సుఞ్ఞకరణవాచన్తి వుత్తం హోతి.

౩౭. **భిక్ఖుపేసుఞ్ఞే**తి భిక్ఖూనం పేసుఞ్ఞే; భిక్ఖుతో సుత్వా భిక్ఖునా భిక్ఖుస్స ఉపసంహటపేసుఞ్ఞేతి అత్థో.

౩౮. **ద్వీహాకారేహీ**తి ద్వీహి కారణేహి. **పియకమ్యస్స వా**తి "ఏవం అహం ఏతస్స పియో భవిస్సామీ"తి అత్తనో పియభావం పత్థయమానస్స వా. **భేదాధిప్పాయస్స వా**తి "ఏవమయం ఏతేన సద్ధిం భిజ్జిస్సతీ"తి పరస్స పరేన భేదం ఇచ్ఛన్తస్స వా. **జాతితోపీ**తిఆది సబ్బం పురిమసిక్ఖాపదే వుత్తనయమేవ. ఇధాపి భిక్ఖునిం ఆదిం కత్వా సబ్బే అనుపసమ్పన్నా నామ.

న పియకమ్యస్స న భేదాధిప్పాయస్సాతి ఏకం అక్కోసన్తం ఏకఞ్చ ఖమన్తం దిస్వా "అహో నిల్లజ్జో, ఈదిసమ్పి నామ భవన్తం పున వత్తబ్బం మఞ్ఞిస్సతీ"తి ఏవం కేవలం పాపగరహితాయ భణన్తస్స అనాపత్తి. సేసం ఉత్తానత్థమేవ. తిసముట్ఠానం – కాయచిత్తతో వాచాచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి , కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, తివేదనన్తి.

పేసుఞ్ఞసిక్ఖాపదం తతియం.

౪. పదసోధమ్మసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౪౪. చతుత్థసిక్ఖాపదే – **అప్పతిస్సా**తి అప్పతిస్సవా. ఉపాసకాతి వుత్తే వచనమ్పి న సోతుకామా; అనాదరాతి అత్థో. అప్పతిస్సయా వా అనీచవుత్తినోతి అత్థో. **అసభాగవుత్తికా**తి విసభాగజీవికా, యథా భిక్ఖూసు వత్తితబ్బం; ఏవం అప్పవత్తవుత్తినోతి అత్థో.

౪౫. **పదసో ధమ్మం వాచేయ్యా**తి ఏకతో పదం పదం ధమ్మం వాచేయ్య; కోట్ఠాసం కోట్ఠాసం వాచేయ్యాతి అత్థో. యస్మా పన తం కోట్ఠాసనామకం పదం చతుబ్బిధం హోతి, తస్మా తం దస్సేతుం "పదం అనుపదం అన్వక్ఖరం అనుబ్యఞ్జన"న్తి పదభాజనం వుత్తం. తత్థ **పద**న్తి ఏకో గాథాపాదో అధిప్పేతో.

అనుపదన్తి దుతియపాదో. **అన్వక్ఖరన్తి** ఏకేకమక్ఖరం. **అనుబ్యఞ్జనన్తి** పురిమబ్యఞ్జనేన సదిసం పచ్ఛాబ్యఞ్జనం. యం కిఞ్చి వా ఏకమక్ఖరం అన్వక్ఖరం, అక్ఖరసమూహో అనుబ్యఞ్జనం, అక్ఖరానుబ్యఞ్జనసమూహో పదం. పఠమపదం పదమేవ, దుతియం అనుపదన్తి ఏవమేత్థ నానాకరణం వేదితబ్బం.

ఇదాని **పదం నామ ఏకతో పట్ఠపేత్వా ఏకతో ఓసాపేన్తీ**తి గాథాబన్ధం ధమ్మం వాచేన్తో "మనోపుబ్బఙ్గమా ధమ్మా"తి ఏకమేకం పదం సామణేరేన సద్ధిం ఏకతో ఆరభిత్వా ఏకతోయేవ నిట్ఠాపేతి. ఏవం వాచేన్తస్స పదగణనాయ పాచిత్తియా వేదితబ్బా. **అనుపదం నామ పాటేక్కం పట్ఠపేత్వా ఏకతో ఓసాపేన్తీ**తి థేరేన "మనోపుబ్బఙ్గమా ధమ్మా"తి వుత్తే సామణేరో తం పదం అపాపుణిత్వా "మనోసేట్ఠా మనోమయా"తి దుతియపదం ఏకతో భణతి, ఇమే పాటేక్కం పట్ఠపేత్వా ఏకతో ఓసాపేన్తి నామ. ఏవం వాచేన్తస్సాపి అనుపదగణనాయ పాచిత్తియా. **అన్వక్ఖరం నామ రూపం అనిచ్చన్తి వుచ్చమానో "రూ"తి ఓపాతేతీ**తి "రూపం అనిచ్చన్తి భణ సామణేరా"తి వుచ్చమానో రూకారమత్తమేవ ఏకతో వత్వా తిట్ఠతి. ఏవం వాచేన్తస్సాపి అన్వక్ఖరగణనాయ పాచిత్తియా. గాథాబన్ధేపి చ ఏస నయో లబ్భతియేవ. **అనుబ్యఞ్జనం నామ రూపం అనిచ్చన్తి వుచ్చమానో వేదనా అనిచ్చాతి సద్దం నిచ్ఛారేతీ**తి "రూపం, భిక్ఖవే, అనిచ్చం, వేదనా అనిచ్చా"తి ఇమం సుత్తం వాచయమానో థేరేన "రూపం అనిచ్చ"న్తి వుచ్చమానో సామణేరో సీఘపఞ్ఞతాయ "వేదనా అనిచ్చా"తి ఇమం అనిచ్చపదం థేరస్స "రూపం అనిచ్చ"న్తి ఏతేన అనిచ్చపదేన సద్ధిం ఏకతో భణన్తో వాచం నిచ్ఛారేతి. ఏవం వాచేన్తస్సాపి అనుబ్యఞ్జనగణనాయ పాచిత్తియా. అయం పనేత్థ సఙ్ఖేపో – ఇమేసు పదాదీసు యం యం ఏకతో భణతి తేన తేన ఆపత్తిం ఆపజ్జతీతి.

బుద్ధభాసితోతి సకలం వినయపిటకం అభిధమ్మపిటకం ధమ్మపదం చరియాపిటకం ఉదానం ఇతివుత్తకం జాతకం సుత్తనిపాతో విమానవత్థు పేతవత్థు బ్రహ్మజాలాదీని చ సుత్తాని. **సావకభాసితో**తి చతుపరిసపరియాపన్నేహి సావకేహి భాసితో అనఙ్గణసమ్మాదిట్ఠిఅనుమానసుత్తచూళవేదల్లమహావేదల్లాదికో. **ఇసిభాసితో**తి బాహిరపరిబ్బాజకేహి భాసితో సకలో పరిబ్బాజకవగ్గో, బావరియస్స అన్తేవాసికానం సోళసన్నం బ్రాహ్మణానం పుచ్ఛాతి ఏవమాది. **దేవతాభాసితో**తి దేవతాహి భాసితో; సో దేవతాసంయుత్తదేవపుత్తసంయుత్తమారసంయుత్తబ్రహ్మసంయుత్తసక్కసంయుత్తాదివసేన వేదితబ్బో.

అత్థూపసఞ్హితోతి అట్ఠకథానిస్సితో. **ధమ్మూపసఞ్హితో**తి పాళినిస్సితో; ఉభయేనాపి వివట్టూపనిస్సితమేవ వదతి. కిఞ్చాపి వివట్టూపనిస్సితం వదతి, తిస్సో సఙ్గీతియో ఆరుళ్హధమ్మంయేవ పన పదసో వాచేన్తస్స ఆపత్తి . వివట్టూపనిస్సితేపి నానాభాసావసేన గాథాసిలోకబన్ధాదీహి అభిసఙ్ఖతే అనాపత్తి. తిస్సో సఙ్గీతియో అనారుళ్హేపి కులుమ్బసుత్తం రాజోవాదసుత్తం తిక్ఖిన్ద్రియం చతుపరివట్టం నన్దోపనన్దన్తి ఈదిసే ఆపత్తియేవ. అపలాలదమనమ్పి వుత్తం, మహాపచ్చరియమ్పన పటిసిద్ధం. మేణ్డకమిలిన్దపఞ్హేసు థేరస్స సకపటిభానే అనాపత్తి, యం రఞ్ఞో సఞ్ఞాపనత్థం ఆహరిత్వా వుత్తం, తత్థ ఆపత్తి. వణ్ణపిటకఅఙ్గులిమాలపిటకరట్ఠపాలగజ్జితఆళవకగజ్జితగుళ్హమగ్గగుళ్హవేస్సన్తరగుళ్హవినయవేదల్లపిటకాని పన అబుద్ధవచనానియేవాతి వుత్తం. సీలూపదేసో నామ ధమ్మసేనాపతినా వుత్తోతి వదన్తి, తస్మిం ఆపత్తియేవ. అఞ్ఞానిపి మగ్గకథాఆరమ్మణకథాబుద్ధికదణ్డక ఞాణవత్థుఅసుభకథాదీని అత్థి, తేసు సత్తతింస బోధిపక్ఖియధమ్మా విభత్తా, ధుతఙ్గపఞ్హే పటిపదా విభత్తా; తస్మా తేసు ఆపత్తీతి వుత్తం. మహాపచ్చరియాదీసు పన సఙ్గీతిం అనారుళ్హేసు రాజోవాదతిక్ఖిన్ద్రియచతుపరివట్టనన్దోపనన్దకులుమ్బసుత్తేసుయేవ ఆపత్తీతి వత్వా అవసేసేసు యం బుద్ధవచనతో ఆహరిత్వా వుత్తం, తదేవ ఆపత్తివత్థు హోతి, న ఇతరన్తి అయమత్థో పరిగ్గహితో.

౪౮. ఏకతో ఉద్దిసాపేన్తోతి అనుపసమ్పన్నేన సద్ధిం ఏకతో ఉద్దేసం గణ్హన్తోపి ఏకతో వదతి అనాపత్తీతి అత్థో.

తత్రాయం వినిచ్ఛయో – ఉపసమ్పన్నో చ అనుపసమ్పన్నో చ నిసీదిత్వా ఉద్దిసాపేన్తి. ఆచరియో నిసిన్నానం భణామీతి తేహి సద్ధిం ఏకతో వదతి, ఆచరియస్స ఆపత్తి. అనుపసమ్పన్నేన సద్ధిం గణ్హన్తస్స అనాపత్తి. ద్వేపి ఠితా గణ్హన్తి, ఏసేవ నయో. దహరభిక్ఖు నిసిన్నో, సామణేరో ఠితో, నిసిన్నస్స భణామీతి భణతో అనాపత్తి. సచే దహరో తిట్ఠతి, ఇతరో నిసీదతి, ఠితస్స భణామీతి భణతోపి అనాపత్తి. సచే బహూనం భిక్ఖూనం అన్తరే ఏకో సామణేరో నిసిన్నో హోతి, తస్మిం నిసిన్నే పదసో ధమ్మం వాచేన్తస్స ఆచరియస్స అచిత్తకాపత్తి. సచే సామణేరో ఉపచారం ముఞ్చిత్వా ఠితో వా నిసిన్నో వా హోతి, యేసం వాచేతి, తేసు అపరియాపన్నత్తా ఏకేన దిసాభాగేన పలాయనకగన్థం నామ గణ్హాతీతి సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి, తస్మా అనాపత్తి. ఏకతో సజ్ఝాయం కరోన్తోపి అనుపసమ్పన్నేన సద్ధిం ఉపసమ్పన్నో ఏకతో సజ్ఝాయం కరోన్తో తేన సద్ధింయేవ భణతి, అనాపత్తి. అనుపసమ్పన్నస్స సన్తికే ఉద్దేసం గణ్హన్తస్సాపి తేన సద్ధిం ఏకతో భణన్తస్స అనాపత్తి. అయమ్పి హి ఏకతో సజ్ఝాయం కరోతిచ్చేవ సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి.

యేభుయ్యేన పగుణం గన్థం భణన్తం ఓపాతేతీతి సచే ఏకగాథాయ ఏకో పాదో న ఆగచ్ఛతి, సేసం ఆగచ్ఛతి, అయం యేభుయ్యేన పగుణగన్థో నామ. ఏతేన నయేన సుత్తేపి వేదితబ్బో. తం ఓపాతేన్తస్స ఏవం భణాహీతి ఏకతోపి భణన్తస్స అనాపత్తి. **ఓసారేన్తం ఓపాతేతీ**తి సుత్తం ఉచ్చారేన్తం పరిసమజ్ఝే పరిసఙ్కమానం ఏవం వదేహీతి తేన సద్ధిం ఏకతోపి వదన్తస్స అనాపత్తి. యం పన మహాపచ్చరియాదీసు "మయా సద్ధిం మా వదా"తి వుత్తో యది

వదతి, “అనాపత్తీ”తి వుత్తం, తం మహాఅట్ఠకథాయం నత్థి, నత్థిభావోయేవ చస్స యుత్తో. కస్మా? కిరియసముట్ఠానత్తా. ఇతరథా హి కిరియాకిరియం భవేయ్య. సేసం ఉత్తానత్థమేవ.

పదసోధమ్మసముట్ఠానం – వాచతో చ వాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

పదసోధమ్మసిక్ఖాపదం చతుత్థం.

౫. సహసేయ్యసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౪౮. పఞ్చమసిక్ఖాపదే – **ముట్ఠస్సతీ అసమ్పజానాతి** పుబ్బభాగే సతిసమ్పజఞ్ఞస్స అకరణవసేనేతం వుత్తం, భవఙ్గోతిణ్ణకాలే పన కుతో సతిసమ్పజఞ్ఞన్తి! **వికూజమానాతి** విప్పలపమానా . **కాకచ్ఛమానాతి** నాసాయ కాకసద్దం వియ నిరత్థకసద్దం ముఞ్చమానా. **ఉపాసకాతి** పఠమతరం ఉట్ఠితఉపాసకా.

౫౦. **ఏతదవోచు**న్తి “భగవతా ఆవుసో రాహుల సిక్ఖాపదం పఞ్ఞత్త”న్తి భిక్ఖూ సిక్ఖాపదగారవేనేవ ఏతం అవోచుం. పకతియా పన తే భగవతి చ గారవేన ఆయస్మతో చ రాహులస్స సిక్ఖాకామతాయ తస్స ఆయస్మతో వసనట్ఠానం ఆగతస్స చూళమఞ్చకం వా అపస్సేనం వా యం అత్థి తం పఞ్ఞపేత్వా చీవరం వా ఉత్తరాసఙ్గం వా ఉస్సీసకరణత్థాయ దేన్తి . తత్రిదం తస్సాయస్మతో సిక్ఖాకామతాయ – భిక్ఖూ కిర తం దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం దిస్వా ముట్ఠిసమ్ముఞ్జనిఞ్చ కచవరఛడ్డనకఞ్చ బహి ఖిపన్తి. అథఞ్ఞేహి “ఆవుసో కేనిదం పాతిత”న్తి వుత్తే అఞ్ఞే ఏవం వదన్తి – “భన్తే, రాహులో ఇమస్మిం పదేసే సఞ్చరి, తేన ను ఖో పాతిత”న్తి. సో పనాయస్మా “న మయ్హం భన్తే ఇదం కమ్మ”న్తి ఏకదివసమ్పి అవత్వా తం పటిసామేత్వా భిక్ఖూ ఖమాపేత్వా గచ్ఛతి. **వచ్చకుటియా సేయ్యం కప్పేసీతి** తంయేవ సిక్ఖాకామతం అనుబ్రూహన్తో ధమ్మసేనాపతిమహామోగ్గల్లానఆనన్దత్థేరాదీనం సన్తికం అగన్త్వా భగవతో వళఞ్జనకవచ్చకుటియం సేయ్యం కప్పేసి. సా కిర కుటి కవాటబద్ధా గన్ధపరిభణ్డకతా సమోసరితపుప్ఫదామా చేతియట్ఠానమివ తిట్ఠతి, అపరిభోగా అఞ్ఞేసం.

౫౧. **ఉత్తరిదిరత్తతిరత్త**న్తి భగవా సామణేరానం సఙ్గహకరణత్థాయ తిరత్తం పరిహారం అదాసి. న హి యుత్తం కులదారకే పబ్బాజేత్వా నానుగ్గహేతున్తి. **సహసేయ్య**న్తి ఏకతో సేయ్యం. **సేయ్యాతి** కాయప్పసారణసఙ్ఖాతం సయనమ్పి వుచ్చతి, యస్మిం సేనాసనే సయన్తి, తమ్పి. తత్థ సేనాసనం తావ దస్సేతుం “**సేయ్యా నామ సబ్బచ్ఛన్నా**”తిఆది వుత్తం. కాయప్పసారణం దస్సేతుం **అనుపసమ్పన్నే నిపన్నే భిక్ఖు నిపజ్జతీ**”తిఆది వుత్తం. తస్మా అయమేత్థ అత్థో – “సేనాసనసఙ్ఖాతం సేయ్యం పవిసిత్వా కాయప్పసారణసఙ్ఖాతం సేయ్యం కప్పేయ్య విదహేయ్య సమ్పాదేయ్యా”తి. **సబ్బచ్ఛన్నా**తిఆదినా పన తస్సా సేనాసనసఙ్ఖాతాయ సేయ్యాయ లక్ఖణం వుత్తం. తస్మా యం సేనాసనం ఉపరి పఞ్చహి ఛదనేహి అఞ్ఞేన వా కేనచి సబ్బమేవ పటిచ్ఛన్నం, అయం సబ్బచ్ఛన్నా నామ సేయ్యా. అట్ఠకథాసు పన పాకటవోహారం గహేత్వా వాచుగ్గతవసేన “సబ్బచ్ఛన్నా నామ పఞ్చహి ఛదనేహి ఛన్నా”తి వుత్తం. కిఞ్చాపి వుత్తం? అథ ఖో దుస్సకుటియం వసన్తస్సాపి న సక్కా అనాపత్తి కాతుం, తస్మా యం కిఞ్చి పటిచ్ఛాదనసమత్థం ఇధ ఛదనఞ్చ పరిచ్ఛన్నఞ్చ వేదితబ్బం. పఞ్చవిధచ్ఛదనేయేవ హి గయ్హమానే పదరచ్ఛన్నేపి సహసేయ్యా న భవేయ్య. యం పన సేనాసనం భూమితో పట్ఠాయ యావ ఛదనం ఆహచ్చ పాకారేన వా అఞ్ఞేన వా కేనచి అన్తమసో వత్థేనాపి పరిక్ఖిత్తం, అయం సబ్బపరిచ్ఛన్నా నామ సేయ్యా. ఛదనం అనాహచ్చ సబ్బన్తిమేన పరియాయేన దియడ్ఢహత్థుబ్బేధేన పాకారాదినా పరిక్ఖిత్తాపి సబ్బపరిచ్ఛన్నాయేవాతి కురున్దట్ఠకథాయం వుత్తం. యస్సా పన ఉపరి బహుతరం ఠానం ఛన్నం, అప్పం అచ్ఛన్నం, సమన్తతో వా బహుతరం పరిక్ఖిత్తం, అప్పం అపరిక్ఖిత్తం, అయం **యేభుయ్యేన ఛన్నా యేభుయ్యేన పరిచ్ఛన్నా** నామ. ఇమినా హి లక్ఖణేన సమన్నాగతో సచేపి సత్తభూమకో పాసాదో ఏకూపచారో హోతి, సతగబ్భం వా చతుస్సాలం వా, ఏకసేయ్యాఇచ్చేవ సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి. తం సన్ధాయ వుత్తం “**చతుత్థే దివసే అత్థఙ్గతే సూరియే అనుపసమ్పన్నే నిపన్నే భిక్ఖు నిపజ్జతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా**”తిఆది.

తత్థ చ నిపజ్జనమత్తేనేవ పాచిత్తియం. సచే పన సమ్బహులా సామణేరా, ఏకో భిక్ఖు, సామణేరగణనాయ పాచిత్తియా. తే చే ఉట్ఠాయుట్ఠాయ నిపజ్జన్తి, తేసం పయోగే పయోగే భిక్ఖుస్స ఆపత్తి. భిక్ఖుస్స ఉట్ఠాయుట్ఠాయ నిపజ్జనే పన భిక్ఖుస్సేవ పయోగేన భిక్ఖుస్స ఆపత్తి. సచే పన సమ్బహులా భిక్ఖూ ఏకో సామణేరో సబ్బేసం ఆపత్తిం కరోతి, తస్స ఉట్ఠాయుట్ఠాయ నిపజ్జనేనపి భిక్ఖూనం ఆపత్తియేవ. ఉభయేసం సమ్బహులభావేపి ఏసేవ నయో.

అపిచేత్థ ఏకావాసాదికమ్పి చతుక్కం వేదితబ్బం. యో హి ఏకస్మిం ఆవాసే ఏకేనేవ అనుపసమ్పన్నేన సద్ధిం తిరత్తం సహసేయ్యం కప్పేతి, తస్స చతుత్థదివసతో పట్ఠాయ దేవసికా ఆపత్తి. యోపి ఏకస్మింయేవ ఆవాసే నానాఅనుపసమ్పన్నేహి సద్ధిం తిరత్తం సహసేయ్యం కప్పేతి, తస్సపి. యోపి నానాఆవాసేసు ఏకేనేవ అనుపసమ్పన్నేన సద్ధిం తిరత్తం సహసేయ్యం కప్పేతి, తస్సపి. యోపి నానాఆవాసేసు నానాఅనుపసమ్పన్నేహి సద్ధిం యోజనసతమ్పి గన్త్వా సహసేయ్యం కప్పేతి, తస్సపి చతుత్థదివసతో పట్ఠాయ దేవసికా ఆపత్తి.

అయఞ్చ సహసేయ్యాపత్తి నామ "భిక్ఖుం ఠపేత్వా అవసేసో అనుపసమ్పన్నో నామా"తి వచనతో తిరచ్ఛానగతేనపి సద్ధిం హోతి, తత్ర తిరచ్ఛానగతస్స పరిచ్ఛేదో మేథునధమ్మాపత్తియా వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో. తస్మా సచేపి గోధాబిళాలమఙ్గుసాదీసు కోచి పవిసిత్వా భిక్ఖునో వసనసేనాసనే ఏకూపచారట్ఠానే సయతి, సహసేయ్యావ హోతి.

యది పన థమ్భానం ఉపరి కతపాసాదస్స ఉపరిమతలేన సద్ధిం అసమ్బద్ధభిత్తికస్స భిత్తియా ఉపరి ఠితసుసిరతులాసీసస్స సుసిరేన పవిసిత్వా తులాయ అబ్భన్తరే సయిత్వా తేనేవ సుసిరేన నిక్ఖమిత్వా గచ్ఛతి , హేట్ఠాపాసాదే సయితభిక్ఖుస్స అనాపత్తి. సచే ఛదనే ఛిద్దం హోతి, తేన పవిసిత్వా అన్తోఛదనే వసిత్వా తేనేవ పక్కమతి, నానూపచారే ఉపరిమతలే ఛదనబ్భన్తరే సయితస్స ఆపత్తి, హేట్ఠిమతలే సయితస్స అనాపత్తి. సచే అన్తోపాసాదేనేవ ఆరోహిత్వా సబ్బతలాని పరిభుఞ్జన్తి, ఏకూపచారాని హోన్తి, తేసు యత్థ కత్థచి సయితస్స ఆపత్తి.

సభాసఙ్ఖేపేన కతే అడ్ఢకుట్టకసేనాసనే సయితస్స వాళసఙ్ఘాటాదీసు కపోతాదయో పవిసిత్వా సయన్తి, ఆపత్తియేవ. పరిక్ఖేపస్స బహిగతే నిబ్బకోసబ్భన్తరే సయన్తి, అనాపత్తి. పరిమణ్డలం వా చతురస్సం వా ఏకచ్ఛదనాయ గబ్భమాలాయ సతగబ్భం చేపి సేనాసనం హోతి, తత్ర చే ఏకేన సాధారణద్వారేన పవిసిత్వా విసుం పాకారేన అపరిచ్ఛిన్నగబ్భూపచారే సబ్బగబ్భే పవిసన్తి, ఏకగబ్భేపి అనుపసమ్పన్నే నిపన్నే సబ్బగబ్భేసు నిపన్నానం ఆపత్తి. సచే సపముఖా గబ్భా హోన్తి, పముఖస్స ఉపరి అచ్ఛన్నం ఉచ్చవత్థుకం చేపి హోతి, పముఖే సయితో గబ్భే సయితానం ఆపత్తిం న కరోతి. సచే పన గబ్భచ్ఛదనేనేవ సద్ధిం సమ్బద్ధచ్ఛదనం హోతి, తత్ర సయితో సబ్బేసం ఆపత్తిం కరోతి. కస్మా? సబ్బచ్ఛన్నత్తా సబ్బపరిచ్ఛన్నత్తా చ, గబ్భపరిక్ఖేపోయేవ హిస్స పరిక్ఖేపోతి. ఏతేనేవ హి నయేన అట్ఠకథాసు లోహపాసాదపరిక్ఖేపస్స చతూసు ద్వారకోట్ఠకేసు ఆపత్తి వుత్తా.

యం పన అన్ధకట్ఠకథాయం "అపరిక్ఖిత్తే పముఖే అనాపత్తీ"తి భూమియం వినా జగతియా పముఖం సన్ధాయ కథిన"న్తి వుత్తం, తం అన్ధకరట్ఠే పాటేక్కసన్నివేసా ఏకచ్ఛదనా గబ్భపాళియో సన్ధాయ వుత్తం. యఞ్చ తత్థ "భూమియం వినా జగతియా"తి వుత్తం, తం నేవ అట్ఠకథాసు అత్థి; న పాళియా సమేతి. దసహత్థుబ్బేధాపి హి జగతి పరిక్ఖేపసఙ్ఖ్యం న గచ్ఛతి. తస్మా యమ్పి తత్థ దుతియసిక్ఖాపదే జగతియా పమాణం వత్వా "ఏతం ఏకూపచారం పరిచ్ఛన్నం నామ హోతీ"తి వుత్తం, తం న గహేతబ్బం. యేపి ఏకసాలద్విసాలతిసాలచతుస్సాలసన్నివేసా మహాపాసాదా ఏకస్మిం ఓకాసే పాదే ధోవిత్వా పవిట్ఠేన సక్కా హోన్తి సబ్బత్థ అనుపరిగన్తుం , తేసుపి సహసేయ్యాపత్తియా న ముచ్చతి. సచే తస్మిం తస్మిం ఠానే ఉపచారం పరిచ్ఛిన్దిత్వా కతా హోన్తి, ఏకూపచారట్ఠానేయేవ ఆపత్తి.

ద్వీహి ద్వారేహి యుత్తస్స సుధాఛదనమణ్డపస్స మజ్ఝే పాకారం కరోన్తి, ఏకేన ద్వారేన పవిసిత్వా ఏకస్మిం పరిచ్ఛేదే అనుపసమ్పన్నో సయతి, ఏకస్మిం భిక్ఖు, అనాపత్తి. పాకారే గోధాదీనం పవిసనమత్తమ్పి ఛిద్దం హోతి, ఏకస్మిఞ్చ పరిచ్ఛేదే గోధా సయన్తి, అనాపత్తియేవ. న హి ఛిద్దేన గేహం ఏకూపచారం నామ హోతి. సచే పాకారమజ్ఝే ఛిన్దిత్వా ద్వారం యోజేన్తి, ఏకూపచారతాయ ఆపత్తి. తం ద్వారం కవాటేన పిదహిత్వా సయన్తి, ఆపత్తియేవ. న హి ద్వారపిదహనేన గేహం నానూపచారం నామ హోతి, ద్వారం వా అద్వారం. కవాటఞ్హి సంవరణవివరణేహి యథాసుఖం వళఞ్జనత్థాయ కతం, న వళఞ్జనూపచ్ఛేదనత్థాయ. సచే పన తం ద్వారం పున ఇట్ఠకాహి పిదహన్తి, అద్వారం హోతి, పురిమే నానూపచారభావేయేవ తిట్ఠతి. దీఘపముఖం చేతియఘరం హోతి. ఏకం కవాటం అన్తో, ఏకం బహి, ద్విన్నం కవాటానం అన్తరే అనుపసమ్పన్నో అన్తోచేతియఘరే సయన్తస్స ఆపత్తిం కరోతి, ఏకూపచారత్తా.

తత్ర యస్స "సియా అయం ఏకూపచారనానూపచారతా నామ ఉదోసితసిక్ఖాపదే వుత్తా, ఇధ పన 'సేయ్యా నామ సబ్బచ్ఛన్నా సబ్బపరిచ్ఛన్నా యేభుయ్యేన ఛన్నా యేభుయ్యేన పరిచ్ఛన్నా'తి ఏత్తకమేవ వుత్తం, పిహితద్వారో చ గబ్భో సబ్బపరిచ్ఛన్నోవ హోతి. తస్మా తత్థ అన్తో సయితేనేవ సద్ధిం ఆపత్తి, బహి సయితేన అనాపత్తీ"తి. సో ఏవం వత్తబ్బో – "అపిహితద్వారే పన కస్మా బహి సయితేన ఆపత్తీ"తి? పముఖస్స గబ్భేన సద్ధిం సబ్బచ్ఛన్నత్తా. "కిం పన గబ్భే పిహితే ఛదనం విద్ధస్తం హోతీ"తి? న విద్ధస్తం, గబ్భేన సద్ధిం పముఖస్స సబ్బపరిచ్ఛన్నతా న హోతి. "కిం పరిక్ఖేపో విద్ధస్తో"తి? అద్ధా వక్ఖతి "న విద్ధస్తో, కవాటేన ఉపచారో పరిచ్ఛన్నో"తి. ఏవం దూరమ్పి గన్త్వా పున ఏకూపచారనానూపచారతంయేవ పచ్చాగమిస్సతి.

అపిచ యది బ్యఞ్జనమత్తేయేవ అత్థో సువిఞ్ఞేయ్యో సియా, సబ్బచ్ఛన్నాతి వచనతో పఞ్చన్నం అఞ్ఞతరేన ఛదనేన ఛన్నా ఏవ సేయ్యా సియా, న అఞ్ఞేన. ఏవఞ్చ సతి పదరచ్ఛన్నాదీసు అనాపత్తి సియా. తతో యదత్థం సిక్ఖాపదం పఞ్ఞత్తం, స్వేవ అత్థో పరిహాయేయ్య . పరిహాయతు వా మా వా, కథం అవుత్తం గహేతబ్బన్తి; కో వా వదతి "అవుత్తం గహేతబ్బ"న్తి? వుత్తఞ్హేతం అనియతేసు – "పటిచ్ఛన్నం నామ ఆసనం కుట్టేన వా కవాటేన వా కిలఞ్జేన వా సాణిపాకారేన వా రుక్ఖేన వా థమ్భేన వా కోట్ఠలికాయ వా యేన కేనచి పటిచ్ఛన్నం హోతీ"తి. తస్మా యథా తత్థ యేన కేనచి పటిచ్ఛన్నం పటిచ్ఛన్నమేవ, ఏవమిధాపి గహేతబ్బం. తస్మా సేనాసనం ఖుద్దకం వా హోతు మహన్తం వా అఞ్ఞేన సద్ధిం సమ్బద్ధం వా అసమ్బద్ధం వా దీఘం వా వట్టం వా చతురస్సం వా ఏకభూమకం వా, అనేకభూమకం వా, యం యం ఏకూపచారం సబ్బత్థ యేన కేనచి పటిచ్ఛాదనేన సబ్బచ్ఛన్నే సబ్బపరిచ్ఛన్నే యేభుయ్యేన వా ఛన్నే యేభుయ్యేన వా పరిచ్ఛన్నే సహసేయ్యాపత్తి హోతీతి.

౫౩. **ఉపడ్ఢచ్ఛన్నే ఉపడ్ఢపరిచ్ఛన్నే ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి** ఏత్థ సబ్బచ్ఛన్నే ఉపడ్ఢపరిచ్ఛన్నేతి ఏవమాదీసుపి మహాపచ్చరియం దుక్కటమేవాతి వుత్తం. మహాఅట్ఠకథాయం పన "సబ్బచ్ఛన్నే యేభుయ్యేనపరిచ్ఛన్నే పాచిత్తియం, సబ్బచ్ఛన్నే ఉపడ్ఢపరిచ్ఛన్నే పాచిత్తియం, యేభుయ్యేనఛన్నే ఉపడ్ఢపరిచ్ఛన్నే పాచిత్తియం, సబ్బపరిచ్ఛన్నే యేభుయ్యేనఛన్నే పాచిత్తియం, సబ్బపరిఛన్నే ఉపడ్ఢచ్ఛన్నే పాచిత్తియం, యేభుయ్యేనపరిచ్ఛన్నే ఉపడ్ఢచ్ఛన్నే పాచిత్తియం, పాళియం వుత్తపాచిత్తియేన సద్ధిం సత్త పాచిత్తియానీ"తి వుత్తం. "సబ్బచ్ఛన్నే చూళకపరిచ్ఛన్నే దుక్కటం, యేభుయ్యేనఛన్నే చూళకపరిచ్ఛన్నే దుక్కటం, సబ్బపరిచ్ఛన్నే చూళకచ్ఛన్నే దుక్కటం, యేభుయ్యేనపరిచ్ఛన్నే చూళకచ్ఛన్నే దుక్కటం, పాళియం దుక్కటేన సహ పఞ్చ దుక్కటానీ"తి వుత్తం.

"ఉపడ్ఢచ్ఛన్నే చూళకపరిచ్ఛన్నే అనాపత్తి, ఉపడ్ఢపరిచ్ఛన్నే చూళకచ్ఛన్నే అనాపత్తి, చూళకచ్ఛన్నే చూళకపరిచ్ఛన్నే అనాపత్తి, సబ్బచ్ఛన్నే సబ్బఅపరిచ్ఛన్నేతి చ ఏత్థ సేనమ్బమణ్డపవణ్ణం హోతీ"తి వుత్తం. ఇమినాపేతం వేదితబ్బం – "యథా జగతి పరిక్ఖేపసఙ్ఖ్యయ న గచ్ఛతీ"తి. సేసం ఉత్తానత్థమేవ.

ఏళకలోమసముట్ఠానం – కాయతో చ కాయచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

సహసేయ్యసిక్ఖాపదం పఞ్చమం.

౬. దుతియసహసేయ్యసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౫౫. దుతియసహసేయ్యసిక్ఖాపదే – **ఆవసథాగారన్తి** ఆగన్తుకానం వసనాగారం. **పఞ్ఞత్తం హోతీతి** పుఞ్ఞకామతాయ కత్వా ఠపితం హోతి. **యేన సా ఇత్థీ తేనుపసఙ్కమీతి** అసుకస్మిం నామ ఠానే ఆవసథాగారం పఞ్ఞత్తం అత్థీతి మనుస్సానం సుత్వా ఉపసఙ్కమి. **గన్ధగన్ధినీతి** అగరుకుఙ్కుమాదీనం గన్ధానం గన్ధో గన్ధగన్ధో, సో అస్సా అత్థీతి గన్ధగన్ధినీ. **సాటకం నిక్ఖిపిత్వాతి** అప్పేవ నామస్స ఇమమ్పి విప్పకారం పస్సన్తస్స రాగో ఉప్పజ్జేయ్యాతి చిన్తేత్వా ఏవమకాసి. **ఓక్ఖిపిత్వాతి** అధో ఖిపిత్వా. **అచ్చయోతి** అపరాధో. **మం అచ్చగమాతి** మం అతిక్కమ్మ అభిభవిత్వా పవత్తో. సేసం పఠమసిక్ఖాపదే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం. అయమేవ హి విసేసో – పఠమసిక్ఖాపదే చతుత్థదివసే ఆపత్తి ఇధ పఠమదివసేపి. యక్ఖిపేతీహి దిస్సమానకరూపాహి తిరచ్ఛానగతిత్థియా చ మేథునధమ్మవత్థుభూతాయ ఏవ దుక్కటం. సేసాహి అనాపత్తి. సముట్ఠానాదీని పఠమసదిసానేవాతి.

దుతియసహసేయ్యసిక్ఖాపదం ఛట్ఠం.

౭. ధమ్మదేసనాసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౬౦. సత్తమసిక్ఖాపదే – **ఘరణీతి** ఘరసామినీ. **నివేసనద్వారేతి** నివేసనస్స మహాద్వారే. **ఘరసుణ్హాతి** తస్మిం ఘరే సుణ్హా. **ఆవసథద్వారేతి** ఓవరకద్వారే. **విస్సట్ఠేనాతి** సునిగ్గతేన సద్దేన. **వివటేనాతి** సుట్ఠు పకాసేన అసంవుతేన. **ధమ్మో దేసేతబ్బోతి** అయం సరణసీలాదిభేదో ధమ్మో కథేతబ్బో. **అఞ్ఞాతున్తి** ఆజానితుం. **విఞ్ఞునా పురిసవిగ్గహేనాతి** విఞ్ఞునా పురిసేన, పురిసవిగ్గహం గహేత్వాపి ఠితేన న యక్ఖేన న పేతేన న తిరచ్ఛానగతేన.

౬౬. **అనాపత్తి విఞ్ఞునా పురిసవిగ్గహేనాతి** విఞ్ఞునా పురిసవిగ్గహేన సద్ధిం ఠితాయ బహుమ్పి ధమ్మం దేసేన్తస్స అనాపత్తి. **ఛప్పఞ్చవాచాహీతి** ఛహి పఞ్చహి వాచాహి యో దేసేతి, తస్సపి అనాపత్తి. తత్థ ఏకో గాథాపాదో ఏకవాచాతి ఏవం సబ్బత్థ వాచాపమాణం వేదితబ్బం. సచే అట్ఠకథం ధమ్మపదం

జాతకాదివత్థుం వా కథేతుకామో హోతి, ఛప్పఞ్చపదమత్తమేవ కథేతుం వట్టతి. పాళియా సద్ధిం కథేన్తేన ఏకపదం పాళితో పఞ్చ అట్ఠకథాతోతి ఏవం ఛ పదాని అనతిక్కామేత్వావ కథేతబ్బో. పదసోధమ్మే వుత్తప్పభేదో హి ఇధాపి సబ్బో ధమ్మోయేవ. **తస్మిం దేసేతీతి** తస్మిం ఖణే దేసేతి. సమ్పదానత్థే వా ఏతం భుమ్మవచనం. తస్సా దేసేతీతి అత్థో. **అఞ్ఞిస్సా మాతుగామస్సాతి** ఏకిస్సా దేసేత్వా పున ఆగతాగతాయ అఞ్ఞిస్సాపి దేసేతీతి ఏవం ఏకాసనే నిసిన్నే మాతుగామసతసహస్సన్నమ్పి దేసేతీతి అత్థో. మహాపచ్చరియట్ఠకథాయం వుత్తం సమం నిసిన్నానం మాతుగామానం "తుమ్హాకం ఏకేకిస్సా ఏకేకం గాథం దేసేస్సామి, తం సుణాథాతి దేసేతి, అనాపత్తి. పఠమం ఏకేకిస్సా ఏకేకం గాథం కథేస్సామీతి ఆభోగం కత్వా జానాపేత్వా కథేతుం వట్టతి, న పచ్ఛాతి. **పఞ్హం పుచ్ఛతి పఞ్హం పుట్ఠో కథేతీతి** మాతుగామో "దీఘనికాయో నామ భన్తే కిమత్థం దీపేతీ"తి పుచ్ఛతి. ఏవం పఞ్హం పుట్ఠో భిక్ఖు సబ్బం చేపి దీఘనికాయం కథేతి, అనాపత్తి. సేసమేత్థ ఉత్తానత్థమేవ.

పదసోధమ్మసముట్ఠానం – వాచతో చ వాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియాకిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

ధమ్మదేసనాసిక్ఖాపదం సత్తమం.

౮. భూతారోచనసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౭౭. అట్ఠమసిక్ఖాపదే – వత్థుకథాయ తావ యం వత్తబ్బం సియా, తం సబ్బం చతుత్థపారాజికవణ్ణనాయం వుత్తనయమేవ. అయమేవ హి విసేసో – తత్థ అభూతం ఆరోచేసుం, ఇధ భూతం. భూతమ్పి పుథుజ్జనా ఆరోచేసుం, న అరియా. అరియానఞ్హి పయుత్తవాచా నామ నత్థి, అత్తనో గుణే ఆరోచయమానే పన అఞ్ఞే న పటిసేధేసుం, తథాఉప్పన్నే చ పచ్చయే సాదియింసు, తథాఉప్పన్నభావం అజానన్తా.

''**అథ ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసు**''న్తిఆదిమ్హి పన యే ఉత్తరిమనుస్సధమ్మస్స వణ్ణం భాసింసు, తే ఆరోచేసున్తి వేదితబ్బం. ''**కచ్చి పన వో భిక్ఖవే భూత**''న్తి పుచ్ఛితే పన సబ్బేపి ''**భూతం భగవా**''తి పటిజానింసు. అరియానమ్పి హి అబ్భన్తరే భూతో ఉత్తరిమనుస్సధమ్మోతి. అథ భగవా అరియమిస్సకత్తా "మోఘపురిసా"తి అవత్వా ''**కథఞ్హి నామ తుమ్హే భిక్ఖవే**''తి వత్వా ''**ఉదరస్స కారణా**''తిఆదిమాహ. తత్థ యస్మా అరియా అఞ్ఞేసం సుత్వా "అయ్యో కిర, భన్తే, సోతాపన్నో"తిఆదినా నయేన పసన్నేహి మనుస్సేహి పుచ్ఛియమానా అపఞ్ఞత్తే సిక్ఖాపదే అనాదీనవదస్సినో సుద్ధచిత్తతాయ అత్తనో చ పరేసఞ్చ విసేసాధిగమం పటిజానింసు. ఏవం పటిజానన్తేహి చ తేహి యం అఞ్ఞో ఉదరస్స కారణా ఉత్తరిమనుస్సధమ్మస్స వణ్ణం భాసిత్వా పిణ్డపాతం ఉప్పాదేసుం, తం సుద్ధచిత్తతాయ సాదియన్తేహిపి ఉదరస్స కారణా ఉత్తరిమనుస్సధమ్మస్స వణ్ణో భాసితో వియ హోతి. తస్మా సబ్బసఙ్గాహికేనేవ నయేన "కథఞ్హి నామ తుమ్హే, భిక్ఖవే, ఉదరస్స కారణా గిహీనం అఞ్ఞమఞ్ఞం ఉత్తరిమనుస్సధమ్మస్స వణ్ణం భాసిస్సథా"తి ఆహ. సేసం చతుత్థపారాజికవత్థుసదిసమేవ. సిక్ఖాపదవిభఙ్గేపి కేవలం తత్థ పారాజికఞ్చేవ థుల్లచ్చయఞ్చ ఇధ భూతత్తా పాచిత్తియఞ్చేవ దుక్కటఞ్చ అయం విసేసో. సేసం వుత్తనయమేవ.

౭౭. ''**ఉపసమ్పన్నస్స భూతం ఆరోచేతీ**''తి ఉత్తరిమనుస్సధమ్మమేవ సన్ధాయ వుత్తం. పరినిబ్బానకాలే హి అన్తరా వా అతికడ్ఢియమానేన ఉపసమ్పన్నస్స భూతం ఆరోచేతుం వట్టతి. సుతపరియత్తిసీలగుణం పన అనుపసమ్పన్నస్సాపి ఆరోచేతుం వట్టతి. ఆదికమ్మికస్స అనాపత్తి. "ఉమ్మత్తకస్సా"తి ఇదం పన ఇధ న వుత్తం. కస్మా? దిట్ఠిసమ్పన్నానం ఉమ్మాదస్స వా చిత్తక్ఖేపస్స వా అభావాతి. మహాపచ్చరియమ్పి హి విచారితం "ఝానలాభీ పన పరిహీనే ఝానే ఉమ్మత్తకో భవేయ్య, తస్సపి భూతారోచనపచ్చయా అనాపత్తి న వత్తబ్బా, భూతస్సేవ అభావతో"తి. సేసం ఉత్తానమేవ.

భూతారోచనం నామేతం పుబ్బే అవుత్తేహి తీహి సముట్ఠానేహి సముట్ఠాతి – కాయతో వాచతో కాయవాచతో చాతి. కిరియం , నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, కుసలాబ్యాకతచిత్తేహి ద్విచిత్తం, సుఖమజ్ఝత్తవేదనాహి ద్వివేదనన్తి.

భూతారోచనసిక్ఖాపదం అట్ఠమం.

౯. దుట్ఠుల్లారోచనసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౭౮. నవమసిక్ఖాపదే – **దుట్ఠుల్లా నామ ఆపత్తి చత్తారి చ పారాజికాని తేరస చ సఙ్ఘాదిసేసాతి** ఇమిస్సా పాళియా "పారాజికాని దుట్ఠుల్లసద్దత్థదస్సనత్థం వుత్తాని, సఙ్ఘాదిసేసం పన ఇధ అధిప్పేత"న్తి అట్ఠకథాసు వుత్తం. తత్రాయం విచారణా – సచే పారాజికం ఆరోచేన్తస్స

పాచిత్తియం న భవేయ్య, యథా సమానేపి భిక్ఖు-భిక్ఖునీనం ఉపసమ్పన్నసద్దే యత్థ భిక్ఖునీ అనధిప్పేతా హోతి, తత్థ భిక్ఖుం ఠపేత్వా అవసేసో అనుపసమ్పన్నోతి వుచ్చతి; ఏవమిధ సమానేపి పారాజికసఙ్ఘాదిసేసానం దుట్ఠుల్లసద్దే యది పారాజికం అనధిప్పేతం, "దుట్ఠుల్లా నామ ఆపత్తి తేరస సఙ్ఘాదిసేసా"తి ఏతదేవ వత్తబ్బం సియా. తత్థ భవేయ్య "యో పారాజికం ఆపన్నో, సో భిక్ఖుభావతో చుతో, తస్మా తస్స ఆపత్తిం ఆరోచేన్తో దుక్కటం ఆపజ్జతీ"తి. ఏవం సతి అక్కోసన్తోపి దుక్కటం ఆపజ్జేయ్య, పాచిత్తియమేవ చ ఆపజ్జతి. వుత్తఞ్హేతం – "అసుద్ధో హోతి పుగ్గలో అఞ్ఞతరం పారాజికం ధమ్మం అజ్ఝాపన్నో, తఞ్చే అసుద్ధదిట్ఠి సమానో ఓకాసం కారాపేత్వా అక్కోసాధిప్పాయో వదతి, ఆపత్తి ఓమసవాదస్సా"తి (పారా॰ ౩౮౯). ఏవం పాళియా విచారియమానాయ పారాజికం ఆరోచేన్తస్సాపి పాచిత్తియమేవ దిస్సతి. కిఞ్చాపి దిస్సతి, అథ ఖో సబ్బఅట్ఠకథాసు వుత్తత్తా **అట్ఠకథాచరియావ** ఏత్థ పమాణం, న అఞ్ఞా విచారణా. పుబ్బేపి చ అవోచుమ్హ – "బుద్ధేన ధమ్మో వినయో చ వుత్తో, యో తస్స పుత్తేహి తథేవ ఞాతో"తిఆది (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.గన్థారమ్భకథా). అట్ఠకథాచరియా హి బుద్ధస్స అధిప్పాయం జానన్తి.

ఇమినాపి చేతం పరియాయేన వేదితబ్బం. అఞ్ఞత్ర భిక్ఖుసమ్ముతియాతి హి వుత్తం. భిక్ఖుసమ్ముతియా చ ఆరోచనం ఆయతిం సంవరత్థాయ పున తథారూపం ఆపత్తిం అనాపజ్జనత్థాయ భగవతా అనుఞ్ఞాతం, న తస్స భిక్ఖునో అవణ్ణమత్తప్పకాసనత్థాయ, సాసనే చస్స పతిట్ఠానిసేధనత్థాయ , న చ పారాజికం ఆపన్నస్స పున తథారూపాయ ఆపత్తియా అనాపజ్జనేన భిక్ఖుభావో నామ అత్థి. తస్మా "పారాజికాని దుట్ఠుల్లసద్దత్థదస్సనత్థం వుత్తాని, సఙ్ఘాదిసేసం పన ఇధాధిప్పేత"న్తి యం అట్ఠకథాసు వుత్తం, తం సువుత్తమేవ.

౮౦. **అత్థి భిక్ఖుసమ్ముతి ఆపత్తిపరియన్తా**తిఆదీసు పన యా అయం భిక్ఖుసమ్ముతి వుత్తా, సా న కత్థచి ఆగతా, ఇధ వుత్తత్తాయేవ పన అభిణ్హాపత్తికం భిక్ఖుం దిస్వా ఏవమేస పరేసు హిరోత్తప్పేనాపి ఆయతిం సంవరం ఆపజ్జిస్సతీతి తస్స భిక్ఖునో హితేసితాయ తిక్ఖత్తుం అపలోకేత్వా సఙ్ఘేన కాతబ్బాతి వేదితబ్బాతి.

౮౨. **అదుట్ఠుల్లం ఆపత్తిం ఆరోచేతి ఆపత్తి దుక్కటస్సా**తి పఞ్చపి ఆపత్తిక్ఖన్ధే ఆరోచేన్తస్స దుక్కటం. మహాపచ్చరియం పన పారాజికం ఆరోచేన్తస్సాపి దుక్కటమేవ వుత్తం. **అనుపసమ్పన్నస్స దుట్ఠుల్లం వా అదుట్ఠుల్లం వా అజ్ఝాచార**న్తి ఏత్థ ఆదితో పఞ్చ సిక్ఖాపదాని దుట్ఠుల్లో నామ అజ్ఝాచారో, సేసాని అదుట్ఠుల్లో. సుక్కవిస్సట్ఠికాయసంసగ్గదుట్ఠుల్లఅత్తకామా పనస్స అజ్ఝాచారో నామాతి వుత్తం.

౮౩. **వత్థుం ఆరోచేతీ**తి "అయం సుక్కవిస్సట్ఠిం ఆపన్నో, దుట్ఠుల్లం ఆపన్నో, అత్తకామం ఆపన్నో" కాయసంసగ్గం ఆపన్నోతి ఏవం వదన్తస్స అనాపత్తి. **ఆపత్తిం ఆరోచేతీ**తి ఏత్థ "అయం పారాజికం ఆపన్నో, సఙ్ఘాదిసేసం థుల్లచ్చయం పాచిత్తియం పాటిదేసనీయం దుక్కటం దుబ్భాసితం ఆపన్నో"తి వదతి అనాపత్తి. "అయం అసుచిం మోచేత్వా సఙ్ఘాదిసేసం ఆపన్నో"తిఆదినా పన నయేన వత్థునా సద్ధిం ఆపత్తిం ఘటేత్వా ఆరోచేన్తస్సేవ ఆపత్తి. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ.

తిసముట్ఠానం – కాయచిత్తతో వాచాచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

దుట్ఠుల్లారోచనసిక్ఖాపదం నవమం.

౧౦. పథవీఖణనసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౮౬. దసమసిక్ఖాపదే – **జాతా చ పథవీ అజాతా చ పథవీ**తి ఇమేహి పదేహి జాతపథవిఞ్చ అజాతపథవిఞ్చ దస్సేతి. **అప్పపాసాణా**దీసు అప్పా పాసాణా ఏత్థాతి అప్పపాసాణాతి ఏవమత్థో దట్ఠబ్బో. తత్థ ముట్ఠిప్పమాణతో ఉపరి పాసాణాతి వేదితబ్బా, ముట్ఠిప్పమాణా సక్ఖరా. కథలాతి కపాలఖణ్డాని. మరుమ్బాతి కటసక్ఖరా. వాలికాతి వాలుకాయేవ. **యేభుయ్యేన పంసుకా**తి తీసు కోట్ఠాసేసు ద్వే కోట్ఠాసా పంసు, ఏకో పాసాణాదీసు అఞ్ఞతరో. **అదడ్ఢాపీ**తి ఉద్ధనపత్తపచనకుమ్భకారావాపాదివసేన తథా తథా అదడ్ఢా. సా పన విసుం నత్థి, సుద్ధపంసుఆదీసు అఞ్ఞతరావ వేదితబ్బా. **యేభుయ్యేనసక్ఖరా**తి బహుతరా సక్ఖరా. హత్థికుచ్ఛియం కిర ఏకపచ్ఛిపూరం ఆహరాపేత్వా దోణియం ధోవిత్వా పథవియా యేభుయ్యేన సక్ఖరభావం ఞత్వా సయం భిక్ఖూ పోక్ఖరణిం ఖణింసు. యాని పన మజ్ఝే "**అప్పపంసు అప్పమత్తికా**"తి ద్వే పదాని, తాని యేభుయ్యేనపాసాణాదిపఞ్చకమేవ పవిసన్తి తేసంయేవ హి ద్విన్నం పభేదదస్సనమేతం. **సయం ఖణతి ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా**తి ఏత్థ పహారే పహారే పాచిత్తియం వేదితబ్బం. **సకిం ఆణత్తో బహుకమ్పి ఖణతీ**తి సచేపి సకలదివసం ఖణతి, ఆణాపకస్స ఏకంయేవ పాచిత్తియం. సచే పన కుసీతో హోతి, పునప్పునం ఆణాపేతబ్బో. తం ఆణాపేత్వా ఖణాపేన్తస్స వాచాయ వాచాయ పాచిత్తియం. అయం తావ పాళివణ్ణనా.

అయం పన పాళిముత్తకవినిచ్ఛయో – “పోక్ఖరణిం ఖణా”తి వదతి, వట్టతి. ఖతాయేవ హి పోక్ఖరణీ నామ హోతి, తస్మా అయం కప్పియవోహారో. ఏస నయో “వాపిం తళాకం ఆవాటం ఖణా”తిఆదీసుపి. “ఇమం ఓకాసం ఖణ, ఇమస్మిం ఓకాసే పోక్ఖరణిం ఖణా”తి వత్తుం పన న వట్టతి. “కన్దం ఖణ, మూలం ఖణా”తి అనియామేత్వా వత్తుం వట్టతి. “ఇమం వల్లిం ఖణ, ఇమస్మిం ఓకాసే కన్దం వా మూలం వా ఖణా”తి వత్తుం న వట్టతి. పోక్ఖరణిం సోధేన్తేహి యో కుటేహి ఉస్సిఞ్చితుం సక్కా హోతి తనుకకద్దమో, తం అపనేతుం వట్టతి, బహలం న వట్టతి. ఆతపేన సుక్ఖకద్దమో ఫలతి, తత్ర యో హేట్ఠా పథవియా అసమ్బద్ధో, తమేవ అపనేతుం వట్టతి. ఉదకేన గతట్ఠానే ఉదకపప్పటకో నామ హోతి, వాతప్పహారేన చలతి, తం అపనేతుం వట్టతి.

పోక్ఖరణీఆదీనం తటం భిజ్జిత్వా ఉదకసామన్తా పతతి, సచే ఓమకచాతుమాసం ఓవట్ఠం, ఛిన్దితుం వా భిన్దితుం వా వట్టతి, చాతుమాసతో ఉద్ధం న వట్టతి. సచే పన ఉదకేయేవ పతతి, దేవే అతిరేకచాతుమాసం ఓవట్ఠేపి ఉదకేయేవ ఉదకస్స పతితత్తా వట్టతి. పాసాణపిట్ఠియం సోణ్డిం ఖణన్తి, సచే తత్థ పఠమమేవ సుఖుమరజం పతతి, తఞ్చే దేవేన ఓవట్ఠం హోతి, చాతుమాసచ్చయేన అకప్పియపథవీసఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి. ఉదకే పరియాదిణ్ణే సోణ్డిం సోధేన్తేహి తం వికోపేతుం న వట్టతి. సచే పఠమమేవ ఉదకేన పూరతి, పచ్ఛా రజం పతతి, తం వికోపేతుం వట్టతి. తత్థ హి దేవే వస్సన్తేపి ఉదకేయేవ ఉదకం పతతీతి. పిట్ఠిపాసాణే సుఖుమరజం హోతి, దేవే ఫుసాయన్తే అల్లీయతి, తమ్పి చాతుమాసచ్చయేన వికోపేతుం న వట్టతి. సచే పన అకతపబ్భారే వమ్మికో ఉట్ఠితో హోతి, యథాసుఖం వికోపేతుం వట్టతి. సచే అబ్భోకాసే ఉట్ఠహతి, ఓమకచాతుమాసం ఓవట్ఠోయేవ వట్టతి. రుక్ఖాదీసు ఆరుళ్హఉపచికామత్తికాయపి ఏసేవ నయో. గణ్డుప్పాదగూథమూసికుక్కరగోకణ్టకాదీసుపి ఏసేవ నయో.

గోకణ్టకో నామ గావీనం ఖురచ్ఛిన్నకద్దమో వుచ్చతి. సచే పన హేట్ఠిమతలేన భూమిసమ్బన్ధో హోతి, ఏకదివసమ్పి న వట్టతి. కసితట్ఠానేపి నఙ్గలచ్ఛిన్నమత్తికాపిణ్డం గణ్హన్తస్స ఏసేవ నయో. పురాణసేనాసనం హోతి అచ్ఛదనం వా వినట్ఠచ్ఛదనం వా, అతిరేకచాతుమాసం ఓవట్ఠం జాతపథవీసఙ్ఖ్యమేవ గచ్ఛతి. తతో అవసేసం ఛదనిట్ఠకం వా గోపానసీఆదికం ఉపకరణం వా “ఇట్ఠకం గణ్హామి గోపనసిం భిత్తిపాదం పదరత్థరణం పాసాణత్థమ్భం గణ్హామీ”తి సఞ్ఞాయ గణ్హితుం వట్టతి. తేన సద్ధిం మత్తికా పతతి, అనాపత్తి. భిత్తిమత్తికం గణ్హన్తస్స పన ఆపత్తి. సచే యా యా అతిన్తా తం తం గణ్హాతి, అనాపత్తి.

అన్తోగేహే మత్తికాపుఞ్జో హోతి, తస్మిం ఏకదివసం ఓవట్ఠే గేహం ఛాదేన్తి, సచే సబ్బో తిన్తో చాతుమాసచ్చయేన జాతపథవీయేవ. అథస్స ఉపరిభాగోయేవ తిన్తో, అన్తో అతిన్తో, యత్తకం తిన్తం తం కప్పియకారకేహి కప్పియవోహారేన అపనామేత్వా సేసం యథాసుఖం వళఞ్జేతుం వట్టతి. ఉదకేన తేమేత్వా ఏకాబద్ధాయేవ హి జాతపథవీ హోతి, న ఇతరాతి.

అబ్భోకాసే మత్తికాపాకారో హోతి, అతిరేకచాతుమాసం చే ఓవట్ఠో జాతపథవీసఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి. తత్థ లగ్గపంసుం పన అల్లహత్థేన ఛుపిత్వా గహేతుం వట్టతి. సచే ఇట్ఠకపాకారో హోతి, యేభుయ్యేనకథలట్ఠానే తిట్ఠతి, యథాసుఖం వికోపేతుం వట్టతి. అబ్భోకాసే ఠితమణ్డపత్థమ్భం ఇతో చితో చ సఞ్చాలేత్వా పథవిం వికోపేన్తేన గహేతుం న వట్టతి, ఉజుకమేవ ఉద్ధరితుం వట్టతి. అఞ్ఞమ్పి సుక్ఖరుక్ఖం వా సుక్ఖఖాణుకం వా గణ్హన్తస్స ఏసేవ నయో. నవకమ్మత్థం పాసాణం వా రుక్ఖం వా దణ్డకేహి ఉచ్చాలేత్వా పవట్టేన్తా గచ్ఛన్తి, తత్థ పథవీ భిజ్జతి, సచే సుద్ధచిత్తా పవట్టేన్తి, అనాపత్తి. అథ పన తేన అపదేసేన పథవిం భిన్దితుకామాయేవ హోన్తి, ఆపత్తి. సాఖాదీని కడ్ఢన్తానమ్పి పథవియం దారూని ఫాలేన్తానమ్పి ఏసేవ నయో.

పథవియం అట్ఠిసూచికణ్టకాదీసుపి యంకిఞ్చి ఆకోటేతుం వా పవేసేతుం వా న వట్టతి. పస్సావధారాయ వేగేన పథవిం భిన్దిస్సామీతి ఏవం పస్సావమ్పి కాతుం న వట్టతి, కరోన్తస్స భిజ్జతి, ఆపత్తి. విసమభూమిం సమం కరిస్సామీతి సమ్ముఞ్జనియా ఘంసితుమ్పి న వట్టతి, వత్తసీసేనేవ హి సమ్మజ్జితబ్బం. కేచి కత్తరయట్ఠియా భూమిం కోట్టేన్తి, పాదఙ్గుట్ఠకేన విలిఖన్తి, “చఙ్కమితట్ఠానం దస్సేస్సామా”తి పునప్పునం భూమిం భిన్దన్తా చఙ్కమన్తి, సబ్బం న వట్టతి. వీరియసమ్పగ్గహత్థం పన సమణధమ్మం కరోన్తేన సుద్ధచిత్తేన చఙ్కమితుం వట్టతి, “హత్థం ధోవిస్సామా”తి పథవియం ఘంసన్తి, న వట్టతి. అఘంసన్తేన పన అల్లహత్థం పథవియం ఠపేత్వా రజం గహేతుం వట్టతి. కేచి కణ్డుకచ్ఛుఆదీహి ఆబాధికా ఛిన్నతటాదీసు అఙ్గపచ్చఙ్గాని ఘంసన్తి న వట్టతి.

౮౭. **ఖణతి వా ఖణాపేతి వాతి** అన్తమసో పాదఙ్గుట్ఠకేనపి సమ్మజ్జనీసలాకాయపి సయం వా ఖణతి, అఞ్ఞేన వా ఖణాపేతి. **భిన్దతి వా భేదాపేతి వాతి** అన్తమసో ఉదకమ్పి ఛడ్డేన్తో సయం వా భిన్దతి, అఞ్ఞేన వా భిన్దాపేతి. **దహతి వా దహాపేతి వాతి** అన్తమసో పత్తమ్పి పచన్తో సయం వా దహతి, అఞ్ఞేన వా దహాపేతి. యత్తకేసు ఠానేసు అగ్గిం దేతి వా దాపేతి వా తత్తకాని పాచిత్తియాని. పత్తం పచన్తేనపి హి ఫుట్ఠే పక్కట్ఠానేయేవ హి పచితబ్బో. అదడ్ఢాయ పథవియా అగ్గిం ఠపేతుం న వట్టతి. పత్తపచనకపాలస్స పన ఉపరి అగ్గిం ఠపేతుం వట్టతి. దారూనం ఉపరి ఠపేతి , సో అగ్గి తాని దహన్తో గన్త్వా పథవిం దహతి, న వట్టతి. ఇట్ఠకకపాలాదీసుపి ఏసేవ నయో.

తత్రాపి హి ఇట్ఠకాదీనంయేవ ఉపరి ఠపేతుం వట్టతి. కస్మా? తేసం అనుపాదానత్తా. న హి తాని అగ్గిస్స ఉపాదానసఙ్ఖ్యం గచ్ఛన్తి. సుక్ఖఖాణుసుక్ఖరుక్ఖాదీసుపి అగ్గిం దాతుం న వట్టతి. సచే పన పథవిం అప్పత్తమేవ నిబ్బాపేత్వా గమిస్సామీతి దేతి, వట్టతి. పచ్ఛా నిబ్బాపేతుం న సక్కోతి, అవిసయత్తా అనాపత్తి. తిణుక్కం గహేత్వా గచ్ఛన్తో హత్థే డయ్హమానే భూమియం పాతేతి, అనాపత్తి. పతితట్ఠానేయేవ ఉపాదానం దత్వా అగ్గిం కాతుం వట్టతీతి మహాపచ్చరియం వుత్తం. దడ్ఢపథవియా చ యత్తకం ఠానం ఉసుమాయ అనుగతం, సబ్బం వికోపేతుం వట్టతీతి తత్థేవ వుత్తం. యో పన అజాననకో భిక్ఖు అరణీసహితేన అగ్గిం నిబ్బత్తేత్వా హత్థేన ఉక్ఖిపిత్వా “కిం కరోమీ”తి వదతి, “జాలేహీ”తి వత్తబ్బో, “హత్థో డయ్హతీ”తి వదతి, “యథా న డయ్హతి తథా కరోహీ”తి వత్తబ్బో. “భూమియం పాతేహీ”తి పన న వత్తబ్బో. సచే హత్థే డయ్హమానే పాతేతి “పథవిం దహిస్సామీ”తి అపాతితత్తా అనాపత్తి. పతితట్ఠానే పన అగ్గిం కాతుం వట్టతీతి కురున్దియం వుత్తం.

౮౮. **అనాపత్తి ఇమం జానాతిఆదీసు** “ఇమస్స థమ్భస్స ఆవాటం జాన, మహామత్తికం జాన, థుసమత్తికం జాన, మహామత్తికం దేహి, థుసమత్తికం దేహి, మత్తికం ఆహర, పంసుం ఆహర, మత్తికాయ అత్థో, పంసునా అత్థో, ఇమస్స థమ్భస్స ఆవాటం కప్పియం కరోహి, ఇమం మత్తికం కప్పియం కరోహి, ఇమం పంసుం కప్పియం కరోహీ”తి ఏవమత్థో వేదితబ్బో.

అసఞ్చిచ్చాతి పాసాణరుక్ఖాదీని వా పవట్టేన్తస్స కత్తరదణ్డేన వా ఆహచ్చ ఆహచ్చ గచ్ఛన్తస్స పథవీ భిజ్జతి, సా “తేన భిన్దిస్సామీ”తి ఏవం సఞ్చిచ్చ అభిన్నత్తా అసఞ్చిచ్చ భిన్నా నామ హోతి. ఇతి అసఞ్చిచ్చ భిన్దన్తస్స అనాపత్తి. **అసతియాతి** అఞ్ఞవిహితో కేనచి సద్ధిం కిఞ్చి కథేన్తో పాదఙ్గుట్ఠకేన వా కత్తరయట్ఠియా వా పథవిం విలిఖన్తో తిట్ఠతి, ఏవం అసతియా విలిఖన్తస్స వా భిన్దన్తస్స వా అనాపత్తి. **అజానన్తస్సాతి** అన్తోగేహే ఓవట్ఠం ఛన్నం పథవిం “అకప్పియపథవీ”తి న జానాతి, “కప్పియపథవీ”తి సఞ్ఞాయ వికోపేతి, “ఖణామి భిన్దామి దహామీ”తి వా న జానాతి , కేవలం సఙ్గోపనత్థాయ ఖణిత్తాదీని వా ఠపేతి, డయ్హమానహత్థో వా అగ్గిం పాతేతి, ఏవం అజానన్తస్స అనాపత్తి. సేసం ఉత్తానమేవ.

తిసముట్ఠానం – కాయచిత్తతో వాచాచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి. కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

పథవీఖణనసిక్ఖాపదం దసమం.

సమత్తో వణ్ణనాక్కమేన ముసావాదవగ్గో పఠమో.

౨. భూతగామవగ్గో

౧. భూతగామసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౮౯. సేనాసనవగ్గస్స పఠమసిక్ఖాపదే – **అనాదియన్తోతి** తస్సా వచనం అగణ్హన్తో. **దారకస్స బాహుం ఆకోటేసీతి** ఉక్ఖిత్తం ఫరసుం నిగ్గహేతుం అసక్కోన్తో మనుస్సానం చక్ఖువిసయాతీతే మహారాజసన్తికా లద్ధే రుక్ఖట్ఠకదిబ్బవిమానే నిపన్నస్స దారకస్స బాహుం ధనమూలేయేవ ఛిన్ది. **న ఖో మేతం పతిరూపన్తిఆదిమ్హి** అయం సఙ్ఖేపవణ్ణనా – హిమవన్తే కిర పక్ఖదివసేసు దేవతాసన్నిపాతో హోతి, తత్థ రుక్ఖధమ్మం పుచ్ఛన్తి – “త్వం రుక్ఖధమ్మే ఠితా న ఠితా”తి? రుక్ఖధమ్మో నామ రుక్ఖే ఛిజ్జమానే రుక్ఖదేవతాయ మనోపదోసస్స అకరణం. తత్థ యా దేవతా రుక్ఖధమ్మే అట్ఠితా హోతి, సా దేవతాసన్నిపాతం పవిసితుం న లభతి. ఇతి సా దేవతా ఇమఞ్చ రుక్ఖధమ్మే అట్ఠానపచ్చయం ఆదీనవం అద్దస, భగవతో చ సమ్ముఖా సుతపుబ్బధమ్మదేసనానుసారేన తథాగతస్స ఛద్దన్తాదికాలే పుబ్బచరితం అనుస్సరి. తేనస్సా ఏతదహోసి – “న ఖో మేతం పతిరూపం…పే… వోరోపేయ్య”న్తి. **యంనూనాహం భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేయ్యన్తి** ఇదం పనస్సా “అయం భిక్ఖు సపితికో పుత్తో, అద్ధా భగవా ఇమం ఇమస్స అజ్ఝాచారం సుత్వా మరియాదం బన్ధిస్సతి, సిక్ఖాపదం పఞ్ఞపేస్సతీ”తి పటిసఞ్చిక్ఖన్తియా అహోసి. **సచజ్జ త్వం దేవతేతి** సచే అజ్జ త్వం దేవతే. **పసవేయ్యాసీతి** జనేయ్యాసి ఉప్పాదేయ్యాసి. ఏవఞ్చ పన వత్వా భగవా తం దేవతం సఞ్ఞాపేన్తో –

> “యో వే ఉప్పతితం కోధం, రథం భన్తంవ వారయే;
>
> తమహం సారథిం బ్రూమి, రస్మిగ్గాహో ఇతరో జనో”తి. (ధ॰ ప॰ ౨౨౨);

ఇమం గాథమభాసి. గాథాపరియోసానే సా దేవతా సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠాసి. పున భగవా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేన్తో –

"యో ఉప్పతితం వినేతి కోధం, విసటం సప్పవిసంవ ఓసధేహి;

సో భిక్ఖు జహాతి ఓరపారం, ఉరగో జిణ్ణమివత్తచం పురాణ"న్తి. (సు. ని. ౧);

ఇమం గాథమభాసి. తత్థ పఠమగాథా ధమ్మపదే సఙ్గహం ఆరుళ్హా, దుతియా సుత్తనిపాతే, వత్థు పన వినయేతి. అథ భగవా ధమ్మం దేసేన్తోయేవ తస్సా దేవతాయ వసనట్ఠానం ఆవజ్జన్తో పతిరూపం ఠానం దిస్వా "గచ్ఛ, దేవతే, అసుకస్మిం ఓకాసే రుక్ఖో వివిత్తో, తస్మిం ఉపగచ్ఛా"తి ఆహ. సో కిర రుక్ఖో న ఆళవిరట్ఠే, జేతవనస్స అన్తోపరిక్ఖేపే, యస్స దేవపుత్తస్స పరిగ్గహో అహోసి, సో చుతో; తస్మా "వివిత్తో"తి వుత్తో. తతో పట్ఠాయ చ పన సా దేవతా సమ్మాసమ్బుద్ధతో లద్ధపరిహారా బుద్ధుపట్ఠాయికా అహోసి. యదా దేవతాసమాగమో హోతి, తదా మహేసక్ఖదేవతాసు ఆగచ్ఛన్తీసు అఞ్ఞా అప్పేసక్ఖా దేవతా యావ మహాసముద్దచక్కవాళపబ్బతా తావ పటిక్కమన్తి. అయం పన అత్తనో వసనట్ఠానే నిసీదిత్వావ ధమ్మం సుణాతి. యమ్పి పఠమయామే భిక్ఖూ పఞ్హం పుచ్ఛన్తి, మజ్ఝిమయామే దేవతా, తం సబ్బం తత్థేవ నిసీదిత్వా సుణాతి. చత్తారో చ మహారాజానోపి భగవతో ఉపట్ఠానం ఆగన్త్వా గచ్ఛన్తా తం దేవతం దిస్వావ గచ్ఛన్తి.

౯౦. **భూతగామపాతబ్యతాయా**తి ఏత్థ భవన్తి అహువుఞ్చాతి **భూతా;** జాయన్తి వడ్ఢన్తి జాతా వడ్ఢితా చాతి అత్థో. **గామో**తి రాసి; భూతానం గామోతి **భూతగామో;** భూతా ఏవ వా గామో **భూతగామో;** పతిట్ఠితహరితతిణరుక్ఖాదీనమేతం అధివచనం. పాతబ్యస్స భావో **పాతబ్యతా;** ఛేదనభేదనాదీహి యథారుచి పరిభుఞ్జితబ్బతాతి అత్థో. తస్సా **భూతగామపాతబ్యతాయ;** నిమిత్తత్థే భుమ్మవచనం, భూతగామపాతబ్యతాహేతు, భూతగామస్స ఛేదనాదిపచ్చయా పాచిత్తియన్తి అత్థో.

౯౧. ఇదాని తం భూతగామం విభజిత్వా దస్సేన్తో **భూతగామో నామ పఞ్చ బీజజాతానీ**తిఆదిమాహ. తత్థ **భూతగామో నామా**తి భూతగామం ఉద్ధరిత్వా యస్మిం సతి భూతగామో హోతి, తం దస్సేతుం "పఞ్చ బీజజాతానీ"తి ఆహాతి అట్ఠకథాసు వుత్తం. ఏవం సన్తేపి "యాని వా పనఞ్ఞానిపి అత్థి మూలే జాయన్తీ"తిఆదీని న సమేన్తి. న హి మూలబీజాదీని మూలాదీసు జాయన్తి, మూలాదీసు జాయమానాని పన తాని బీజాకతాని, తస్మా ఏవమేత్థ వణ్ణనా వేదితబ్బా – **భూతగామో నామా**తి విభజితబ్బపదం. **పఞ్చా**తి తస్స విభాగపరిచ్ఛేదో. **బీజజాతానీ**తి పరిచ్ఛిన్నధమ్మనిదస్సనం. తస్సత్థో – బీజేహి జాతాని బీజజాతాని; రుక్ఖాదీనమేతం అధివచనం. అపరో నయో – బీజాని చ తాని విజాతాని చ పసూతాని నిబ్బత్తపణ్ణమూలానీతి బీజజాతాని. ఏతేన అల్లవాలికాదీసు ఠపితానం నిబ్బత్తపణ్ణమూలానం సిఙ్గివేరాదీనం సఙ్గహో కతో హోతి.

ఇదాని యేహి బీజేహి జాతత్తా రుక్ఖాదీని బీజజాతానీతి వుత్తాని, తాని దస్సేన్తో "**మూలబీజ**"న్తిఆదిమాహ. తేసం ఉద్దేసో పాకటో ఏవ. నిద్దేసే **యాని వా పనఞ్ఞానిపి అత్థి మూలే జాయన్తి మూలే సఞ్జాయన్తీ**తి ఏత్థ బీజతో నిబ్బత్తేన బీజం దస్సితం , తస్మా ఏవమేత్థ అత్థో దట్ఠబ్బో, యాని వా పనఞ్ఞానిపి అత్థి ఆలువకసేరుకమలుప్పలపుణ్డరీకకువలయకన్దపాటలిమూలాదిభేదే మూలే గచ్ఛవల్లిరుక్ఖాదీని జాయన్తి సఞ్జాయన్తి, తాని యమ్హి మూలే జాయన్తి చేవ సఞ్జాయన్తి చ తఞ్చ, పాళియం వుత్తం హలిద్దాది చ సబ్బమ్పి ఏతం మూలబీజం నామ. ఏసేవ నయో ఖన్ధబీజాదీసు. యేవాపనకఖన్ధబీజేసు పనేత్థ అమ్బాటకఇన్దసాలనుహిపాళిభద్దకణికారాదీని ఖన్ధబీజాని, అమూలవల్లి చతురస్సవల్లికణవీరాదీని ఫళుబీజాని మకచిసుమనజయసుమనాదీని అగ్గబీజాని, అమ్బజమ్బుపనసట్ఠిఆదీని బీజబీజానీతి దట్ఠబ్బాని.

౯౨. ఇదాని యం వుత్తం "భూతగామపాతబ్యతాయ పాచిత్తియ"న్తి తత్థ సఞ్ఞావసేన ఆపత్తానాపత్తిభేదం పాతబ్యతాభేదఞ్చ దస్సేన్తో **బీజే బీజసఞ్ఞీ**తిఆదిమాహ. తత్థ యథా "సాలీనం చేపి ఓదనం భుఞ్జతీ"తిఆదీసు (మ. ని. ౧.౨౯) సాలితణ్డులానం ఓదనో "సాలీనం ఓదనో"తి వుచ్చతి, ఏవం బీజతో సమ్భూతో భూతగామో "బీజ"న్తి వుత్తోతి వేదితబ్బో. యం పన "బీజగామభూతగామసమారమ్భా పటివిరతో"తిఆదీసు (దీ. ని. ౧.౧౦) వుత్తం భూతగామపరిమోచనం కత్వా ఠపితం బీజం, తం దుక్కటవత్థు. అథ వా యదేతం "భూతగామో నామా"తి సిక్ఖాపదవిభఙ్గస్స ఆదిపదం, తేన సద్ధిం యోజేత్వా యం బీజం భూతగామో నామ హోతి, తస్మిం బీజే బీజసఞ్ఞీ సత్థకాదీని గహేత్వా సయం వా ఛిన్దతి అఞ్ఞేన వా ఛేదాపేతి, పాసాణాదీని గహేత్వా సయం వా భిన్దతి అఞ్ఞేన వా భేదాపేతి, అగ్గిం ఉపసంహరిత్వా సయం వా పచతి అఞ్ఞేన వా పచాపేతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సాతి ఏవమేత్థ అత్థో వేదితబ్బో. యథారుతం పన గహేత్వా భూతగామవినిముత్తస్స బీజస్స ఛిన్దనాదిభేదాయ పాతబ్యతాయ పాచిత్తియం న వత్తబ్బం.

అయఞ్హేత్థ వినిచ్ఛయకథా – భూతగామం వికోపేన్తస్స పాచిత్తియం భూతగామపరిమోచితం పఞ్చవిధమ్పి బీజగామం వికోపేన్తస్స దుక్కటం. బీజగామభూతగామో నామేస అత్థి ఉదకట్ఠో, అత్థి థలట్ఠో . తత్థ ఉదకట్ఠో సాసపమత్తికా తిలబీజకాదిభేదా సపణ్ణికా అపణ్ణికా చ సబ్బా సేవాలజాతి అన్తమసో ఉదకపప్పటకం ఉపాదాయ "భూతగామో"తి వేదితబ్బో. ఉదకపప్పటకో నామ ఉపరి థద్ధో ఫరుసవణ్ణో, హేట్ఠా ముదు నీలవణ్ణో హోతి. తత్థ యస్స సేవాలస్స మూలం ఓరూహిత్వా పథవియం పతిట్ఠితం, తస్స పథవీ ఠానం. యో ఉదకే సఞ్చరతి, తస్స ఉదకం. పథవియం పతిట్ఠితం యత్థ

కత్థచి వికోపేన్తస్స ఉద్ధరిత్వా వా ఠానన్తరం సఙ్కామేన్తస్స పాచిత్తియం. ఉదకే సఞ్చరన్తం వికోపేన్తస్సేవ పాచిత్తియం. హత్థేహి పన ఇతో చితో చ వియూహిత్వా న్హాయితుం వట్టతి, సకలఞ్హి ఉదకం తస్స ఠానం. తస్మా న సో ఏత్తావతా ఠానన్తరం సఙ్కామితో హోతి. ఉదకతో పన ఉదకేన వినా సఞ్చిచ్చ ఉక్ఖిపితుం న వట్టతి, ఉదకేన సద్ధిం ఉక్ఖిపిత్వా పున ఉదకే పక్ఖిపితుం వట్టతి. పరిస్సావనన్తరేన నిక్ఖమతి, కప్పియం కారాపేత్వావ ఉదకం పరిభుఞ్జితబ్బం. ఉప్పలినీపదుమినీఆదీని జలజవల్లితిణాని ఉదకతో ఉద్ధరన్తస్స వా తత్థేవ వికోపేన్తస్స వా పాచిత్తియం. పరేహి ఉప్పాటితాని వికోపేన్తస్స దుక్కటం. తాని హి బీజగామే సఙ్గహం గచ్ఛన్తి. తిలబీజకసాసపమత్తకసేవాలోపి ఉదకతో ఉద్ధతో అమిలాతో అగ్గబీజసఙ్గహం గచ్ఛతి. మహాపచ్చరియాదీసు “అనన్తకతిలబీజకఉదకపప్పటకాదీని దుక్కటవత్థుకానీ”తి వుత్తం, తత్థ కారణం న దిస్సతి. అన్ధకట్ఠకథాయం “సమ్పుణ్ణభూతగామో న హోతి, తస్మా దుక్కట”న్తి వుత్తం, తమ్పి న సమేతి, భూతగామే హి పాచిత్తియం, బీజగామే దుక్కటం వుత్తం. అసమ్పుణ్ణభూతగామో నామ తతియో కోట్ఠాసో నేవ పాళియం న అట్ఠకథాసు ఆగతో. అథ ఏతం బీజగామసఙ్గహం గచ్ఛిస్సతీతి , తమ్పి న యుత్తం, అభూతగామమూలత్తా తాదిసస్స బీజగామస్సాతి. అపిచ “గరుకలహుకేసు గరుకే ఠాతబ్బ”న్తి ఏతం వినయలక్ఖణం.

థలట్ఠే – ఛిన్నరుక్ఖానం అవసిట్ఠో హరితఖాణు నామ హోతి. తత్థ కకుధకరఞ్జపియఙ్గుపనసాదీనం ఖాణు ఉద్ధం వడ్ఢతి, సో భూతగామేన సఙ్గహితో. తాలనాళికేరాదీనం ఖాణు ఉద్ధం న వడ్ఢతి, సో బీజగామేన సఙ్గహితో. కదలియా పన అఫలితాయ ఖాణు భూతగామేన సఙ్గహితో, ఫలితాయ బీజగామేన. కదలీ పన ఫలితా యావ నీలపణ్ణా, తావ భూతగామేనేవ సఙ్గహితా, తథా ఫలితో వేళు. యదా పన అగ్గతో పట్ఠాయ సుస్సతి, తదా బీజగామేన సఙ్గహం గచ్ఛతి. కతరబీజగామేన? ఫళుబీజగామేన. కిం తతో నిబ్బత్తతి? న కిఞ్చి. యది హి నిబ్బత్తేయ్య, భూతగామేనేవ సఙ్గహం గచ్ఛేయ్య. ఇన్దసాలాదిరుక్ఖే ఛిన్దిత్వా రాసిం కరోన్తి, కిఞ్చాపి రాసికతదణ్డకేహి రతనప్పమాణాపి సాఖా నిక్ఖమన్తి, బీజగామేనేవ సఙ్గహం గచ్ఛన్తి. తత్థ మణ్డపత్థాయ వా వతిఅత్థాయ వా వల్లిఆరోపనత్థాయ వా భూమియం నిఖణన్తి, మూలేసు చేవ పణ్ణేసు చ నిగ్గతేసు పున భూతగామసఙ్ఖ్యం గచ్ఛన్తి. మూలమత్తేసు పన పణ్ణమత్తేసు వా నిగ్గతేసు బీజగామేన సఙ్గహితా ఏవ.

యాని కానిచి బీజాని పథవియం వా ఉదకేన సిఞ్చిత్వా ఠపితాని, కపాలాదీసు వా అల్లపంసుం పక్ఖిపిత్వా నిక్ఖిత్తాని హోన్తి, సబ్బాని మూలమత్తే పణ్ణమత్తే వా నిగ్గతేపి బీజానియేవ. సచేపి మూలాని చ ఉపరి అఙ్కురో చ నిగ్గచ్ఛతి, యావ అఙ్కురో హరితో న హోతి, తావ బీజానియేవ. ముగ్గాదీనం పన పణ్ణేసు ఉట్ఠితేసు వీహిఆదీనం వా అఙ్కురే హరితే నీలపణ్ణవణ్ణే జాతే భూతగామసఙ్గహం గచ్ఛన్తి. తాలట్ఠీనం పఠమం సూకరదాఠా వియ మూలం నిగ్గచ్ఛతి. నిగ్గతేపి యావ ఉపరి పత్తవట్టి న నిగ్గచ్ఛతి, తావ బీజగామోయేవ. నాళికేరస్స తచం భిన్దిత్వా దన్తసూచి వియ అఙ్కురో నిగ్గచ్ఛతి , యావ మిగసిఙ్గసదిసా నీలపత్తవట్టి న హోతి, తావ బీజగామోయేవ. మూలే అనిగ్గతేపి తాదిసాయ పత్తవట్టియా జాతాయ అమూలకభూతగామే సఙ్గహం గచ్ఛతి.

అమ్బట్ఠిఆదీని వీహిఆదీహి వినిచ్ఛినితబ్బాని. వన్దాకా వా అఞ్ఞా వా యా కాచి రుక్ఖే జాయిత్వా రుక్ఖం ఓత్థరతి, రుక్ఖోవ తస్సా ఠానం, తం వికోపేన్తస్స వా తతో ఉద్ధరన్తస్స వా పాచిత్తియం. ఏకా అమూలికా లతా హోతి, అఙ్గులివేఠకో వియ వనప్పగుమ్బదణ్డకే వేఠేతి, తస్సాపి అయమేవ వినిచ్ఛయో. గేహముఖపాకారవేదికాచేతియాదీసు నీలవణ్ణో సేవాలో హోతి, యావ ద్వే తీణి పత్తాని న సఞ్జాయన్తి తావ అగ్గబీజసఙ్గహం గచ్ఛతి . పత్తేసు జాతేసు పాచిత్తియవత్థు. తస్మా తాదిసేసు ఠానేసు సుధాలేపమ్పి దాతుం న వట్టతి. అనుపసమ్పన్నేన లిత్తస్స ఉపరిస్నేహలేపో దాతుం వట్టతి. సచే నిదాఘసమయే సుక్ఖసేవాలో తిట్ఠతి, తం సమ్ముఞ్జనీఆదీహి ఘంసిత్వా అపనేతుం వట్టతి. పానీయఘటాదీనం బహి సేవాలో దుక్కటవత్థు, అన్తో అబ్బోహారికో. దన్తకట్ఠపూవాదీసు కణ్ణకమ్పి అబ్బోహారికమేవ. వుత్తఞ్హేతం – “సచే గేరుకపరికమ్మకతా భిత్తి కణ్ణకితా హోతి, చోళకం తేమేత్వా పీళేత్వా పమజ్జితబ్బా”తి (మహావ. ౬౬).

పాసాణజాతిపాసాణదద్దుసేవాలసేలేయ్యకాదీని అహరితవణ్ణాని అపత్తకాని చ దుక్కటవత్థుకాని. అహిచ్ఛత్తకం యావ మకుళం హోతి, తావ దుక్కటవత్థు. పుప్ఫితకాలతో పట్ఠాయ అబ్బోహారికం. అల్లరుక్ఖతో పన అహిచ్ఛత్తకం గణ్హన్తో రుక్ఖత్తచం వికోపేతి, తస్మా తత్థ పాచిత్తియం. రుక్ఖపప్పటికాయపి ఏసేవ నయో. యా పన ఇన్దసాలకకుధాదీనం పప్పటికా రుక్ఖతో ముచ్చిత్వా తిట్ఠతి, తం గణ్హన్తస్స అనాపత్తి. నియ్యాసమ్పి రుక్ఖతో ముచ్చిత్వా ఠితం సుక్ఖరుక్ఖే వా లగ్గం గణ్హితుం వట్టతి. అల్లరుక్ఖతో న వట్టతి. లాఖాయపి ఏసేవ నయో. రుక్ఖం చాలేత్వా పణ్డుపలాసం వా పరిణతకణికారాదిపుప్ఫం వా పాతేన్తస్స పాచిత్తియమేవ. హత్థకుక్కుచ్చేన ముదుకేసు ఇన్దసాలనుహీఖన్ధాదీసు వా తత్థజాతకతాలపణ్ణాదీసు వా అక్ఖరం ఛిన్దన్తస్సాపి ఏసేవ నయో.

సామణేరానం పుప్ఫం ఓచినన్తానం సాఖం ఓనామేత్వా దాతుం వట్టతి. తేహి పన పుప్ఫేహి పానీయం న వాసేతబ్బం. పానీయవాసత్థికేన సామణేరం ఉక్ఖిపిత్వా ఓచినాపేతబ్బాని. ఫలసాఖాపి అత్తనా ఖాదితుకామేన న ఓనామేతబ్బా. సామణేరం ఉక్ఖిపిత్వా ఫలం గాహాపేతబ్బం. యంకిఞ్చి

గచ్ఛం వా లతం వా ఉప్పాటేన్తేహి సామణేరేహి సద్ధిం గహేత్వా ఆకడ్ఢితుం న వట్టతి. తేసం పన ఉస్సాహజననత్థం అనాకడ్ఢన్తేన కడ్ఢనాకారం దస్సేన్తేన వియ అగ్గే గహేతుం వట్టతి. యేసం రుక్ఖానం సాఖా రుహతి, తేసం సాఖం మక్ఖికాబీజనాదీనం అత్థాయ కప్పియం అకారాపేత్వా గహితం తచే వా పత్తే వా అన్తమసో నఖేనపి విలిఖన్తస్స దుక్కటం. అల్లసిఙ్గివేరాదీసుపి ఏసేవ నయో. సచే పన కప్పియం కారాపేత్వా సీతలే పదేసే ఠపితస్స మూలం సఞ్జాయతి, ఉపరిభాగే ఛిన్దితుం వట్టతి. సచే అఙ్కురో జాయతి, హేట్ఠాభాగే ఛిన్దితుం వట్టతి. మూలే చ నీలఙ్కురే చ జాతే న వట్టతి.

ఛిన్దతి వా ఛేదాపేతి వాతి అన్తమసో సమ్ముఞ్జనీసలాకాయపి తిణాని ఛిన్దిస్సామీతి భూమిం సమ్మజ్జన్తో సయం వా ఛిన్దతి, అఞ్ఞేన వా ఛేదాపేతి. **భిన్దతి వా భేదాపేతి వాతి** అన్తమసో చఙ్కమన్తోపి ఛిజ్జనకం ఛిజ్జతు, భిజ్జనకం భిజ్జతు, చఙ్కమితట్ఠానం దస్సేస్సామీతి సఞ్చిచ్చ పాదేహి అక్కమన్తో తిణవల్లిఆదీని సయం వా భిన్దతి అఞ్ఞేన వా భేదాపేతి. సచేపి హి తిణం వా లతం వా గణ్ఠిం కరోన్తస్స భిజ్జతి, గణ్ఠిపి న కాతబ్బో. తాలరుక్ఖాదీసు పన చోరానం అనారుహనత్థాయ దారుమక్కటకం ఆకోటేన్తి, కణ్టకే బన్ధన్తి, భిక్ఖుస్స ఏవం కాతుం న వట్టతి. సచే దారుమక్కటకో రుక్ఖే అల్లీనమత్తోవ హోతి, రుక్ఖం న పీళేతి, వట్టతి. “రుక్ఖం ఛిన్ద, లతం ఛిన్ద, కన్దం వా మూలం వా ఉప్పాటేహీ”తి వత్తుమ్పి వట్టతి, అనియామితత్తా. నియామేత్వా పన “ఇమం రుక్ఖం ఛిన్దా”తిఆది వత్తుం న వట్టతి. నామం గహేత్వాపి “అమ్బరుక్ఖం చతురస్సవల్లిం ఆలువకన్దం ముఞ్జతిణం అసుకరుక్ఖచ్ఛల్లిం ఛిన్ద భిన్ద ఉప్పాటేహీ”తిఆదివచనమ్పి అనియామితమేవ హోతి. “ఇమం అమ్బరుక్ఖ”న్తిఆదివచనమేవ హి నియామితం నామ, తం న వట్టతి.

పచతి వా పచాపేతి వాతి అన్తమసో పత్తమ్పి పచితుకామో తిణాదీనం ఉపరి సఞ్చిచ్చ అగ్గిం కరోన్తో సయం వా పచతి, అఞ్ఞేన వా పచాపేతీతి సబ్బం పథవీఖణనసిక్ఖాపదే వుత్తనయేన వేదితబ్బం. అనియామేత్వా పన “ముగ్గే పచ, మాసే పచా”తిఆది వత్తుం వట్టతి. “ఇమే ముగ్గే పచ, ఇమే మాసే పచా”తి ఏవం వత్తుం న వట్టతి.

అనాపత్తి ఇమం జానాతిఆదీసు “ఇమం మూలభేసజ్జం జాన, ఇమం మూలం వా పణ్ణం వా దేహి, ఇమం రుక్ఖం వా లతం వా ఆహర, ఇమినా పుప్ఫేన వా ఫలేన వా పణ్ణేన వా అత్థో, ఇమం రుక్ఖం వా లతం వా ఫలం వా కప్పియం కరోహీ”తి ఏవమత్థో దట్ఠబ్బో. ఏత్తావతా భూతగామపరిమోచనం కతం హోతి. పరిభుఞ్జన్తేన పన బీజగామపరిమోచనత్థం పున కప్పియం కారేతబ్బం.

కప్పియకరణఞ్చేత్థ ఇమినా సుత్తానుసారేన వేదితబ్బం – “అనుజానామి, భిక్ఖవే, పఞ్చహి సమణకప్పేహి ఫలం పరిభుఞ్జితుం అగ్గిపరిజితం సత్థపరిజితం నఖపరిజితం అబీజం నిబ్బట్టబీజమేవ పఞ్చమ”న్తి. తత్థ “అగ్గిపరిజిత”న్తి అగ్గినా పరిజితం అధిభూతం దడ్ఢం ఫుట్ఠన్తి అత్థో. “సత్థపరిజిత”న్తి సత్థేన పరిజితం అధిభూతం ఛిన్నం విద్ధం వాతి అత్థో. ఏస నయో నఖపరిజితే. అబీజనిబ్బట్టబీజాని సయమేవ కప్పియాని. అగ్గినా కప్పియం కరోన్తేన కట్ఠగ్గిగోమయగ్గిఆదీసు యేన కేనచి అన్తమసో లోహఖణ్డేనపి ఆదిత్తేన కప్పియం కాతబ్బం. తఞ్చ ఖో ఏకదేసే ఫుసన్తేన “కప్పియ”న్తి వత్వావ కాతబ్బం. సత్థేన కరోన్తేన యస్స కస్సచి లోహమయసత్థస్స అన్తమసో సూచినఖచ్ఛేదనానమ్పి తుణ్డేన వా ధారాయ వా ఛేదం వా వేధం వా దస్సేన్తేన “కప్పియ”న్తి వత్వావ కాతబ్బం. నఖేన కప్పియం కరోన్తేన పూతినఖేన న కాతబ్బం. మనుస్సానం పన సీహబ్యగ్ఘదీపిమక్కటాదీనం సకున్తానఞ్చ నఖా తిఖిణా హోన్తి, తేహి కాతబ్బం. అస్సమహింససూకరమిగగోరూపాదీనం ఖురా అతిఖిణా, తేహి న కాతబ్బం, కతమ్పి అకతం హోతి. హత్థినఖా పన ఖురా న హోన్తి, తేహి వట్టతి. యేహి పన కాతుం వట్టతి, తేహి తత్థజాతకేహిపి ఉద్ధరిత్వా గహితకేహిపి ఛేదం వా వేధం వా దస్సేన్తేన “కప్పియ”న్తి వత్వావ కాతబ్బం.

తత్థ సచేపి బీజానం పబ్బతమత్తో రాసి రుక్ఖసహస్సం వా ఛిన్దిత్వా ఏకాబద్ధం కత్వా ఉచ్ఛూనం వా మహాభారో బన్ధిత్వా ఠపితో హోతి, ఏకస్మిం బీజే వా రుక్ఖసాఖాయ వా ఉచ్ఛుమ్హి వా కప్పియే కతే సబ్బం కతం హోతి. ఉచ్ఛూ చ దారూని చ ఏకతో బద్ధాని హోన్తి, ఉచ్ఛుం కప్పియం కరిస్సామీతి దారుం విజ్ఝతి, వట్టతియేవ. సచే పన యాయ రజ్జుయా వా వల్లియా వా బద్ధాని, తం విజ్ఝతి, న వట్టతి. ఉచ్ఛుఖణ్డానం పచ్ఛిం పూరేత్వా ఆహరన్తి, ఏకస్మిం ఖణ్డే కప్పియే కతే సబ్బం కతమేవ హోతి. మరిచపక్కాదీహి మిస్సేత్వా భత్తం ఆహరన్తి, “కప్పియం కరోహీ”తి వుత్తే సచేపి భత్తసిత్థే విజ్ఝతి, వట్టతియేవ. తిలతణ్డులాదీసుపి ఏసేవ నయో. యాగుయా పక్ఖిత్తాని పన ఏకాబద్ధాని హుత్వా న సన్తిట్ఠన్తి, తత్థ ఏకమేకం విజ్ఝిత్వా కప్పియం కాతబ్బమేవ. కపిత్థఫలాదీనం అన్తో మిఞ్జం కటాహం ముఞ్చిత్వా సఞ్చరతి, భిన్దాపేత్వా కప్పియం కారాపేతబ్బం. ఏకాబద్ధం హోతి, కటాహేపి కాతుం వట్టతి.

అసఞ్చిచ్చాతి పాసాణరుక్ఖాదీని వా పవట్టేన్తస్స సాఖం వా కడ్ఢన్తస్స కత్తరదణ్డేన వా భూమిం పహరిత్వా గచ్ఛన్తస్స తిణాని ఛిజ్జన్తి, తాని తేన ఛిన్దిస్సామీతి ఏవం సఞ్చిచ్చ అచ్ఛిన్నత్తా అసఞ్చిచ్చ ఛిన్నాని నామ హోన్తి. ఇతి అసఞ్చిచ్చ ఛిన్దన్తస్స అనాపత్తి.

అసతియాతి అఞ్ఞవిహితో కేనచి సద్ధిం కిఞ్చి కథేన్తో పాదఙ్గుట్ఠకేన వా హత్థేన వా తిణం వా లతం వా ఛిన్దన్తో తిట్ఠతి, ఏవం అసతియా ఛిన్దన్తస్స అనాపత్తి.

అజానన్తస్సాతి ఏత్థబ్భన్తరే బీజగామోతి వా భూతగామోతి వా న జానాతి, ఛిన్దామీతిపి న జానాతి, కేవలం వతియా వా పలాలపుఞ్జే వా నిఖాదనం వా ఖణిత్తిం వా కుదాలం వా సఙ్గోపనత్థాయ ఠపేతి, డయ్హమానహత్థో వా అగ్గిం పాతేతి, తత్ర చే తిణాని ఛిజ్జన్తి వా డయ్హన్తి వా అనాపత్తి. మనుస్సవిగ్గహపారాజికవణ్ణనాయం పన సబ్బఅట్ఠకథాసు "సచే భిక్ఖు రుక్ఖేన వా అజ్ఝోత్థటో హోతి, ఓపాతే వా పతితో సక్కా చ హోతి రుక్ఖం ఛిన్దిత్వా భూమిం వా ఖణిత్వా నిక్ఖమితుం, జీవితహేతుపి అత్తనా న కాతబ్బం. అఞ్ఞేన పన భిక్ఖునా భూమిం వా ఖణిత్వా రుక్ఖం వా ఛిన్దిత్వా అల్లరుక్ఖతో వా దణ్డకం ఛిన్దిత్వా తం రుక్ఖం పవట్టేత్వా నిక్ఖామేతుం వట్టతి, అనాపత్తీ"తి వుత్తం. తత్థ కారణం న దిస్సతి – "అనుజానామి, భిక్ఖవే, దవడాహే డయ్హమానే పటగ్గిం దాతుం, పరిత్తం కాతు"న్తి (చూళవ. ౨౮౩) ఇదం పన ఏకమేవ సుత్తం దిస్సతి. సచే ఏతస్స అనులోమం "అత్తనో న వట్టతి, అఞ్ఞస్స వట్టతీ"తి ఇదం నానాకరణం న సక్కా లద్ధుం. అత్తనో అత్థాయ కరోన్తో అత్తసినేహేన అకుసలచిత్తేనేవ కరోతి, పరో పన కారుఞ్ఞేన, తస్మా అనాపత్తీతి చే. ఏతమ్పి అకారణం. కుసలచిత్తేనాపి హి ఇమం ఆపత్తిం ఆపజ్జతి. సబ్బఅట్ఠకథాసు పన వుత్తత్తా న సక్కా పటిసేధేతుం. గవేసితబ్బా ఏత్థ యుత్తి. అట్ఠకథాచరియానం వా సద్ధాయ గన్తబ్బన్తి. సేసం ఉత్తానమేవ.

తిసముట్ఠానం – కాయచిత్తతో వాచాచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి. కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

భూతగామసిక్ఖాపదం పఠమం.

౨. అఞ్ఞవాదకసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౯౪. దుతియసిక్ఖాపదే – **అనాచారం ఆచరిత్వాతి** అకాతబ్బం కత్వా; కాయవచీద్వారేసు ఆపత్తిం ఆపజ్జిత్వాతి వుత్తం హోతి. **అఞ్ఞేనఞ్ఞం పటిచరతీతి** అఞ్ఞేన వచనేన అఞ్ఞం వచనం పటిచరతి పటిచ్ఛాదేతి అజ్ఝోత్థరతి; ఇదాని తం పటిచరణవిధిం దస్సేన్తో **"కో ఆపన్నో"**తిఆదిమాహ. తత్రాయం వచనసమ్బన్ధో – సో కిర కిఞ్చి వీతిక్కమం దిస్వా "ఆవుసో, ఆపత్తిం ఆపన్నోసీ"తి సఙ్ఘమజ్ఝే ఆపత్తియా అనుయుఞ్జియమానో "కో ఆపన్నో"తి వదతి. "తతో త్వ"న్తి వుత్తే "అహం కిం ఆపన్నో"తి వదతి. అథ "పాచిత్తియం వా దుక్కటం వా"తి వుత్తే వత్థుం పుచ్ఛన్తో "అహం కిస్మిం ఆపన్నో"తి వదతి. తతో "అసుకస్మిం నామ వత్థుస్మి"న్తి వుత్తే "అహం కథం ఆపన్నో, కిం కరోన్తో ఆపన్నోమ్హీ"తి పుచ్ఛతి. అథ "ఇదం నామ కరోన్తో ఆపన్నో"తి వుత్తే "కం భణథా"తి వదతి. తతో "తం భణామా"తి వుత్తే "కిం భణథా"తి వదతి.

అపిచేత్థ అయం పాళిముత్తకోపి అఞ్ఞేనఞ్ఞం పటిచరణవిధి – భిక్ఖూహి "తవ సిపాటికాయ కహాపణో దిట్ఠో, కిస్సేవమసారుప్పం కరోసీ"తి వుత్తో "సుదిట్ఠం, భన్తే, న పనేసో కహాపణో; తిపుమణ్డలం ఏత"న్తి భణన్తో వా "త్వం సురం పివన్తో దిట్ఠో, కిస్సేవం కరోసీ"తి వుత్తో "సుదిట్ఠో , భన్తే, న పనేసా సురా, భేసజ్జత్థాయ సమ్పాదితం అరిట్ఠ"న్తి భణన్తో వా "త్వం పటిచ్ఛన్నే ఆసనే మాతుగామేన సద్ధిం నిసిన్నో దిట్ఠో, కిస్సేవమసారుప్పం కరోసీ"తి వుత్తో "యేన దిట్ఠం సుదిట్ఠం, విఞ్ఞూ పనేత్థ దుతియో అత్థి, సో కిస్స న దిట్ఠో"తి భణన్తో వా, "ఈదిసం తయా కిఞ్చి దిట్ఠ"న్తి పుట్ఠో "న సుణామీ"తి సోతముపనేన్తో వా, సోతద్వారే పుచ్ఛన్తానం చక్ఖుం ఉపనేన్తో వా, అఞ్ఞేనఞ్ఞం పటిచరతీతి వేదితబ్బో. **అఞ్ఞవాదకం రోపేతూతి** అఞ్ఞవాదకం ఆరోపేతు; పతిట్ఠాపేతూతి అత్థో. **విహేసకం రోపేతూతి** ఏతస్మిమ్పి ఏసేవ నయో.

౯౮. **అఞ్ఞవాదకే విహేసకే పాచిత్తియన్తి** ఏత్థ అఞ్ఞం వదతీతి అఞ్ఞవాదకం; అఞ్ఞేనఞ్ఞం పటిచరణస్సేతం నామం. విహేసేతీతి విహేసకం; తుణ్హీభూతస్సేతం నామం, తస్మిం **అఞ్ఞవాదకే విహేసకే. పాచిత్తియన్తి** వత్థుద్వయే పాచిత్తియద్వయం వుత్తం.

౧౦౦. **అరోపితే అఞ్ఞవాదకేతి** కమ్మవాచాయ అనారోపితే అఞ్ఞవాదకే. **అరోపితే విహేసకేతి** ఏతస్మిమ్పి ఏసేవ నయో.

౧౦౧. **ధమ్మకమ్మే ధమ్మకమ్మసఞ్ఞీతిఆదీసు** యం తం అఞ్ఞవాదకవిహేసకరోపనకమ్మం కతం, తఞ్చే ధమ్మకమ్మం హోతి, సో చ భిక్ఖు తస్మిం ధమ్మకమ్మసఞ్ఞీ అఞ్ఞవాదకఞ్చ విహేసకఞ్చ కరోతి, అథస్స తస్మిం అఞ్ఞవాదకే చ విహేసకే చ ఆపత్తి పాచిత్తియస్సాతి ఇమినా నయేన అత్థో వేదితబ్బో.

౧౦౨. అజానన్తో పుచ్ఛతీతి ఆపత్తిం వా ఆపన్నభావం అజానన్తోయేవ “కిం తుమ్హే భణథ, అహం న జానామీ”తి పుచ్ఛతి. **గిలానో వా న కథేతీతి** ముఖే తాదిసో బ్యాధి హోతి, యేన కథేతుం న సక్కోతి. **సఙ్ఘస్స భణ్డనం వాతిఆదీసు** సఙ్ఘమజ్ఝే కథితే తప్పచ్చయా సఙ్ఘస్స భణ్డనం వా కలహో వా వివాదో వా భవిస్సతి, సో మా అహోసీతి మఞ్ఞమానో న కథేతీతి ఇమినా నయేన అత్థో వేదితబ్బో. సేసం ఉత్తానమేవాతి.

తిసముట్ఠానం – కాయచిత్తతో వాచాచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, సియా కిరియం , సియా అకిరియం, అఞ్ఞేనఞ్ఞం పటిచరన్తస్స హి కిరియం హోతి, తుణ్హీభావేన విహేసన్తస్స అకిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

అఞ్ఞవాదకసిక్ఖాపదం దుతియం.

౩. ఉజ్ఝాపనకసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౦౩. తతియసిక్ఖాపదే – **దబ్బం మల్లపుత్తం భిక్ఖూ ఉజ్ఝాపేన్తీతి** “ఛన్దాయ దబ్బో మల్లపుత్తో”తిఆదీని వదన్తా తం ఆయస్మన్తం తేహి భిక్ఖూహి అవజానాపేన్తి, అవఞ్ఞాయ ఓలోకాపేన్తి, లామకతో వా చిన్తాపేన్తీ”తి అత్థో. లక్ఖణం పనేత్థ సద్దసత్థానుసారేన వేదితబ్బం. ఓజ్ఝాపేన్తీతిపి పాఠో. అయమేవత్థో . **ఛన్దాయాతి** ఛన్దేన పక్ఖపాతేన; అత్తనో అత్తనో సన్దిట్ఠసమ్భత్తానం పణీతాని పఞ్ఞపేతీతి అధిప్పాయో. **ఖియ్యన్తీతి** “ఛన్దాయ దబ్బో మల్లపుత్తో”తిఆదీని వదన్తా పకాసేన్తి.

౧౦౫. ఉజ్ఝాపనకే ఖియ్యనకే పాచిత్తియన్తి ఏత్థ యేన వచనేన ఉజ్ఝాపేన్తి, తం ఉజ్ఝాపనకం. యేన చ ఖియ్యన్తి తం ఖియ్యనకం. తస్మిం ఉజ్ఝాపనకే ఖియ్యనకే. **పాచిత్తియన్తి** వత్థుద్వయే పాచిత్తియద్వయం వుత్తం.

౧౦౬. ఉజ్ఝాపనకం నామ ఉపసమ్పన్నం సఙ్ఘేన సమ్మతం సేనాసనపఞ్ఞాపకం వా…పే… అప్పమత్తకవిస్సజ్జకం వాతి ఏతేసం పదానం **‘‘మఙ్కుకత్తుకామో’’**తి ఇమినా సమ్బన్ధో. **అవణ్ణం కత్తుకామో అయసం కత్తుకామోతి** ఇమేసం పన వసేన **ఉపసమ్పన్నన్తి**ఆదీసు “ఉపసమ్పన్నస్సా”తి ఏవం విభత్తివిపరిణామో కాతబ్బో. **ఉజ్ఝాపేతి వా ఖియ్యతి వా ఆపత్తి పాచిత్తియస్సాతి** ఏత్థ పన యస్మా “ఖియ్యనకం నామా”తి ఏవం మాతికాపదం ఉద్ధరిత్వాపి “ఉజ్ఝాపనకం నామా”తి ఇమస్స పదస్స వుత్తవిభఙ్గోయేవ వత్తబ్బో హోతి, అఞ్ఞవాదకసిక్ఖాపదే వియ అఞ్ఞో విసేసో నత్థి, తస్మా తం విసుం అనుద్ధరిత్వా అవిభజిత్వా నిగమనమేవ ఏకతో కతన్తి వేదితబ్బం. **ధమ్మకమ్మే ధమ్మకమ్మసఞ్ఞీతి**ఆదీసు యం తస్స ఉపసమ్పన్నస్స సమ్ముతికమ్మం కతం తఞ్చే ధమ్మకమ్మం హోతి, సో చ భిక్ఖు తస్మిం ధమ్మకమ్మసఞ్ఞీ ఉజ్ఝాపనకఞ్చ ఖియ్యనకఞ్చ కరోతి, అథస్స తస్మిం ఉజ్ఝాపనకే చ ఖియ్యనకే చ ఆపత్తి పాచిత్తియస్సాతి ఇమినా నయేన అత్థో వేదితబ్బో.

అనుపసమ్పన్నం ఉజ్ఝాపేతి వా ఖియ్యతి వాతి ఏత్థ ఉపసమ్పన్నం సఙ్ఘేన సమ్మతం అఞ్ఞం అనుపసమ్పన్నం ఉజ్ఝాపేతి అవజానాపేతి, తస్స వా తం సన్తికే ఖియ్యతీతి అత్థో. **ఉపసమ్పన్నం సఙ్ఘేన అసమ్మతన్తి** కమ్మవాచాయ అసమ్మతం కేవలం “తవేసో భారో”తి సఙ్ఘేన ఆరోపితభారం భిక్ఖూనం వా ఫాసువిహారత్థాయ సయమేవ తం భారం వహన్తం, యత్ర వా ద్వే తయో భిక్ఖూ విహరన్తి, తత్ర వా తాదిసం కమ్మం కరోన్తన్తి అధిప్పాయో. **అనుపసమ్పన్నం సఙ్ఘేన సమ్మతం వా అసమ్మతం వాతి** ఏత్థ పన కిఞ్చాపి అనుపసమ్పన్నస్స తేరస సమ్ముతియో దాతుం న వట్టన్తి. అథ ఖో ఉపసమ్పన్నకాలే లద్ధసమ్ముతికో పచ్ఛా అనుపసమ్పన్నభావే ఠితో, తం సన్ధాయ “సఙ్ఘేన సమ్మతం వా”తి వుత్తం. యస్స పన బ్యత్తస్స సామణేరస్స కేవలం సఙ్ఘేన వా సమ్మతేన వా భిక్ఖునా “త్వం ఇదం కమ్మం కరోహీ”తి భారో కతో, తాదిసం సన్ధాయ “అసమ్మతం వా”తి వుత్తం. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవాతి.

తిసముట్ఠానం – కాయచిత్తతో వాచాచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

ఉజ్ఝాపనకసిక్ఖాపదం తతియం.

౪. పఠమసేనాసనసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౦౮. చతుత్థసిక్ఖాపదే – **హేమన్తికే కాలేతి** హేమన్తకాలే హిమపాతసమయే. **కాయం ఓతాపేన్తాతి** మఞ్చపీఠాదీసు నిసిన్నా బాలాతపేన కాయం ఓతాపేన్తా. **కాలే ఆరోచితేతి** యాగుభత్తాదీసు యస్స కస్సచి కాలే ఆరోచితే. **ఓవట్ఠం హోతీతి** హిమవస్సేన ఓవట్ఠం తిన్తం హోతి.

౧౧౦. **అవస్సికసఙ్కేతే**తి వస్సికవస్సానమాసాతి ఏవం అపఞ్ఞత్తే చత్తారో హేమన్తికే చత్తారో చ గిమ్హికే అట్ఠ మాసేతి అత్థో. **మణ్డపే వా**తి సాఖామణ్డపే వా పదరమణ్డపే వా. **రుక్ఖమూలే వా**తి యస్స కస్సచి రుక్ఖస్స హేట్ఠా. **యత్థ కాకా వా కులలా వా న ఊహదన్తీ**తి యత్థ ధువనివాసేన కులావకే కత్వా వసమానా ఏతే కాకకులలా వా అఞ్ఞే వా సకున్తా తం సేనాసనం న ఊహదన్తి, తాదిసే రుక్ఖమూలే నిక్ఖిపితుం అనుజానామీతి. తస్మా యత్థ గోచరప్పసుతా సకున్తా విస్సమిత్వా గచ్ఛన్తి, తస్స రుక్ఖస్స మూలే నిక్ఖిపితుం వట్టతి. యస్మిం పన ధువనివాసేన కులావకే కత్వా వసన్తి, తస్స రుక్ఖస్స మూలే న నిక్ఖిపితబ్బం. "అట్ఠ మాసే"తి వచనతో యేసు జనపదేసు వస్సకాలే న వస్సతి, తేసుపి చత్తారో మాసే నిక్ఖిపితుం న వట్టతియేవ. "అవస్సికసఙ్కేతే"తి వచనతో యత్థ హేమన్తే దేవో వస్సతి, తత్థ హేమన్తేపి అజ్ఝోకాసే నిక్ఖిపితుం న వట్టతి. గిమ్హే పన సబ్బత్థ విగతవలాహకం విసుద్ధం నభం హోతి, ఏవరూపే కాలే కేనచిదేవ కరణీయేన అజ్ఝోకాసే మఞ్చపీఠం నిక్ఖిపితుం వట్టతి.

అబ్భోకాసికేనాపి వత్తం జానితబ్బం, తస్స హి సచే పుగ్గలికమఞ్చకో అత్థి, తత్థేవ సయితబ్బం. సఙ్ఘికం గణ్హన్తేన పేత్తేన వా వాకేన వా వీతమఞ్చకో గహేతబ్బో. తస్మిం అసతి పురాణమఞ్చకో గహేతబ్బో. తస్మిమ్పి అసతి నవవాయిమో వా ఓనద్ధకో వా గహేతబ్బో. గహేత్వా చ పన "అహం ఉక్కట్ఠరుక్ఖమూలికో ఉక్కట్ఠఅబ్భోకాసికో"తి చీవరకుటిమ్పి అకత్వా అసమయే అజ్ఝోకాసే రుక్ఖమూలే వా పఞ్ఞపేత్వా నిపజ్జితుం న వట్టతి. సచే పన చతుగ్గుణేనపి చీవరేన కతకుటి అతేమేన్తం రక్ఖితుం న సక్కోతి, సత్తాహవద్దలికాదీని భవన్తి, భిక్ఖునో కాయానుగతికత్తా వట్టతి.

అరఞ్ఞే పణ్ణకుటీసు వసన్తానం సీలసమ్పదాయ పసన్నచిత్తా మనుస్సా నవం మఞ్చపీఠం దేన్తి "సఙ్ఘికపరిభోగేన పరిభుఞ్జథా"తి వసిత్వా గచ్ఛన్తేహి సామన్తవిహారే సభాగభిక్ఖూనం పేసేత్వా గన్తబ్బం, సభాగానం అభావే అనోవస్సకే నిక్ఖిపిత్వా గన్తబ్బం, అనోవస్సకే అసతి రుక్ఖే లగ్గేత్వా గన్తబ్బం. చేతియఙ్గణే సమ్మజ్జనిం గహేత్వా భోజనసాలఙ్గణం వా ఉపోసథాగారఙ్గణం వా పరివేణదివాట్ఠానఅగ్గిసాలాదీసు వా అఞ్ఞతరం సమ్మజ్జిత్వా ధోవిత్వా పున సమ్మజ్జనీమాళకేయేవ ఠపేతబ్బా. ఉపోసథాగారాదీసు అఞ్ఞతరస్మిం గహేత్వా అవసేసాని సమ్మజ్జన్తస్సాపి ఏసేవ నయో.

యో పన భిక్ఖాచారమగ్గం సమ్మజ్జన్తోవ గన్తుకామో హోతి, తేన సమ్మజ్జిత్వా సచే అన్తరామగ్గే సాలా అత్థి, తత్థ ఠపేతబ్బా. సచే నత్థి, వలాహకానం అనుట్ఠితభావం సల్లక్ఖేత్వా "యావాహం గామతో నిక్ఖమామి, తావ న వస్సిస్సతీ"తి జానన్తేన యత్థ కత్థచి నిక్ఖిపిత్వా పున పచ్చాగచ్ఛన్తేన పాకతికట్ఠానే ఠపేతబ్బా. సచే వస్సిస్సతీతి జానన్తో అజ్ఝోకాసే ఠపేతి, దుక్కటన్తి మహాపచ్చరియం వుత్తం. సచే పన తత్ర తత్రేవ సమ్మజ్జనత్థాయ సమ్మజ్జనీ నిక్ఖిత్తా హోతి, తం తం ఠానం సమ్మజ్జిత్వా తత్ర తత్రేవ నిక్ఖిపితుం వట్టతి. ఆసనసాలం సమ్మజ్జన్తేన వత్తం జానితబ్బం. తత్రిదం వత్తం – మజ్ఝతో పట్ఠాయ పాదట్ఠానాభిముఖా వాలికా హరితబ్బా. కచవరం హత్థేహి గహేత్వా బహి ఛడ్డేతబ్బం.

౧౧౧. **మసారకో**తి మఞ్చపాదే విజ్ఝిత్వా తత్థ అటనియో పవేసేత్వా కతో. **బున్దికాబద్ధో**తి అటనీహి మఞ్చపాదే డంసాపేత్వా పల్లఙ్కసఙ్ఖేపేన కతో. **కుళీరపాదకో**తి అస్సమేణ్డకాదీనం పాదసదిసేహి పాదేహి కతో. యో వా పన కోచి వఙ్కపాదకో, అయం వుచ్చతి కుళీరపాదకో. **ఆహచ్చపాదకో**తి అయం పన "ఆహచ్చపాదకో నామ మఞ్చో అఙ్గే విజ్ఝిత్వా కతో హోతీ"తి ఏవం పరతో పాళియంయేవ వుత్తో, తస్మా అటనియో విజ్ఝిత్వా తత్థ పాదసిఖం పవేసేత్వా ఉపరి ఆణిం దత్వా కతమఞ్చో "ఆహచ్చపాదకో"తి వేదితబ్బో. పీఠేపి ఏసేవ నయో. **అన్తో సంవేఠేత్వా బద్ధం హోతీ**తి హేట్ఠా చ ఉపరి చ విత్థతం మజ్ఝే సఙ్ఖిత్తం పణవసణ్ఠానం కత్వా బద్ధం హోతి, తం కిర మజ్ఝే సీహబ్యగ్ఘచమ్మపరిక్ఖిత్తమ్పి కరోన్తి. అకప్పియచమ్మం నామేత్థ నత్థి. సేనాసనఞ్హి సోవణ్ణమయమ్పి వట్టతి, తస్మా తం మహగ్ఘం హోతి. **అనుపసమ్పన్నం సన్థరాపేతి తస్స పలిబోధో**తి యేన సన్థరాపితం, తస్స పలిబోధో. **లేడ్డుపాతం అతిక్కమన్తస్స ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా**తి థామమజ్ఝిమస్స పురిసస్స లేడ్డుపాతం అతిక్కమన్తస్స పాచిత్తియం.

అయం పనేత్థ వినిచ్ఛయో – థేరో భోజనసాలాయం భత్తకిచ్చం కత్వా దహరం ఆణాపేతి "గచ్ఛ దివాట్ఠానే మఞ్చపీఠం పఞ్ఞపేహీ"తి. సో తథా కత్వా నిసిన్నో. థేరో యథారుచిం విచరిత్వా తత్థ గన్త్వా థవికం వా ఉత్తరాసఙ్గం వా ఠపేతి, తతో పట్ఠాయ థేరస్స పలిబోధో. నిసీదిత్వా సయం గచ్ఛన్తో నేవ ఉద్ధరతి, న ఉద్ధరాపేతి, లేడ్డుపాతాతిక్కమే పాచిత్తియం. సచే పన థేరో తత్థ థవికం వా ఉత్తరాసఙ్గం వా అట్ఠపేత్వా చఙ్కమన్తోవ దహరం "గచ్ఛ త్వ"న్తి భణతి, తేన "ఇదం భన్తే మఞ్చపీఠ"న్తి ఆచిక్ఖితబ్బం. సచే థేరో వత్తం జానాతి "త్వం గచ్ఛ, అహం పాకతికం కరిస్సామీ"తి వత్తబ్బం. సచే బాలో హోతి అనుగ్గహితవత్తో "గచ్ఛ, మా ఇధ తిట్ఠ, నేవ నిసీదితుం న నిపజ్జితుం దేమీ"తి దహరం తజ్జేతియేవ. దహరేన "భన్తే సుఖం సయథా"తి కప్పం లభిత్వా వన్దిత్వా గన్తబ్బం. తస్మిం గతే థేరస్సేవ పలిబోధో. పురిమనయేనేవ చస్స ఆపత్తి వేదితబ్బా.

అథ పన ఆణత్తిక్ఖణేయేవ దహరో "మయ్హం భన్తే భణ్డకధోవనాది కిఞ్చి కరణీయం అత్థీ"తి వదతి, థేరో చ నం "త్వం పఞ్ఞపేత్వా గచ్ఛాహీ"తి వత్వా భోజనసాలతో నిక్ఖమిత్వా అఞ్ఞత్థ గచ్ఛతి, పాదుద్ధారేన కారేతబ్బో. సచే తత్థేవ గన్త్వా నిసీదతి పురిమనయేనేవ చస్స లేడ్డుపాతాతిక్కమే ఆపత్తి. సచే పన థేరో సామణేరం ఆణాపేతి , సామణేరే తత్థ మఞ్చపీఠం పఞ్ఞపేత్వా నిసిన్నేపి భోజనసాలతో అఞ్ఞత్థ గచ్ఛన్తో పాదుద్ధారేన కారేతబ్బో. గన్త్వా నిసిన్నో పున గమనకాలే లేడ్డుపాతాతిక్కమే ఆపత్తియా కారేతబ్బో. సచే పన ఆణాపేన్తో మఞ్చపీఠం పఞ్ఞపేత్వా తత్థేవ నిసీదాతి ఆణాపేతి, యత్రిచ్ఛతి తత్ర

గన్త్వా ఆగన్తుం లభతి. సయం పన పాకతికం అకత్వా గచ్ఛన్తస్స లేడ్డుపాతాతిక్కమే పాచిత్తియం. అన్తరసన్నిపాతే మఞ్చపీఠాని పఞ్ఞపేత్వా నిసిన్నేహి గమనకాలే ఆరామికానం ఇమం పటిసామేథాతి వత్తబ్బం, అవత్వా గచ్ఛన్తానం లేడ్డుపాతాతిక్కమే ఆపత్తి.

మహాధమ్మసవనం నామ హోతి తత్థ ఉపోసథాగారతోపి భోజనసాలతోపి ఆహరిత్వా మఞ్చపీఠాని పఞ్ఞపేన్తి. ఆవాసికానంయేవ పలిబోధో. సచే ఆగన్తుకా “ఇదం అమ్హాకం ఉపజ్ఝాయస్స ఇదం ఆచరియస్సా”తి గణ్హన్తి, తతో పట్ఠాయ తేసంయేవ పలిబోధో. గమనకాలే పాకతికం అకత్వా లేడ్డుపాతం అతిక్కమన్తానం ఆపత్తి. మహాపచ్చరియం పున వుత్తం – “యావ అఞ్ఞే న నిసీదన్తి, తావ యేహి పఞ్ఞత్తం, తేసం భారో. అఞ్ఞేసు ఆగన్త్వా నిసిన్నేసు నిసిన్నకానం భారో. సచే తే అనుద్ధరిత్వా వా అనుద్ధరాపేత్వా వా గచ్ఛన్తి, దుక్కటం. కస్మా? అనాణత్తియా పఞ్ఞపితత్తా”తి. ధమ్మాసనే పఞ్ఞత్తే యావ ఉస్సారకో వా ధమ్మకథికో వా నాగచ్ఛతి, తావ పఞ్ఞాపకానం పలిబోధో, తస్మిం ఆగన్త్వా నిసిన్నే తస్స పలిబోధో. సకలం అహోరత్తం ధమ్మసవనం హోతి, అఞ్ఞో ఉస్సారకో వా ధమ్మకథికో వా ఉట్ఠహతి, అఞ్ఞో నిసీదతి, యో యో ఆగన్త్వా నిసీదతి, తస్స తస్స భారో. ఉట్ఠహన్తేన పన “ఇదమాసనం తుమ్హాకం భారో”తి వత్వా గన్తబ్బం. సచేపి ఇతరస్మిం అనాగతేయేవ పఠమం నిసిన్నో ఉట్ఠాయ గచ్ఛతి, తస్మిఞ్చ అన్తోఉపచారట్ఠేయేవ ఇతరో ఆగన్త్వా నిసీదతి, ఉట్ఠాయ గతో ఆపత్తియా న కారేతబ్బో. సచే పన ఇతరస్మిం అనాగతేయేవ పఠమం నిసిన్నో ఉట్ఠాయాసనా లేడ్డుపాతం అతిక్కమతి, ఆపత్తియా కారేతబ్బో. సబ్బత్థ చ “లేడ్డుపాతాతిక్కమే పఠమపాదే దుక్కటం, దుతియే పాచిత్తియ”న్తి అయం నయో మహాపచ్చరియం వుత్తో.

౧౧౨. **చిమిలికం వాతిఆదీసు చిమిలికా** నామ సుధాదిపరికమ్మకతాయ భూమియా వణ్ణానురక్ఖణత్థం కతా హోతి , తం హేట్ఠా పత్థరిత్వా ఉపరి కటసారకం పత్థరన్తి. **ఉత్తరత్థరణం** నామ మఞ్చపీఠానం ఉపరి అత్థరితబ్బకం పచ్చత్థరణం. **భూమత్థరణం** నామ భూమియం అత్థరితబ్బా కటసారకాదివికతి. **తట్టికం** నామ తాలపణ్ణేహి వా వాకేహి వా కతతట్టికా. **చమ్మఖణ్డో** నామ సీహబ్యగ్ఘదీపితరచ్ఛచమ్మాదీసుపి యంకిఞ్చి చమ్మం. అట్ఠకథాసు హి సేనాసనపరిభోగే పటిక్ఖిత్తచమ్మం నామ న దిస్సతి, తస్మా సీహచమ్మాదీనం పరిహరణేయేవ పటిక్ఖేపో వేదితబ్బో. **పాదపుఞ్ఛనీ** నామ రజ్జుకేహి వా పిలోతికాహి వా పాదపుఞ్ఛనత్థం కతా. **ఫలకపీఠం** నామ ఫలకమయం పీఠం. అథ వా ఫలకఞ్చేవ దారుమయపీఠఞ్చ; ఏతేన సబ్బమ్పి దారుభణ్డాది సఙ్గహితం. మహాపచ్చరియం పన విత్థారేనేవ వుత్తం – “ఆధారకం పత్తపిధానం పాదకథలికం తాలవణ్టం బీజనీపత్తకం యంకిఞ్చి దారుభణ్డం అన్తమసో పానీయఉళుఙ్కం పానీయసఙ్ఖం అజ్ఝోకాసే నిక్ఖిపిత్వా గచ్ఛన్తస్స దుక్కట”న్తి. మహాఅట్ఠకథాయం పన ఏస నయో దుతియసిక్ఖాపదే దస్సితో. అజ్ఝోకాసే రజనం పచిత్వా రజనభాజనం రజనఉళుఙ్కో రజనదోణికాతి సబ్బం అగ్గిసాలాయ పటిసామేతబ్బం. సచే అగ్గిసాలా నత్థి, అనోవస్సకే పబ్భారే నిక్ఖిపితబ్బం. తస్మిమ్పి అసతి యత్థ ఓలోకేన్తా భిక్ఖూ పస్సన్తి, తాదిసే ఠానే ఠపేత్వాపి గన్తుం వట్టతి.

అఞ్ఞస్స పుగ్గలికేతి యస్మిం విస్సాసగ్గాహో న రుహతి, తస్స సన్తకే దుక్కటం. యస్మిం పన విస్సాసో రుహతి, తస్స సన్తకం అత్తనో పుగ్గలికమివ హోతీతి మహాపచ్చరియాదీసు వుత్తం.

౧౧౩. **ఆపుచ్ఛం గచ్ఛతీతి** యో భిక్ఖు వా సామణేరో వా ఆరామికో వా లజ్జీ హోతి, అత్తనో పలిబోధం వియ మఞ్ఞతి, యో తథారూపం ఆపుచ్ఛిత్వా గచ్ఛతి, తస్స అనాపత్తి. **ఓతాపేన్తో గచ్ఛతీతి** ఆతపే ఓతాపేన్తో ఆగన్త్వా ఉద్ధరిస్సామీతి గచ్ఛతి; ఏవం గచ్ఛతో అనాపత్తి. **కేనచి పలిబుద్ధం హోతీతి** సేనాసనం కేనచి ఉపద్దుతం హోతీతి అత్థో. సచేపి హి వుడ్ఢతరో భిక్ఖు ఉట్ఠాపేత్వా గణ్హాతి, సచేపి యక్ఖో వా పేతో వా ఆగన్త్వా నిసీదతి, కోచి వా ఇస్సరో ఆగన్త్వా గణ్హాతి, సేనాసనం పలిబుద్ధం హోతి, సీహబ్యగ్ఘాదీసు వా పన తం పదేసం ఆగన్త్వా ఠితేసుపి సేనాసనం పలిబుద్ధం హోతియేవ. ఏవం కేనచి పలిబుద్ధే అనుద్ధరిత్వాపి గచ్ఛతో అనాపత్తి. **ఆపదాసూతి** జీవితబ్రహ్మచరియన్తరాయేసు. సేసం ఉత్తానమేవాతి.

కథినసముట్ఠానం – కాయవాచతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియాకిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

పఠమసేనాసనసిక్ఖాపదం చతుత్థం.

౫. దుతియసేనాసనసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౧౬. దుతియసేనాసనసిక్ఖాపదే – **భిసీతి** మఞ్చకభిసి వా పీఠకభిసి వా. చిమిలికాదీనిపి పురిమసిక్ఖాపదే వుత్తప్పకారానియేవ. **నిసీదనన్తి** సదసం వేదితబ్బం. **పచ్చత్థరణన్తి** పావారో కోజవోతి ఏత్తకమేవ వుత్తం. **తిణసన్థారోతి** యేసం కేసఞ్చి తిణానం సన్థారో . ఏస నయో పణ్ణసన్థారే. **పరిక్ఖేపం అతిక్కమన్తస్సాతి** ఏత్థ పఠమపాదం అతిక్కామేన్తస్స దుక్కటం, దుతియాతిక్కమే పాచిత్తియం. అపరిక్ఖిత్తస్స ఉపచారో నామ సేనాసనతో ద్వే లేడ్డుపాతా.

అనాపుచ్ఛం వా గచ్ఛేయ్యాతి ఏత్థ భిక్ఖుమ్హి సతి భిక్ఖు ఆపుచ్ఛితబ్బో. తస్మిం అసతి సామణేరో, తస్మిం అసతి ఆరామికో, తస్మిమ్పి అసతి యేన విహారో కారితో సో విహారసామికో, తస్స వా కులే యో కోచి ఆపుచ్ఛితబ్బో. తస్మిమ్పి అసతి చతూసు పాసాణేసు మఞ్చం ఠపేత్వా మఞ్చే అవసేసమఞ్చపీఠాని ఆరోపేత్వా ఉపరి భిసిఆదికం దసవిధమ్పి సేయ్యం రాసిం కరిత్వా దారుభణ్డం మత్తికాభణ్డం పటిసామేత్వా ద్వారవాతపానాని పిదహిత్వా గమియవత్తం పూరేత్వా గన్తబ్బం. సచే పన సేనాసనం ఓవస్సతి, ఛదనత్థఞ్చ తిణం వా ఇట్ఠకా వా ఆనీతా హోన్తి, సచే ఉస్సహతి, ఛాదేతబ్బం. నో చే సక్కోతి, యో ఓకాసో అనోవస్సకో, తత్థ మఞ్చపీఠాదీని నిక్ఖిపిత్వా గన్తబ్బం. సచే సబ్బమ్పి ఓవస్సతి, ఉస్సహన్తేన అన్తోగామే ఉపాసకానం ఘరే ఠపేతబ్బం. సచే తేపి "సఙ్ఘికం నామ భన్తే భారియం, అగ్గిదాహాదీనం భాయామా"తి న సమ్పటిచ్ఛన్తి, అజ్ఝోకాసేపి పాసాణానం ఉపరి మఞ్చం ఠపేత్వా సేసం పుబ్బే వుత్తనయేనేవ నిక్ఖిపిత్వా తిణేహి చ పణ్ణేహి చ పటిచ్ఛాదేత్వా గన్తుం వట్టతి. యఞ్హి తత్థ అఙ్గమత్తమ్పి అవసిస్సతి, తం అఞ్ఞేసం తత్థ ఆగతానం భిక్ఖూనం ఉపకారం భవిస్సతీతి .

౧౧౭. **విహారస్స ఉపచారేతి**ఆదీసు విహారస్సూపచారో నామ పరివేణం. **ఉపట్ఠానసాలాతి** పరివేణభోజనసాలా. **మణ్డపోతి** పరివేణమణ్డపో. **రుక్ఖమూలన్తి** పరివేణరుక్ఖమూలం. అయం తావ నయో కురున్దట్ఠకథాయం వుత్తో. కిఞ్చాపి వుత్తో, అథ ఖో విహారోతి అన్తోగబ్భో వా అఞ్ఞం వా సబ్బపరిచ్ఛన్నం గుత్తసేనాసనం వేదితబ్బం. **విహారస్స ఉపచారేతి** తస్స బహి ఆసన్నే ఓకాసే. **ఉపట్ఠానసాలాయం వాతి** భోజనసాలాయం వా. **మణ్డపే వాతి** అపరిచ్ఛన్నే పరిచ్ఛన్నే వాపి బహూనం సన్నిపాతమణ్డపే. రుక్ఖమూలే వత్తబ్బం నత్థి. **ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి** వుత్తప్పకారఞ్హి దసవిధం సేయ్యం అన్తోగబ్భాదిమ్హి గుత్తట్ఠానే పఞ్ఞపేత్వా గచ్ఛన్తస్స యస్మా సేయ్యాపి సేనాసనమ్పి ఉపచికాహి పలుజ్జతి, వమ్మికరాసియేవ హోతి, తస్మా పాచిత్తియం వుత్తం. బహి పన ఉపట్ఠానసాలాదీసు పఞ్ఞపేత్వా గచ్ఛన్తస్స సేయ్యామత్తమేవ నస్సేయ్య, ఠానస్స అగుత్తతాయ న సేనాసనం, తస్మా ఏత్థ దుక్కటం వుత్తం. **మఞ్చం వా పీఠం వాతి** ఏత్థ యస్మా న సక్కా మఞ్చపీఠం సహసా ఉపచికాహి ఖాయితుం, తస్మా తం విహారేపి సన్థరిత్వా గచ్ఛన్తస్స దుక్కటం వుత్తం. విహారూపచారే పన తం విహారచారికం ఆహిణ్డన్తాపి దిస్వా పటిసామేస్సన్తి.

౧౧౮. **ఉద్ధరిత్వా గచ్ఛతీతి** ఏత్థ ఉద్ధరిత్వా గచ్ఛన్తేన మఞ్చపీఠకవాటం సబ్బం అపనేత్వా సంహరిత్వా చీవరవంసే లగ్గేత్వా గన్తబ్బం. పచ్ఛా ఆగన్త్వా వసనకభిక్ఖునాపి పున మఞ్చపీఠం వా పఞ్ఞపేత్వా సయిత్వా గచ్ఛన్తేన తథేవ కాతబ్బం. అన్తోకుట్టతో సేయ్యం బహికుట్టే పఞ్ఞపేత్వా వసన్తేన గమనకాలే గహితట్ఠానేయేవ పటిసామేతబ్బం. ఉపరిపాసాదతో ఓరోపేత్వా హేట్ఠాపాసాదే వసన్తస్సపి ఏసేవ నయో. రత్తిట్ఠానదివాట్ఠానేసు మఞ్చపీఠం పఞ్ఞపేత్వాపి గమనకాలే పున గహితట్ఠానేయేవ ఠపేతబ్బం.

ఆపుచ్ఛం గచ్ఛతీతి ఏత్థాయం ఆపుచ్ఛితబ్బానాపుచ్ఛితబ్బవినిచ్ఛయో – యా తావ భూమియం దీఘసాలా వా పణ్ణసాలా వా హోతి, యం వా రుక్ఖత్థమ్భేసు, కతగేహం ఉపచికానం ఉట్ఠానట్ఠానం హోతి, తతో పక్కమన్తేన తావ ఆపుచ్ఛిత్వావ పక్కమితబ్బం. తస్మిఞ్హి కతిపయాని దివసాని అజగ్గియమానే వమ్మికావ సన్తిట్ఠన్తి. యం పన పాసాణపిట్ఠియం వా పాసాణత్థమ్భేసు వా కతసేనాసనం సిలుచ్చయలేణం వా సుధాలిత్తసేనాసనం వా యత్థ ఉపచికాసఙ్కా నత్థి, తతో పక్కమన్తస్స ఆపుచ్ఛిత్వాపి అనాపుచ్ఛిత్వాపి గన్తుం వట్టతి, ఆపుచ్ఛనం పన వత్తం. సచే తాదిసేపి సేనాసనే ఏకేన పస్సేన ఉపచికా ఆరోహన్తి, ఆపుచ్ఛిత్వావ గన్తబ్బం. యో పన ఆగన్తుకో భిక్ఖు సఙ్ఘికం సేనాసనం గహేత్వా వసన్తం భిక్ఖుం అనువత్తన్తో అత్తనో సేనాసనం అగ్గహేత్వా వసతి, యావ సో న గణ్హాతి, తావ తం సేనాసనం పురిమభిక్ఖుస్సేవ పలిబోధో. యదా పన సో సేనాసనం గహేత్వా అత్తనో ఇస్సరియేన వసతి, తతో పట్ఠాయ ఆగన్తుకస్సేవ పలిబోధో. సచే ఉభోపి విభజిత్వా గణ్హన్తి, ఉభిన్నమ్పి పలిబోధో. మహాపచ్చరియం పన వుత్తం – "సచే ద్వే తయో ఏకతో హుత్వా పఞ్ఞపేన్తి, గమనకాలే సబ్బేహిపి ఆపుచ్ఛితబ్బం. తేసు చే పఠమం గచ్ఛన్తో 'పచ్ఛిమో జగ్గిస్సతీ'తి ఆభోగం కత్వా గచ్ఛతి వట్టతి. పచ్ఛిమస్స ఆభోగేన ముత్తి నత్థి. బహూ ఏకం పేసేత్వా సన్థరాపేన్తి, గమనకాలే సబ్బేహి వా ఆపుచ్ఛితబ్బం , ఏకం వా పేసేత్వా ఆపుచ్ఛితబ్బం. అఞ్ఞతో మఞ్చపీఠాదీని ఆనేత్వా అఞ్ఞత్ర వసిత్వాపి గమనకాలే తత్థేవ నేతబ్బాని. సచే అఞ్ఞావాసతో ఆనేత్వా వసమానస్స అఞ్ఞో వుడ్ఢతరో ఆగచ్ఛతి, న పటిబాహితబ్బో, 'మయా భన్తే అఞ్ఞావాసతో ఆనీతం, పాకతికం కరేయ్యాథా'తి వత్తబ్బం. తేన 'ఏవం కరిస్సామీ'తి సమ్పటిచ్ఛితే ఇతరస్స గన్తుం వట్టతి. ఏవమఞ్ఞత్థ హరిత్వాపి సఙ్ఘికపరిభోగేన పరిభుఞ్జన్తస్స నట్ఠం వా జిణ్ణం వా చోరేహి వా హటం గీవా న హోతి, పుగ్గలికపరిభోగేన పరిభుఞ్జన్తస్స పన గీవా హోతి. అఞ్ఞస్స మఞ్చపీఠం పన సఙ్ఘికపరిభోగేన వా పుగ్గలికపరిభోగేన వా పరిభుఞ్జన్తస్స నట్ఠం గీవాయేవ".

కేనచి పలిబుద్ధం హోతీతి వుడ్ఢతరభిక్ఖుఇస్సరియయక్ఖసీహవాళమిగకణ్హసప్పాదీసు యేన కేనచి సేనాసనం పలిబుద్ధం హోతి. **సాపేక్ఖో గన్త్వా తత్థ ఠితో ఆపుచ్ఛతి, కేనచి పలిబుద్ధో హోతీతి** అజ్జేవ ఆగన్త్వా పటిజగ్గిస్సామీతి ఏవం సాపేక్ఖో నదీపారం వా గామన్తరం వా గన్త్వా యత్థస్స గమనచిత్తం ఉప్పన్నం, తత్థేవ ఠితో కఞ్చి పేసేత్వా ఆపుచ్ఛతి, నదీపూరరాజచోరాదీసు వా కేనచి పలిబుద్ధో హోతి ఉపద్దుతో, న సక్కోతి పచ్చాగన్తుం, ఏవంభూతస్సపి అనాపత్తి. సేసం పఠమసిక్ఖాపదే వుత్తనయమేవ సద్ధిం సముట్ఠానాదీహీతి.

దుతియసేనాసనసిక్ఖాపదం పఞ్చమం.

౬. అనుపఖజ్జసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౧౯. ఛట్ఠసిక్ఖాపదే – **పలిబున్ధేన్తీతి** పఠమతరం గన్త్వా పత్తచీవరం అతిహరిత్వా రుమ్భిత్వా తిట్ఠన్తి. **థేరా భిక్ఖూ వుట్ఠాపేన్తీతి** "అమ్హాకం ఆవుసో పాపుణాతీ"తి వస్సగ్గేన గహేత్వా వుట్ఠాపేన్తి. **అనుపఖజ్జ సేయ్యం కప్పేన్తీతి** "తుమ్హాకం భన్తే మఞ్చట్ఠానంయేవ పాపుణాతి, న సబ్బో విహారో. అమ్హాకం దాని ఇదం ఠానం పాపుణాతీ"తి అనుపవిసిత్వా మఞ్చపీఠం పఞ్ఞపేత్వా నిసీదన్తిపి నిపజ్జన్తిపి సజ్ఝాయమ్పి కరోన్తి.

౧౨౦. **జానన్తి** "అనుట్ఠాపనీయో అయ"న్తి జానన్తో; తేనేవస్స విభఙ్గే "వుడ్ఢోతి జానాతీ"తిఆది వుత్తం. వుడ్ఢో హి అత్తనో వుడ్ఢతాయ అనుట్ఠాపనీయో , గిలానో గిలానతాయ, సఙ్ఘో పన భణ్డాగారికస్స వా ధమ్మకథికవినయధరాదీనం వా గణవాచకఆచరియస్స వా బహూపకారతం గుణవిసిట్ఠతఞ్చ సల్లక్ఖేన్తో ధువవాసత్థాయ విహారం సమ్మన్నిత్వా దేతి, తస్మా యస్స సఙ్ఘేన దిన్నో, సోపి అనుట్ఠాపనీయో. కామఞ్చేత్థ గిలానస్సాపి సఙ్ఘోయేవ అనుచ్ఛవికం సేనాసనం దేతి, గిలానో పన "అపలోకేత్వా సఙ్ఘేన అదిన్నసేనాసనోపి న పీళేతబ్బో అనుకమ్పితబ్బో"తి దస్సేతుం విసుం వుత్తో.

౧౨౧. **ఉపచారేతి** ఏత్థ మఞ్చపీఠానం తావ మహల్లకే విహారే సమన్తా దియడ్ఢో హత్థో ఉపచారో, ఖుద్దకే యతో పహోతి తతో దియడ్ఢో హత్థో, పాదే ధోవిత్వా పవిసన్తస్స పస్సావత్థాయ నిక్ఖమన్తస్స చ యావ ద్వారే నిక్ఖిత్తపాదధోవనపాసాణతో పస్సావట్ఠానతో చ మఞ్చపీఠం, తావ దియడ్ఢహత్థవిత్థారో మగ్గో ఉపచారో నామ. తస్మిం మఞ్చస్స వా పీఠస్స వా ఉపచారే ఠితస్స వా భిక్ఖునో పవిసన్తస్స వా నిక్ఖమన్తస్స వా ఉపచారే యో అనుపఖజ్జ సేయ్యం కప్పేతుకామో సేయ్యం సన్థరతి వా సన్థరాపేతి వా, ఆపత్తి దుక్కటస్స.

అభినిసీదతి వా అభినిపజ్జతి వాతి ఏత్థ అభినిసీదనమత్తేన అభినిపజ్జనమత్తేనేవ వా పాచిత్తియం. సచే పన ద్వేపి కరోతి, ద్వే పాచిత్తియాని. ఉట్ఠాయుట్ఠాయ నిసీదతో వా నిపజ్జతో వా పయోగే పయోగే పాచిత్తియం.

౧౨౨. **ఉపచారం ఠపేత్వా సేయ్యం సన్థరతి వా సన్థరాపేతి వాతి** ఇమస్మిం ఇతో పరే చ "విహారస్స ఉపచారే"తిఆదికే దుక్కటవారేపి యథా ఇధ అభినిసీదనమత్తే అభినిపజ్జనమత్తే ఉభయకరణే పయోగభేదే చ పాచిత్తియప్పభేదో వుత్తో, ఏవం దుక్కటప్పభేదో వేదితబ్బో. ఏవరూపేన హి విసభాగపుగ్గలేన ఏకవిహారే వా ఏకపరివేణే వా వసన్తేన అత్థో నత్థి, తస్మా సబ్బత్థేవస్స నివాసో వారితో. **అఞ్ఞస్స పుగ్గలికేతి** ఇధాపి విస్సాసికస్స పుగ్గలికం అత్తనో పుగ్గలికసదిసమేవ, తత్థ అనాపత్తి.

౧౨౩. **ఆపదాసూతి** సచే బహి వసన్తస్స జీవితబ్రహ్మచరియన్తరాయో హోతి, ఏవరూపాసు ఆపదాసు యో పవిసతి, తస్సాపి అనాపత్తి. సేసం ఉత్తానమేవాతి. పఠమపారాజికసముట్ఠానం, కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

అనుపఖజ్జసిక్ఖాపదం ఛట్ఠం.

౭. నిక్కడ్ఢనసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౨౬. సత్తమసిక్ఖాపదే – **ఏకేన పయోగేన బహుకేపి ద్వారే అతిక్కామేతీతి** యే చతుభూమకపఞ్చభూమకా పాసాదా ఛసత్తకోట్ఠకాని వా చతుస్సాలాని, తాదిసేసు సేనాసనేసు హత్థేసు వా గీవాయ వా గహేత్వా అన్తరా అట్ఠపేన్తో ఏకేన పయోగేన అతిక్కామేతి, ఏకమేవ పాచిత్తియం. ఠపేత్వా ఠపేత్వా నానాపయోగేహి అతిక్కామేన్తస్స ద్వారగణనాయ పాచిత్తియాని. హత్థేన అనామసిత్వా "నిక్ఖమా"తి వత్వా వాచాయ నిక్కడ్ఢన్తస్సాపి ఏసేవ నయో.

అఞ్ఞం ఆణాపేతీతి ఏత్థ "ఇమం నిక్కడ్ఢా"తి ఆణత్తిమత్తే దుక్కటం. సచే సో సకిం ఆణత్తో బహుకేపి ద్వారే అతిక్కామేతి, ఏకం పాచిత్తియం. సచే పన "ఏత్తకాని ద్వారాని నిక్కడ్ఢాహీ"తి వా "యావ మహాద్వారం తావ నిక్కడ్ఢాహీ"తి వా ఏవం నియామేత్వా ఆణత్తో హోతి, ద్వారగణనాయ పాచిత్తియాని.

తస్స పరిక్ఖారన్తి యంకిఞ్చి తస్స సన్తకం పత్తచీవరపరిస్సావనధమకరణమఞ్చపీఠభిసిబిమ్బోహనాదిభేదం, అన్తమసో రజనఛల్లిమ్పి; యో నిక్కడ్ఢతి వా నిక్కడ్ఢాపేతి వా; తస్స వత్థుగణనాయ దుక్కటాని . గాళ్హం బన్ధిత్వా ఠపితేసు పన ఏకావ ఆపత్తీతి మహాపచ్చరియం వుత్తం.

౧౨౭. **అఞ్ఞస్స పుగ్గలికేతి** ఇధాపి విస్సాసికపుగ్గలికం అత్తనో పుగ్గలికసదిసమేవ. యథా చ ఇధ; ఏవం సబ్బత్థ. యత్ర పన విసేసో భవిస్సతి, తత్ర వక్ఖామ.

౧౨౮. **అలజ్జిం నిక్కడ్ఢతి వా**తిఆదీసు భణ్డనకారకకలహకారకమేవ సకలసఙ్ఘారామతో నిక్కడ్ఢితుం లభతి, సో హి పక్ఖం లభిత్వా సఙ్ఘమ్పి భిన్దేయ్య. అలజ్జీఆదయో పన అత్తనో వసనట్ఠానతోయేవ నిక్కడ్ఢితబ్బా, సకలసఙ్ఘారామతో నిక్కడ్ఢితుం న వట్టతి. **ఉమ్మత్తకస్సా**తి సయం ఉమ్మత్తకస్స అనాపత్తి. సేసం ఉత్తానమేవాతి.

తిసముట్ఠానం – కాయచిత్తతో వాచాచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

నిక్కడ్ఢనసిక్ఖాపదం సత్తమం.

౮. వేహాసకుటిసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౨౯. అట్ఠమసిక్ఖాపదే – **ఉపరివేహాసకుటియా**తి ఉపరి అచ్ఛన్నతలాయ ద్విభూమికకుటియా వా తిభూమికాదికుటియా వా. **మఞ్చం సహసా అభినిసీదతీ**తి మఞ్చం సహసా అభిభవిత్వా అజ్ఝోత్థరిత్వా నిసీది. భుమ్మత్థే వా ఏతం ఉపయోగవచనం; మఞ్చే నిసీదతీతి అత్థో. **అభీ**తి ఇదం పన పదసోభనత్థం ఉపసగ్గమత్తమేవ. **నిప్పతిత్వా**తి నిపతిత్వా నిక్ఖమిత్వా వా. తస్స హి ఉపరి ఆణీపి న దిన్నా, తస్మా నిక్ఖన్తో. **విస్సరమకాసీ**తి విరూపం ఆతురస్సరమకాసి.

౧౩౧. **వేహాసకుటి నామ మజ్ఝిమస్స పురిసస్స అసీసఘట్టా**తి యా పమాణమజ్ఝిమస్స పురిసస్స సబ్బహేట్ఠిమాహి తులాహి సీసం న ఘట్టేతి, ఏతేన ఇధ అధిప్పేతా వేహాసకుటి దస్సితా హోతి, న వేహాసకుటిలక్ఖణం. యా హి కాచి ఉపరి అచ్ఛిన్నతలా ద్విభూమికా కుటి తిభూమికాదికుటి వా "వేహాసకుటీ"తి వుచ్చతి. ఇధ పన అసీసఘట్టా అధిప్పేతా. అభినిసీదనాదీసు పుబ్బే వుత్తనయేనేవ పయోగవసేన ఆపత్తిభేదో వేదితబ్బో.

౧౩౩. **అవేహాసకుటియా**తి భూమియం కతపణ్ణసాలాదీసు అనాపత్తి. న హి సక్కా తత్థ పరస్స పీళా కాతుం. **సీసఘట్టాయా**తి యాయం సీసఘట్టా హోతి, తత్థాపి అనాపత్తి. న హి సక్కా తత్థ హేట్ఠాపాసాదే అనోణతేన విచరితుం, తస్మా అసఞ్చరణట్ఠానత్తా పరపీళా న భవిస్సతి . **హేట్ఠా అపరిభోగం హోతీ**తి యస్సా హేట్ఠా దబ్బసమ్భారాదీనం నిక్ఖిత్తత్తా అపరిభోగం హోతి, తత్థాపి అనాపత్తి. **పదరసఞ్చితం హోతీ**తి యస్సా ఉపరిమతలం దారుఫలకేహి వా ఘనసన్థతం హోతి, సుధాదిపరికమ్మకతం వా తత్థాపి అనాపత్తి. **పటాణి దిన్నా హోతీ**తి మఞ్చపీఠానం పాదసిఖాసు ఆణీ దిన్నా హోతి, యత్థ నిసీదన్తేపి న నిప్పతన్తి, తాదిసే మఞ్చపీఠే నిసీదతోపి అనాపత్తి. **తస్మిం ఠితో**తి ఆహచ్చపాదకే మఞ్చే వా పీఠే వా ఠితో ఉపరి నాగదన్తకాదీసు లగ్గితకం చీవరం వా కిఞ్చి వా గణ్హాతి వా, అఞ్ఞం వా లగ్గేతి, తస్సాపి అనాపత్తి. సేసం ఉత్తానమేవ. ఏళకలోమసముట్ఠానం – కాయతో చ కాయచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

వేహాసకుటిసిక్ఖాపదం అట్ఠమం.

౯. మహల్లకవిహారసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౩౫. నవమసిక్ఖాపదే – **యావ ద్వారకోసా**తి ఏత్థ ద్వారకోసో నామ పిట్ఠసఙ్ఘాటస్స సమన్తా కవాటవిత్థారప్పమాణో ఓకాసో. మహాపచ్చరియం పన "ద్వారబాహతో పట్ఠాయ దియడ్ఢో హత్థో"తి వుత్తం. కురున్దియం పన "ద్వారస్స ఉభోసు పస్సేసు కవాటప్పమాణ"న్తి. మహాఅట్ఠకథాయం "కవాటం నామ దియడ్ఢహత్థమ్పి హోతి ద్విహత్థమ్పి అడ్ఢతేయ్యహత్థమ్పీ"తి వుత్తం, తం సువుత్తం. తదేవ హి సన్ధాయ భగవతాపి "పిట్ఠసఙ్ఘాటస్స సమన్తా హత్థపాసా"తి అయం ఉక్కట్ఠనిద్దేసో కతో. **అగ్గళట్ఠపనాయా**తి సకవాటకద్వారబన్ధట్ఠపనాయ; సకవాటకస్స ద్వారబన్ధస్స నిచ్చలభావత్థాయాతి అత్థో. ద్వారట్ఠపనాయాతి ఇదమ్పి హి పదభాజనం ఇమమేవత్థం సన్ధాయ భాసితం. అయం పనేత్థ అధిప్పాయో – కవాటఞ్హి లహుపరివట్టకం వివరణకాలే భిత్తిం ఆహనతి, పిదహనకాలే ద్వారబన్ధం. తేన ఆహననేన భిత్తి కమ్పతి, తతో మత్తికా చలతి, చలిత్వా సిథిలా వా హోతి పతతి వా. తేనాహ భగవా "యావ ద్వారకోసా అగ్గళట్ఠపనాయా"తి. తత్థ కిఞ్చాపి "ఇదం నామ కత్తబ్బ"న్తి నేవ మాతికాయం న పదభాజనే వుత్తం, అట్ఠుప్పత్తియం పన "పునప్పునం ఛాదాపేసి పునప్పునం లేపాపేసీ"తి అధికారతో యావ ద్వారకోసా అగ్గళట్ఠపనాయ పునప్పునం లిమ్పితబ్బో వా లేపాపేతబ్బో వాతి ఏవమత్థో దట్ఠబ్బో.

యం పన పదభాజనే “పిట్ఠసఙ్ఘాటస్స సమన్తా హత్థపాసా”తి వుత్తం. తత్థ యస్స వేమజ్ఝే ద్వారం హోతి, ఉపరిభాగే ఉచ్చా భిత్తి, తస్స తీసు దిసాసు సమన్తా హత్థపాసా ఉపచారో హోతి, ఖుద్దకస్స విహారస్స ద్వీసు దిసాసు ఉపచారో హోతి. తత్రాపి యం భిత్తిం వివరియమానం కవాటం ఆహనతి, సా అపరిపూరఉపచారాపి హోతి. ఉక్కట్ఠపరిచ్ఛేదేన పన తీసు దిసాసు సమన్తా హత్థపాసా ద్వారస్స నిచ్చలభావత్థాయ లేపో అనుఞ్ఞాతో. సచే పనస్స ద్వారస్స అధోభాగేపి లేపోకాసో అత్థి, తమ్పి లిమ్పితుం వట్టతి. **ఆలోకసన్ధిపరికమ్మాయా**తి ఏత్థ **ఆలోకసన్ధీ**తి వాతపానకవాటకా వుచ్చన్తి, తేపి వివరణకాలే విదత్థిమత్తమ్పి అతిరేకమ్పి భిత్తిప్పదేసం పహరన్తి. ఉపచారో పనేత్థ సబ్బదిసాసు లబ్భతి, తస్మా సబ్బదిసాసు కవాటవిత్థారప్పమాణో ఓకాసో ఆలోకసన్ధిపరికమ్మత్థాయ లిమ్పితబ్బో వా లేపాపేతబ్బో వాతి అయమేత్థ అధిప్పాయో.

సేతవణ్ణన్తిఆదికం న మాతికాయ పదభాజనం. ఇమినా హి విహారస్స భారికత్తం నామ నత్థీతి పదభాజనేయేవ అనుఞ్ఞాతం, తస్మా సబ్బమేతం యథాసుఖం కత్తబ్బం.

ఏవం లేపకమ్మే యం కత్తబ్బం, తం దస్సేత్వా పున ఛదనే కత్తబ్బం దస్సేతుం “**ద్వత్తిచ్ఛదనస్సా**”తిఆది వుత్తం. తత్థ **ద్వత్తిచ్ఛదనస్స పరియాయ**న్తి ఛదనస్స ద్వత్తిపరియాయం; పరియాయో వుచ్చతి పరిక్ఖేపో, పరిక్ఖేపద్వయం వా పరిక్ఖేపత్తయం వా అధిట్ఠాతబ్బన్తి అత్థో. **అప్పహరితే ఠితేనా**తి అహరితే ఠితేన. **హరిత**న్తి చేత్థ సత్తధఞ్ఞభేదం పుబ్బణ్ణం ముగ్గమాసతిలకులత్థఅలాబుకుమ్భణ్డాదిభేదఞ్చ అపరణ్ణం అధిప్పేతం. తేనేవాహ – “హరితం నామ పుబ్బణ్ణం అపరణ్ణ”న్తి.

సచే హరితే ఠితో అధిట్ఠాతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి ఏత్థ పన యస్మిమ్పి ఖేత్తే వుత్తం బీజం న తావ సమ్పజ్జతి, వస్సే వా పన పతితే సమ్పజ్జిస్సతి, తమ్పి హరితసఙ్ఖ్యమేవ గచ్ఛతి. తస్మా ఏవరూపే ఖేత్తేపి ఠితేన న అధిట్ఠాతబ్బం, అహరితేయేవ ఠితేన అధిట్ఠాతబ్బం. తత్రాపి అయం పరిచ్ఛేదో, పిట్ఠివంసస్స వా కూటాగారకణ్ణికాయ వా ఉపరి థుపికాయ వా పస్సే నిసిన్నో ఛదనముఖవట్టిఅన్తేన ఓలోకేన్తో యస్మిం భూమిభాగే ఠితం పస్సతి, యస్మిఞ్చ భూమిభాగే ఠితో, తం ఉపరి నిసిన్నకం పస్సతి, తస్మిం ఠానే అధిట్ఠాతబ్బం. తస్స అన్తో అహరితేపి ఠత్వా అధిట్ఠాతుం న లబ్భతి. కస్మా? విహారస్స హి పతన్తస్స అయం పతనోకాసోతి.

౧౩౮. **మగ్గేన ఛాదేన్తస్సా**తి ఏత్థ మగ్గేన ఛాదనం నామ అపరిక్ఖిపిత్వా ఉజుకమేవ ఛాదనం; తం ఇట్ఠకసిలాసుధాహి లబ్భతి. **ద్వే మగ్గే అధిట్ఠహిత్వా**తి ద్వే మగ్గా సచే దుచ్ఛన్నా హోన్తి, అపనేత్వాపి పునప్పునం ఛాదేతుం లబ్భతి, తస్మా యథా ఇచ్ఛతి; తథా ద్వే మగ్గే అధిట్ఠహిత్వా తతియంమగ్గం “ఇదాని ఏవం ఛాదేహీ”తి ఆణాపేత్వా పక్కమితబ్బం. **పరియాయేనా**తి పరిక్ఖేపేన. ఏవంఛదనం పన తిణపణ్ణేహి లబ్భతి. తస్మా ఇధాపి యథా ఇచ్ఛతి తథా ద్వే పరియాయే అధిట్ఠహిత్వా తతియం పరియాయం “ఇదాని ఏవం ఛాదేహీ”తి ఆణాపేత్వా పక్కమితబ్బం. సచే న పక్కమతి, తుణ్హీభూతేన ఠాతబ్బం. సబ్బమ్పి చేతం ఛదనం ఛదనూపరి వేదితబ్బం. ఉపరూపరిచ్ఛన్నో హి విహారో చిరం అనోవస్సకో హోతీతి మఞ్ఞమానా ఏవం ఛాదేన్తి. **తతో చే ఉత్తరి**న్తి తిణ్ణం మగ్గానం వా పరియాయానం వా ఉపరి చతుత్థే మగ్గే వా పరియాయే వా.

౧౩౯. **కరళే కరళే**తి తిణముట్ఠియం తిణముట్ఠియం. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవాతి. ఛసముట్ఠానం – కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

మహల్లకవిహారసిక్ఖాపదం నవమం.

౧౦. సప్పాణకసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౪౦. దసమసిక్ఖాపదే – **జానం సప్పాణక**న్తి సప్పాణకం ఏతన్తి యథా తథా వా జానన్తో. **సిఞ్చేయ్య వా సిఞ్చాపేయ్య వా**తి తేన ఉదకేన సయం వా సిఞ్చేయ్య, అఞ్ఞం వా ఆణాపేత్వా సిఞ్చాపేయ్య. పాళియం పన “సిఞ్చేయ్యాతి సయం సిఞ్చతీ”తి ఈదిసానం వచనానం అత్థో పుబ్బే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో.

తత్థ ధారం అవిచ్ఛిన్దిత్వా సిఞ్చన్తస్స ఏకస్మిం ఉదకఘటే ఏకావ ఆపత్తి. ఏస నయో సబ్బభాజనేసు. ధారం విచ్ఛిన్దన్తస్స పన పయోగే పయోగే ఆపత్తి . మాతికం సమ్ముఖం కరోతి, దివసమ్పి సన్దతు, ఏకావ ఆపత్తి. సచే తత్థ తత్థ బన్ధిత్వా అఞ్ఞతో అఞ్ఞతో నేతి, పయోగే పయోగే ఆపత్తి. సకటభారమత్తఞ్చేపి తిణం ఏకపయోగేన ఉదకే పక్ఖిపతి, ఏకావ ఆపత్తి. ఏకేకం తిణం వా పణ్ణం వా పక్ఖిపన్తస్స పయోగే పయోగే ఆపత్తి. మత్తికాయపి అఞ్ఞేసుపి కట్ఠగోమయాదీసు ఏసేవ నయో. ఇదం పన మహాఉదకం సన్ధాయ న వుత్తం, యం తిణే వా మత్తికాయ వా పక్ఖిత్తాయ పరియాదానం గచ్ఛతి, ఆవిలం వా హోతి, యత్థ పాణకా మరన్తి, తాదిసం ఉదకం సన్ధాయ వుత్తన్తి వేదితబ్బం. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవాతి.

తిసముట్ఠానం – కాయచిత్తతో వాచాచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం తివేదనన్తి.

సప్పాణకసిక్ఖాపదం దసమం.

సమత్తో వణ్ణనాక్కమేన సేనాసనవగ్గో దుతియో.

౩. ఓవాదవగ్గో

౧. ఓవాదసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౪౧-౧౪౪. భిక్ఖునివగ్గస్స పఠమసిక్ఖాపదే – **లాభినో హోన్తీ**తి ఏత్థ న తేసం భిక్ఖునియో దేన్తి, న దాపేన్తి, మహాకులేహి పబ్బజితా పన కులధీతరో అత్తనో సన్తికం ఆగతానం ఞాతిమనుస్సానం ''కుతో అయ్యే ఓవాదం ఉద్దేసం పరిపుచ్ఛం లభథా''తి పుచ్ఛన్తానం ''అసుకో చ అసుకో చ థేరో ఓవదతీ''తి అసీతిమహాసావకే ఉద్దిసిత్వా కథానుసారేన తేసం సీలసుతాచారజాతిగోత్తాదిభేదం విజ్జమానగుణం కథయన్తి. ఏవరూపా హి విజ్జమానగుణా కథేతుం వట్టన్తి. తతో పసన్నచిత్తా మనుస్సా థేరానం చీవరాదిభేదం మహన్తం లాభసక్కారం అభిహరింసు. తేన వుత్తం – ''లాభినో హోన్తి చీవర…పే॰… పరిక్ఖారాన''న్తి.

భిక్ఖునియో ఉపసఙ్కమిత్వాతి తేసం కిర సన్తికే తాసు ఏకా భిక్ఖునీపి న ఆగచ్ఛతి, లాభతణ్హాయ పన ఆకడ్ఢియమానహదయా తాసం ఉపస్సయం అగమంసు. తం సన్ధాయ వుత్తం – ''భిక్ఖునియో ఉపసఙ్కమిత్వా''తి. తాపి భిక్ఖునియో చలచిత్తతాయ తేసం వచనం అకంసుయేవ . తేన వుత్తం – ''అథ ఖో తా భిక్ఖునియో…పే॰… నిసీదింసూ''తి. **తిరచ్ఛానకథ**న్తి సగ్గమగ్గగమనేపి తిరచ్ఛానభూతం రాజకథాదిమనేకవిధం నిరత్థకకథం. **ఇద్ధో**తి సమిద్ధో, సహితత్థో గమ్భీరో బహురసో లక్ఖణపటివేధసంయుత్తోతి అధిప్పాయో.

౧౪౫-౧౪౭. అనుజానామి భిక్ఖవేతి ఏత్థ యస్మా తే భిక్ఖూ ''మా తుమ్హే భిక్ఖవే భిక్ఖునియో ఓవదిత్థా''తి వుచ్చమానా అదిట్ఠసచ్చత్తా తథాగతే ఆఘాతం బన్ధిత్వా అపాయుపగా భవేయ్యుం, తస్మా నేసం తం అపాయుపగతం పరిహరన్తో భగవా అఞ్ఞేనేవ ఉపాయేన తే భిక్ఖునోవాదతో పరిబాహిరే కత్తుకామో ఇమం భిక్ఖునోవాదకసమ్ముతిం అనుజానీతి వేదితబ్బో. ఏవం ఇధ పరిబాహిరే కత్తుకామతాయ అనుజానిత్వా పరతో కరోన్తోవ **''అనుజానామి భిక్ఖవే అట్ఠహఙ్గేహి సమన్నాగత**''న్తిఆదిమాహ. ఇమాని హి అట్ఠఙ్గాని ఛబ్బగ్గియానం సుపినన్తేనపి న భూతపుబ్బానీతి.

తత్థ సీలమస్స అత్థీతి **సీలవా**. ఇదాని యఞ్చ తం సీలం, యథా చ తం తస్స అత్థి నామ హోతి, తం దస్సేన్తో **''పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతో**''తిఆదిమాహ. తత్థ పాతిమోక్ఖోవ సంవరో పాతిమోక్ఖసంవరో. పాతిమోక్ఖసంవరేన సంవుతో సమన్నాగతోతి **పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతో**.

విహరతీతి వత్తతి. వుత్తఞ్హేతం విభఙ్గే –

> ''పాతిమోక్ఖన్తి సీలం పతిట్ఠా ఆది చరణం సంయమో సంవరో మోక్ఖం పమోక్ఖం కుసలానం ధమ్మానం సమాపత్తియా; సంవరోతి కాయికో అవీతిక్కమో వాచసికో అవీతిక్కమో కాయికవాచసికో అవీతిక్కమో. సంవుతోతి ఇమినా పాతిమోక్ఖసంవరేన ఉపేతో హోతి సముపేతో ఉపగతో సముపగతో ఉపపన్నో సముపపన్నో సమ్పన్నో సమన్నాగతో, తేన వుచ్చతి 'పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతో'తి. విహరతీతి ఇరియతి వత్తతి పాలేతి యపేతి యాపేతి చరతి విహరతి, తేన వుచ్చతి 'విహరతీ'''తి (విభ॰ ౨౧౧-౨౧౨).

ఆచారగోచరసమ్పన్నోతి మిచ్ఛాజీవపటిసేధకేన న వేళుదానాదినా ఆచారేన, వేసియాదిఅగోచరం పహాయ సద్ధాసమ్పన్నకులాదినా చ గోచరేన సమ్పన్నో. **అణుమత్తేసు వజ్జేసు భయదస్సావీ**తి అప్పమత్తకేసు వజ్జేసు భయదస్సావీ, తాని వజ్జాని భయతో దస్సనసీలోతి వుత్తం హోతి. **సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసూ**తి అధిసీలసిక్ఖాదిభావేన తిధా ఠితేసు సిక్ఖాపదేసు తం తం సిక్ఖాపదం సమాదాయ సమ్మా ఆదాయ సాధుకం గహేత్వా అవిజహన్తో సిక్ఖతీతి అత్థో. అయమేత్థ సఙ్ఖేపో, విత్థారో పన యో ఇచ్ఛతి, తేన విసుద్ధిమగ్గతో గహేతబ్బో.

బహు సుతమస్సాతి **బహుస్సుతో**. సుతం ధారేతీతి **సుతధరో;** యదస్స తం బహు సుతం నామ, తం న సుతమత్తమేవ; అథ ఖో నం ధారేతీతి అత్థో. మఞ్జూసాయం వియ రతనం సుతం సన్నిచితమస్మిన్తి **సుతసన్నిచయో**. ఏతేన యం సో సుతం ధారేతి, తస్స మఞ్జూసాయ గోపేత్వా

సన్నిచితరతనస్సేవ చిరకాలేనాపి అవినాసనం దస్సేతి. ఇదాని తం సుతం సరూపతో దస్సేన్తో "**యే తే ధమ్మా**"తిఆదిమాహ, తం పేరజ్జకణ్డే వుత్తనయమేవ. ఇదం పనేత్థ నిగమనం – తథారూపాస్స ధమ్మా బహుస్సుతా హోన్తి, తస్మా బహుస్సుతో. ధాతా, తస్మా సుతధరో. వచసా పరిచితా మనసానుపేక్ఖితా, దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా; తస్మా సుతసన్నిచయో. తత్థ **వచసా పరిచితా**తి వాచాయ పగుణా కతా. **మనసానుపేక్ఖితా**తి మనసా అనుపేక్ఖితా, ఆవజ్జన్తస్స దీపసహస్సేన ఓభాసితా వియ హోన్తి. **దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా**తి అత్థతో చ కారణతో చ పఞ్ఞాయ సుట్ఠు పటివిద్ధా సుపచ్చక్ఖకతా హోన్తి.

అయం పన బహుస్సుతో నామ తివిధో హోతి – నిస్సయముచ్చనకో, పరిసుపట్ఠాపకో, భిక్ఖునోవాదకోతి. తత్థ **నిస్సయముచ్చనకేన** ఉపసమ్పదాయ పఞ్చవస్సేన సబ్బన్తిమేన పరిచ్ఛేదేన ద్వే మాతికా పగుణా వాచుగ్గతా కాతబ్బా పక్ఖదివసేసు ధమ్మసావనత్థాయ సుత్తన్తతో చత్తారో భాణవారా, సమ్పత్తానం పరికథనత్థాయ అన్ధకవిన్దమహారాహులోవాదఅమ్బట్ఠసదిసో ఏకో కథామగ్గో, సఙ్ఘభత్తమఙ్గలామఙ్గలేసు అనుమోదనత్థాయ తిస్సో అనుమోదనా, ఉపోసథపవారణాదిజాననత్థం కమ్మాకమ్మవినిచ్ఛయో , సమణధమ్మకరణత్థం సమాధివసేన వా విపస్సనావసేన వా అరహత్తపరియోసానమేకం కమ్మట్ఠానం, ఏత్తకం ఉగ్గహేతబ్బం. ఏత్తావతా హి అయం బహుస్సుతో హోతి చాతుద్దిసో, యత్థ కత్థచి అత్తనో ఇస్సరియేన వసితుం లభతి.

పరిసుపట్ఠాపకేన ఉపసమ్పదాయ దసవస్సేన సబ్బన్తిమేన పరిచ్ఛేదేన పరిసం అభివినయే వినేతుం ద్వే విభఙ్గా పగుణా వాచుగ్గతా కాతబ్బా, అసక్కోన్తేన తీహి జనేహి సద్ధిం పరివత్తనక్ఖమా కాతబ్బా, కమ్మాకమ్మఞ్చ ఖన్ధకవత్తఞ్చ ఉగ్గహేతబ్బం. పరిసాయ పన అభిధమ్మే వినయనత్థం సచే మజ్ఝిమభాణకో హోతి మూలపణ్ణాసకో ఉగ్గహేతబ్బో, దీఘభాణకేన మహావగ్గో, సంయుత్తభాణకేన హేట్ఠిమా వా తయో వగ్గా మహావగ్గో వా, అఙ్గుత్తరభాణకేన హేట్ఠా వా ఉపరి వా ఉపడ్ఢనికాయో ఉగ్గహేతబ్బో, అసక్కోన్తేన తికనిపాతతో పట్ఠాయ హేట్ఠా ఉగ్గహేతుమ్పి వట్టతి. మహాపచ్చరియం పన "ఏకం ఉగ్గణ్హన్తేన చతుక్కనిపాతం వా పఞ్చకనిపాతం వా గహేతుం వట్టతీ"తి వుత్తం. జాతకభాణకేన సాట్ఠకథం జాతకం ఉగ్గహేతబ్బం, తతో ఓరం న వట్టతి. ధమ్మపదమ్పి సహ వత్థునా ఉగ్గహేతుం వట్టతీతి మహాపచ్చరియం వుత్తం. తతో తతో సముచ్చయం కత్వా మూలపణ్ణాసకమత్తం వట్టతి, న వట్టతీతి? "న వట్టతీ"తి కురున్దట్ఠకథాయం పటిక్ఖిత్తం, ఇతరాసు విచారణాయేవ నత్థి. అభిధమ్మే కిఞ్చి ఉగ్గహేతబ్బన్తి న వుత్తం. యస్స పన సాట్ఠకథమ్పి వినయపిటకం అభిధమ్మపిటకఞ్చ పగుణం, సుత్తన్తే చ వుత్తప్పకారో గన్థో నత్థి, పరిసం ఉపట్ఠాపేతుం న లభతి. యేన పన సుత్తన్తతో వినయతో చ వుత్తప్పమాణో గన్థో ఉగ్గహితో, అయం పరిసుపట్ఠాపకో బహుస్సుతో హోతి దిసాపామోక్ఖో యేనకామఙ్గమో, పరిసం ఉపట్ఠాపేతుం లభతి.

భిక్ఖునోవాదకేన పన సాట్ఠకథాని తీణి పిటకాని ఉగ్గహేతబ్బాని, అసక్కోన్తేన చతూసు నికాయేసు ఏకస్స అట్ఠకథా పగుణా కాతబ్బా, ఏకనికాయేన హి సేసనికాయేసుపి పఞ్హం కథేతుం సక్ఖిస్సతి. సత్తసు పకరణేసు చతుప్పకరణస్స అట్ఠకథా పగుణా కాతబ్బా, తత్థ లద్ధనయేన హి సేసపకరణేసు పఞ్హం కథేతుం సక్ఖిస్సతి. వినయపిటకం పన నానత్థం నానాకారణం, తస్మా తం సద్ధిం అట్ఠకథాయ పగుణం కాతబ్బమేవ. ఏత్తావతా హి భిక్ఖునోవాదకో బహుస్సుతో నామ హోతీతి.

ఉభయాని ఖో పనస్సాతిఆది పన యస్మా అఞ్ఞస్మిం సకలే నవఙ్గేపి బాహుసచ్చే సతి సాట్ఠకథం వినయపిటకం వినా న వట్టతియేవ, తస్మా విసుం వుత్తం. తత్థ **విత్థారేనా**తి ఉభతోవిభఙ్గేన సద్ధిం. **స్వాగతానీ**తి సుట్ఠు ఆగతాని. యథా ఆగతాని పన స్వాగతాని హోన్తి, తం దస్సేతుం "**సువిభత్తానీ**"తిఆది వుత్తం. తత్థ **సువిభత్తానీ**తి సుట్ఠు విభత్తాని పదపచ్చాభట్ఠసఙ్కరదోసవిరహితాని. **సుప్పవత్తీనీ**తి పగుణాని వాచుగ్గతాని. **సువినిచ్ఛితాని సుత్తసో**తి ఖన్ధకపరివారతో ఆహరితబ్బసుత్తవసేన సుట్ఠు వినిచ్ఛితాని. **అనుబ్యఞ్జనసో**తి అక్ఖరపదపారిపూరియా చ సువినిచ్ఛితాని అఖణ్డాని అవిపరీతక్ఖరాని. ఏతేన అట్ఠకథా దీపితా, అట్ఠకథాతో హి ఏస వినిచ్ఛయో హోతీతి.

కల్యాణవాచోతి సిథిలధనితాదీనం యథావిధానవచనేన పరిమణ్డలపదబ్యఞ్జనాయ పోరియా వాచాయ సమన్నాగతో విస్సట్ఠాయ అనేలగళాయ అత్థస్స విఞ్ఞాపనియా. **కల్యాణవాక్కరణో**తి మధురస్సరో, మాతుగామో హి సరసమ్పత్తిరతో, తస్మా పరిమణ్డలపదబ్యఞ్జనమ్పి వచనం సరసమ్పత్తిరహితం హీళేతి. **యేభుయ్యేన భిక్ఖునీనం పియో హోతి మనాపో**తి సబ్బాసం పియో నామ దుల్లభో, బహుతరానం పన పణ్డితానం భిక్ఖునీనం సీలాచారసమ్పత్తియా పియో హోతి మనవడ్ఢనకో. **పటిబలో హోతి భిక్ఖునియో ఓవదితు**న్తి సుత్తఞ్చ కారణఞ్చ దస్సేన్తో వట్టభయేన తజ్జేత్వా భిక్ఖునియో ఓవదితుం తాదిసం ధమ్మం దేసేతుం సమత్థో హోతి. **కాసాయవత్థవసనాయా**తి కాసాయవత్థనివత్థాయ. **గరుధమ్మ**న్తి గిహికాలే భిక్ఖునియా కాయసంసగ్గం వా సిక్ఖమానాసామణేరీసు మేథునధమ్మం వా అనజ్ఝాపన్నపుబ్బో హోతి. మాతుగామో హి పుబ్బే కతమనుస్సరన్తో సంవరే ఠితస్సాపి ధమ్మదేసనాయ గారవం న కరోతి. అథ వా తస్మియేవ అసద్ధమ్మే చిత్తం ఉప్పాదేతి. **వీసతివస్సో వా**తి ఉపసమ్పదాయ వీసతివస్సో తతో అతిరేకవస్సో

వా. ఏవరూపో హి విసభాగేహి వత్థూహి పునప్పునం సమాగచ్ఛన్తోపి దహరో వియ సహసా సీలవినాసం న పాపుణాతి, అత్తనో వయం పచ్చవేక్ఖిత్వా అయుత్తట్ఠానే ఛన్దరాగం వినేతుం పటిబలో హోతి, తేన వుత్తం – "వీసతివస్సో వా హోతి అతిరేకవీసతివస్సో వా"తి.

ఏత్థ చ "సీలవా"తిఆది ఏకమఙ్గం, "బహుస్సుతో హోతీ"తిఆది దుతియం, "ఉభయాని ఖో పనస్సా"తిఆది తతియం, "కల్యాణవాచో హోతి కల్యాణవాక్కరణో"తి చతుత్థం, "యేభుయ్యేన భిక్ఖునీనం పియో హోతి మనాపో"తి పఞ్చమం, "పటిబలో హోతి భిక్ఖునియో ఓవదితు"న్తి ఛట్ఠం, "న ఖో పనేత"న్తిఆది సత్తమం, "వీసతివస్సో"తిఆది అట్ఠమన్తి వేదితబ్బం.

౧౪౮. **ఇత్థిచతుత్థేనాతి** పుబ్బే వత్థుస్మిం వుత్తేసేవ. **గరుధమ్మేహీతి** గరుకేహి ధమ్మేహి, తే హి గారవం కత్వా భిక్ఖునీహి సమ్పటిచ్ఛితబ్బత్తా గరుధమ్మాతి వుచ్చన్తి. **ఏకతోఉపసమ్పన్నాయాతి** ఏత్థ భిక్ఖునీనం సన్తికే ఏకతోఉపసమ్పన్నాయ, యో గరుధమ్మేన ఓవదతి, తస్స దుక్కటం. భిక్ఖూనం సన్తికే ఉపసమ్పన్నాయ పన యథావత్థుకమేవ.

౧౪౯. **పరివేణం సమ్మజ్జిత్వాతి** సచే పాతో అసమ్మట్ఠం సమ్మట్ఠమ్పి వా పున తిణపణ్ణాదీహి ఉక్లాపం పాదప్పహారేహి చ వికిణ్ణవాలికం జాతం, సమ్మజ్జితబ్బం. అసమ్మట్ఠఞ్హి తం దిస్వా "అయ్యో అత్తనో నిస్సితకే దహరభిక్ఖూపి వత్తపటిపత్తియం న యోజేతి, ధమ్మంయేవ కథేతీ"తి తా భిక్ఖునియో అసోతుకామా వియ భవేయ్యుం. తేన వుత్తం – "పరివేణం సమ్మజ్జిత్వా"తి. అన్తోగామతో పన భిక్ఖునియో ఆగచ్ఛన్తియో పిపాసితా చ కిలన్తా చ హోన్తి, తా పానీయఞ్చ హత్థపాదముఖసీతలకరణఞ్చ పచ్చాసీసన్తి, తస్మిఞ్చ అసతి పురిమనయేనేవ అగారవం జనేత్వా అసోతుకామాపి హోన్తి . తేన వుత్తం – "**పానీయం పరిభోజనీయం ఉపట్ఠపేత్వా**"తి.

ఆసనన్తి నీచపీఠకఫలకతట్టికకటసారకాదిభేదం అన్తమసో సాఖాభఙ్గమ్పి "ఇదం తాసం ఆసనం భవిస్సతీ"తి ఏవం ఆసనం పఞ్ఞపేత్వా. ధమ్మదేసనాపత్తిమోచనత్థం పన దుతియో ఇచ్ఛితబ్బో. తేన వుత్తం – "**దుతియం గహేత్వా నిసీదితబ్బ**"న్తి. **నిసీదితబ్బన్తి** న విహారపచ్చన్తే, అథ ఖో విహారమజ్ఝే ఉపోసథాగారస్స వా భోజనసాలాయ వా ద్వారే సబ్బేసం ఓసరణట్ఠానే నిసీదితబ్బం. **సమగ్గాత్థాతి** సబ్బా ఆగతత్థాతి అత్థో. **వత్తన్తీతి** ఆగచ్ఛన్తి; పగుణా వాచుగ్గతాతి అత్థో. **నియ్యాదేతబ్బోతి** అప్పేతబ్బో. **ఓసారేతబ్బోతి** పాళి వత్తబ్బా. **వస్ససతూపసమ్పన్నాయాతిఆది** వత్తబ్బపాళిదస్సనం.

తత్థ **సామీచికమ్మన్తి** మగ్గసమ్పదానబీజనపానీయాపుచ్ఛనాదికం అనుచ్ఛవికవత్తం. ఏత్థ చ భిక్ఖునియా భిక్ఖుస్స అభివాదనం నామ అన్తోగామే వా బహిగామే వా అన్తోవిహారే వా బహివిహారే వా అన్తరఘరే వా రథికాయ వా అన్తమసో రాజుస్సారణాయపి వత్తమానాయ దేవే వస్సమానే సకద్దమాయ భూమియా ఛత్తపత్తహత్థాయపి హత్థిఅస్సాదీహి అనుబద్ధాయపి కాతబ్బమేవ. ఏకాబద్ధాయ పాళియా భిక్ఖాచారం పవిసన్తే దిస్వా ఏకస్మిం ఠానే "వన్దామి అయ్యా"తి వన్దితుం వట్టతి. సచే అన్తరన్తరా ద్వాదసహత్థే ముఞ్చిత్వా గచ్ఛన్తి, విసుం విసుం వన్దితబ్బా. మహాసన్నిపాతే నిసిన్నే ఏకస్మింయేవ ఠానే వన్దితుం వట్టతి. ఏస నయో అఞ్జలికమ్మేపి. యత్థ కత్థచి నిసిన్నాయ పన పచ్చుట్ఠానం కాతబ్బం, తస్స తస్స సామీచికమ్మస్స అనురూపే పదేసే చ కాలే చ తం తం కాతబ్బం.

సక్కత్వాతి యథా కతో సుకతో హోతి, ఏవం కత్వా. **గరుంకత్వాతి** తత్థ గారవం జనేత్వా. **మానేత్వాతి** మనేన పియం కత్వా. **పూజేత్వాతి** ఇమేసంయేవ తిణ్ణం కిచ్చానం కరణేన పూజేత్వా. **అనతిక్కమనీయోతి** న అతిక్కమితబ్బో.

అభిక్ఖుకే ఆవాసేతి ఏత్థ సచే భిక్ఖునుపస్సయతో అడ్ఢయోజనబ్భన్తరే ఓవాదదాయకా భిక్ఖూ న వసన్తి, అయం అభిక్ఖుకో ఆవాసో నామ. ఏత్థ వస్సం న వసితబ్బం. వుత్తఞ్హేతం – "అభిక్ఖుకో నామ ఆవాసో న సక్కా హోతి ఓవాదాయ వా సంవాసాయ వా గన్తు"న్తి (పాచి॰ ౧౦౪౮). న చ సక్కా తతో పరం పచ్ఛాభత్తం గన్త్వా ధమ్మం సుత్వా ఆగన్తుం. సచే తత్థ వస్సం వసితుం అనిచ్ఛమానా భిక్ఖునియో ఞాతకా వా ఉపట్ఠాకా వా ఏవంవదన్తి – "వసథ, అయ్యే, మయం భిక్ఖూ ఆనేస్సామా"తి వట్టతి. సచే పన వుత్తప్పమాణే పదేసే వస్సం ఉపగన్తుకామా భిక్ఖూ ఆగన్త్వా సాఖామణ్డపేపి ఏకరత్తం వుత్థా హోన్తి; న నిమన్తితా హుత్వా గన్తుకామా. ఏత్తావతాపి సభిక్ఖుకో ఆవాసో హోతి, ఏత్థ వస్సం ఉపగన్తుం వట్టతి. ఉపగచ్ఛన్తీహి చ పక్ఖస్స తేరసియంయేవ భిక్ఖూ యాచితబ్బా – "మయం అయ్యా తుమ్హాకం ఓవాదేన వసిస్సామా"తి. యతో పన ఉజునా మగ్గేన అడ్ఢయోజనే భిక్ఖూనం వసనట్ఠానం, తేన పన మగ్గేన గచ్ఛన్తీనం జీవితన్తరాయో వా బ్రహ్మచరియన్తరాయో వా హోతి, అఞ్ఞేన మగ్గేన గచ్ఛన్తీనం అతిరేకడ్ఢయోజనం హోతి, అయం అభిక్ఖుకావాసట్ఠానేయేవ తిట్ఠతి. సచే పన తతో గావుతమత్తే అఞ్ఞో భిక్ఖునుపస్సయో ఖేమట్ఠానే హోతి, తాహి భిక్ఖునీహి తా భిక్ఖునియో యాచిత్వా పున గన్త్వా భిక్ఖూ యాచితబ్బా "అయ్యా అమ్హాకం ఉజుమగ్గే అన్తరాయో అత్థి, అఞ్ఞేన మగ్గేన అతిరేకడ్ఢయోజనం హోతి. అన్తరామగ్గే పన అమ్హాకం ఉపస్సయతో గావుతమత్తే అఞ్ఞో భిక్ఖునుపస్సయో అత్థి, అయ్యానం సన్తికా తత్థ ఆగతఓవాదేన వసిస్సామా"తి. తేహి భిక్ఖూహి

సమ్పటిచ్ఛితబ్బం. తతో తాహి భిక్ఖునీహి తం భిక్ఖునుపస్సయం ఆగన్త్వా ఉపోసథో కాతబ్బో, తా వా భిక్ఖునియో దిస్వా అత్తనో ఉపస్సయమేవ గన్త్వా కాతుమ్పి వట్టతి.

సచే పన వస్సం ఉపగన్తుకామా భిక్ఖూ చాతుద్దసే విహారం ఆగచ్ఛన్తి, భిక్ఖునీహి చ "ఇధ అయ్యా వస్సం వసిస్సథా"తి పుచ్ఛితా "ఆమా"తి వత్వా పున తాహి "తేనహి అయ్యా మయమ్పి తుమ్హాకం ఓవాదం అనుజీవన్తియో వసిస్సామా"తి వుత్తా దుతియదివసే గామే భిక్ఖాచారసమ్పదం అపస్సన్తా "న సక్కా ఇధ వసితు"న్తి పక్కమన్తి. అథ తా భిక్ఖునియో ఉపోసథదివసే విహారం గన్త్వా భిక్ఖూ న పస్సన్తి, ఏత్థ కిం కాతబ్బన్తి? యత్థ భిక్ఖూ వసన్తి, తత్థ గన్త్వా పచ్ఛిమికాయ వస్సం ఉపగన్తబ్బం. "పచ్ఛిమికాయ వస్సం ఉపగన్తుం ఆగమిస్సన్తీ"తి వా ఆభోగం కత్వా ఆగతానం సన్తికే ఓవాదేన వసితబ్బం. సచే పన పచ్ఛిమికాయపి న కేచి ఆగచ్ఛన్తి, అన్తరామగ్గే చ రాజభయం వా చోరభయం వా దుబ్భిక్ఖం వా హోతి, అభిక్ఖుకావాసే వసన్తియా ఆపత్తి, వస్సచ్ఛేదం కత్వా గచ్ఛన్తియాపి ఆపత్తి, సా రక్ఖితబ్బా. ఆపదాసు హి అభిక్ఖుకే ఆవాసే వసన్తియా అనాపత్తి వుత్తా. సచే ఆగన్త్వా వస్సం ఉపగతా భిక్ఖూ పున కేనచి కారణేన పక్కమన్తి, వసితబ్బమేవ. వుత్తఞ్హేతం – "అనాపత్తి వస్సూపగతా భిక్ఖూ పక్కన్తా వా హోన్తి విబ్భన్తా వా కాలఙ్కతా వా పక్ఖసఙ్కన్తా వా ఆపదాసు ఉమ్మత్తికాయ ఆదికమ్మికాయా"తి. పవారేన్తియా పన యత్థ భిక్ఖూ అత్థి, తత్థ గన్త్వా పవారేతబ్బం.

అన్వద్ధమాసన్తి అద్ధమాసే అద్ధమాసే. **ద్వే ధమ్మా పచ్చాసీసితబ్బా**తి ద్వే ధమ్మా ఇచ్ఛితబ్బా. **ఉపోసథపుచ్ఛక**న్తి ఉపోసథపుచ్ఛనం, తత్థ పన్నరసికే ఉపోసథే పక్ఖస్స చాతుద్దసియం చాతుద్దసికే తేరసియం గన్త్వా ఉపోసథో పుచ్ఛితబ్బో. మహాపచ్చరియం పన "పక్ఖస్స తేరసియంయేవ గన్త్వా 'అయం ఉపోసథో చాతుద్దసికో పన్నరసికో'తి పుచ్ఛితబ్బ"న్తి వుత్తం. ఉపోసథదివసే ఓవాదత్థాయ ఉపసఙ్కమితబ్బం. పాటిపదదివసతో పన పట్ఠాయ ధమ్మసవనత్థాయ గన్తబ్బం. ఇతి భగవా అఞ్ఞస్స కమ్మస్స ఓకాసం అదత్వా నిరన్తరం భిక్ఖునీనం భిక్ఖూనం సన్తికే గమనమేవ పఞ్ఞపేసి. కస్మా? మన్దపఞ్ఞత్తా మాతుగామస్స. మన్దపఞ్ఞో హి మాతుగామో, తస్మా నిచ్చం ధమ్మసవనం బహూపకారం. ఏవఞ్చ సతి "యం మయం జానామ, తమేవ అయ్యా జానన్తీ"తి మానం అకత్వా భిక్ఖుసఙ్ఘం పయిరుపాసమానా సాత్థికం పబ్బజ్జం కరిస్సన్తి, తస్మా భగవా ఏవమకాసి. భిక్ఖునియోపి "యథానుసిట్ఠం పటిపజ్జిస్సామా"తి సబ్బాయేవ నిరన్తరం విహారం ఉపసఙ్కమింసు. వుత్తఞ్హేతం –

> "తేన ఖో పన సమయేన సబ్బో భిక్ఖునిసఙ్ఘో ఓవాదం గచ్ఛతి. మనుస్సా ఉజ్ఝాయన్తి ఖియ్యన్తి విపాచేన్తి 'జాయాయో ఇమా ఇమేసం, జారియో ఇమా ఇమేసం, ఇదానిమే ఇమాహి సద్ధిం అభిరమిస్సన్తీ'తి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – 'న, భిక్ఖవే, సబ్బేన భిక్ఖునిసఙ్ఘేన ఓవాదో గన్తబ్బో, గచ్ఛేయ్య చే, ఆపత్తి దుక్కటస్స. అనుజానామి భిక్ఖవే చతూహి పఞ్చహి భిక్ఖునీహి ఓవాదం గన్తు'న్తి. పునపి తథేవ ఉజ్ఝాయింసు. పున భగవా 'అనుజానామి, భిక్ఖవే, ద్వే తిస్సో భిక్ఖునియో ఓవాదం గన్తు'"న్తి ఆహ.

తస్మా భిక్ఖునిసఙ్ఘేన ద్వే తిస్సో భిక్ఖునియో యాచిత్వా పేసేతబ్బా – "ఏథయ్యే, భిక్ఖుసఙ్ఘం ఓవాదూపసఙ్కమనం యాచథ, భిక్ఖునిసఙ్ఘో అయ్యా... పే॰... ఓవాదూపసఙ్కమన"న్తి (చూళవ॰ ౪౧౩). తాహి భిక్ఖునీహి ఆరామం గన్తబ్బం. తతో ఓవాదపటిగ్గాహకం ఏకం భిక్ఖుం ఉపసఙ్కమిత్వా వన్దిత్వా సో భిక్ఖు ఏకాయ భిక్ఖునియా ఏవమస్స వచనీయో "భిక్ఖునిసఙ్ఘో, అయ్య, భిక్ఖుసఙ్ఘస్స పాదే వన్దతి, ఓవాదూపసఙ్కమనఞ్చ యాచతి, లభతు కిర అయ్య భిక్ఖునిసఙ్ఘో ఓవాదూపసఙ్కమన"న్తి. తేన భిక్ఖునా పాతిమోక్ఖుద్దేసకో భిక్ఖు ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమస్స వచనీయో "భిక్ఖునిసఙ్ఘో భన్తే భిక్ఖుసఙ్ఘస్స పాదే వన్దతి, ఓవాదూపసఙ్కమనఞ్చ యాచతి, లభతు కిర భన్తే భిక్ఖునిసఙ్ఘో ఓవాదూపసఙ్కమన"న్తి. పాతిమోక్ఖుద్దేసకేన వత్తబ్బో "అత్థి కోచి భిక్ఖు భిక్ఖునోవాదకో సమ్మతో"తి. సచే హోతి కోచి భిక్ఖు భిక్ఖునోవాదకో సమ్మతో, పాతిమోక్ఖుద్దేసకేన వత్తబ్బో "ఇత్థన్నామో భిక్ఖు భిక్ఖునోవాదకో సమ్మతో, తం భిక్ఖునిసఙ్ఘో ఉపసఙ్కమతూ"తి.

సచే న హోతి కోచి భిక్ఖు భిక్ఖునోవాదకో సమ్మతో, పాతిమోక్ఖుద్దేసకేన వత్తబ్బో – "కో ఆయస్మా ఉస్సహతి భిక్ఖునియో ఓవదితు"న్తి. సచే కోచి భిక్ఖు ఉస్సహతి భిక్ఖునియో ఓవదితుం, సో చ హోతి అట్ఠహఙ్గేహి సమన్నాగతో, సమ్మన్నిత్వా వత్తబ్బో – "ఇత్థన్నామో భిక్ఖు భిక్ఖునోవాదకో సమ్మతో, తం భిక్ఖునిసఙ్ఘో ఉపసఙ్కమతూ"తి.

సచే పన కోచి న ఉస్సహతి భిక్ఖునియో ఓవదితుం, పాతిమోక్ఖుద్దేసకేన వత్తబ్బో – "నత్థి కోచి భిక్ఖు భిక్ఖునోవాదకో సమ్మతో, పాసాదికేన భిక్ఖునిసఙ్ఘో సమ్పాదేతూ"తి. ఏత్తావతా హి సకలం సిక్ఖత్తయసఙ్గహం సాసనమారోచితం హోతి. తేన భిక్ఖునా "సాధూ"తి సమ్పటిచ్ఛిత్వా పాటిపదే భిక్ఖునీనం ఆరోచేతబ్బం. భిక్ఖునిసఙ్ఘేనపి తా భిక్ఖునియో పేసేతబ్బా "గచ్ఛథయ్యే, పుచ్ఛథ 'కిం అయ్య లభతి భిక్ఖునిసఙ్ఘో ఓవాదూపసఙ్కమన'"న్తి. తాహి "సాధు అయ్యే"తి సమ్పటిచ్ఛిత్వా ఆరామం గన్త్వా తం భిక్ఖుం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవం వత్తబ్బం – "కిం అయ్య లభతి భిక్ఖునిసఙ్ఘో ఓవాదూపసఙ్కమన"న్తి. తేన వత్తబ్బం – "నత్థి కోచి భిక్ఖు భిక్ఖునోవాదకో సమ్మతో, పాసాదికేన భిక్ఖునిసఙ్ఘో సమ్పాదేతూ"తి. తాహి "సాధు అయ్యా"తి సమ్పటిచ్ఛితబ్బం. ఏకతో ఆగతానం వసేన చేతం వుత్తం, తాసు పన ఏకాయ భిక్ఖునియా వత్తబ్బఞ్చ సమ్పటిచ్ఛితబ్బఞ్చ, ఇతరా తస్సా సహాయికా.

సచే పన భిక్ఖునిసఙ్ఘో వా భిక్ఖుసఙ్ఘో వా న పూరతి, ఉభయతోపి వా గణమత్తమేవ పుగ్గలమత్తం వా హోతి, ఏకా భిక్ఖునీ వా బహూహి భిక్ఖునుపస్సయేహి ఓవాదత్థాయ పేసితా హోతి, తత్రాయం వచనక్కమో – "భిక్ఖునియో అయ్య భిక్ఖుసఙ్ఘస్స పాదే వన్దన్తి, ఓవాదూపసఙ్కమనఞ్చ యాచన్తి, లభన్తు కిర అయ్య భిక్ఖునియో ఓవాదూపసఙ్కమన"న్తి. "అహం అయ్య భిక్ఖుసఙ్ఘస్స పాదే వన్దామి; ఓవాదూపసఙ్కమనఞ్చ యాచామి, లభామహం అయ్య ఓవాదూపసఙ్కమన"న్తి.

"భిక్ఖునిసఙ్ఘో అయ్య అయ్యానం పాదే వన్దతి, ఓవాదూపసఙ్కమనఞ్చ యాచతి, లభతు కిర అయ్య భిక్ఖునీసఙ్ఘో ఓవాదూపసఙ్కమన"న్తి. "భిక్ఖునియో అయ్య అయ్యానం పాదే వన్దన్తి, ఓవాదూపసఙ్కమనఞ్చ యాచన్తి, లభన్తు కిర అయ్య భిక్ఖునియో ఓవాదూపసఙ్కమన"న్తి. "అహం అయ్య అయ్యానం పాదే వన్దామి, ఓవాదూపసఙ్కమనఞ్చ యాచామి, లభామహం అయ్య ఓవాదూపసఙ్కమన"న్తి.

"భిక్ఖునిసఙ్ఘో అయ్య అయ్యస్స పాదే వన్దతి, ఓవాదూపసఙ్కమనఞ్చ యాచతి, లభతు కిర అయ్య భిక్ఖునిసఙ్ఘో ఓవాదూపసఙ్కమన"న్తి. "భిక్ఖునియో అయ్య అయ్యస్స పాదే వన్దన్తి ; ఓవాదూపసఙ్కమనఞ్చ యాచన్తి, లభన్తు కిర అయ్య భిక్ఖునియో ఓవాదూపసఙ్కమన"న్తి. "అహం అయ్య అయ్యస్స పాదే వన్దామి, ఓవాదూపసఙ్కమనఞ్చ యాచామి, లభామహం అయ్య ఓవాదూపసఙ్కమన"న్తి.

"భిక్ఖునిసఙ్ఘో చ అయ్య భిక్ఖునియో చ భిక్ఖునీ చ భిక్ఖుసఙ్ఘస్స అయ్యానం అయ్యస్స పాదే వన్దతి వన్దన్తి వన్దతి, ఓవాదూపసఙ్కమనఞ్చ యాచతి యాచన్తి యాచతి, లభతు కిర లభన్తు కిర లభతు కిర అయ్య భిక్ఖునిసఙ్ఘో చ భిక్ఖునియో చ భిక్ఖునీ చ ఓవాదూపసఙ్కమన"న్తి.

తేనపి భిక్ఖునా ఉపోసథకాలే ఏవం వత్తబ్బం – "భిక్ఖునియో భన్తే భిక్ఖుసఙ్ఘస్స పాదే వన్దన్తి, ఓవాదూపసఙ్కమనఞ్చ యాచన్తి, లభన్తు కిర భన్తే భిక్ఖునియో ఓవాదూపసఙ్కమన"న్తి. "భిక్ఖునీ భన్తే భిక్ఖుసఙ్ఘస్స పాదే వన్దతి, ఓవాదూపసఙ్కమనఞ్చ యాచతి, లభతు కిర భన్తే భిక్ఖునీ ఓవాదూపసఙ్కమన"న్తి.

"భిక్ఖునిసఙ్ఘో భన్తే, భిక్ఖునియో భన్తే, భిక్ఖునీ భన్తే ఆయస్మన్తానం పాదే వన్దతి, ఓవాదూపసఙ్కమనఞ్చ యాచతి, లభతు కిర భన్తే భిక్ఖునీ ఓవాదూపసఙ్కమన"న్తి.

"భిక్ఖునిసఙ్ఘో చ భన్తే, భిక్ఖునియో చ భిక్ఖునీ చ భిక్ఖుసఙ్ఘస్స ఆయస్మన్తానం పాదే వన్దతి వన్దన్తి వన్దతి, ఓవాదూపసఙ్కమనఞ్చ యాచతి యాచన్తి యాచతి, లభతు కిర లభన్తు కిర లభతు కిర భన్తే భిక్ఖునిసఙ్ఘో చ భిక్ఖునియో చ భిక్ఖునీ చ ఓవాదూపసఙ్కమన"న్తి.

పాతిమోక్ఖుద్దేసకేనాపి సచే సమ్మతో భిక్ఖు అత్థి, పురిమనయేనేవ తం భిక్ఖునియో, తం భిక్ఖునీ, తం భిక్ఖునిసఙ్ఘో చ భిక్ఖునియో చ భిక్ఖునీ చ ఉపసఙ్కమన్తు ఉపసఙ్కమతు ఉపసఙ్కమతూతి వత్తబ్బం. సచే నత్థి, పాసాదికేన భిక్ఖునిసఙ్ఘో చ భిక్ఖునియో చ భిక్ఖునీ చ సమ్పాదేతు సమ్పాదేన్తు సమ్పాదేతూతి వత్తబ్బం.

ఓవాదపటిగ్గాహకేన పాటిపదే పచ్చాహరిత్వా తథేవ వత్తబ్బం. ఓవాదం పన బాలగిలానగమికే ఠపేత్వా అఞ్ఞో సచేపి ఆరఞ్ఞకో హోతి, అప్పటిగ్గహేతుం న లభతి. వుత్తఞ్హేతం భగవతా –

> "అనుజానామి , భిక్ఖవే, ఠపేత్వా బాలం ఠపేత్వా గిలానం ఠపేత్వా గమికం అవసేసేహి ఓవాదం గహేతు"న్తి (చూళవ. ४౧४).

తత్థ యో చాతుద్దసికపన్నరసికేసు వా ఉపోసథేసు పాటిపదే వా గన్తుకామో, సో గమికో దుతియపక్ఖదివసే గచ్ఛన్తోపి అగ్గహేతుం న లభతి, "న, భిక్ఖవే, ఓవాదో న గహేతబ్బో, యో న గణ్హేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (చూళవ. ४౧४) వుత్తం ఆపత్తిం ఆపజ్జతియేవ. ఓవాదం గహేత్వా చ ఉపోసథగ్గే అనారోచేతుం వా పాటిపదే భిక్ఖునీనం అపచ్చాహరితుం వా న వట్టతి. వుత్తఞ్హేతం –

> "న, భిక్ఖవే, ఓవాదో న ఆరోచేతబ్బో. యో న ఆరోచేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (చూళవ. ४౧౫).

అపరమ్పి వుత్తం –

> "న, భిక్ఖవే, ఓవాదో న పచ్చాహరితబ్బో. యో న పచ్చాహరేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (చూళవ. ४౧౫).

తత్థ ఆరఞ్ఞకేన పచ్చాహరణత్థం సఙ్కేతో కాతబ్బో. వుత్తఞ్హేతం – “అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఆరఞ్ఞకేన భిక్ఖునా ఓవాదం గహేతుం, సఙ్కేతఞ్చ కాతుం, అత్ర పటిహరిస్సామీ”తి. తస్మా ఆరఞ్ఞకో భిక్ఖు సచే భిక్ఖునీనం వసనగామే భిక్ఖం లభతి, తత్థేవ చరిత్వా భిక్ఖునియో దిస్వా ఆరోచేత్వా గన్తబ్బం. నో చస్స తత్థ భిక్ఖా సులభా హోతి, సామన్తగామే చరిత్వా భిక్ఖునీనం గామం ఆగమ్మ తథేవ కాతబ్బం. సచే దూరం గన్తబ్బం హోతి, సఙ్కేతో కాతబ్బో – “అహం అముకం నామ తుమ్హాకం గామద్వారే సభం వా మణ్డపం వా రుక్ఖమూలం వా ఉపసఙ్కమిస్సామి, తత్థ ఆగచ్ఛేయ్యాథా”తి . భిక్ఖునీహి తత్థ గన్తబ్బం, అగన్తుం న లబ్భతి. వుత్తఞ్హేతం – “న, భిక్ఖవే, భిక్ఖునియా సఙ్కేతం న గన్తబ్బం. యా న గచ్ఛేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (చూళవ॰ ౪౧౩).

ఉభతోసఙ్ఘే తీహి ఠానేహి పవారేతబ్బన్తి ఏత్థ భిక్ఖునీహి చాతుద్దసే అత్తనా పవారేత్వా ఉపోసథే భిక్ఖుసఙ్ఘే పవారేతబ్బం. వుత్తఞ్హేతం –

“అనుజానామి , భిక్ఖవే, అజ్జతనాయ పవారేత్వా అపరజ్జు భిక్ఖుసఙ్ఘం పవారేతు”న్తి (చూళవ॰ ౪౨౭).

భిక్ఖునిఖన్ధకే వుత్తనయేనేవ చేత్థ వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో. వుత్తఞ్హేతం –

“తేన ఖో పన సమయేన సబ్బో భిక్ఖునిసఙ్ఘో పవారేన్తో కోలాహలమకాసి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం. అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఏకం భిక్ఖునిం బ్యత్తం పటిబలం సమ్మన్నితుం భిక్ఖునిసఙ్ఘస్స అత్థాయ భిక్ఖుసఙ్ఘం పవారేతుం. ఏవఞ్చ పన, భిక్ఖవే, సమ్మన్నితబ్బా. పఠమం భిక్ఖునీ యాచితబ్బా, యాచిత్వా బ్యత్తాయ భిక్ఖునియా పటిబలాయ సఙ్ఘో ఞాపేతబ్బో –

“సుణాతు మే, అయ్యే సఙ్ఘో, యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, సఙ్ఘో ఇత్థన్నామం భిక్ఖునిం సమ్మన్నేయ్య భిక్ఖునిసఙ్ఘస్స అత్థాయ భిక్ఖుసఙ్ఘం పవారేతుం. ఏసా ఞత్తి.

“సుణాతు మే, అయ్యే సఙ్ఘో, సఙ్ఘో ఇత్థన్నామం భిక్ఖునిం సమ్మన్నేయ్య భిక్ఖునిసఙ్ఘస్స అత్థాయ భిక్ఖుసఙ్ఘం పవారేతుం. యస్సా అయ్యాయ ఖమతి ఇత్థన్నామాయ భిక్ఖునియా సమ్ముతి భిక్ఖునిసఙ్ఘస్స అత్థాయ భిక్ఖుసఙ్ఘం పవారేతుం, సా తుణ్హస్స; యస్సా నక్ఖమతి, సా భాసేయ్య.

“సమ్మతా సఙ్ఘేన ఇత్థన్నామా భిక్ఖునీ భిక్ఖునిసఙ్ఘస్స అత్థాయ భిక్ఖుసఙ్ఘం పవారేతుం. ఖమతి సఙ్ఘస్స, తస్మా తుణ్హీ, ఏవమేతం ధారయామీ”తి (చూళవ॰ ౪౨౭).

తాయ సమ్మతాయ భిక్ఖునియా భిక్ఖునిసఙ్ఘం ఆదాయ భిక్ఖుసఙ్ఘం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కరిత్వా అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా ఏవమస్స వచనీయో – “భిక్ఖునిసఙ్ఘో అయ్య, భిక్ఖుసఙ్ఘం పవారేతి – దిట్ఠేన వా సుతేన వా పరిసఙ్కాయ వా. వదతయ్య భిక్ఖుసఙ్ఘో భిక్ఖునిసఙ్ఘం అనుకమ్పం ఉపాదాయ, పస్సన్తో పటికరిస్సతి. దుతియమ్పి అయ్య, తతియమ్పి అయ్య, భిక్ఖునిసఙ్ఘో…పే॰… పటికరిస్సతీ”తి.

సచే భిక్ఖునిసఙ్ఘో న పూరతి, “భిక్ఖునియో అయ్య భిక్ఖుసఙ్ఘం పవారేన్తి – దిట్ఠేన వా సుతేన వా పరిసఙ్కాయ వా, వదతయ్య భిక్ఖుసఙ్ఘో భిక్ఖునియో అనుకమ్పం ఉపాదాయ, పస్సన్తియో పటికరిస్సన్తీ”తి చ, “అహం అయ్య భిక్ఖుసఙ్ఘం పవారేమి – దిట్ఠేన వా సుతేన వా పరిసఙ్కాయ వా, వదతు మం అయ్య భిక్ఖుసఙ్ఘో అనుకమ్పం ఉపాదాయ, పస్సన్తీ పటికరిస్సామీ”తి చ ఏవం తిక్ఖత్తుం వత్తబ్బం.

సచే భిక్ఖుసఙ్ఘో న పూరతి, “భిక్ఖునిసఙ్ఘో అయ్యా అయ్యే పవారేతి – దిట్ఠేన వా సుతేన వా పరిసఙ్కాయ వా, వదన్తయ్యా భిక్ఖునిసఙ్ఘం అనుకమ్పం ఉపాదాయ, పస్సన్తో పటికరిస్సతీ”తి చ, “భిక్ఖునిసఙ్ఘో అయ్య అయ్యం పవారేతి – దిట్ఠేన వా సుతేన వా పరిసఙ్కాయ వా, వదతయ్యో భిక్ఖునిసఙ్ఘం అనుకమ్పం ఉపాదాయ, పస్సన్తో పటికరిస్సతీ”తి చ ఏవం తిక్ఖత్తుం వత్తబ్బం.

ఉభిన్నం అపారిపూరియా “భిక్ఖునియో అయ్యా అయ్యే పవారేన్తి – దిట్ఠేన వా సుతేన వా పరిసఙ్కాయ వా, వదన్తయ్యా భిక్ఖునియో అనుకమ్పం ఉపాదాయ, పస్సన్తియో పటికరిస్సన్తీ”తి చ, “భిక్ఖునియో అయ్య అయ్యం పవారేన్తి – దిట్ఠేన వా సుతేన వా పరిసఙ్కాయ వా, వదతయ్యో భిక్ఖునియో అనుకమ్పం ఉపాదాయ, పస్సన్తియో పటికరిస్సన్తీ”తి చ, “అహం అయ్యా అయ్యే పవారేమి – దిట్ఠేన వా సుతేన వా పరిసఙ్కాయ వా, వదన్తు మం అయ్యా అనుకమ్పం ఉపాదాయ, పస్సన్తీ పటికరిస్సామీ”తి చ, “అహం అయ్య అయ్యం పవారేమి – దిట్ఠేన వా సుతేన వా పరిసఙ్కాయ వా, వదతు మం అయ్యో అనుకమ్పం ఉపాదాయ, పస్సన్తీ పటికరిస్సామీ”తి చ ఏవం తిక్ఖత్తుం వత్తబ్బం.

మానత్తచరణఞ్చ ఉపసమ్పదాపరియేసనా చ యథాఠానేయేవ ఆవి భవిస్సతి.

న భిక్ఖునియా కేనచి పరియాయేనాతి దసహి వా అక్కోసవత్థూహి అఞ్ఞేన వా కేనచి పరియాయేన భిక్ఖు నేవ అక్కోసితబ్బో, న పరిభాసితబ్బో, న భయేన తజ్జేతబ్బో. **ఓవటోతి** పిహితో వారితో పటిక్ఖిత్తో. వచనయేవ **వచనపథో. అనోవటోతి** అపిహితో అవారితో అప్పటిక్ఖిత్తో. తస్మా భిక్ఖునియా ఆధిపచ్చట్ఠానే జేట్ఠకట్ఠానే ఠత్వా "ఏవం అభిక్కమ, ఏవం పటిక్కమ, ఏవం నివాసేహి, ఏవం పారుపాహీ"తి కేనచి పరియాయేన నేవ భిక్ఖు ఓవదితబ్బో, న అనుసాసితబ్బో. దోసం పన దిస్వా "పుబ్బే మహాథేరా న ఏవం అభిక్కమన్తి, న పటిక్కమన్తి, న నివాసేన్తి, న పారుపన్తి, ఈదిసం కాసావమ్పి న ధారేన్తి, న ఏవం అక్ఖిని అఞ్జేన్తీ"తిఆదినా నయేన విజ్జమానదోసం దస్సేతుం వట్టతి. భిక్ఖూహి పన "అయం వుడ్ఢసమణీ ఏవం నివాసేతి, ఏవం పారుపతి, మా ఏవం నివాసేహి, మా ఏవం పారుపాహి, మా తిలకమ్మపణ్ణకమ్మాదీని కరోహీ"తి యథాసుఖం భిక్ఖునిం ఓవదితుం అనుసాసితుం వట్టతి.

సమగ్గమ్హయ్యాతి భణన్తన్తి "సమగ్గా అమ్హ అయ్య" ఇతి భణన్తం భిక్ఖునిసఙ్ఘం. **అఞ్ఞం ధమ్మం భణతీతి** అఞ్ఞం సుత్తన్తం వా అభిధమ్మం వా. సమగ్గమ్హయ్యాతి వచనేన హి ఓవాదం పచ్చాసీసన్తి, తస్మా ఠపేత్వా ఓవాదం అఞ్ఞం ధమ్మం భణన్తస్స దుక్కటం. **ఓవాదం అనియ్యాదేత్వాతి** ఏసో భగినియో ఓవాదోతి అవత్వా.

౧౫౦. **అధమ్మకమ్మే**తిఆదీసు భిక్ఖునోవాదకసమ్ముతికమ్మం కమ్మన్తి వేదితబ్బం. తత్థ అధమ్మకమ్మే ద్విన్నం నవకానం వసేన అట్ఠారస పాచిత్తియాని. ధమ్మకమ్మే దుతియస్స నవకస్స అవసానపదే అనాపత్తి, సేసేసు సత్తరస దుక్కటాని.

౧౫౨. **ఉద్దేసం దేన్తోతి** అట్ఠన్నం గరుధమ్మానం పాళిం ఉద్దిసన్తో. **పరిపుచ్ఛం దేన్తోతి** తస్సాయేవ పగుణాయ గరుధమ్మపాళియా అట్ఠకథం కథేన్తోతి అత్థో. **ఓసారేహి అయ్యాతి వుచ్చమానో ఓసారేతీతి** ఏవం వుచ్చమానో అట్ఠగరుధమ్మపాళిం ఓసారేతీతి అత్థో. ఏవం ఉద్దేసం దేన్తో, పరిపుచ్ఛం దేన్తో, యో చ ఓసారేహీతి వుచ్చమానో అట్ఠ గరుధమ్మే భణతి, తస్స పాచిత్తియేన అనాపత్తి. అఞ్ఞం ధమ్మం భణన్తస్స దుక్కటేన అనాపత్తి. **పఞ్హం పుచ్ఛతి, పఞ్హం పుట్ఠో కథేతీతి** భిక్ఖునీ గరుధమ్మనిస్సితం వా ఖన్ధాదినిస్సితం వా పఞ్హం పుచ్ఛతి, తం యో భిక్ఖు కథేతి, తస్సాపి అనాపత్తి. **అఞ్ఞస్సత్థాయ భణన్తన్తి** చతుపరిసతిం ధమ్మం దేసేన్తం భిక్ఖుం ఉపసఙ్కమిత్వా భిక్ఖునియో సుణన్తి, తత్రాపి భిక్ఖుస్స అనాపత్తి. **సిక్ఖమానాయ సామణేరియాతి** ఏతాసం దేసేన్తస్సాపి అనాపత్తి. సేసం ఉత్తానత్థమేవ.

పదసోధమ్మసముట్ఠానం – వాచతో చ వాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం తివేదనన్తి.

ఓవాదసిక్ఖాపదం పఠమం.

౨. అత్థఙ్గతసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౫౩. దుతియసిక్ఖాపదే – **పరియాయేనాతి** వారేన, పటిపాటియాతి అత్థో. **అధిచేతసోతి** అధిచిత్తవతో , సబ్బచిత్తానం అధికేన అరహత్తఫలచిత్తేన సమన్నాగతస్సాతి అత్థో. **అప్పమజ్జతోతి** నప్పమజ్జతో, అప్పమాదేన కుసలానం ధమ్మానం సాతచ్చకిరియాయ సమన్నాగతస్సాతి వుత్తం హోతి. **మునినోతి** "యో మునాతి ఉభో లోకే, ముని తేన పవుచ్చతీ"తి (ధ. ప. ౨౬౯) ఏవం ఉభయలోకమునసేన వా, మోనం వుచ్చతి ఞాణం, తేన ఞాణేన సమన్నాగతత్తా వా ఖీణాసవో ముని నామ వుచ్చతి, తస్స మునినో. **మోనపథేసు సిక్ఖతోతి** అరహత్తఞాణసఙ్ఖాతస్స మోనస్స పథేసు సత్తతింసబోధిపక్ఖియధమ్మేసు తీసు వా సిక్ఖాసు సిక్ఖతో. ఇదఞ్చ పుబ్బభాగపటిపదం గహేత్వా వుత్తం, తస్మా ఏవం పుబ్బభాగే సిక్ఖతో ఇమాయ సిక్ఖాయ మునిభావం పత్తస్స మునినోతి ఏవమేత్థ అత్థో దట్ఠబ్బో. **సోకా న భవన్తి తాదినోతి** తాదిసస్స ఖీణాసవమునినో అబ్భన్తరే ఇట్ఠవియోగాదివత్థుకా సోకా న సన్తి. అథ వా **తాదినోతి** తాదిలక్ఖణసమన్నాగతస్స ఏవరూపస్స మునినో సోకా న భవన్తీతి అయమేత్థ అత్థో. **ఉపసన్తస్సాతి** రాగాదీనం ఉపసమేన ఉపసన్తస్స. **సదా సతీమతోతి** సతివేపుల్లప్పత్తత్తా నిచ్చకాలం సతియా అవిరహితస్స . **ఆకాసే అన్తలిక్ఖేతి** అన్తలిక్ఖసఙ్ఖాతే ఆకాసే, న కసిణుగ్ఘాటిమే, న పన రూపపరిచ్ఛేదే. **చఙ్కమతిపి తిట్ఠతిపీతి** తాసం భిక్ఖునీనం కథం సుత్వా "ఇమా భిక్ఖునియో మం 'ఏత్తకమేవ అయం జానాతీ'తి అవమఞ్ఞన్తి, హన్ద దాని ఏతాసం అత్తనో ఆనుభావం దస్సేమీ"తి ధమ్మబహుమానం ఉప్పాదేత్వా అభిఞ్ఞాపాదకం చతుత్థజ్ఝానం సమాపజ్జిత్వా వుట్ఠాయ ఏవరూపం ఇద్ధిపాటిహారియం దస్సేసి – "ఆకాసే అన్తలిక్ఖే చఙ్కమతిపి...పే.... అన్తరధాయతిపీ"తి. తత్థ **అన్తరధాయతిపీతి** అన్తరధాయతిపి అదస్సనమ్పి గచ్ఛతీతి అత్థో. **తఞ్చేవ ఉదానం భణతి అఞ్ఞఞ్చ బహుం బుద్ధవచనన్తి** థేరో కిర అత్తనో భాతుథేరస్స సన్తికే –

"పదుమం యథా కోకనుదం సుగన్ధం,
పాతో సియా ఫుల్లమవీతగన్ధం;

అఙ్గీరసం పస్స విరోచమానం,

తపన్తమాదిచ్చమివన్తలిక్ఖే”తి. (సం॰ ని॰ ౧.౧౨౩);

ఇమం గాథం ఉద్దిసాపేత్వా చత్తారో మాసే సజ్ఝాయి. న చ పగుణం కత్తుమసక్ఖి. తతో నం థేరో “అభబ్బో త్వం ఇమస్మిం సాసనే”తి విహారా నిక్కడ్ఢాపేసి, సో రోదమానో ద్వారకోట్ఠకే అట్ఠాసి. అథ భగవా బుద్ధచక్ఖునా వేనేయ్యసత్తే ఓలోకేన్తో తం దిస్వా విహారచారికం చరమానో వియ తస్స సన్తికం గన్త్వా “చూళపన్థక, కస్మా రోదసీ”తి ఆహ. సో తమత్థం ఆరోచేసి. అథస్స భగవా సుద్ధం పిలోతికఖణ్డం దత్వా “ఇదం ‘రజోహరణం రజోహరణ’న్తి పరిమజ్జాహీ”తి ఆహ. సో “సాధూ”తి సమ్పటిచ్ఛిత్వా అత్తనో నివాసట్ఠానే నిసీదిత్వా తస్స ఏకమన్తం పరిమజ్జి, పరిమజ్జితట్ఠానం కాళకమహోసి. సో “ఏవం పరిసుద్ధమ్పి నామ వత్థం ఇమం అత్తభావం నిస్సాయ కాళకం జాత”న్తి సంవేగం పటిలభిత్వా విపస్సనం ఆరభి. అథస్స భగవా ఆరద్ధవీరియభావం ఞత్వా “అధిచేతసో”తి ఇమం ఓభాసగాథం అభాసి. థేరో గాథాపరియోసానే అరహత్తం పాపుణి. తస్మా థేరో పకతియావ ఇమం గాథం మమాయతి, సో తం ఇమిస్సా గాథాయ మమాయనభావం జానాపేతుం తంయేవ భణతి. అఞ్ఞఞ్చ అన్తరన్తరా ఆహరిత్వా బహుం బుద్ధవచనం. తేన వుత్తం – “తఞ్చేవ ఉదానం భణతి, అఞ్ఞఞ్చ బహుం బుద్ధవచన”న్తి.

౧౭౬. **ఏకతో ఉపసమ్పన్నాయాతి** భిక్ఖునిసఙ్ఘే ఉపసమ్పన్నాయ, భిక్ఖుసఙ్ఘే పన ఉపసమ్పన్నం ఓవదన్తస్స పాచిత్తియం. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ. ఇదమ్పి చ పదసోధమ్మసముట్ఠానమేవ.

అత్థఙ్గతసిక్ఖాపదం దుతియం.

౩. భిక్ఖునుపస్సయసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౬౨. తతియసిక్ఖాపదే – **అఞ్ఞత్ర సమయా ఓవదతి ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా**తిఆదీసు అట్ఠహి గరుధమ్మేహి ఓవదన్తస్సేవ పాచిత్తియం, అఞ్ఞేన ధమ్మేన దుక్కటన్తి వేదితబ్బం. **ఏకతోఉపసమ్పన్నాయాతి** భిక్ఖునిసఙ్ఘే ఉపసమ్పన్నాయ, భిక్ఖుసఙ్ఘే ఉపసమ్పన్నాయ పన ఓవదతో పాచిత్తియమేవ. ఇతో పరమ్పి యత్థ యత్థ “ఏకతోఉపసమ్పన్నా”తి వుచ్చతి, సబ్బత్థ అయమేవ అత్థో దట్ఠబ్బో. సేసం ఉత్తానమేవ.

కథినసముట్ఠానం – కాయవాచతో, కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

భిక్ఖునుపస్సయసిక్ఖాపదం తతియం.

ఇదం పనేత్థ మహాపచ్చరియం వుత్తం పకిణ్ణకం – అసమ్మతో చే భిక్ఖు అత్థఙ్గతే సూరియే భిక్ఖునుపస్సయం ఉపసఙ్కమిత్వా అట్ఠహి గరుధమ్మేహి ఓవదతి, తీణి పాచిత్తియాని. అఞ్ఞేన ధమ్మేన ఓవదతో ద్వే దుక్కటాని, ఏకం పాచిత్తియం. కథం? అసమ్మతమూలకం దుక్కటం, ఉపస్సయం గన్త్వా అఞ్ఞేన ధమ్మేన ఓవదనమూలకం దుక్కటం, అత్థఙ్గతే సూరియే ఓవదనమూలకం పాచిత్తియన్తి. సమ్మతస్స అత్థఙ్గతే సూరియే తత్థ గన్త్వా అట్ఠహి గరుధమ్మేహి ఓవదన్తస్స ఏకా అనాపత్తి, ద్వే పాచిత్తియాని. కథం? సమ్మతత్తా అనాపత్తి, అత్థఙ్గతే సూరియే ఓవదనమూలకం ఏకం, గన్త్వా గరుధమ్మేహి ఓవదనమూలకం ఏకన్తి ద్వే పాచిత్తియాని. తస్సేవ అఞ్ఞేన ధమ్మేన ఓవదతో ఏకా అనాపత్తి, ఏకం దుక్కటం, ఏకం పాచిత్తియం. కథం? సమ్మతత్తా అనాపత్తి, గన్త్వా అఞ్ఞేన ధమ్మేన ఓవదనమూలకం దుక్కటం, అత్థఙ్గతే సూరియే ఓవదనమూలకం పాచిత్తియన్తి. దివా పన గన్త్వా ఓవదతో సమ్మతస్స చ అసమ్మతస్స చ రత్తిం ఓవదనమూలకం ఏకం పాచిత్తియం అపనేత్వా అవసేసా ఆపత్తానాపత్తియో వేదితబ్బాతి.

పకిణ్ణకకథా నిట్ఠితా.

౪. ఆమిససిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౬౪. చతుత్థసిక్ఖాపదే – **న బహుకతాతి** న కతబహుమానా, న ధమ్మే బహుమానం కత్వా ఓవదన్తీతి అధిప్పాయో. ‘‘**భిక్ఖునోవాదకం అవణ్ణం కత్తుకామో**’’తిఆదీనం ఉజ్ఝాపనకే వుత్తనయేనేవత్థో వేదితబ్బో.

ఉపసమ్పన్నం సఙ్ఘేన అసమ్మతన్తి ఏత్థ అసమ్మతో నామ సమ్మతేన వా సఙ్ఘేన వా భారం కత్వా ఠపితో వేదితబ్బో. **అనుపసమ్పన్నం సమ్మతం వా అసమ్మతం వాతి** ఏత్థ పన భిక్ఖుకాలే సమ్ముతిం లభిత్వా సామణేరభూమియం ఠితో సమ్మతో, సమ్మతేన వా సఙ్ఘేన వా ఠపితో బహుస్సుతో

సామణేరో అసమ్మతోతి వేదితబ్బో. సేసం వుత్తనయత్తా ఉత్తానమేవ.

తిసముట్ఠానం – కాయచిత్తతో వాచాచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

ఆమిససిక్ఖాపదం చతుత్థం.

౫. చీవరదానసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౬౯. పఞ్చమసిక్ఖాపదే – **విసిఖాయాతి** రథికాయ. **పిణ్డాయ చరతీతి** నిబద్ధచారవసేన అభిణ్హం చరతి. **సన్దిట్ఠాతి** సన్దిట్ఠమిత్తా అహేసుం. సేసమేత్థ పదతో ఉత్తానత్థం, వినిచ్ఛయతో చీవరపటిగ్గహణసిక్ఖాపదే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం సద్ధిం సముట్ఠానాదీహి. తత్ర హి భిక్ఖు పటిగ్గాహకో, ఇధ భిక్ఖునీ, అయం విసేసో. సేసం తాదిసమేవాతి.

చీవరదానసిక్ఖాపదం పఞ్చమం.

౬. చీవరసిబ్బనసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౭౫. ఛట్ఠసిక్ఖాపదే – **ఉదాయీతి** లాళుదాయీ. **పట్ఠోతి** పటిబలో, నిపుణో చేవ సమత్థో చాతి వుత్తం హోతి. **అఞ్ఞతరా భిక్ఖునీతి** తస్సేవ పురాణదుతియికా. **పటిభానచిత్తన్తి** అత్తనో పటిభానేన కతచిత్తం, సో కిర చీవరం రజిత్వా తస్స మజ్ఝే నానావణ్ణేహి విప్పకతమేథునం ఇత్థిపురిసరూపమకాసి. తేన వుత్తం – “మజ్ఝే పటిభానచిత్తం వుట్ఠాపేత్వా”తి. **యథాసంహటన్తి** యథాసంహరితమేవ.

౧౭౬. చీవరన్తి యం నివాసితుం వా పారుపితుం వా సక్కా హోతి, ఏవఞ్హి మహాపచ్చరియాదీసు వుత్తం. **సయం సిబ్బతీతి** ఏత్థ సిబ్బిస్సామీతి విచారేన్తస్సాపి ఛిన్దన్తస్సాపి దుక్కటం, సిబ్బన్తస్స పన పాచిత్తియం. **ఆరాపథే ఆరాపథేతి** సూచిం పవేసేత్వా పవేసేత్వా నీహరణే. సచే పన సకలసూచిం అనీహరన్తో దీఘసుత్తప్పవేసనత్థం సతక్ఖత్తుమ్పి విజ్ఝిత్వా నీహరతి, ఏకమేవ పాచిత్తియం. **సకిం ఆణత్తోతి** సకిం “చీవరం సిబ్బా”తి వుత్తో. **బహుకమ్పి సిబ్బతీతి** సచేపి సబ్బం సూచికమ్మం పరియోసాపేత్వా చీవరం నిట్ఠాపేతి, ఏకమేవ పాచిత్తియం. అథ పన “ఇమస్మిం చీవరే కత్తబ్బకమ్మం తవ భారో”తి వుత్తో కరోతి, ఆణత్తస్స ఆరాపథే ఆరాపథే ఏకమేకం పాచిత్తియం, ఆణాపకస్స ఏకవాచాయ సమ్బహులానిపి. పునప్పునం ఆణత్తియం పన వత్తబ్బమేవ నత్థి.

యేపి సచే ఆచరియుపజ్ఝాయేసు అత్తనో ఞాతికానం చీవరం సిబ్బన్తేసు తేసం నిస్సితకా “ఆచరియుపజ్ఝాయవత్తం వా కథినవత్తం వా కరోమా”తి సిబ్బన్తి, తేసమ్పి ఆరాపథగణనాయ ఆపత్తియో. ఆచరియుపజ్ఝాయా అత్తనో ఞాతికానం చీవరం అన్తేవాసికేహి సిబ్బాపేన్తి, ఆచరియుపజ్ఝాయానం దుక్కటం, అన్తేవాసికానం పాచిత్తియం. అన్తేవాసికా అత్తనో ఞాతికానం ఆచరియుపజ్ఝాయేహి సిబ్బాపేన్తి, తత్రాపి ఏసేవ నయో. అన్తేవాసికానమ్పి ఆచరియుపజ్ఝాయానమ్పి ఞాతికాయ చీవరం హోతి, ఆచరియుపజ్ఝాయా పన అన్తేవాసికే వఞ్చేత్వా సిబ్బాపేన్తి, ఉభిన్నమ్పి దుక్కటం. కస్మా? అన్తేవాసికానం అఞ్ఞాతికసఞ్ఞాయ సిబ్బితత్తా , ఇతరేసం అకప్పియే నియోజితత్తా. తస్మా “ఇదం తే మాతు చీవరం, ఇదం భగినియా”తి ఆచిక్ఖిత్వా సిబ్బాపేతబ్బం.

౧౭౮. అఞ్ఞం పరిక్ఖారన్తి యంకిఞ్చి ఉపాహనత్థవికాదిం. సేసం ఉత్తానమేవ. ఛసముట్ఠానం – కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

చీవరసిబ్బనసిక్ఖాపదం ఛట్ఠం.

౭. సంవిధానసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౮౧. సత్తమసిక్ఖాపదే – **పచ్ఛా గచ్ఛన్తీనం చోరా అచ్ఛిన్దింసూతి** పచ్ఛా గచ్ఛన్తీనం పత్తచీవరం చోరా హరింసు. **దూసేసున్తి** తా భిక్ఖునియో చోరా దూసయింసు, సీలవినాసం పాపయింసూతి అత్థో .

౧౮౨-౩. **సంవిధాయాతి** సంవిదహిత్వా, గమనకాలే సఙ్కేతం కత్వాతి అత్థో. **కుక్కుటసమ్పాదేతి** ఏత్థ యస్మా గామా నిక్ఖమిత్వా కుక్కుటో పదసావ అఞ్ఞం గామం గచ్ఛతి, అయం కుక్కుటసమ్పాదోతి వుచ్చతి. తత్రాయం వచనత్థో – సమ్పదన్తి ఏత్థాతి **సమ్పాదో**. కే సమ్పదన్తి? కుక్కుటా. కుక్కుటానం సమ్పాదో **కుక్కుటసమ్పాదో**. అథ వా సమ్పాదోతి గమనం, కుక్కుటానం సమ్పాదో ఏత్థ అత్థీతిపి కుక్కుటసమ్పాదో. కుక్కుటసమ్పాతే ఇతిపి పాఠో, తత్థ యస్స గామస్స గేహచ్ఛదనపిట్ఠితో కుక్కుటో ఉప్పతిత్వా అఞ్ఞస్స గేహచ్ఛదనపిట్ఠియం పతతి, అయం కుక్కుటసమ్పాతోతి వుచ్చతి. వచనత్థో పనేత్థ వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో. ద్విధా వుత్తప్పకారోపి చేస గామో అచ్చాసన్నో హోతి, ఉపచారో న లబ్భతి. యస్మిం పన గామే పచ్చూసే వస్సన్తస్స కుక్కుటస్స సద్దో అనన్తరే గామే సుయ్యతి, తాదిసేహి గామేహి సమ్పుణ్ణరట్ఠే గామన్తరే గామన్తరే పాచిత్తియన్తి అట్ఠకథాయం వుత్తం. కిఞ్చాపి వుత్తం, "గామన్తరే గామన్తరే ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా"తి వచనతో పన సచేపి రతనమత్తన్తరో గామో హోతి, యో తస్స మనుస్సేహి ఠపితఉపచారో, తం ఓక్కమన్తస్స ఆపత్తియేవ.

తత్రాయం ఆపత్తివినిచ్ఛయో – సంవిధానకాలే హి సచే ఉభోపి భిక్ఖునుపస్సయే వా అన్తరారామే వా ఆసనసాలాయ వా తిత్థియసేయ్యాయ వా ఠత్వా సంవిదహన్తి, అనాపత్తి కప్పియభూమి కిరాయం. తస్మా ఏత్థ సంవిదహనపచ్చయా దుక్కటాపత్తిం న వదన్తి, గచ్ఛన్తస్స యథావత్థుకమేవ. సచే పన అన్తోగామే భిక్ఖునుపస్సయద్వారే రథికాయ అఞ్ఞేసు వా చతుక్కసిఙ్ఘాటకహత్థిసాలాదీసు సంవిదహన్తి, భిక్ఖునో ఆపత్తి దుక్కటస్స. ఏవం సంవిదహిత్వా గామతో నిక్ఖమన్తి, నిక్ఖమనే అనాపత్తి, అనన్తరగామస్స ఉపచారోక్కమనే పన భిక్ఖునో పాచిత్తియం. తత్రాపి "పఠమపాదే దుక్కటం, దుతియపాదే పాచిత్తియ"న్తి మహాపచ్చరియం వుత్తం. గామతో నిక్ఖమిత్వా పన యావ అనన్తరగామస్స ఉపచారం న ఓక్కమన్తి , ఏత్థన్తరే సంవిదహితేపి భిక్ఖునో దుక్కటం, అనన్తరగామస్స ఉపచారోక్కమనే పురిమనయేనేవ ఆపత్తి. సచే దూరం గన్తుకామా హోన్తి, గామూపచారగణనాయ ఓక్కమనే ఓక్కమనే ఆపత్తి, తస్స తస్స పన గామస్స అతిక్కమనే అనాపత్తి. సచే పన భిక్ఖునీ "అసుకం నామ గామం గమిస్సామీ"తి ఉపస్సయతో నిక్ఖమతి, భిక్ఖుపి తమేవ గామం సన్ధాయ "అసుకం నామ గామం గమిస్సామీ"తి విహారతో నిక్ఖమతి. అథ ద్వేపి గామద్వారే సమాగన్త్వా "తుమ్హే కుహిం గచ్ఛథ, అసుకం నామ గామం తుమ్హే కుహిన్తి, మయమ్పి తత్థేవా"తి వత్వా "ఏహి దాని, గచ్ఛామా"తి సంవిధాయ గచ్ఛన్తి, అనాపత్తి. కస్మా? పుబ్బమేవ గమిస్సామాతి నిక్ఖన్తత్తాతి మహాపచ్చరియం వుత్తం. తం నేవ పాళియా న సేసఅట్ఠకథాయ సమేతి.

అద్ధయోజనే అద్ధయోజనేతి ఏకమేకం అద్ధయోజనం అతిక్కమన్తస్స ఇదాని అతిక్కమిస్సతీతి పఠమపాదే దుక్కటం, దుతియపాదే పాచిత్తియం. ఇమస్మిఞ్హి నయే అతిక్కమనే ఆపత్తి, ఓక్కమనే అనాపత్తి.

౧౮౪. **భిక్ఖు సంవిదహతీ**తి నగరద్వారే వా రథికాయ వా భిక్ఖునిం దిస్వా "అసుకం గామం నామ గతపుబ్బత్థా"తి వదతి, "నామ్హి అయ్య గతపుబ్బా"తి "ఏహి గచ్ఛామా"తి వా "స్వే అహం గమిస్సామి, త్వమ్పి ఆగచ్ఛేయ్యాసీ"తి వా వదతి. **భిక్ఖునీ సంవిదహతీ**తి గామన్తరే చేతియవన్దనత్థం గామతో నిక్ఖమన్తం భిక్ఖుం దిస్వా "అయ్య కుహిం గచ్ఛథా"తి వదతి. "అసుకం నామ గామం చేతియవన్దనత్థ"న్తి. "అహమ్పి అయ్య ఆగచ్ఛామీ"తి ఏవం భిక్ఖునీయేవ సంవిదహతి, న భిక్ఖు.

౧౮౫. **విసఙ్కేతేనా**తి ఏత్థ "పురేభత్తం గచ్ఛిస్సామా"తి వత్వా పచ్ఛాభత్తం గచ్ఛన్తి, "అజ్జ వా గమిస్సామా"తి వత్వా స్వే గచ్ఛన్తి. ఏవం కాలవిసఙ్కేతేయేవ అనాపత్తి, ద్వారవిసఙ్కేతే పన మగ్గవిసఙ్కేతే వా సతిపి ఆపత్తియేవ. **ఆపదాసూ**తి రట్ఠభేదే చక్కసమారుళ్హా జనపదా పరియాయన్తి ఏవరూపాసు ఆపదాసు అనాపత్తి. సేసం ఉత్తానమేవాతి.

చతుసముట్ఠానం – కాయతో కాయవాచతో కాయచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

సంవిధానసిక్ఖాపదం సత్తమం.

౮. నావాభిరుహనసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౮౮. అట్ఠమసిక్ఖాపదే – **సంవిధాయా**తి లోకస్సాదమిత్తసన్థవవసేన కీళాపురేక్ఖారా సంవిదహిత్వా. **ఉద్ధంగామినిన్తి** ఉద్ధం నదియా పటిసోతం గచ్ఛన్తిం. యస్మా పన యో ఉద్ధం జవనతో ఉజ్జవనికాయ నావాయ కీళతి, సో "ఉద్ధంగామినిం అభిరుహతీ"తి వుచ్చతి. తేనస్స పదభాజనే అత్థమేవ దస్సేతుం "ఉజ్జవనికాయా"తి వుత్తం. **అధోగామినిన్తి** అధో అనుసోతం గచ్ఛన్తిం. యస్మా పన యో అధో జవనతో ఓజవనికాయ నావాయ కీళతి, సో

“అధోగామినిం అభిరుహతీ”తి వుచ్చతి. తేనస్సాపి పదభాజనే అత్థమేవ దస్సేతుం “ఓజవనికాయా”తి వుత్తం. తత్థ యం తిత్థసమ్పటిపాదనత్థం ఉద్ధం వా అధో వా హరన్తి, ఏత్థ అనాపత్తి. **తిరియం తరణాయా**తి ఉపయోగత్థే నిస్సక్కవచనం.

౧౮౯. **గామన్తరే గామన్తరే**తి ఏత్థ యస్సా నదియా ఏకం తీరం కుక్కుటసమ్పాదగామేహి నిరన్తరం, ఏకం అగామకం అరఞ్ఞం, తస్సా సగామకతీరపస్సేన గమనకాలే గామన్తరగణనాయ పాచిత్తియాని, అగామకతీరపస్సేన గమనకాలే అద్ధయోజనగణనాయ. యా పన యోజనవిత్థతా హోతి, తస్సా మజ్ఝేన గమనేపి అద్ధయోజనగణనాయ పాచిత్తియాని వేదితబ్బాని. **అనాపత్తి తిరియం తరణాయా**తి ఏత్థ న కేవలం నదియా, యోపి మహాతిత్థపట్టనతో తామలిత్తిం వా సువణ్ణభూమిం వా గచ్ఛతి, తస్సాపి అనాపత్తి. సబ్బఅట్ఠకథాసు హి నదియంయేవ ఆపత్తి విచారితా, న సముద్దే.

౧౯౧. **విసఙ్కేతేనా**తి ఇధాపి కాలవిసఙ్కేతేనేవ అనాపత్తి, తిత్థవిసఙ్కేతేన పన నావావిసఙ్కేతేన వా గచ్ఛన్తస్స ఆపత్తియేవ. సేసం పఠమసిక్ఖాపదసదిసమేవ సద్ధిం సముట్ఠానాదీహీతి.

నావాభిరుహనసిక్ఖాపదం అట్ఠమం.

౯. పరిపాచితసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౯౨. నవమసిక్ఖాపదే – **మహానాగే తిట్ఠమానే**తి భుమ్మత్థే ఉపయోగవచనం, మహానాగేసు తిట్ఠమానేసూతి అత్థో. అథ వా మహానాగే తిట్ఠమానే “అదిస్వా”తి అయమేత్థ పాఠసేసో దట్ఠబ్బో. ఇతరథా హి అత్థో న యుజ్జతి. **అన్తరాకథా**తి అవసానం అప్పత్వా ఆరమ్భస్స చ అవసానస్స చ వేమజ్ఝట్ఠానం పత్తకథా. **విప్పకతా**తి కయిరమానా హోతి. **సచ్చం మహానాగా ఖో తయా గహపతీ**తి అద్ధచ్ఛికేన ఓలోకయమానా థేరే పవిసన్తే దిస్వా తేహి సుతభావం ఞత్వా ఏవమాహ.

౧౯౪. **భిక్ఖునిపరిపాచిత**న్తి భిక్ఖునియా పరిపాచితం, గుణప్పకాసనేన నిప్ఫాదితం; లద్ధబ్బం కతన్తి అత్థో. పదభాజనే పనస్స భిక్ఖునిఞ్చ తస్సా పరిపాచనాకారఞ్చ దస్సేతుం “భిక్ఖునీ నామ ఉభతోసఙ్ఘే ఉపసమ్పన్నా, పరిపాచేతి నామ పుబ్బే అదాతుకామాన”న్తిఆది వుత్తం. **పుబ్బే గిహిసమారమ్భా**తి ఏత్థ **పుబ్బే**తి పఠమం. **సమారమ్భో**తి సమారద్ధం వుచ్చతి, పటియాదితస్సేతం అధివచనం. గిహీనం సమారమ్భో గిహిసమారమ్భో. భిక్ఖునియా పరిపాచనతో పఠమమేవ యం గిహీనం పటియాదితం భత్తం, తతో అఞ్ఞత్ర తం పిణ్డపాతం లభిత్వా అఞ్ఞం భుఞ్జన్తస్స ఆపత్తి, తం పన భుఞ్జన్తస్స అనాపత్తీతి వుత్తం హోతి. పదభాజనే పన యస్మా ఞాతకపవారితేహి భిక్ఖుస్సత్థాయ అసమారద్ధోపి పిణ్డపాతో అత్థతో సమారద్ధోవ హోతి, యథాసుఖం ఆహరాపేతబ్బతో, తస్మా బ్యఞ్జనం అనాదియిత్వా అత్థమేవ దస్సేతుం “గిహిసమారమ్భో నామ ఞాతకా వా హోన్తి పవారితా వా”తి వుత్తం.

౧౯౫. **పకతిపటియత్త**న్తి పకతియా తస్సేవ భిక్ఖునో అత్థాయ పటియాదితం హోతి “థేరస్స దస్సామా”తి. మహాపచ్చరియం పన “తస్స అఞ్ఞస్సా”తి అవత్వా “భిక్ఖూనం దస్సామాతి పటియత్తం హోతీ”తి అవిసేసేన వుత్తం.

౧౯౬. **పఞ్చ భోజనాని ఠపేత్వా సబ్బత్థ అనాపత్తీ**తి యాగుఖజ్జకఫలాఫలే సబ్బత్థ భిక్ఖునిపరిపాచితేపి అనాపత్తి. సేసం ఉత్తానమేవ. పఠమపారాజికసముట్ఠానం – కాయచిత్తతో సముట్ఠాతి, కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

పరిపాచితసిక్ఖాపదం నవమం.

౧౦. రహోనిసజ్జసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౯౮. దసమసిక్ఖాపదే – సబ్బో పాళిఅత్థో చ వినిచ్ఛయో చ దుతియఅనియతే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో. ఇదఞ్హి సిక్ఖాపదం దుతియానియతేన చ ఉపరి ఉపనన్దస్స చతుత్థసిక్ఖాపదేన చ సద్ధిం ఏకపరిచ్ఛేదం, అట్ఠుప్పత్తివసేన పన విసుం పఞ్ఞత్తన్తి.

రహోనిసజ్జసిక్ఖాపదం దసమం.

సమత్తో వణ్ణనాక్కమేన భిక్ఖునివగ్గో తతియో.

౪. భోజనవగ్గో

౧. ఆవసథపిణ్డసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౨౦౩. భోజనవగ్గస్స పఠమసిక్ఖాపదే – **ఆవసథపిణ్డో**తి ఆవసథే పిణ్డో. సమన్తా పరిక్ఖిత్తం అద్ధికగిలానగబ్భినిపబ్బజితానం యథానురూపం పఞ్ఞత్తమఞ్చపీఠం అనేకగబ్భపముఖపరిచ్ఛేదం ఆవసథం కత్వా తత్థ పుఞ్ఞకామతాయ పిణ్డో పఞ్ఞత్తో హోతి, యాగుభత్తభేసజ్జాది సబ్బం తేసం తేసం దానత్థాయ ఠపితం హోతీతి అత్థో. **హియ్యోపీ**తి స్వేపి. **అపసక్కన్తీ**తి అపగచ్ఛన్తి. **మనుస్సా ఉజ్ఝాయన్తీ**తి తిత్థియే అపస్సన్తా "తిత్థియా కుహిం గతా""ఇమే పస్సిత్వా పక్కన్తా"తి సుత్వా ఉజ్ఝాయన్తి. **కుక్కుచ్చాయన్తో**తి కుక్కుచ్చం కరోన్తో, అకప్పియసఞ్ఞం ఉప్పాదేన్తోతి అత్థో.

౨౦౬. సక్కోతి తమ్హా ఆవసథా పక్కమితున్తి అద్ధయోజనం వా యోజనం వా గన్తుం సక్కోతి. **న సక్కోతీ**తి ఏత్తకమేవ న సక్కోతి. **అనోదిస్సా**తి ఇమేసంయేవ వా ఏత్తకానంయేవ వాతి ఏకం పాసణ్డం అనుద్దిసిత్వా సబ్బేసం పఞ్ఞత్తో హోతి. **యావదత్థో**తి భోజనమ్పి ఏత్తకన్తి అపరిచ్ఛిన్దిత్వా యావదత్థో పఞ్ఞత్తో హోతి. **సకిం భుఞ్జితబ్బ**న్తి ఏకదివసం భుఞ్జితబ్బం, దుతియదివసతో పట్ఠాయ పటిగ్గహణే దుక్కటం, అజ్ఝోహారే అజ్ఝోహారే పాచిత్తియం.

అయం పనేత్థ వినిచ్ఛయో – ఏకకులేన వా నానాకులేహి వా ఏకతో హుత్వా ఏకస్మిం ఠానే వా నానాఠానేసు వా "అజ్జ ఏకస్మిం; స్వే ఏకస్మి"న్తి ఏవం అనియమితట్ఠానే వా పఞ్ఞత్తం ఏకస్మిం ఠానే ఏకదివసం భుఞ్జిత్వా దుతియదివసే తస్మిం ఠానే అఞ్ఞస్మిం వా భుఞ్జితుం న వట్టతి. నానాకులేహి పన నానాఠానేసు పఞ్ఞత్తం ఏకస్మిం ఠానే ఏకదివసం భుఞ్జిత్వా దుతియదివసే అఞ్ఞత్థ భుఞ్జితుం వట్టతి. పటిపాటిం పన ఖేపేత్వా పున ఆదితో పట్ఠాయ భుఞ్జితుం న వట్టతీతి మహాపచ్చరియం వుత్తం. ఏకపూగనానాపూగఏకగామనానాగామేసుపి ఏసేవ నయో. యోపి ఏకకులస్స వా నానాకులానం వా ఏకతో పఞ్ఞత్తో తణ్డులాదీనం అభావేన అన్తరన్తరా ఛిజ్జతి, సోపి న భుఞ్జితబ్బో. సచే పన "న సక్కోమ దాతు"న్తి ఉపచ్ఛిన్దిత్వా పున కల్యాణచిత్తే ఉప్పన్నే దాతుం ఆరభన్తి, ఏతం పున ఏకదివసం భుఞ్జితుం వట్టతీతి మహాపచ్చరియం వుత్తం.

౨౦౮. అనాపత్తి గిలానస్సాతి గిలానస్స అనువసిత్వా భుఞ్జన్తస్స అనాపత్తి. **గచ్ఛన్తో వా**తి యో గచ్ఛన్తో అన్తరామగ్గే ఏకదివసం గతట్ఠానే చ ఏకదివసం భుఞ్జతి, తస్సాపి అనాపత్తి. ఆగచ్ఛన్తేపి ఏసేవ నయో. గన్త్వా పచ్చాగచ్ఛన్తోపి అన్తరామగ్గే ఏకదివసం ఆగతట్ఠానే చ ఏకదివసం భుఞ్జితుం లభతి. గచ్ఛిస్సామీతి భుఞ్జిత్వా నిక్ఖన్తస్స నదీ వా పూరతి చోరాదిభయం వా హోతి, సో నివత్తిత్వా ఖేమభావం ఞత్వా గచ్ఛన్తో పున ఏకదివసం భుఞ్జితుం లభతీతి సబ్బమిదం మహాపచ్చరియాదీసు వుత్తం . **ఓదిస్స పఞ్ఞత్తో హోతీ**తి భిక్ఖూనంయేవ అత్థాయ ఉద్దిసిత్వా పఞ్ఞత్తో హోతి. **న యావదత్థో**తి యావదత్థం పఞ్ఞత్తో న హోతి, థోకం థోకం లబ్భతి, తాదిసం నిచ్చమ్పి భుఞ్జితుం వట్టతి. **పఞ్చ భోజనాని ఠపేత్వా సబ్బత్థా**తి యాగుఖజ్జకఫలాఫలాదిభేదే సబ్బత్థ అనాపత్తి. యాగుఆదీని హి నిచ్చమ్పి భుఞ్జితుం వట్టతి. సేసం ఉత్తానమేవ. ఏళకలోమసముట్ఠానం – కాయతో చ కాయచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

ఆవసథపిణ్డసిక్ఖాపదం పఠమం.

౨. గణభోజనసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౨౦౯. దుతియసిక్ఖాపదే – **పరిహీనలాభసక్కారో**తి సో కిర అజాతసత్తునా రాజానం మారాపేత్వాపి అభిమారే యోజేత్వాపి రుహిరుప్పాదం కత్వాపి గుళ్హపటిచ్ఛన్నో అహోసి. యదా పన దివాయేవ ధనపాలకం పయోజేసి, తదా పాకటో జాతో. "కథం దేవదత్తో హత్థిం పయోజేసీ"తి పరికథాయ ఉప్పన్నాయ "న కేవలం హత్థిం పయోజేసి, రాజానమ్పి మారాపేసి, అభిమారేపి పేసేసి, సిలమ్పి పవిజ్ఝి, పాపో దేవదత్తో"తి పాకటో అహోసి. "కేన సద్ధిం ఇదం కమ్మమకాసీ"తి చ వుత్తే "రఞ్ఞా అజాతసత్తునా"తి ఆహంసు. తతో నాగరా "కథఞ్హి నామ రాజా ఏవరూపం చోరం సాసనకణ్టకం గహేత్వా విచరిస్సతీ"తి ఉట్ఠహింసు. రాజా నగరసఙ్ఖోభం ఞత్వా దేవదత్తం నీహరి. తతో పట్ఠాయ చస్స పఞ్చథాలిపాకసతాని ఉపచ్ఛిన్దిం, ఉపట్ఠానమ్పిస్స న అగమాసి, అఞ్ఞేపిస్స మనుస్సా న కిఞ్చి దాతబ్బం వా కాతబ్బం వా మఞ్ఞింసు. తేన వుత్తం – "పరిహీనలాభసక్కారో"తి. **కులేసు విఞ్ఞాపేత్వా విఞ్ఞాపేత్వా భుఞ్జతీ**తి "మా మే గణో భిజ్జీ"తి పరిసం పోసేన్తో "త్వం ఏకస్స భిక్ఖునో భత్తం దేహి, త్వం ద్విన్న"న్తి ఏవం విఞ్ఞాపేత్వా సపరిసో కులేసు భుఞ్జతి.

౨౧౧. చీవరం పరిత్తం ఉప్పజ్జతీతి భత్తం అగణ్హన్తానం చీవరం న దేన్తి, తస్మా పరిత్తం ఉప్పజ్జతి.

౨౧౨. చీవరకారకే భిక్ఖూ భత్తేన నిమన్తేన్తీతి గామే పిణ్డాయ చరిత్వా చిరేన చీవరం నిట్ఠాపేన్తే దిస్వా "ఏవం లహుం నిట్ఠాపేత్వా చీవరం పరిభుఞ్జిస్సన్తీ"తి పుఞ్ఞకామతాయ నిమన్తేన్తి.

౨౧౭. **నానావేరజ్జకే**తి నానావిధేహి అఞ్ఞరజ్జేహి ఆగతే. “నానావిరజ్జకే”తిపి పాఠో, అయమేవత్థో.

౨౧౮-౯. **గణభోజనే**తి గణస్స భోజనే. ఇధ చ గణో నామ చత్తారో భిక్ఖూ ఆదిం కత్వా తతుత్తరిం భిక్ఖూ అధిప్పేతా, తేనేవ సబ్బన్తిమం పరిచ్ఛేదం దస్సేన్తో ఆహ “యత్థ చత్తారో భిక్ఖూ…పే… ఏతం గణభోజనం నామా”తి. తం పనేతం గణభోజనం ద్వీహాకారేహి పసవతి నిమన్తనతో వా విఞ్ఞత్తితో వా. కథం నిమన్తనతో పసవతి? చత్తారో భిక్ఖూ ఉపసఙ్కమిత్వా “తుమ్హే, భన్తే, ఓదనేన నిమన్తేమి, ఓదనం మే గణ్హథ ఆకఙ్ఖథ ఓలోకేథ అధివాసేథ పటిమానేథా”తి ఏవం యేన కేనచి వేవచనేన వా భాసన్తరేన వా పఞ్చన్నం భోజనానం నామం గహేత్వా నిమన్తేతి. ఏవం ఏకతో నిమన్తితా పరిచ్ఛిన్నకాలవసేన అజ్జతనాయ వా స్వాతనాయ వా ఏకతో గచ్ఛన్తి, ఏకతో గణ్హన్తి, ఏకతో భుఞ్జన్తి, గణభోజనం హోతి, సబ్బేసం ఆపత్తి. ఏకతో నిమన్తితా ఏకతో వా నానతో వా గచ్ఛన్తి, ఏకతో గణ్హన్తి, నానతో భుఞ్జన్తి , ఆపత్తియేవ. పటిగ్గహణమేవ హి ఏత్థ పమాణం. ఏకతో నిమన్తితా ఏకతో వా నానతో వా గచ్ఛన్తి, నానతో గణ్హన్తి, ఏకతో వా నానతో వా భుఞ్జన్తి, అనాపత్తి. చత్తారి పరివేణాని వా విహారే వా గన్త్వా నానతో నిమన్తితా ఏకట్ఠానే ఠితేసుయేవ వా ఏకో పుత్తేన ఏకో పితరాతి ఏవమ్పి నానతో నిమన్తితా ఏకతో వా నానతో వా గచ్ఛన్తు, ఏకతో వా నానతో వా భుఞ్జన్తు, సచే ఏకతో గణ్హన్తి, గణభోజనం హోతి, సబ్బేసం ఆపత్తి. ఏవం తావ నిమన్తనతో పసవతి.

కథం విఞ్ఞత్తితో? చత్తారో భిక్ఖూ ఏకతో ఠితా వా నిసిన్నా వా ఉపాసకం దిస్వా “అమ్హాకం చతున్నమ్పి భత్తం దేహీ”తి వా విఞ్ఞాపేయ్యుం, పాటేక్కం వా పస్సిత్వా “మయ్హం దేహి, మయ్హం దేహీ”తి ఏవం ఏకతో వా నానతో వా విఞ్ఞాపేత్వా ఏకతో వా గచ్ఛన్తు నానతో వా, భత్తం గహేత్వాపి ఏకతో వా భుఞ్జన్తు నానతో వా, సచే ఏకతో గణ్హన్తి, గణభోజనం హోతి, సబ్బేసం ఆపత్తి. ఏవం విఞ్ఞత్తితో పసవతి.

పాదాపి ఫలితాతి యథా మహాచమ్మస్స పరతో మంసం దిస్సతి; ఏవం ఫాలితా, వాలికాయ వా సక్ఖరాయ వా పహటమత్తే దుక్ఖం ఉప్పాదేన్తి, న సక్కా హోతి అన్తోగామే పిణ్డాయ చరితుం. ఈదిసే గేలఞ్ఞే గిలానసమయోతి భుఞ్జితబ్బం, న లేసకప్పియం కాతబ్బం.

చీవరే కయిరమానేతి యదా సాటకఞ్చ సుత్తఞ్చ లభిత్వా చీవరం కరోన్తి తదా; విసుఞ్హి చీవరకారసమయో నామ నత్థి. తస్మా యో తత్థ చీవరే కత్తబ్బం యంకిఞ్చి కమ్మం కరోతి, మహాపచ్చరియఞ్హి “అన్తమసో సూచివేధనకో”తిపి వుత్తం, తేన చీవరకారసమయోతి భుఞ్జితబ్బం. కురున్దియం పన విత్థారేనేవ వుత్తం. యో చీవరం విచారేతి, ఛిన్దతి, మోఘసుత్తం ఠపేతి, ఆగన్తుకపట్టం ఠపేతి, పచ్చాగతం సిబ్బతి, ఆగన్తుకపట్టం బన్ధతి, అనువాతం ఛిన్దతి ఘట్టేతి ఆరోపేతి, తత్థ పచ్చాగతం సిబ్బతి, సుత్తం కరోతి వలేతి, పిప్ఫలికం నిసేతి, పరివత్తనం కరోతి, సబ్బోపి చీవరం కరోతియేవాతి వుచ్చతి. యో పన సమీపే నిసిన్నో జాతకం వా ధమ్మపదం వా కథేతి, అయం న చీవరకారకో. ఏతం ఠపేత్వా సేసానం గణభోజనే అనాపత్తీతి.

అద్ధయోజనన్తి ఏత్తకమ్పి అద్ధానం గన్తుకామేన. యో పన దూరం గన్తుకామో, తత్థ వత్తబ్బమేవ నత్థి. **గచ్ఛన్తేనా**తి అద్ధానం గచ్ఛన్తేన, అద్ధయోజనబ్భన్తరే గావుతేపి భుఞ్జితుం వట్టతి. **గతేన భుఞ్జితబ్బ**న్తి గతేన ఏకదివసం భుఞ్జితబ్బం. నావాభిరుహనేపి ఏసేవ నయో. అయం పన విసేసో – అభిరుళ్హేన ఇచ్ఛితట్ఠానం గన్త్వాపి యావ న ఓరోహతి తావ భుఞ్జితబ్బన్తి మహాపచ్చరియం వుత్తం. **చతుత్థే ఆగతే**తి అయం అన్తిమపరిచ్ఛేదో, చతుత్థేపి ఆగతే యత్థ న యాపేన్తి; సో మహాసమయో. యత్థ పన సతం వా సహస్సం వా సన్నిపతన్తి, తత్థ వత్తబ్బమేవ నత్థి. తస్మా తాదిసే కాలే “మహాసమయో”తి అధిట్ఠహిత్వా భుఞ్జితబ్బం. **యో కోచి పరిబ్బాజకసమాపన్నో**తి సహధమ్మికేసు వా తిత్థియేసు వా అఞ్ఞతరో, ఏతేసఞ్హి యేన కేనచి కతే భత్తే “సమణభత్తసమయో”తి భుఞ్జితబ్బం.

౨౨౦. **అనాపత్తి సమయే**తి సత్తసు సమయేసు అఞ్ఞతరస్మిం అనాపత్తి. **ద్వే తయో ఏకతో**తి యేపి అకప్పియనిమన్తనం సాదియిత్వా ద్వే వా తయో వా ఏకతో గహేత్వా భుఞ్జన్తి, తేసమ్పి అనాపత్తి.

తత్థ అనిమన్తితచతుత్థం, పిణ్డపాతికచతుత్థం, అనుపసమ్పన్నచతుత్థం, పత్తచతుత్థం, గిలానచతుత్థన్తి పఞ్చన్నం చతుక్కానం వసేన వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో . కథం? ఇధేకచ్చో చత్తారో భిక్ఖూ “భత్తం గణ్హథా”తి నిమన్తేతి. తేసు తయో గతా, ఏకో న గతో. ఉపాసకో “ఏకో భన్తే థేరో కుహి”న్తి పుచ్ఛతి. నాగతో ఉపాసకాతి. సో అఞ్ఞం తఙ్ఖణప్పత్తం కఞ్చి “ఏహి భన్తే”తి పవేసేత్వా చతున్నమ్పి భత్తం దేతి, సబ్బేసం అనాపత్తి. కస్మా? గణపూరకస్స అనిమన్తితత్తా. తయో ఏవ హి తత్థ నిమన్తితా గణ్హింసు, తేహి గణో న పూరతి, గణపూరకో చ అనిమన్తితో, తేన గణో భిజ్జతీతి ఇదం అనిమన్తితచతుత్థం.

పిణ్డపాతికచతుత్థే – నిమన్తనకాలే ఏకో పిణ్డపాతికో హోతి, సో నాధివాసేతి. గమనవేలాయ పన “ఏహి భన్తే”తి వుత్తే అనధివాసితత్తా అనాగచ్ఛన్తమ్పి “ఏథ భిక్ఖం లచ్ఛథా”తి గహేత్వా గచ్ఛన్తి, సో తం గణం భిన్దతి. తస్మా సబ్బేసం అనాపత్తి.

అనుపసమ్పన్నచతుత్థే – సామణేరేన సద్ధిం నిమన్తితా హోన్తి, సోపి గణం భిన్దతి.

పత్తచతుత్థే – ఏకో సయం అగన్త్వా పత్తం పేసేతి; ఏవమ్పి గణో భిజ్జతి. తస్మా సబ్బేసం అనాపత్తి.

గిలానచతుత్థే – గిలానేన సద్ధిం నిమన్తితా హోన్తి, తత్థ గిలానస్సేవ అనాపత్తి, ఇతరేసం పన గణపూరకో హోతి. న హి గిలానేన గణో భిజ్జతి. తస్మా తేసం ఆపత్తియేవ. మహాపచ్చరియం పన అవిసేసేన వుత్తం.

సమయలద్ధకో సయమేవ ముచ్చతి, సేసానం గణపూరకత్తా ఆపత్తికరో హోతి. తస్మా చీవరదానసమయలద్ధకాదీనమ్పి వసేన చతుక్కాని వేదితబ్బాని. సచే పన అధివాసేత్వా గతేసుపి చతూసు జనేసు ఏకో పణ్డితో భిక్ఖు “అహం తుమ్హాకం గణం భిన్దిస్సామి, నిమన్తనం సాదియథా”తి వత్వా యాగుఖజ్జకావసానే భత్తత్థాయ పత్తం గణ్హన్తానం అదత్వా “ఇమే తావ భిక్ఖూ భోజేత్వా విస్సజ్జేథ, అహం పచ్ఛా అనుమోదనం కత్వా గమిస్సామీ”తి నిసిన్నో. తేసు భుత్వా గతేసు “దేథ భన్తే పత్త”న్తి ఉపాసకేన పత్తం గహేత్వా భత్తే దిన్నే భుఞ్జిత్వా అనుమోదనం కత్వా గచ్ఛతి, సబ్బేసం అనాపత్తి. పఞ్చన్నఞ్హి భోజనానంయేవ వసేన గణభోజనే విసఙ్కేతం నత్థి. ఓదనేన నిమన్తితా కుమ్మాసం గణ్హన్తాపి ఆపత్తిం ఆపజ్జన్తి. తాని చ తేహి ఏకతో న గహితాని. యాగుఆదీసు పన విసఙ్కేతం హోతి, తాని తేహి ఏకతో గహితానీతి. ఏవం ఏకో పణ్డితో అఞ్ఞేసమ్పి అనాపత్తిం కరోతి.

తస్మా సచే కోచి సఙ్ఘభత్తం కత్తుకామేన నిమన్తనత్థాయ పేసితో విహారం ఆగమ్మ “భన్తే, స్వే అమ్హాకం ఘరే భిక్ఖం గణ్హథా”తి అవత్వా “భత్తం గణ్హథా”తి వా “సఙ్ఘభత్తం గణ్హథా”తి వా “సఙ్ఘో భత్తం గణ్హాతూ”తి వా వదతి, భత్తుద్దేసకేన పణ్డితేన భవితబ్బం, నేమన్తనికా గణభోజనతో పిణ్డపాతికా చ ధుతఙ్గభేదతో మోచేతబ్బా. కథం? ఏవం తావ వత్తబ్బం – “స్వే న సక్కా ఉపాసకా”తి. “పునదివసే, భన్తే”తి. “పునదివసేపి న సక్కా”తి. ఏవం యావ అద్ధమాసమ్పి హరిత్వా పున వత్తబ్బో – “త్వం కిం అవచా”తి? సచే పునపి “సఙ్ఘభత్తం గణ్హథా”తి వదతి, తతో “ఇమం తావ ఉపాసక పుప్ఫం కప్పియం కరోహి, ఇమం తిణ”న్తి ఏవం విక్ఖేపం కత్వా పున “కిం కథయిత్థా”తి పుచ్ఛితబ్బో. సచే పునపి తథేవ వదతి, “ఆవుసో, త్వం పిణ్డపాతికే వా మహాథేరే వా న లచ్ఛసి, సామణేరే లచ్ఛసీ”తి వత్తబ్బో. “నను, భన్తే అసుకస్మిఞ్చ అసుకస్మిఞ్చ గామే భదన్తే భోజేసుం, అహం కస్మా న లభామీ”తి చ వుత్తే “తే నిమన్తేతుం జానన్తి, త్వం న జానాసీ”తి. తే కథం నిమన్తేసుం భన్తేతి? తే ఏవమాహంసు – “అమ్హాకం, భన్తే, భిక్ఖం గణ్హథా”తి. సచే సోపి తథేవ వదతి, వట్టతి. అథ పునపి “భత్తం గణ్హథా”తి వదతి, “న దాని త్వం, ఆవుసో, బహూ భిక్ఖూ లచ్ఛసి, తయో ఏవ లచ్ఛసీ”తి వత్తబ్బో. “నను, భన్తే, అసుకస్మిఞ్చ అసుకస్మిఞ్చ గామే సకలం భిక్ఖుసఙ్ఘం భోజేసుం, అహం కస్మా న లభామీ”తి? “త్వం నిమన్తేతుం న జానాసీ”తి. “తే కథం నిమన్తేసు”న్తి? తే “భిక్ఖం గణ్హథా”తి ఆహంసూతి. సచే సోపి “భిక్ఖం గణ్హథా”తి వదతి, వట్టతి. అథ పునపి “భత్తమేవా”తి వదతి, తతో వత్తబ్బో – “గచ్ఛ త్వం, నత్థమ్హాకం తవ భత్తేనత్థో, నిబద్ధగోచరో ఏస అమ్హాకం, మయమేత్థ పిణ్డాయ చరిస్సామా”తి. తం “చరథ, భన్తే”తి వత్వా ఆగతం పుచ్ఛన్తి – “కిం భో లద్ధా భిక్ఖూ”తి . “కిం ఏతేన బహు ఏత్థ వత్తబ్బం, ‘థేరా స్వే పిణ్డాయ చరిస్సామా’తి ఆహంసు. మా దాని తుమ్హే పమజ్జిత్థా”తి. దుతియదివసే చేతియవత్తం కత్వా ఠితా భిక్ఖూ సఙ్ఘత్థేరేన వత్తబ్బా – “ఆవుసో, ధురగామే సఙ్ఘభత్తం అపణ్డితమనుస్సో పన అగమాసి , గచ్ఛామ ధురగామే పిణ్డాయ చరిస్సామా”తి. భిక్ఖూహి థేరస్స వచనం కాతబ్బం, న దుబ్బచేహి భవితబ్బం, గామద్వారే అట్ఠత్వావ పిణ్డాయ చరితబ్బం. తేసు పత్తాని గహేత్వా నిసీదాపేత్వా భోజేన్తేసు భుఞ్జితబ్బం. సచే ఆసనసాలాయ భత్తం ఠపేత్వా రథికాసు ఆహిణ్డన్తా ఆరోచేన్తి – “ఆసనసాలాయ, భన్తే, భత్తం గణ్హథా”తి న వట్టతి.

అథ పన భత్తం ఆదాయ తత్థ తత్థ గన్త్వా “భత్తం గణ్హథా”తి వదన్తి, పటికచ్చేవ వా విహారం అభిహరిత్వా పతిరూపే ఠానే ఠపేత్వా ఆగతాగతానం దేన్తి, అయం అభిహటభిక్ఖా నామ వట్టతి. సచే పన భత్తసాలాయ దానం సజ్జేత్వా తం తం పరివేణం పహిణన్తి “భత్తసాలాయ భత్తం గణ్హథా”తి, న వట్టతి. యే పన మనుస్సా పిణ్డచారికే భిక్ఖూ దిస్వా ఆసనసాలం సమ్మజ్జిత్వా తత్థ నిసీదాపేత్వా భోజేన్తి, న తే పటిక్ఖిపితబ్బా. యే పన గామే భిక్ఖం అలభిత్వా గామతో నిక్ఖమన్తే భిక్ఖూ దిస్వా “భన్తే భత్తం గణ్హథా”తి వదన్తి, తే పటిక్ఖిపితబ్బా, న వా నివత్తితబ్బం. సచే “నివత్తథ, భన్తే, భత్తం గణ్హథా”తి వదన్తి, “నివత్తథా”తి వుత్తపదే నివత్తితుం వట్టతి. “నివత్తథ భన్తే, ఘరే భత్తం కతం, గామే భత్తం కత”న్తి వదన్తి, గేహే చ గామే చ భత్తం నామ యస్స కస్సచి హోతీతి నివత్తితుం వట్టతి. “నివత్తథ, భత్తం గణ్హథా”తి సమ్బన్ధం కత్వా వదన్తి, నివత్తితుం న వట్టతి. ఆసనసాలతో పిణ్డాయ చరితుం నిక్ఖమన్తే దిస్వా “నిసీదథ భన్తే భత్తం గణ్హథా”తి వుత్తేపి ఏసేవ నయో. నిచ్చభత్తన్తి ధువభత్తం వుచ్చతి. “నిచ్చభత్తం గణ్హథా”తి వదన్తి, బహూనమ్పి ఏకతో గహేతుం వట్టతి. సలాకభత్తాదీసుపి ఏసేవ నయో. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ.

ఏళకలోమసముట్ఠానం – కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

గణభోజనసిక్ఖాపదం దుతియం.

౩. పరమ్పరభోజనసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౨౨౧. తతియసిక్ఖాపదే – **న ఖో ఇదం ఓరకం భవిస్సతి, యథయిమే మనుస్సా సక్కచ్చం భత్తం కరోన్తీ**తి, యేన నియామేన ఇమే మనుస్సా సక్కచ్చం భత్తం కరోన్తి, తేన ఞాయతి – "ఇదం సాసనం ఇదం వా బుద్ధప్పముఖే సఙ్ఘే దానం న ఖో ఓరకం భవిస్సతి, పరిత్తం లామకం నేవ భవిస్సతీ"తి. **కిరపతికో**తి ఏత్థ "**కిరో**"తి తస్స కులపుత్తస్స నామం; అధిపచ్చట్ఠేన పన "కిరపతికో"తి వుచ్చతి. సో కిర ఇస్సరో అధిపతి మాసఉతుసంవచ్ఛరనియామేన వేతనం దత్వా కమ్మకారకే కమ్మం కారేతి. **బదరా పటియత్తా**తి ఉపచారవసేన వదతి. **బదరమిస్సేనా**తి బదరసాళవేన.

౨౨౨. **ఉస్సూరే ఆహరియిత్థా**తి అతిదివా ఆహరియిత్థ.

౨౨౬. **మయ్హం భత్తపచ్చాసం ఇత్థన్నామస్స దమ్మీ**తి అయం భత్తవికప్పనా నామ సమ్ముఖాపి పరమ్ముఖాపి వట్టతి. సమ్ముఖా దిస్వా "తుయ్హం వికప్పేమీ"తి వత్వా భుఞ్జితబ్బం, అదిస్వా పఞ్చసు సహధమ్మికేసు "ఇత్థన్నామస్స వికప్పేమీ"తి వత్వా భుఞ్జితబ్బం. మహాపచ్చరియాదీసు పన పరమ్ముఖావికప్పనావ వుత్తా. సా చాయం యస్మా వినయకమ్మేన సఙ్గహితా, తస్మా భగవతో వికప్పేతుం న వట్టతి. భగవతి హి గన్ధకుటియం నిసిన్నేపి సఙ్ఘమజ్ఝే నిసిన్నేపి సఙ్ఘేన గణప్పహోనకే భిక్ఖూ గహేత్వా తం తం కమ్మం కతం సుకతమేవ హోతి, భగవా నేవ కమ్మం కోపేతి; న సమ్పాదేతి. న కోపేతి ధమ్మిస్సరత్తా, న సమ్పాదేతి అగణపూరకత్తా.

౨౨౯. **ద్వే తయో నిమన్తనే ఏకతో భుఞ్జతీ**తి ద్వే తీణి నిమన్తనాని ఏకపత్తే పక్ఖిపిత్వా మిస్సేత్వా ఏకం కత్వా భుఞ్జతీతి అత్థో. ద్వే తీణి కులాని నిమన్తేత్వా ఏకస్మిం ఠానే నిసీదాపేత్వా ఇతో చితో చ ఆహరిత్వా భత్తం ఆకిరన్తి, సూపబ్యఞ్జనం ఆకిరన్తి, ఏకమిస్సకం హోతి, ఏత్థ అనాపత్తీతి మహాపచ్చరియం వుత్తం. సచే పన మూలనిమన్తనం హేట్ఠా హోతి, పచ్ఛిమం పచ్ఛిమం ఉపరి, తం ఉపరితో పట్ఠాయ భుఞ్జన్తస్స ఆపత్తి. హత్థం పన అన్తో పవేసేత్వా పఠమనిమన్తనతో ఏకమ్పి కబళం ఉద్ధరిత్వా భుత్తకాలతో పట్ఠాయ యథా తథా వా భుఞ్జన్తస్స అనాపత్తి. సచేపి తత్థ ఖీరం వా రసం వా ఆకిరన్తి, యేన అజ్ఝోత్థతం భత్తం ఏకరసం హోతి, కోటితో పట్ఠాయ భుఞ్జన్తస్స అనాపత్తీతి మహాపచ్చరియం వుత్తం. మహాఅట్ఠకథాయం పన వుత్తం – "ఖీరభత్తం వా రసభత్తం వా లభిత్వా నిసిన్నస్స తత్థేవ అఞ్ఞోపి ఖీరభత్తం వా రసభత్తం వా ఆకిరన్తి, ఖీరం వా రసం వా పివతో అనాపత్తి. భుఞ్జన్తేన పన పఠమం లద్ధమంసఖణ్డం వా భత్తపిణ్డం వా ముఖే పక్ఖిపిత్వా కోటితో పట్ఠాయ భుఞ్జితుం వట్టతి. సప్పిపాయాసేపి ఏసేవ నయో"తి.

మహాఉపాసకో భిక్ఖుం నిమన్తేతి, తస్స కులం ఉపగతస్స ఉపాసకోపి తస్స పుత్తదారభాతికభగినిఆదయోపి అత్తనో అత్తనో కోట్ఠాసం ఆహరిత్వా పత్తే పక్ఖిపన్తి, ఉపాసకేన పఠమం దిన్నం అభుఞ్జిత్వా పచ్ఛా లద్ధం భుఞ్జన్తస్స "అనాపత్తీ"తి మహాఅట్ఠకథాయం వుత్తం. కురున్దట్ఠకథాయం పన వట్టతీతి వుత్తం. మహాపచ్చరియం "సచే పాటేక్కం పచన్తి, అత్తనో అత్తనో పక్కభత్తతో ఆహరిత్వా దేన్తి, తత్థ పచ్ఛా ఆహటం పఠమం భుఞ్జన్తస్స పాచిత్తియం. యది పన సబ్బేసం ఏకోవ పాకో హోతి, పరమ్పరభోజనం న హోతీ"తి వుత్తం. మహాఉపాసకో నిమన్తేత్వా నిసీదాపేతి, అఞ్ఞో మనుస్సో పత్తం గణ్హాతి, న దాతబ్బం. కిం భన్తే న దేథాతి? నను ఉపాసక తయా నిమన్తితమ్హాతి! హోతు భన్తే, లద్ధం లద్ధం భుఞ్జథాతి వదతి, భుఞ్జితుం వట్టతి. అఞ్ఞేన ఆహరిత్వా భత్తే దిన్నే ఆపుచ్ఛిత్వాపి భుఞ్జితుం వట్టతీతి కురున్దియం వుత్తం.

అనుమోదనం కత్వా గచ్ఛన్తం ధమ్మం సోతుకామా "స్వేపి భన్తే ఆగచ్ఛేయ్యాథా"తి సబ్బే నిమన్తేన్తి, పునదివసే ఆగన్త్వా లద్ధం లద్ధం భుఞ్జితుం వట్టతి. కస్మా? సబ్బేహి నిమన్తితత్తా. ఏకో భిక్ఖు పిణ్డాయ చరన్తో భత్తం లభతి, తమఞ్ఞో ఉపాసకో నిమన్తేత్వా ఘరే నిసీదాపేతి, న చ తావ భత్తం సమ్పజ్జతి. సచే సో భిక్ఖు పిణ్డాయ చరిత్వా లద్ధభత్తం భుఞ్జతి, ఆపత్తి. అభుత్వా నిసిన్నే "కిం భన్తే న భుఞ్జసీ"తి వుత్తే "తయా నిమన్తితత్తా"తి వత్వా లద్ధం లద్ధం భుఞ్జథ భన్తే"తి వుత్తో భుఞ్జతి, వట్టతి.

సకలేన గామేనాతి సకలేన గామేన ఏకతో హుత్వా నిమన్తితస్సేవ యత్థ కత్థచి భుఞ్జతో అనాపత్తి. పూగేపి ఏసేవ నయో. **నిమన్తియమానో భిక్ఖం గహేస్సామీతి భణతీ**తి "భత్తం గణ్హా"తి నిమన్తియమానో "న మయ్హం తవ భత్తేనత్థో, భిక్ఖం గణ్హిస్సామీ"తి వదతి. ఏత్థ పన మహాపదుమత్థేరో ఆహ – "ఏవం వదన్తో ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే అనిమన్తనం కాతుం సక్కోతి, భుఞ్జనత్థాయ పన ఓకాసో కతో హోతీతి నేవ గణభోజనతో న చారిత్తతో ముచ్చతీ"తి. మహాసుమత్థేరో ఆహ – "యదగ్గేన అనిమన్తనం కాతుం సక్కోతి, తదగ్గేన నేవ గణభోజనం న చారిత్తం హోతీ"తి. సేసం ఉత్తానమేవ.

కథినసముట్ఠానం – కాయవాచతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియాకిరియం ఏత్థ హి భోజనం కిరియా, అవికప్పనం అకిరియా, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

పరమ్పరభోజనసిక్ఖాపదం తతియం.

౪. కాణమాతాసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౨౩౦. చతుత్థసిక్ఖాపదే – **కాణమాతాతి** కాణాయ మాతా. సా కిరస్సా ధీతా అభిరూపా అహోసి, యే యే తం పస్సన్తి, తే తే రాగేన కాణా హోన్తి, రాగన్ధా హోన్తీతి అత్థో. తస్మా పరేసం కాణభావకరణతో ‘‘కాణా’’తి విస్సుతా అహోసి. తస్సా వసేన మాతాపిస్సా ‘‘కాణమాతా’’తి పాకటా జాతా. **ఆగతన్తి** ఆగమనం. **కిస్మిం వియాతి** కీదిసం వియ; లజ్జనకం వియ హోతీతి అధిప్పాయో. **రిత్తహత్థం గన్తున్తి** రిత్తా హత్థా అస్మిం గమనే తదిదం రిత్తహత్థం, తం రిత్తహత్థం గమనం గన్తుం లజ్జనకం వియ హోతీతి వుత్తం హోతి. **పరిక్ఖయం అగమాసీతి** ఉపాసికా అరియసావికా భిక్ఖూ దిస్వా సన్తం అదాతుం న సక్కోతి, తస్మా తావ దాపేసి, యావ సబ్బం పరిక్ఖయం అగమాసి. **ధమ్మియా కథాయాతి** ఏత్థ కాణాపి మాతు అత్థాయ దేసియమానం ధమ్మం సుణన్తీ దేసనాపరియోసానే సోతాపన్నా అహోసి. **ఉట్ఠాయాసనా పక్కామీతి** ఆసనతో ఉట్ఠహిత్వా గతో. సోపి పురిసో ‘‘సత్థా కిర కాణమాతాయ నివేసనం అగమాసీ’’తి సుత్వా కాణం ఆనేత్వా పకతిట్ఠానేయేవ ఠపేసి.

౨౩౧. ఇమస్మిం పన వత్థుస్మిం ఉప్పన్నమత్తే అప్పఞ్ఞత్తేయేవ సిక్ఖాపదే పాథేయ్యవత్థు ఉదపాది, తస్మా అనన్తరమేవ చేతం దస్సేతుం ‘‘**తేన ఖో పన సమయేనా**’’తిఆది వుత్తం. సోపి చ ఉపాసకో అరియసావకత్తా సబ్బమేవ దాపేసి. తేన వుత్తం – ‘‘పరిక్ఖయం అగమాసీ’’తి.

౨౩౨. యంకిఞ్చి పహేణకత్థాయాతి పణ్ణాకారత్థాయ పటియత్తం యంకిఞ్చి అతిరసకమోదకసక్ఖలికాది సబ్బం ఇధ పూవోత్వేవ సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి. **యంకిఞ్చి పాథేయ్యత్థాయాతి** మగ్గం గచ్ఛన్తానం అన్తరామగ్గత్థాయ పటియత్తం యంకిఞ్చి బద్ధసత్తుఅబద్ధసత్తుతిలతణ్డులాది సబ్బం ఇధ మన్థోత్వేవ సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి. **తతో చే ఉత్తరిన్తి** సచేపి తతియం పత్తం థూపీకతం గణ్హాతి, పూవగణనాయ పాచిత్తియం.

ద్విత్తిపత్తపూరే పటిగ్గహేత్వాతి ముఖవట్టియా హేట్ఠిమలేఖాయ సమపూరే పత్తే గహేత్వా. **అముత్ర మయా ద్విత్తిపత్తపూరాతి** ఏత్థ సచే ద్వే గహితా, ‘‘అత్ర మయా ద్వే పత్తపూరా పటిగ్గహితా, త్వం ఏకం గణ్హేయ్యాసీ’’తి వత్తబ్బం. తేనాపి అఞ్ఞం పస్సిత్వా ‘‘పఠమం ఆగతేన ద్వే పత్తపూరా గహితా, మయా ఏకో, మా త్వం గణ్హీ’’తి వత్తబ్బం. యేన పఠమం ఏకో గహితో, తస్సాపి పరమ్పరారోచనే ఏసేవ నయో. యేన పన సయమేవ తయో గహితా, తేన అఞ్ఞం దిస్వా ‘‘మా ఖో ఏత్థ పటిగ్గణ్హీ’’ చ్చేవ వత్తబ్బం. **పటిక్కమనం నీహరిత్వాతి** ఆసనసాలం హరిత్వా, ఆసనసాలం గచ్ఛన్తేన చ ఛడ్డితసాలా న గన్తబ్బా. యత్థ మహా భిక్ఖుసఙ్ఘో నిసీదతి, తత్థ గన్తబ్బం. మహాపచ్చరియం పన వుత్తం ‘‘యా లద్ధట్ఠానతో ఆసన్నా ఆసనసాలా, తత్థ గన్తబ్బం. అత్తనో ‘సన్దిట్ఠానం వా సమ్భత్తానం వా ఏకనికాయికానం వా దస్సామీ’తి అఞ్ఞత్థ గన్తుం న లబ్భతి. సచే పనస్స నిబద్ధనిసీదనట్ఠానం హోతి, దూరమ్పి గన్తుం వట్టతీ’’తి.

సంవిభజితబ్బన్తి సచే తయో పత్తపూరా గహితా, ఏకం అత్తనో ఠపేత్వా ద్వే భిక్ఖుసఙ్ఘస్స దాతబ్బా. సచ్చే ద్వే గహితా, ఏకం అత్తనో ఠపేత్వా ఏకో సఙ్ఘస్స దాతబ్బో, యథామిత్తం పన దాతుం న లబ్భతి. యేన ఏకో గహితో, న తేన కిఞ్చి అకామా దాతబ్బం, యథారుచి కాతబ్బం.

౨౩౩. గమనే పటిప్పస్సద్ధేతి అన్తరామగ్గే ఉపద్దవం వా దిస్వా అనత్థికతాయ వా ‘‘మయం ఇదాని న పేసిస్సామ, న గమిస్సామా’’తి ఏవం గమనే పటిప్పస్సద్ధే ఉపచ్ఛిన్నే. **ఞాతకానం పవారితానన్తి** ఏతేసం బహుమ్పి దేన్తానం పటిగ్గణ్హన్తస్స అనాపత్తి. అట్ఠకథాసు పన ‘‘తేసమ్పి పాథేయ్యపహేణకత్థాయ పటియత్తతో పమాణమేవ వట్టతీ’’తి వుత్తం. సేసం ఉత్తానమేవ.

ఛసముట్ఠానం – కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

కాణమాతాసిక్ఖాపదం చతుత్థం.

౫. పఠమపవారణసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౨౩౪. పఞ్చమసిక్ఖాపదే – **భిక్ఖూ భుత్తావీ పవారితాతి** బ్రాహ్మణేన ‘‘గణ్హథ, భన్తే, యావ ఇచ్ఛథా’’తి ఏవం యావదత్థపవారణాయ, సయఞ్చ ‘‘అలం, ఆవుసో, థోకం థోకం దేహీ’’తి ఏవం పటిక్ఖేపపవారణాయ పవారితా. **పటివిస్సకేతి** సామన్తఘరవాసికే.

౨౩౫. కాకోరవసద్దన్తి కాకానం ఓరవసద్దం; సన్నిపతిత్వా విరవన్తానం సద్దం. **అలమేతం సబ్బన్తి** ఏత్థ తికారం అవత్వావ ‘‘అలమేతం సబ్బం’’ ఏత్తకం వత్తుం వట్టతి.

౨౩౮-౯. భుత్తావీతి భుత్తవా. తత్థ చ యస్మా యేన ఏకమ్పి సిత్థం సఙ్ఖాదిత్వా వా అసఙ్ఖాదిత్వా వా అజ్ఝోహరితం హోతి, సో "భుత్తావీ"తి సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి, తేనస్స పదభాజనే "భుత్తావీ నామ పఞ్చన్నం భోజనాన"న్తిఆది వుత్తం. **పవారితో**తి కతపవారణో, కతపటిక్ఖేపో. సోపి చ యస్మా న పటిక్ఖేపమత్తేన, అథ ఖో పఞ్చఙ్గవసేన, తేనస్స పదభాజనే "పవారితో నామ అసనం పఞ్ఞాయతీ"తిఆది వుత్తం. తత్థ యస్మా "అసనం పఞ్ఞాయతీ"తి ఇమినా విప్పకతభోజనో, "పవారితో"తి వుత్తో. యో చ విప్పకతభోజనో, తేన కిఞ్చి భుత్తం, కిఞ్చి అభుత్తం, యఞ్చ భుత్తం; తం సన్ధాయ "భుత్తావీ"తిపి సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి, తస్మా భుత్తావీవచనేన విసుం కఞ్చి అత్థసిద్ధిం న పస్సామ. "దిరత్తతిరత్తం, ఛప్పఞ్చవాచాహీ"తిఆదీసు (పాచి॰ ౬౧-౬౨) పన దిరత్తాదివచనం వియ పవారితపదస్స పరివారకభావేన బ్యఞ్జనసిలిట్ఠతాయ చేతం వుత్తన్తి వేదితబ్బం.

అసనం పఞ్ఞాయతీతిఆదీసు విప్పకతభోజనం దిస్సతి, భుఞ్జమానో చేసో పుగ్గలో హోతీతి అత్థో. **భోజనం పఞ్ఞాయతీ**తి పవారణప్పహోనకభోజనం దిస్సతి. ఓదనాదీనం చే అఞ్ఞతరం పటిక్ఖిపితబ్బం భోజనం హోతీతి అత్థో. **హత్థపాసే ఠితో**తి పవారణప్పహోనకం భోజనం గణ్హిత్వా దాయకో అడ్ఢతేయ్యహత్థప్పమాణే ఓకాసే హోతీతి అత్థో. **అభిహరతీ**తి సో చే దాయకో తస్స తం భత్తం కాయేన అభిహరతీతి అత్థో. **పటిక్ఖేపో పఞ్ఞాయతీ**తి పటిక్ఖేపో దిస్సతి; తఞ్చే అభిహటం సో భిక్ఖు కాయేన వా వాచాయ వా పటిక్ఖిపతీతి అత్థో. ఏవం పఞ్చన్నం అఙ్గానం వసేన పవారితో నామ హోతీతి. వుత్తమ్పి చేతం –

> "పఞ్చహి ఉపాలి ఆకారేహి పవారణా పఞ్ఞాయతి – అసనం పఞ్ఞాయతి, భోజనం పఞ్ఞాయతి, హత్థపాసే ఠితో, అభిహరతి, పటిక్ఖేపో పఞ్ఞాయతీ"తి (పరి॰ ౪౨౮).

తత్రాయం వినిచ్ఛయో – "అసన"న్తిఆదీసు తావ యఞ్చ అస్నాతి యఞ్చ భోజనం హత్థపాసే ఠితేన అభిహటం పటిక్ఖిపతి, తం "ఓదనో, కుమ్మాసో, సత్తు, మచ్ఛో, మంస"న్తి ఇమేసం అఞ్ఞతరమేవ వేదితబ్బం. తత్థ ఓదనో నామ – సాలి, వీహి, యవో, గోధుమో, కఙ్గు, వరకో, కుద్రూసకోతి సత్తన్నం ధఞ్ఞానం తణ్డులేహి నిబ్బత్తో. తత్థ "**సాలీ**"తి అన్తమసో నీవారం ఉపాదాయ సబ్బాపి సాలిజాతి. "**వీహీ**"తి సబ్బాపి వీహిజాతి. "**యవగోధుమేసు**" భేదో నత్థి. "**కఙ్గు**"తి సేతరత్తకాళభేదా సబ్బాపి కఙ్గుజాతి. "**వరకో**"తి అన్తమసో వరకచోరకం ఉపాదాయ సబ్బా సేతవణ్ణా వరకజాతి. "**కుద్రూసకో**"తి కాళకో ద్రవో చేవ సామాకాదిభేదా చ సబ్బాపి తిణధఞ్ఞజాతి.

నీవారవరకచోరకా చేత్థ "ధఞ్ఞానులోమా"తి వదన్తి. ధఞ్ఞాని వా హోన్తు ధఞ్ఞానులోమాని వా, ఏతేసం వుత్తప్పభేదానం సత్తన్నం ధఞ్ఞానం తణ్డులే గహేత్వా "భత్తం పచిస్సామా"తి వా "యాగుం పచిస్సామా"తి వా "అమ్బిలపాయాసాదీసు అఞ్ఞతరం పచిస్సామా"తి వా యంకిఞ్చి సన్ధాయ పచన్తు, సచే ఉణ్హం సీతలం వా భుఞ్జన్తానం భోజనకాలే గహితగహితట్ఠానే ఓధి పఞ్ఞాయతి, ఓదనసఙ్గహమేవ గచ్ఛతి, పవారణం జనేతి. సచే ఓధి న పఞ్ఞాయతి, యాగుసఙ్గహం గచ్ఛతి, పవారణం న జనేతి.

యోపి పాయాసో వా పణ్ణఫలకళీరమిస్సకా అమ్బిలయాగు వా ఉద్ధనతో ఓతారితమత్తా అబ్భుణ్హా హోతి, ఆవజ్జిత్వా పివితుం సక్కా, హత్థేన గహితోకాసేపి ఓధిం న దస్సేతి, పవారణం న జనేతి. సచే పన ఉసుమాయ విగతాయ సీతలీభూతా ఘనభావం గచ్ఛతి, ఓధిం దస్సేతి, పున పవారణం జనేతి. పుబ్బే తనుభావో న రక్ఖతి. సచేపి దధితక్కాదీని ఆరోపేత్వా బహుపణ్ణఫలకళీరే పక్ఖిపిత్వా ముట్ఠిమత్తాపి తణ్డులా పక్ఖిత్తా హోన్తి, భోజనకాలే చే ఓధి పఞ్ఞాయతి, పవారణం జనేతి. అయాగుకే నిమన్తనే "యాగుం దస్సామా"తి భత్తే ఉదకకఞ్జికఖీరాదీని ఆకిరిత్వా "యాగుం గణ్హథా"తి దేన్తి. కిఞ్చాపి తనుకా హోన్తి, పవారణం జనేతియేవ . సచే పన పక్కుథితేసు ఉదకాదీసు పక్ఖిపిత్వా పచిత్వా దేన్తి, యాగుసఙ్గహమేవ గచ్ఛతి. యాగుసఙ్గహం గతేపి తస్మిం వా అఞ్ఞస్మిం వా యత్థ మచ్ఛమంసం పక్ఖిపన్తి, సచే సాసపమత్తమ్పి మచ్ఛమంసఖణ్డం వా న్హారు వా పఞ్ఞాయతి, పవారణం జనేతి.

సుద్ధరసకో పన రసకయాగు వా న జనేతి. ఠపేత్వా వుత్తధఞ్ఞానం తణ్డులే అఞ్ఞేహి వేణుతణ్డులాదీహి వా కన్దమూలఫలేహి వా యేహి కేహిచి కతం భత్తమ్పి పవారణం న జనేతి, పగేవ ఘనయాగు. సచే పనేత్థ మచ్ఛమంసం పక్ఖిపన్తి, జనేతి. మహాపచ్చరియం "పుప్ఫఅత్థాయ భత్తమ్పి పవారణం జనేతీ"తి వుత్తం. పుప్ఫిఅత్థాయ భత్తం నామ పుప్ఫిఖజ్జకత్థాయ కుథితతూదకే పక్ఖిపిత్వా సేదితతణ్డులా వుచ్చన్తి. సచే పన తే తణ్డులే సుక్ఖాపేత్వా ఖాదన్తి, వట్టతి; నేవ సత్తుసఙ్ఖ్యం న భత్తసఙ్ఖ్యం గచ్ఛన్తి. పున తేహి కతభత్తం పవారేతియేవ. తే తణ్డులే సప్పితేలాదీసు వా పచన్తి, పూవం వా కరోన్తి, న పవారేన్తి. పుథుకా వా తాహి కతసత్తుభత్తాదీని వా న పవారేన్తి.

కుమ్మాసో నామ యవేహి కతకుమ్మాసో. అఞ్ఞేహి పన ముగ్గాదీహి కతకుమ్మాసో పవారణం న జనేతి. సత్తు నామ సాలివీహియవేహి కతసత్తు. కఙ్గువరకకుద్రూసకసీసానిపి భజ్జిత్వా ఈసకం కోట్టేత్వా థుసే పలాపేత్వా పున దళ్హం కోట్టేత్వా చుణ్ణం కరోన్తి. సచేపి తం అల్లత్తా ఏకాబద్ధం హోతి, సత్తుసఙ్గహమేవ గచ్ఛతి. ఖరపాకభజ్జితానం వీహీనం తణ్డులే కోట్టేత్వా దేన్తి, తమ్పి చుణ్ణం సత్తుసఙ్గహమేవ గచ్ఛతి. సమపాకభజ్జితానం పన వీహీనం

వా వీహిపలాపానం వా తణ్డులా భజ్జితతణ్డులా ఏవ వా న పవారేన్తి. తేసం పన తణ్డులాదీనం చుణ్ణం పవారేతి. ఖరపాకభజ్జితానం వీహీనం కుణ్డకమ్పి పవారేతి. సమపాకభజ్జితానం పన ఆతపసుక్ఖానం వా కుణ్డకం న పవారేతి. లాజా వా తేహి కతభత్తసత్తుఆదీని వా న పవారేన్తి. భజ్జితపిట్ఠం వా యంకిఞ్చి సుద్ధఖజ్జకం వా న పవారేతి. మచ్ఛమంసపూరితఖజ్జకం పన సత్తుమోదకో వా పవారేతి. మచ్ఛో మంసఞ్చ పాకటమేవ. అయం పన విసేసో – సచేపి యాగుం పివన్తస్స యాగుసిత్థమత్తానేవ ద్వే మచ్ఛఖణ్డాని వా మంసఖణ్డాని వా ఏకభాజనే వా నానాభాజనే వా దేన్తి, తాని చే అఖాదన్తో అఞ్ఞం యంకిఞ్చి పవారణప్పహోనకం పటిక్ఖిపతి , న పవారేతి. తతో ఏకం ఖాదితం, ఏకం హత్థే వా పత్తే వా హోతి, సో చే అఞ్ఞం పటిక్ఖిపతి, పవారేతి. ద్వేపి ఖాదితాని హోన్తి, ముఖే సాసపమత్తమ్పి అవసిట్ఠం నత్థి, సచేపి అఞ్ఞం పటిక్ఖిపతి, న పవారేతి.

కప్పియమంసం ఖాదన్తో కప్పియమంసం పటిక్ఖిపతి, పవారేతి. కప్పియమంసం ఖాదన్తో అకప్పియమంసం పటిక్ఖిపతి, న పవారేతి. కస్మా? అవత్థుతాయ. యఞ్హి భిక్ఖునో ఖాదితుం వట్టతి, తంయేవ పటిక్ఖిపతో పవారణా హోతి. ఇదం పన జానన్తో అకప్పియత్తా పటిక్ఖిపతి, అజానన్తోపి పటిక్ఖిపితబ్బట్ఠానే ఠితమేవ పటిక్ఖిపతి నామ, తస్మా న పవారేతి. సచే పన అకప్పియమంసం ఖాదన్తో కప్పియమంసం పటిక్ఖిపతి, పవారేతి. కస్మా? వత్థుతాయ. యఞ్హి తేన పటిక్ఖిత్తం, తం పవారణాయ వత్థు. యం పన ఖాదతి, తం కిఞ్చాపి పటిక్ఖిపితబ్బట్ఠానే ఠితం, ఖాదియమానం పన మంసభావం న జహాతి, తస్మా పవారేతి. అకప్పియమంసం ఖాదన్తో అకప్పియమంసం పటిక్ఖిపతి, పురిమనయేనేవ న పవారేతి. కప్పియమంసం వా అకప్పియమంసం వా ఖాదన్తో పఞ్చన్నం భోజనానం యంకిఞ్చి కప్పియభోజనం పటిక్ఖిపతి, పవారేతి.
కులదూసకవేజ్జకమ్మఉత్తరిమనుస్సధమ్మారోచనసాదితరూపియాదీహి నిబ్బత్తం బుద్ధపటికుట్ఠం అనేసనాయ ఉప్పన్నం అకప్పియభోజనం పటిక్ఖిపతి, న పవారేతి. కప్పియభోజనం వా అకప్పియభోజనం వా భుఞ్జన్తోపి కప్పియభోజనం పటిక్ఖిపతి, పవారేతి. అకప్పియభోజనం పటిక్ఖిపతి, న పవారేతీతి సబ్బత్థ వుత్తనయేనేవ కారణం వేదితబ్బం.

ఏవం “అసన”న్తిఆదీసు యఞ్చ అస్నాతి, యఞ్చ భోజనం హత్థపాసే ఠితేన అభిహటం పటిక్ఖిపన్తో పవారణం ఆపజ్జతి, తం ఞత్వా ఇదాని యథా ఆపజ్జతి, తస్స జాననత్థం అయం వినిచ్ఛయో – “‘అసనం భోజన’న్తి ఏత్థ తావ యేన ఏకసిత్థమ్పి అజ్ఝోహటం హోతి, సో సచే పత్తముఖహత్థానం యత్థ కత్థచి పఞ్చసు భోజనేసు ఏకస్మిమ్పి సతి అఞ్ఞం పఞ్చసు భోజనేసు ఏకమ్పి పటిక్ఖిపతి, పవారేతి. కత్థచి భోజనం నత్థి, ఆమిసగన్ధమత్తం పఞ్ఞాయతి, న పవారేతి. ముఖే చ హత్థే చ భోజనం నత్థి, పత్తే అత్థి, తస్మిం పన ఆసనే న భుఞ్జితుకామో, విహారం పవిసిత్వా భుఞ్జితుకామో, అఞ్ఞస్స వా దాతుకామో, తస్మిం చే అన్తరే భోజనం పటిక్ఖిపతి, న పవారేతి. కస్మా? విప్పకతభోజనభావస్స ఉపచ్ఛిన్నత్తా. యోపి అఞ్ఞత్ర గన్త్వా భుఞ్జితుకామో ముఖే భత్తం గిలిత్వా సేసం ఆదాయ గచ్ఛన్తో అన్తరామగ్గే అఞ్ఞం భోజనం పటిక్ఖిపతి, తస్సాపి పవారణా న హోతీ”తి మహాపచ్చరియం వుత్తం. యథా చ పత్తే; ఏవం హత్థేపి. ముఖేపి వా విజ్జమానభోజనం సచే అనజ్ఝోహరితుకామో హోతి, తస్మిఞ్చ ఖణే అఞ్ఞం పటిక్ఖిపతి, న పవారేతి. ఏకస్మిఞ్హి పదే వుత్తలక్ఖణం సబ్బత్థ వేదితబ్బం హోతి. అపిచ కురున్దియం ఏస నయో దస్సితోయేవ. వుత్తఞ్హి తత్థ “ముఖే భత్తం గిలితం, హత్థే భత్తం విఘాసాదస్స దాతుకామో, పత్తే భత్తం భిక్ఖుస్స దాతుకామో, సచే తస్మిం ఖణే పటిక్ఖిపతి, న పవారేతీ”తి. **హత్థపాసే ఠితో**తి ఏత్థ పన సచే భిక్ఖు నిసిన్నో హోతి, ఆసనస్స పచ్ఛిమన్తతో పట్ఠాయ, సచే ఠితో, పణ్హిఅన్తతో పట్ఠాయ, సచే నిపన్నో, యేన పస్సేన నిపన్నో, తస్స పారిమన్తతో పట్ఠాయ, దాయకస్స నిసిన్నస్స వా ఠితస్స వా నిపన్నస్స వా ఠపేత్వా పసారితహత్థం యం ఆసన్నతరం అఙ్గం, తస్స ఓరిమన్తేన పరిచ్ఛిన్దిత్వా అడ్ఢతేయ్యహత్థో “హత్థపాసో”తి వేదితబ్బో. తస్మిం ఠత్వా అభిహటం పటిక్ఖిపన్తస్సేవ పవారణా హోతి, న తతో పరం.

అభిహరతీతి హత్థపాసబ్భన్తరే ఠితో గహణత్థం ఉపనామేతి. సచే పన అనన్తరనిసిన్నోపి భిక్ఖు హత్థే వా ఊరూసు వా ఆధారకే వా ఠితపత్తం అనభిహరిత్వావ “భత్తం గణ్హా”తి వదతి, తం పటిక్ఖిపతో పవారణా నత్థి. భత్తపచ్ఛిం ఆనేత్వా పురతో భూమియం ఠపేత్వా “గణ్హాహీ”తి వుత్తేపి ఏసేవ నయో. ఈసకం పన ఉద్ధరిత్వా వా అపనామేత్వా వా “గణ్హథా”తి వుత్తే పటిక్ఖిపతో పవారణా హోతి. థేరాసనే నిసిన్నో థేరో దూరే నిసిన్నస్స దహరభిక్ఖుస్స పత్తం పేసేత్వా “ఇతో ఓదనం గణ్హాహీ”తి వదతి, గణ్హిత్వా పన గతో తుణ్హీ తిట్ఠతి, దహరో “అలం మయ్హ”న్తి పటిక్ఖిపతి, న పవారేతి. కస్మా? థేరస్స దూరభావతో దూతస్స చ అనభిహరణతోతి. సచే పన గహేత్వా ఆగతో భిక్ఖు “ఇదం భత్తం గణ్హా”తి వదతి, తం పటిక్ఖిపతో పవారణా హోతి.

పరివేసనాయ ఏకో ఏకేన హత్థేన ఓదనపచ్ఛిం ఏకేన కటచ్ఛుం గహేత్వా భిక్ఖూ పరివిసతి, తత్ర చే అఞ్ఞో ఆగన్త్వా “అహం పచ్ఛిం ధారేస్సామి, త్వం ఓదనం దేహీ”తి వత్వా గహితమత్తకమేవ కరోతి, పరివేసకో ఏవ పన తం ధారేతి, తస్మా సా అభిహటావ హోతి. తతో దాతుకామతాయ గణ్హన్తం పటిక్ఖిపన్తస్స పవారణా హోతి. సచే పన పరివిసకేన ఫుట్ఠమత్తావ హోతి, ఇతరోవ నం ధారేతి, తతో దాతుకామతాయ గణ్హన్తం పటిక్ఖిపన్తస్స పవారణా న హోతి. కటచ్ఛునా ఉద్ధటభత్తే పన హోతి. కటచ్ఛుఅభిహారోయేవ హి తస్స అభిహారో. ద్విన్నం సమభారేపి పటిక్ఖిపన్తో పవారేతియేవాతి మహాపచ్చరియం వుత్తం. అనన్తరస్స భిక్ఖునో భత్తే దియ్యమానే ఇతరో పత్తం హత్థేహి పిదహతి, పవారణా నత్థి. కస్మా? అఞ్ఞస్స అభిహటే పటిక్ఖిత్తత్తా.

పటిక్ఖేపో పఞ్ఞాయతీతి ఏత్థ వాచాయ అభిహటం పటిక్ఖిపతో పవారణా నత్థి. కాయేన అభిహటం పన కాయేన వా వాచాయ వా పటిక్ఖిపన్తస్స పవారణా హోతీతి వేదితబ్బో.

తత్థ కాయేన పటిక్ఖేపో నామ అఙ్గులిం వా హత్థం వా మచ్ఛికబీజనిం వా చీవరకణ్ణం వా చాలేతి, భముకాయ వా ఆకారం కరోతి, కుద్ధో వా ఓలోకేతి, వాచాయ పటిక్ఖేపో నామ "అల"న్తి వా, "న గణ్హామీ"తి వా, "మా ఆకిరా"తి వా, "అపగచ్ఛా"తి వా వదతి; ఏవం యేన కేనచి ఆకారేన కాయేన వా వాచాయ వా పటిక్ఖిత్తే పవారణా హోతి.

ఏకో అభిహటే భత్తే పవారణాయ భీతో హత్థే అపనేత్వా పునప్పునం పత్తే ఓదనం ఆకిరన్తం "ఆకిర ఆకిర కోట్టేత్వా పూరేహీ"తి వదతి, ఏత్థ కథన్తి? మహాసుమత్థేరో తావ "అనాకిరణత్థాయ వుత్తత్తా పవారణా హోతీ"తి ఆహ. మహాపదుమత్థేరో పన "'ఆకిర పూరేహీ'తి వదన్తస్స నామ 'కస్సచి పవారణా అత్థీ'తి వత్వా 'న పవారేతీ'"తి ఆహ. అపరో భత్తం అభిహరన్తం భిక్ఖుం సల్లక్ఖేత్వా "కిం ఆవుసో ఇతోపి కిఞ్చి గణ్హిస్ససి, దమ్మి తే కిఞ్చీ"తి ఆహ. తత్రాపి "'ఏవం నాగమిస్సతీ'తి వుత్తత్తా 'పవారణా హోతీ'"తి మహాసుమత్థేరో ఆహ. మహాపదుమత్థేరో పన "'గణ్హిస్ససీ'తి వదన్తస్స నామ 'కస్సచి పవారణా అత్థీ'తి వత్వా 'న పవారేతీ'"తి ఆహ.

ఏకో సమంసకం రసం అభిహరిత్వా "రసం గణ్హథా"తి వదతి, తం సుత్వా పటిక్ఖిపతో పవారణా నత్థి. "మచ్ఛరసం మంసరస"న్తి వుత్తే పటిక్ఖిపతో హోతి, "ఇదం గణ్హథా"తి వుత్తేపి హోతియేవ. మంసం విసుం కత్వా "మంసరసం గణ్హథా"తి వదతి, తత్థ చే సాసపమత్తమ్పి మంసఖణ్డం అత్థి , తం పటిక్ఖిపతో పవారణా హోతి. సచే పన పరిస్సావితో హోతి, "వట్టతీ"తి అభయత్థేరో ఆహ.

మంసరసేన ఆపుచ్ఛన్తం మహాథేరో "ముహుత్తం ఆగమేహీ"తి వత్వా "థాలకం ఆవుసో ఆహరా"తి ఆహ. ఏత్థ కథన్తి? మహాసుమత్థేరో తావ "అభిహారకస్స గమనం పఠమం ఉపచ్ఛిన్నం, తస్మా పవారేతీ"తి ఆహ. మహాపదుమత్థేరో పన "అయం కుహిం గచ్ఛతి, కీదిసం ఏతస్స గమనం, గణ్హన్తస్సాపి నామ పవారణా అత్థీ"తి వత్వా "న పవారేతీ"తి ఆహ. కళీరపనసాదీహి మిస్సేత్వా మంసం పచన్తి, తం గహేత్వా "కళీరసూపం గణ్హథ, పనసబ్యఞ్జనం గణ్హథా"తి వదన్తి, ఏవమ్పి న పవారేతి. కస్మా? అపవారణారహస్స నామేన వుత్తత్తా. సచే పన "మచ్ఛసూపం మంససూప"న్తి వా "ఇమం గణ్హథా"తి వా వదన్తి, పవారేతి. మంసకరమ్బకో నామ హోతి, తం దాతుకామోపి "కరమ్బకం గణ్హథా"తి వదతి, వట్టతి; న పవారేతి. "మంసకరమ్బక"న్తి వా "ఇద"న్తి వా వుత్తే పన పవారేతి. ఏసేవ నయో సబ్బేసు మచ్ఛమంసమిస్సకేసు.

యో పన నిమన్తనే భుఞ్జమానో మంసం అభిహటం "ఉద్దిస్స కత"న్తి మఞ్ఞమానో పటిక్ఖిపతి, పవారితోవ హోతీతి మహాపచ్చరియం వుత్తం. మిస్సకకథా పన కురున్దియం సుట్ఠు వుత్తా. ఏవఞ్హి తత్థ వుత్తం – పిణ్డపాతచారికో భిక్ఖు భత్తమిస్సకం యాగుం ఆహరిత్వా "యాగుం గణ్హథా"తి వదతి, న పవారేతి. "భత్తం గణ్హథా"తి వుత్తే పవారేతి. కస్మా? యేనాపుచ్ఛితో, తస్స అత్థితాయ. అయమేత్థ అధిప్పాయో – "యాగుమిస్సకం గణ్హథా"తి వదతి, తత్ర చే యాగు బహుతరా వా హోతి సమసమా వా, న పవారేతి. యాగు మన్దా, భత్తం బహుతరం, పవారేతి. ఇదఞ్చ సబ్బఅట్ఠకథాసు వుత్తత్తా న సక్కా పటిక్ఖిపితుం, కారణం పనేత్థ దుద్దసం. "భత్తమిస్సకం గణ్హథా"తి వదతి, భత్తం బహుకం వా సమం వా అప్పతరం వా హోతి, పవారేతియేవ. భత్తం వా యాగుం వా అనామసిత్వా "మిస్సకం గణ్హథా"తి వదతి, తత్ర చే భత్తం బహుతరం వా సమకం వా హోతి, పవారేతి. అప్పతరం న పవారేతి. ఇదఞ్చ కరమ్బకేన న సమానేతబ్బం. కరమ్బకో హి మంసమిస్సకోపి హోతి అమంసమిస్సకోపి, తస్మా "కరమ్బక"న్తి వుత్తే పవారణా నత్థి. ఇదం పన భత్తమిస్సకమేవ. ఏత్థ వుత్తనయేనేవ పవారణా హోతి. బహురసే భత్తే రసం, బహుఖీరే ఖీరం బహుసప్పిమ్హి చ పాయాసే సప్పిం గణ్హథాతి విసుం కత్వా దేతి, తం పటిక్ఖిపతో పవారణా నత్థి.

యో పన గచ్ఛన్తో పవారేతి, సో గచ్ఛన్తోవ భుఞ్జితుం లభతి. కద్దమం వా ఉదకం వా పత్వా ఠితేన అతిరిత్తం కారేతబ్బం. సచే అన్తరా నదీ పూరా హోతి, నదీతీరే గుమ్బం అనుపరియాయన్తేన భుఞ్జితబ్బం. అథ నావా వా సేతు వా అత్థి, తం అభిరుహిత్వాపి చఙ్కమన్తేనేవ భుఞ్జితబ్బం, గమనం న ఉపచ్ఛిన్దితబ్బం. యానే వా హత్థిఅస్సపిట్ఠే వా చన్దమణ్డలే వా సూరియమణ్డలే వా నిసీదిత్వా పవారితేన యావ మజ్ఝన్హికం, తావ తేసు గచ్ఛన్తేసుపి నిసిన్నేనేవ భుఞ్జితబ్బం. యో ఠితో పవారేతి, ఠితేనేవ, యో నిసిన్నో పవారేతి, నిసిన్నేనేవ భుఞ్జితబ్బం. తం తం ఇరియాపథం కోపేన్తేన అతిరిత్తం కారేతబ్బం. యో ఉక్కుటికో నిసీదిత్వా పవారేతి, తేన ఉక్కుటికేనేవ భుఞ్జితబ్బం. తస్స పన హేట్ఠా పలాలపీఠం వా కిఞ్చి వా నిసీదనకం దాతబ్బం. పీఠకే నిసీదిత్వా పవారితేన ఆసనం అచాలేత్వావ చతస్సో దిసా పరివత్తన్తేన భుఞ్జితుం లబ్భతి. మఞ్చే నిసీదిత్వా పవారితేన ఇతో వా ఏత్తో వా సంసరితుం న లబ్భతి. సచే పన నం సహ మఞ్చేన ఉక్ఖిపిత్వా అఞ్ఞత్ర నేన్తి, వట్టతి. నిపజ్జిత్వా పవారితేన నిపన్నేనేవ భుఞ్జితబ్బం. పరివత్తన్తేన యేన పస్సేన నిపన్నో, తస్స ఠానం నాతిక్కమేతబ్బం.

అనతిరిత్తన్తి న అతిరిత్తం; న అధికన్తి అత్థో. తం పన యస్మా కప్పియకతాదీహి సత్తహి వినయకమ్మాకారేహి అకతం వా గిలానస్స అనధికం వా హోతి, తస్మా పదభాజనే "అకప్పియకత"న్తిఆది వుత్తం. తత్థ **అకప్పియకత**న్తి యం తత్థ ఫలం వా కన్దమూలాది వా పఞ్చహి సమణకప్పేహి కప్పియం అకతం; యఞ్చ అకప్పియమంసం వా అకప్పియభోజనం వా, ఏతం అకప్పియం నామ. తం అకప్పియం "అలమేతం సబ్బ"న్తి ఏవం అతిరిత్తం కతమ్పి అకప్పియకతన్తి వేదితబ్బం. **అప్పటిగ్గహితకత**న్తి భిక్ఖునా అప్పటిగ్గహితంయేవ పురిమనయేనేవ అతిరిత్తం కతం. **అనుచ్చారితకత**న్తి కప్పియం కారాపేతుం ఆగతేన భిక్ఖునా ఈసకమ్పి అనుక్ఖిత్తం వా అనపనామితం వా కతం. **అహత్థపాసే కత**న్తి కప్పియం కారాపేతుం ఆగతస్స హత్థపాసతో బహి ఠితేన కతం. **అభుత్తావినా కత**న్తి యో "అలమేతం సబ్బ"న్తి అతిరిత్తం కరోతి, తేన పవారణప్పహోనకం భోజనం అభుత్తేన కతం. **భుత్తావినా పవారితేన ఆసనా వుట్ఠితేన కత**న్తి ఇదం ఉత్తానమేవ. **అలమేతం సబ్బన్తి అవుత్త**న్తి వచీభేదం కత్వా ఏవం అవుత్తం హోతి. ఇతి ఇమేహి సత్తహి వినయకమ్మాకారేహి యం అతిరిత్తం కప్పియం అకతం, యఞ్చ న గిలానాతిరిత్తం, తదుభయమ్పి అనతిరిత్తన్తి వేదితబ్బం.

అతిరిత్తం పన తస్సేవ పటిపక్ఖనయేన వేదితబ్బం. అపిచేత్థ **భుత్తావినా కతం హోతీ**తి అనన్తరే నిసిన్నస్స సభాగస్స భిక్ఖునో పత్తతో ఏకమ్పి సిత్థం వా మంసహీరం వా ఖాదిత్వా కతమ్పి భుత్తావినావ కతం హోతీతి వేదితబ్బం. **ఆసనా అవుట్ఠితేనా**తి ఏత్థ పన అసమ్మోహత్థం అయం వినిచ్ఛయో – ద్వే భిక్ఖూ పాతోవ భుఞ్జమానా పవారితా హోన్తి – ఏకేన తత్థేవ నిసీదితబ్బం, ఇతరేన నిచ్చభత్తం వా సలాకభత్తం వా ఆనేత్వా ఉపడ్ఢం తస్స భిక్ఖునో పత్తే ఆకిరిత్వా హత్థం ధోవిత్వా సేసం తేన భిక్ఖునా కప్పియం కారాపేత్వా భుఞ్జితబ్బం. కస్మా? యఞ్హి తస్స హత్థే లగ్గం, తం అకప్పియం హోతి. సచే పన పఠమం నిసిన్నో భిక్ఖు సయమేవ తస్స పత్తతో హత్థేన గణ్హాతి, హత్థధోవనకిచ్చం నత్థి. సచే పన ఏవం కప్పియం కారాపేత్వా భుఞ్జన్తస్స పున కిఞ్చి బ్యఞ్జనం వా ఖాదనీయం వా పత్తే ఆకిరన్తి, యేన పఠమం కప్పియం కతం, సో పున కాతుం న లభతి. యేన అకతం, తేన కాతబ్బం. యఞ్చ అకతం, తం కాతబ్బం. "**యేన అకత**"న్తి అఞ్ఞేన భిక్ఖునా యేన పఠమం న కతం, తేన కాతబ్బం. "**యఞ్చ అకత**"న్తి యేన పఠమం కప్పియం కతం, తేనాపి యం అకతం తం కాతబ్బం. పఠమభాజనే పన కాతుం న లబ్భతి. తత్థ హి కరియమానం పఠమం కతేన సద్ధిం కతం హోతి, తస్మా అఞ్ఞస్మిం భాజనే కాతుం వట్టతీతి అధిప్పాయో. ఏవం కతం పన తేన భిక్ఖునా పఠమం కతేన సద్ధిం భుఞ్జితుం వట్టతి.

కప్పియం కరోన్తేన చ న కేవలం పత్తేయేవ, కుణ్డేపి పచ్ఛియమ్పి యత్థ కత్థచి పురతో ఠపేత్వా ఓనామితభాజనే కాతబ్బం. తం సచేపి భిక్ఖుసతం పవారితం హోతి, సబ్బేసం భుఞ్జితుం వట్టతి, అప్పవారితానమ్పి వట్టతి. యేన పన కప్పియం కతం, తస్స న వట్టతి. సచేపి పవారేత్వా పిణ్డాయ పవిట్ఠం భిక్ఖుం పత్తం గహేత్వా అవస్సం భుఞ్జనకే మఙ్గలనిమన్తనే నిసీదాపేన్తి, అతిరిత్తం కారేత్వావ భుఞ్జితబ్బం. సచే తత్థ అఞ్ఞో భిక్ఖు నత్థి, ఆసనసాలం వా విహారం వా పత్తం పేసేత్వా కారేతబ్బం. కప్పియం కరోన్తేన పన అనుపసమ్పన్నస్స హత్థే ఠితం న కాతబ్బం. సచే ఆసనసాలాయం అబ్యత్తో భిక్ఖు హోతి, సయం గన్త్వా కప్పియం కారాపేత్వా ఆనేత్వా భుఞ్జితబ్బం.

గిలానాతిరిత్తన్తి ఏత్థ న కేవలం యం గిలానస్స భుత్తావసేసం హోతి, తం గిలానాతిరిత్తం; అథ ఖో యంకిఞ్చి గిలానం ఉద్దిస్స అజ్జ వా స్వే వా యదా వా ఇచ్ఛతి, తదా ఖాదిస్సతీతి ఆహటం, తం సబ్బం "గిలానాతిరిత్త"న్తి వేదితబ్బం. యం యామకాలికాదీసు అజ్ఝోహారే అజ్ఝోహారే దుక్కటం, తం అసంసట్ఠవసేన వుత్తం. సచే పన ఆమిససంసట్ఠాని హోన్తి, ఆహారత్థాయపి అనాహారత్థాయపి పటిగ్గహేత్వా అజ్ఝోహరన్తస్స పాచిత్తియమేవ.

౨౪౧. **సతి పచ్చయే**తి యామకాలికం పిపాసాయ సతి పిపాసచ్ఛేదనత్థం, సత్తాహకాలికం యావజీవికఞ్చ తేన తేన ఉపసమేతబ్బకే ఆబాధే సతి తస్స ఉపసమనత్థం పరిభుఞ్జతో అనాపత్తి. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ.

కథినసముట్ఠానం – కాయవాచతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియాకిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

పఠమపవారణసిక్ఖాపదం పఞ్చమం.

౬. దుతియపవారణసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౨౪౨. ఛట్ఠసిక్ఖాపదే – **అనాచారం ఆచరతీ**తి పణ్ణత్తివీతిక్కమం కరోతి. **ఉపనన్ధీ**తి ఉపనాహం జనేన్తో తస్మిం పుగ్గలే అత్తనో కోధం బన్ధి; పునప్పునం ఆఘాతం జనేసీతి అత్థో. **ఉపనద్ధో భిక్ఖూ**తి సో జనితఉపనాహో భిక్ఖు.

౨౪౩. **అభిహట్ఠుం పవారేయ్యా**తి అభిహరిత్వా "హన్ద భిక్ఖు ఖాద వా భుఞ్జ వా"తి ఏవం పవారేయ్య. పదభాజనే పన "హన్ద భిక్ఖూ"తిఆదిం అనుద్ధరిత్వా సాధారణమేవ అభిహట్ఠుం పవారణాయ అత్థం దస్సేతుం "యావతకం ఇచ్ఛసి తావతకం గణ్హాహీ"తి వుత్తం. **జాన**న్తి పవారితభావం

జానన్తో. తం పనస్స జాననం యస్మా తీహాకారేహి హోతి, తస్మా “జానాతి నామ సామం వా జానాతీ”తిఆదినా నయేన పదభాజనం వుత్తం. **ఆసాదనాపేక్ఖో**తి ఆసాదనం చోదనం మఙ్కుకరణభావం అపేక్ఖమానో.

పటిగ్గణ్హాతి ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి యస్స అభిహటం తస్మిం పటిగ్గణ్హన్తే అభిహారకస్స భిక్ఖునో దుక్కటం. ఇతరస్స పన సబ్బో ఆపత్తిభేదో పఠమసిక్ఖాపదే వుత్తో, ఇమస్మిం పన సిక్ఖాపదే సబ్బా ఆపత్తియో అభిహారకస్సేవ వేదితబ్బా. సేసం పఠమసిక్ఖాపదే వుత్తనయత్తా పాకటమేవ.

తిసముట్ఠానం – కాయచిత్తతో వాచాచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

దుతియపవారణసిక్ఖాపదం ఛట్ఠం.

౭. వికాలభోజనసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౨౪౭. సత్తమసిక్ఖాపదే – **గిరగ్గసమజ్జో**తి గిరమ్హి అగ్గసమజ్జో, గిరిస్స వా అగ్గదేసే సమజ్జో. సో కిర సత్తమే దివసే భవిస్సతీతి నగరే ఘోసనా కరియతి, నగరస్స బహిద్ధా సమే భూమిభాగే పబ్బతచ్ఛాయాయ మహాజనకాయో సన్నిపతతి, అనేకప్పకారాని నటనాటకాని పవత్తన్తి, తేసం దస్సనత్థం మఞ్చాతిమఞ్చే బన్ధన్తి. సత్తరసవగ్గియా అపఞ్ఞత్తే సిక్ఖాపదే దహరావ ఉపసమ్పన్నా, తే “నాటకాని ఆవుసో పస్సిస్సామా”తి తత్థ అగమంసు. అథ నేసం ఞాతకా “అమ్హాకం అయ్యా ఆగతా”తి తుట్ఠచిత్తా న్హాపేత్వా విలిమ్పేత్వా భోజేత్వా అఞ్ఞమ్పి పూవఖాదనీయాదిం హత్థే అదంసు. తే సన్ధాయ వుత్తం – ‘‘**మనుస్సా సత్తరసవగ్గియే భిక్ఖూ పస్సిత్వా**’’తిఆది.

౨౪౮-౯. వికాలేతి విగతే కాలే. కాలోతి భిక్ఖూనం భోజనకాలో అధిప్పేతో, సో చ సబ్బన్తిమేన పరిచ్ఛేదేన మజ్ఝన్హికో, తస్మిం వీతివత్తేతి అధిప్పాయో. తేనేవస్స పదభాజనే “వికాలో నామ మజ్ఝన్హికే వీతివత్తే యావ అరుణుగ్గమనా”తి వుత్తం, ఠితమజ్ఝన్హికోపి కాలసఙ్గహం గచ్ఛతి. తతో పట్ఠాయ పన ఖాదితుం వా భుఞ్జితుం వా న సక్కా, సహసా పివితుం సక్కా భవేయ్య, కుక్కుచ్చకేన పన న కత్తబ్బం. కాలపరిచ్ఛేదజాననత్థఞ్చ కాలత్థమ్భో యోజేతబ్బో, కాలన్తరేవ భత్తకిచ్చం కాతబ్బం.

అవసేసం ఖాదనీయం నామాతి ఏత్థ యం తావ సక్ఖలిమోదకాదిపుబ్బణ్ణాపరణ్ణమయం, తత్థ వత్తబ్బమేవ నత్థి. యమ్పి వనమూలాదిప్పభేదం ఆమిసగతికం హోతి, సేయ్యథిదం – మూలఖాదనీయం కన్దఖాదనీయం మూళాలఖాదనీయం మత్థకఖాదనీయం ఖన్ధఖాదనీయం తచఖాదనీయం పత్తఖాదనీయం పుప్ఫఖాదనీయం ఫలఖాదనీయం అట్ఠిఖాదనీయం పిట్ఠఖాదనీయం నియ్యాసఖాదనీయన్తి, ఇదమ్పి ఖాదనీయసఙ్ఖ్యమేవ గచ్ఛతి.

తత్థ పన ఆమిసగతికసల్లక్ఖణత్థం ఇదం ముఖమత్తనిదస్సనం – మూలఖాదనీయే తావ మూలకమూలం ఖారకమూలం చచ్చుమూలం తమ్బకమూలం తణ్డులేయ్యకమూలం వత్థులేయ్యకమూలం వజకలిమూలం జజ్ఝరీమూలన్తి ఏవమాదీని సూపేయ్యపణ్ణమూలాని ఆమిసగతికాని. ఏత్థ చ వజకలిమూలే జరట్ఠం ఛిన్దిత్వా ఛడ్డేన్తి, తం యావజీవికం హోతి. అఞ్ఞమ్పి ఏవరూపం ఏతేనేవ నయేన వేదితబ్బం. మూలకఖారకజజ్ఝరీమూలానం పన జరట్ఠానిపి ఆమిసగతికానేవాతి వుత్తం. యాని పన పాళియం –

> “అనుజానామి , భిక్ఖవే, మూలాని భేసజ్జాని హలిద్దిం సిఙ్గివేరం వచం వచత్తం అతివిసం కటుకరోహిణిం ఉసీరం భద్దముత్తకం, యాని వా పనఞ్ఞానిపి అత్థి మూలాని భేసజ్జాని నేవ ఖాదనీయే ఖాదనీయత్థం ఫరన్తి, న భోజనీయే భోజనీయత్థం ఫరన్తీ”తి (మహావ. ౨౬౩) –

వుత్తాని, తాని యావజీవికాని. తేసం చూళపఞ్చమూలం మహాపఞ్చమూలన్తిఆదినా నయేన గణియమానానం గణనాయ అన్తో నత్థి. ఖాదనీయత్థం భోజనీయత్థఞ్చ ఫరణాభావోయేవ పన తేసం లక్ఖణం. తస్మా యంకిఞ్చి మూలం తేసు తేసు జనపదేసు పకతిఆహారవసేన మనుస్సానం ఖాదనీయత్థం భోజనీయత్థఞ్చ ఫరతి, తం యావకాలికం; ఇతరం యావజీవికన్తి వేదితబ్బం. తేసు బహుం వత్వాపి హి ఇమస్మింయేవ లక్ఖణే ఠాతబ్బం. నామసఞ్ఞాసు పన వుచ్చమానాసు తం తం నామం అజానన్తానం సమ్మోహోయేవ హోతి, తస్మా నామసఞ్ఞాయ ఆదరం అకత్వా లక్ఖణమేవ దస్సితం.

యథా చ మూలే; ఏవం కన్దాదీసుపి యం లక్ఖణం దస్సితం, తస్సేవ వసేన వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో. యఞ్చ తం పాళియం హలిద్దాది అట్ఠవిధం వుత్తం, తస్స ఖన్ధతచపుప్ఫఫలమ్పి సబ్బం యావజీవికన్తి వుత్తం.

కన్దఖాదనీయే దువిధో కన్దో – దీఘో చ రస్సో చ భిసకింసుకకన్దాది వట్టో ఉప్పలకసేరుకకన్దాది, యం “గణ్ఠి”తిపి వదన్తి. తత్థ సబ్బేసం కన్దానం జిణ్ణజరట్ఠానఞ్చ ఛల్లి చ సుఖుమమూలాని చ యావజీవికాని. తరుణో పన సుఖఖాదనీయో, సాలకల్యాణిపోతకకన్దో కింసుకపోతకకన్దో అమ్బాటకకన్దో కేతకకన్దో మాలువకన్దో భిససఙ్ఖాతో పదుమపుణ్డరీకకన్దో పిణ్డాలుమసాలుఆదయో చ ఖీరవల్లికన్దో ఆలువకన్దో సిగ్గుకన్దో తాలకన్దో నీలుప్పలరత్తుప్పలకుముదసోగన్ధికానం కన్దా కదలికన్దో వేళుకన్దో కసేరుకకన్దోతి ఏవమాదయో తేసు తేసు జనపదేసు పకతిఆహారవసేన మనుస్సానం ఖాదనీయత్థఞ్చ భోజనీయత్థఞ్చ ఫరణకకన్దా యావకాలికా.

ఖీరవల్లికన్దో అధోతో యావజీవికో, ధోతో యావకాలికో. ఖీరకాకోలిజీవికఉసభకలసుణాదికన్దా పన యావజీవికా. తే పాళియం – “యాని వా పనఞ్ఞానిపి అత్థి మూలాని భేసజ్జానీ”తి ఏవం మూలభేసజ్జసఙ్గహేనేవ సఙ్గహితా.

మూళాలఖాదనీయే పన పదుమమూళాలం పుణ్డరీకముళాలసదిసమేవ. ఏరకమూలం కన్దులమూలన్తి ఏవమాది తేసు తేసు జనపదేసు పకతిఆహారవసేన మనుస్సానం ఖాదనీయత్థఞ్చ భోజనీయత్థఞ్చ ఫరణకముళాలం యావకాలికం. హలిద్దిసిఙ్గివేరమకచిచతురస్సవల్లికేతకతాలహిన్తాలకున్తాలనాళికేరపూగరుక్ఖాదిముళాలం పన యావజీవికం, తం సబ్బమ్పి పాళియం – “యాని వా పనఞ్ఞానిపి అత్థి మూలాని భేసజ్జానీ”తి (మహావ. ౨౬౩) ఏవం మూలభేసజ్జసఙ్గహేనేవ సఙ్గహితం.

మత్థకఖాదనీయే తాలహిన్తాలకున్తాలకేతకనాళికేరపూగరుక్ఖఖజ్జూరీవేత్తఏరకకదలీనం కళీరసఙ్ఖాతా మత్థకా వేణుకళీరో నళకళీరో ఉచ్ఛుకళీరో మూలకకళీరో సాసపకళీరో సతావరికళీరో సత్తన్నం ధఞ్ఞానం కళీరాతి ఏవమాది తేసు తేసు జనపదేసు పకతిఆహారవసేన మనుస్సానం ఖాదనీయత్థం భోజనీయత్థఞ్చ ఫరణకో రుక్ఖవల్లిఆదీనం మత్థకో యావకాలికో. హలిద్దిసిఙ్గివేరవచమకచిలసుణానంకళీరా తాలహిన్తాలకున్తాలనాళికేరకళీరానఞ్చ ఛిన్దిత్వా పాతితో జరట్ఠబున్దో యావజీవికో.

ఖన్ధఖాదనీయే అన్తోపథవీగతో సాలకల్యాణిఖన్ధో ఉచ్ఛుఖన్ధో నీలుప్పలరత్తుప్పలకుముదసోగన్ధికానం ఖన్ధకాతి ఏవమాది తేసు తేసు జనపదేసు పకతిఆహారవసేన మనుస్సానం ఖాదనీయత్థం భోజనీయత్థఞ్చ ఫరణకో ఖన్ధో యావకాలికో. ఉప్పలజాతీనం పణ్ణదణ్డకో పదుమజాతీనం సబ్బోపి దణ్డకో కారవిన్దకదణ్డాదయో చ అవసేససబ్బఖన్ధా యావజీవికా.

తచఖాదనీయే ఉచ్ఛుతచోవ ఏకో యావకాలికో, సోపి సరసో. సేసో సబ్బో యావజీవికో. తేసం పన మత్థకఖన్ధతచానం తిణ్ణం పాళియం కసావభేసజ్జేన సఙ్గహో వేదితబ్బో. వుత్తఞ్హేతం –

> “అనుజానామి, భిక్ఖవే, కసావాని భేసజ్జాని నిమ్బకసావం, కుటజకసావం, పటోలకసావం, ఫగ్గవకసావం నత్తమాలకసావం, యాని వా పనఞ్ఞానిపి అత్థి కసావాని భేసజ్జాని నేవ ఖాదనీయే ఖాదనీయత్థం ఫరన్తి, న భోజనీయే భోజనీయత్థం ఫరన్తీ”తి (మహావ. ౨౬౩).

ఏత్థ హి ఏతేసమ్పి సఙ్గహో సిజ్ఝతి. వుత్తకసావాని చ సబ్బాని కప్పియానీతి వేదితబ్బాని.

పత్తఖాదనీయే మూలకం ఖారకో చచ్చు తమ్బకో తణ్డులేయ్యకో పపున్నాగో వత్థులేయ్యకో వజకలి జజ్ఝరీ సేల్లు సిగ్గు కాసమద్దకో ఉమ్మా చీనముగ్గో మాసో రాజమాసో ఠపేత్వా మహానిప్పావం అవసేసనిప్పావో అగ్గిమన్థో సునిసన్నకో సేతవరణో నాళికా భూమియం జాతలోణీతి ఏతేసం పత్తాని అఞ్ఞాని చ ఏవరూపాని తేసు తేసు జనపదేసు పకతిఆహారవసేన మనుస్సానం ఖాదనీయత్థం భోజనీయత్థఞ్చ ఫరణకాని పత్తాని ఏకంసేన యావకాలికాని. యా పనఞ్ఞా మహానఖపిట్ఠిమత్తా పణ్ణలోణి రుక్ఖే చ గచ్ఛే చ ఆరోహతి, తస్సా పత్తం యావజీవికం. బ్రహ్మీపత్తఞ్చ యావకాలికన్తి దీపవాసినో వదన్తి. అమ్బపల్లవం యావకాలికం, అసోకపల్లవం పన యావజీవికం.

యాని వా పనఞ్ఞాని పాళియం –

> “అనుజానామి, భిక్ఖవే, పణ్ణాని భేసజ్జాని నిమ్బపణ్ణం కుటజపణ్ణం పటోలపణ్ణం సులసిపణ్ణం కప్పాసకపణ్ణం యాని వా పనఞ్ఞానిపి అత్థి పణ్ణాని భేసజ్జాని నేవ ఖాదనీయే ఖాదనీయత్థం ఫరన్తి న భోజనీయే భోజనీయత్థం ఫరన్తీ”తి (మహావ. ౨౬౩) –

వుత్తాని, తాని యావజీవికాని. న కేవలఞ్చ పణ్ణానియేవ తేసం పుప్ఫఫలాదీనిపి యావజీవికాని. పణ్ణానం ఫగ్గవపణ్ణం అజ్జుకపణ్ణం ఫణిజ్జకపణ్ణం పటోలపణ్ణం తమ్బూలపణ్ణం పదుమినిపణ్ణన్తి ఏవం గణనవసేన అన్తో నత్థి.

పుప్ఫఖాదనీయే మూలకపుప్ఫం ఖారకపుప్ఫం చచ్చుపుప్ఫం తమ్బకపుప్ఫం వజకలిపుప్ఫం జజ్ఝరీపుప్ఫం చూళనిప్ఫావపుప్ఫం మహానిప్ఫావపుప్ఫం కసేరుకపుప్ఫం నాళికేరతాలకేతకానం తరుణపుప్ఫాని సేతవరణపుప్ఫం సిగ్గుపుప్ఫం ఉప్పలపదుమజాతికానం పుప్ఫాని కణ్ణికమత్తం అగన్ధికపుప్ఫం కళీరపుప్ఫం జీవన్తీపుప్ఫన్తి ఏవమాది తేసు తేసు జనపదేసు పకతిఆహారవసేన మనుస్సానం ఖాదనీయత్థం భోజనీయత్థఞ్చ ఫరణకపుప్ఫం యావకాలికం. అసోకబకులకుయ్యకపున్నాగచమ్పకజాతికణవీరకణికారకున్దనవమాలికమల్లికాదీనం పన పుప్ఫం యావజీవికం తస్స గణనాయ అన్తో నత్థి. పాళియం పనస్స కసావభేసజ్జేనేవ సఙ్గహో వేదితబ్బో.

ఫలఖాదనీయే పనసలబుజతాలనాళికేరఅమ్బజమ్బూఅమ్బాటకతిన్తిణికమాతులుఙ్గకపిత్థలాబుకుమ్భణ్డపుస్సఫలతిమ్బరూసకతిపుసవాతిఙ్గణచోచమోచమధుకాదీనం ఫలాని యాని లోకే తేసు తేసు జనపదేసు పకతిఆహారవసేన మనుస్సానం ఖాదనీయత్థం భోజనీయత్థఞ్చ ఫరన్తి, సబ్బాని తాని యావకాలికాని. నామగణనవసేన నేసం న సక్కా పరియన్తం దస్సేతుం. యాని పన పాళియం –

> “అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఫలాని భేసజ్జాని – బిలఙ్గం, పిప్ఫలిం, మరిచం, హరీతకం, విభీతకం, ఆమలకం, గోట్ఠఫలం, యాని వా పనఞ్ఞానిపి అత్థి ఫలాని భేసజ్జాని నేవ ఖాదనీయే ఖాదనీయత్థం ఫరన్తి న భోజనీయే భోజనీయత్థం ఫరన్తీ”తి (మహావ. ౨౬౩) –

వుత్తాని, తాని యావజీవికాని. తేసమ్పి అపరిపక్కాని అచ్ఛివ బిమ్బవరణకేతకకాస్మరీఆదీనం ఫలాని జాతిఫలం కటుకఫలం ఏళా తక్కోలన్తి ఏవం నామవసేన న సక్కా పరియన్తం దస్సేతుం.

అట్ఠిఖాదనీయే లబుజట్ఠి పనసట్ఠి అమ్బాటకట్ఠి సాలట్ఠి ఖజ్జూరీకేతకతిమ్బరూసకానం తరుణఫలట్ఠి తిన్తిణికట్ఠి బిమ్బఫలట్ఠి ఉప్పల పదుమజాతీనం పోక్ఖరట్ఠీతి ఏవమాదీని తేసు తేసు జనపదేసు మనుస్సానం పకతిఆహారవసేన ఖాదనీయత్థం భోజనీయత్థఞ్చ ఫరణకాని అట్ఠీని యావకాలికాని. మధుకట్ఠి పున్నాగట్ఠి హరీతకాదీనం అట్ఠీని సిద్ధత్థకట్ఠి రాజికట్ఠీతి ఏవమాదీని అట్ఠీని యావజీవికాని. తేసం పాళియం ఫలభేసజ్జేనేవ సఙ్గహో వేదితబ్బో.

పిట్ఠఖాదనీయే సత్తన్నం తావ ధఞ్ఞానం ధఞ్ఞానులోమానం అపరణ్ణానఞ్చ పిట్ఠం పనసపిట్ఠం లబుజపిట్ఠం అమ్బాటకపిట్ఠం సాలపిట్ఠం ధోతకతాలపిట్ఠఞ్చ ఖీరవల్లిపిట్ఠఞ్చాతి ఏవమాదీని తేసు తేసు జనపదేసు పకతిఆహారవసేన మనుస్సానం ఖాదనీయత్థం భోజనీయత్థఞ్చ ఫరణకాని పిట్ఠాని యావకాలికాని. అధోతకం తాలపిట్ఠం ఖీరవల్లిపిట్ఠం అస్సగన్ధాదిపిట్ఠాని చ యావజీవికాని. తేసం పాళియం కసావేహి చ మూలఫలేహి చ సఙ్గహో వేదితబ్బో.

నియ్యాసఖాదనీయే ఏకో ఉచ్ఛునియ్యాసోవ సత్తాహకాలికో. సేసా “అనుజానామి, భిక్ఖవే, జతూని భేసజ్జాని – హిఙ్గుం హిఙ్గుజతుం హిఙ్గుసిపాటికం తకం తకపత్తిం తకపణ్ణిం సజ్జులసం యాని వా పనఞ్ఞానిపి అత్థి జతూని భేసజ్జానీ”తి (మహావ. ౨౬౩) ఏవం పాళియం వుత్తనియ్యాసా యావజీవికా. తత్థ యేవాపనకవసేన సఙ్గహితానం అమ్బనియ్యాసో కణికారనియ్యాసోతి ఏవం నామవసేన న సక్కా పరియన్తం దస్సేతుం. ఏవం ఇమేసు మూలఖాదనీయాదీసు యంకిఞ్చి యావకాలికం, సబ్బమ్పి ఇమస్మిం అత్థే “అవసేసం ఖాదనీయం నామా”తి సఙ్గహితం .

భోజనీయం నామ పఞ్చ భోజనానీతిఆదిమ్హి యం వత్తబ్బం తం వుత్తమేవ. **ఖాదిస్సామి భుఞ్జిస్సామీతి, పటిగ్గణ్హాతీతి** యో భిక్ఖు వికాలే ఏతం ఖాదనీయం భోజనీయఞ్చ పటిగ్గణ్హాతి, తస్స పటిగ్గహణే తావ ఆపత్తి దుక్కటస్స. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ.

ఏళకలోమసముట్ఠానం – కాయతో చ కాయచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

వికాలభోజనసిక్ఖాపదం సత్తమం.

౮. సన్నిధికారకసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౨౫౨. అట్ఠమసిక్ఖాపదే – **బేలట్ఠసీసో** నామ జటిలసహస్సబ్భన్తరో మహాథేరో. **అరఞ్ఞే విహరతీతి** జేతవనస్స అవిదూరే పధానఘరే ఏకస్మిం ఆవాసే వసతి. **సుక్ఖకురన్తి** అసూపబ్యఞ్జనం ఓదనం. సో కిర అన్తోగామే భుఞ్జిత్వా పచ్ఛా పిణ్డాయ చరిత్వా తాదిసం ఓదనం ఆహరతి, తఞ్చ ఖో

అప్పచ్చతాయ, న పచ్చయగిద్ధతాయ. థేరో కిర సత్తాహం నిరోధసమాపత్తియా వీతినామేత్వా సమాపత్తితో వుట్ఠాయ తం పిణ్డపాతం ఉదకేన తేమేత్వా భుఞ్జతి, తతో పున సత్తాహం సమాపత్తియా నిసీదతి. ఏవం ద్వేపి తీణిపి చత్తారిపి సత్తాహాని వీతినామేత్వా గామం పిణ్డాయ పవిసతి. తేన వుత్తం – **''చిరేన గామం పిణ్డాయ పవిసతీ''**తి.

౨౫౩. కారో కరణం కిరియాతి అత్థతో ఏకం, సన్నిధికారో అస్సాతి సన్నిధికారం; సన్నిధికారమేవ **సన్నిధికారకం**. పటిగ్గహేత్వా ఏకరత్తం వీతినామితస్సేతం అధివచనం. తేనేవస్స పదభాజనే వుత్తం – ''సన్నిధికారకం నామ అజ్జ పటిగ్గహితం అపరజ్జూ''తి.

పటిగ్గణ్హాతి ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి ఏవం సన్నిధికతం యంకిఞ్చి యావకాలికం వా యామకాలికం వా అజ్ఝోహరితుకామతాయ గణ్హన్తస్స పటిగ్గహణే తావ ఆపత్తి దుక్కటస్స. అజ్ఝోహరతో పన ఏకమేకస్మిం అజ్ఝోహారే పాచిత్తియం. సచేపి పత్తో దుద్ధోతో హోతి, యం అఙ్గులియా ఘంసన్తస్స లేఖా పఞ్ఞాయతి, గణ్ఠికపత్తస్స వా గణ్ఠికన్తరే స్నేహో పవిట్ఠో హోతి, సో ఉణ్హే ఓతాపేన్తస్స పగ్ఘరతి, ఉణ్హయాగుయా వా గహితాయ సన్దిస్సతి, తాదిసే పత్తేపి పునదివసే భుఞ్జన్తస్స పాచిత్తియం. తస్మా పత్తం ధోవిత్వా పున తత్థ అచ్ఛోదకం వా ఆసిఞ్చిత్వా అఙ్గులియా వా ఘంసిత్వా నిస్నేహభావో జానితబ్బో. సచే హి ఉదకే వా స్నేహభావో పత్తే వా అఙ్గులిలేఖా పఞ్ఞాయతి, దుద్ధోతో హోతి. తేలవణ్ణపత్తే పన అఙ్గులిలేఖా పఞ్ఞాయతి, సా అబ్బోహారికా. యం భిక్ఖూ నిరపేక్ఖా సామణేరానం పరిచ్చజన్తి, తఞ్చే సామణేరా నిదహిత్వా దేన్తి, సబ్బం వట్టతి. సయం పటిగ్గహేత్వా అపరిచ్చత్తమేవ హి దుతియదివసే న వట్టతి. తతో హి ఏకసిత్థమ్పి అజ్ఝోహరతో పాచిత్తియమేవ.

అకప్పియమంసేసు మనుస్సమంసే థుల్లచ్చయేన సద్ధిం పాచిత్తియం, అవసేసేసు దుక్కటేన సద్ధిం. యామకాలికం సతి పచ్చయే అజ్ఝోహరతో పాచిత్తియం. ఆహారత్థాయ అజ్ఝోహరతో దుక్కటేన సద్ధిం పాచిత్తియం. సచే పవారితో హుత్వా అనతిరిత్తకతం అజ్ఝోహరతి, పకతిఆమిసే ద్వే పాచిత్తియాని, మనుస్సమంసే థుల్లచ్చయేన సద్ధిం ద్వే, సేసఅకప్పియమంసే దుక్కటేన సద్ధిం, యామకాలికం సతి పచ్చయే సామిసేన ముఖేన అజ్ఝోహరతో ద్వే, నిరామిసేన ఏకమేవ. ఆహారత్థాయ అజ్ఝోహరతో వికప్పద్వయేపి దుక్కటం వడ్ఢతి. సచే వికాలే అజ్ఝోహరతి, పకతిభోజనే సన్నిధిపచ్చయా చ వికాలభోజనపచ్చయా చ ద్వే పాచిత్తియాని, అకప్పియమంసేసు థుల్లచ్చయఞ్చ దుక్కటఞ్చ వడ్ఢతి. యామకాలికేసు వికాలపచ్చయా అనాపత్తి, అనతిరిత్తపచ్చయా పన వికాలే సబ్బవికప్పేసు అనాపత్తి.

౨౫౫. సత్తాహకాలికం యావజీవికం ఆహారత్థాయాతి ఆహారత్థాయ పటిగ్గణ్హతో పటిగ్గహణపచ్చయా తావ దుక్కటం, అజ్ఝోహరతో పన సచే నిరామిసం హోతి, అజ్ఝోహారే అజ్ఝోహారే దుక్కటం. అథ ఆమిససంసట్ఠం పటిగ్గహేత్వా ఠపితం హోతి, యథావత్థుకం పాచిత్తియమేవ.

౨౫౬. అనాపత్తి యావకాలికన్తిఆదిమ్హి వికాలభోజనసిక్ఖాపదే నిద్దిట్ఠం ఖాదనీయభోజనీయం యావ మజ్ఝన్హికసఙ్ఖాతో కాలో, తావ భుఞ్జితబ్బతో **యావకాలికం**. సద్ధిం అనులోమపానేహి అట్ఠవిధం పానం యావ రత్తియా పచ్ఛిమయామసఙ్ఖాతో యామో, తావ పరిభుఞ్జితబ్బతో యామో కాలో అస్సాతి **యామకాలికం**. సప్పిఆది పఞ్చవిధం భేసజ్జం సత్తాహం నిధేతబ్బతో సత్తాహో కాలో అస్సాతి **సత్తాహకాలికం**. ఠపేత్వా ఉదకం అవసేసం సబ్బమ్పి యావజీవం పరిహరిత్వా సతి పచ్చయే పరిభుఞ్జితబ్బతో **యావజీవక**న్తి వుచ్చతి .

తత్థ అరుణోదయేవ పటిగ్గహితం యావకాలికం సతక్ఖత్తుమ్పి నిదహిత్వా యావకాలో నాతిక్కమతి తావ, యామకాలికం ఏకం అహోరత్తం, సత్తాహకాలికం సత్తరత్తం, ఇతరం సతి పచ్చయే, యావజీవమ్పి పరిభుఞ్జన్తస్స అనాపత్తి. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ. అట్ఠకథాసు పన ఇమస్మిం ఠానే పానకథా కప్పియానులోమకథా ''కప్పతి ను ఖో యావకాలికేన యామకాలిక''న్తిఆదికథా చ కప్పియభూమికథా చ విత్థారితా, తం మయం ఆగతట్ఠానేయేవ కథయిస్సామ.

ఏళకలోమసముట్ఠానం – కాయతో చ కాయచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

సన్నిధికారకసిక్ఖాపదం అట్ఠమం.

౯. పణీతభోజనసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౨౫౭. నవమసిక్ఖాపదే – **పణీతభోజనానీ**తి ఉత్తమభోజనాని. **కస్స సమ్పన్నం న మనాప**న్తి సమ్పత్తియుత్తం కస్స న పియం. **సాదు**న్తి సురసం.

౨౫౯. యో పన భిక్ఖు ఏవరూపాని పణీతభోజనాని అగిలానో అత్తనో అత్థాయ విఞ్ఞాపేత్వా భుఞ్జేయ్యాతి ఏత్థ సుద్ధాని సప్పిఆదీని విఞ్ఞాపేత్వా భుఞ్జన్తో పాచిత్తియం నాపజ్జతి, సేఖియేసు సూపోదనవిఞ్ఞత్తిదుక్కటం ఆపజ్జతి, ఓదనసంసట్ఠాని పన విఞ్ఞాపేత్వా భుఞ్జన్తో పాచిత్తియం ఆపజ్జతీతి వేదితబ్బో, అయం కిరేత్థ అధిప్పాయో. తేనేవ చ "పణీతానీ"తి అవత్వా "పణీతభోజనానీ"తి సుత్తే వుత్తం. "పణీతానీ"తి హి వుత్తే సప్పిఆదీనంయేవ గహణం హోతి, "పణీతభోజనానీ"తి వుత్తే పన పణీతసంసట్ఠాని సత్తధఞ్ఞనిబ్బత్తాని భోజనాని పణీతభోజనానీతి అయమత్థో పఞ్ఞాయతి.

ఇదాని **విఞ్ఞాపేతి పయోగే దుక్కట**న్తిఆదీసు అయం వినిచ్ఛయో – "సప్పినా భత్తం దేహి, సప్పిం ఆకిరిత్వా దేహి, సప్పిమిస్సకం కత్వా దేహి, సహసప్పినా దేహి, సప్పిఞ్చ భత్తఞ్చ దేహీ"తి విఞ్ఞాపేన్తస్స విఞ్ఞత్తియా దుక్కటం, పటిగ్గహణే దుక్కటం, అజ్ఝోహారే పాచిత్తియం. "సప్పిభత్తం దేహీ"తి వుత్తే పన యస్మా సాలిభత్తం వియ సప్పిభత్తం నామ నత్థి; తస్మా సూపోదనవిఞ్ఞత్తిదుక్కటమేవ వేదితబ్బం.

సచే పన "సప్పినా భత్తం దేహీ"తి వుత్తే భత్తం దత్వా "సప్పిం కత్వా భుఞ్జా"తి నవనీతం వా ఖీరం వా దధిం వా దేతి, మూలం వా పన దేతి, "ఇమినా సప్పిం గహేత్వా భుఞ్జా"తి యథావత్థుకమేవ. "గోసప్పినా భత్తం దేహీ"తి వుత్తే పన గోసప్పినా వా దేతు, గోసప్పిమ్హి అసతి, పురిమనయేనేవ గోనవనీతాదీని వా గావింయేవ వా దేతు "ఇతో సప్పినా భుఞ్జా"తి యథావత్థుకమేవ. సచే పన గోసప్పినా యాచితో అజియా సప్పిఆదీహి దేతి, విసఙ్కేతం. ఏవఞ్హి సతి అఞ్ఞం యాచితేన అఞ్ఞం దిన్నం నామ హోతి, తస్మా అనాపత్తి. ఏస నయో అజియా సప్పినా దేహీతి ఆదీసుపి.

"కప్పియసప్పినా దేహీ"తి వుత్తే అకప్పియసప్పినా దేతి, విసఙ్కేతమేవ. "అకప్పియసప్పినాతి వుత్తే అకప్పియసప్పినా దేతి, పటిగ్గహణేపి పరిభోగేపి దుక్కటమేవ. అకప్పియసప్పిమ్హి అసతి పురిమనయేనేవ అకప్పియనవనీతాదీని దేతి "సప్పిం కత్వా భుఞ్జా"తి అకప్పియసప్పినావ దిన్నం హోతి. "అకప్పియసప్పినా"తి వుత్తే కప్పియేన దేతి, విసఙ్కేతం. "సప్పినా"తి వుత్తే సేసేసు నవనీతాదీసు అఞ్ఞతరేన దేతి, విసఙ్కేతమేవ. ఏస నయో నవనీతేన దేహీతిఆదీసుపి. యేన యేన హి విఞ్ఞత్తి హోతి, తస్మిం వా తస్స మూలే వా లద్ధే, తం తం లద్ధమేవ హోతి.

సచే పన అఞ్ఞం పాళియా ఆగతం వా అనాగతం వా దేన్తి, విసఙ్కేతం. పాళియం ఆగతనవనీతాదీని ఠపేత్వా అఞ్ఞేహి నవనీతాదీహి విఞ్ఞాపేన్తస్స దుక్కటం. యథా చ "సప్పిభత్తం దేహీ"తి వుత్తే సాలిభత్తస్స వియ సప్పిభత్తస్స అభావా సూపోదనవిఞ్ఞత్తిదుక్కటమేవ హోతీతి వుత్తం. ఏవం నవనీతభత్తం దేహీతిఆదీసుపి. పటిపాటియా ఏకమేకం విత్థారేత్వా వుచ్చమానేపి హి అయమేవత్థో వత్తబ్బో సియా, సో చ సఙ్ఖేపేనపి సక్కా ఞాతుం, కిం తత్థ విత్థారేన? తేన వుత్తం – "ఏస నయో నవనీతేన దేహీతిఆదీసుపీ"తి.

సచే పన సబ్బేహిపి సప్పిఆదీహి ఏకట్ఠానే వా నానాట్ఠానే వా విఞ్ఞాపేత్వా పటిలద్ధం ఏకభాజనే ఆకిరిత్వా ఏకరసం కత్వా తతో కుసగ్గేనాపి జివ్హగ్గే బిన్దుం ఠపేత్వా అజ్ఝోహరతి, నవ పాచిత్తియాని ఆపజ్జతి. వుత్తమ్పి చేతం పరివారే –

"కాయికాని న వాచసికాని,
సబ్బాని నానావత్థుకాని;
అపుబ్బం అచరిమం ఆపజ్జేయ్య ఏకతో,
పఞ్హామేసా కుసలేహి చిన్తితా"తి. (పరి. ౪౮౧);

౨౬౧. అగిలానో గిలానసఞ్ఞీతి ఏత్థ సచే గిలానసఞ్ఞీపి హుత్వా భేసజ్జత్థాయ పఞ్చ భేసజ్జాని విఞ్ఞాపేతి, మహానామసిక్ఖాపదేన కారేతబ్బో . నవ పణీతభోజనాని విఞ్ఞాపేన్తో పన ఇమినా సిక్ఖాపదేన కారేతబ్బో. భిక్ఖునీనం పన ఏతాని పాటిదేసనీయవత్థూని హోన్తి, సూపోదనవిఞ్ఞత్తియం ఉభయేసమ్పి సేఖపణ్ణత్తిదుక్కటమేవ. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ.

చతుసముట్ఠానం – కాయతో కాయవాచతో కాయచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి,

కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

పణీతభోజనసిక్ఖాపదం నవమం.

౧౦. దన్తపోనసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౨౬౩. దసమసిక్ఖాపదే – చతూసు పచ్చయేసు అన్తమసో దన్తకట్ఠమ్పి సబ్బం పంసుకూలమేవ అస్సాతి **సబ్బపంసుకూలికో**. సో కిర సుసానే ఛడ్డితభాజనమేవ పత్తం కత్వా తత్థ ఛడ్డితచోళకేహేవ చీవరం కత్వా తత్థ ఛడ్డితమఞ్చపీఠకానియేవ గహేత్వా పరిభుఞ్జతి. **అయ్యవోసాటితకానీతి** ఏత్థ **అయ్యా** వుచ్చన్తి కాలఙ్కతా పితిపితామహా. **వోసాటితకాని** వుచ్చన్తి తేసం అత్థాయ సుసానాదీసు ఛడ్డితకాని ఖాదనీయభోజనీయాని; మనుస్సా కిర కాలఙ్కతే ఞాతకే ఉద్దిస్స యం తేసం సజీవకాలే పియం హోతి, తం ఏతేసు సుసానాదీసు పిణ్డం పిణ్డం కత్వా “ఞాతకా నో పరిభుఞ్జన్తూ”తి ఠపేన్తి. సో భిక్ఖు తం గహేత్వా భుఞ్జతి, అఞ్ఞం పణీతమ్పి దియ్యమానం న ఇచ్ఛతి. తేన వుత్తం – “సుసానేపి రుక్ఖమూలేపి ఉమ్మారేపి అయ్యవోసాటితకాని సామం గహేత్వా పరిభుఞ్జతీ”తి. **థేరోతి** థిరో ఘనబద్ధో. **వఠరోతి** థూలో; థూలో చ ఘనసరీరో చాయం భిక్ఖూతి వుత్తం హోతి. **మనుస్సమంసం మఞ్ఞే ఖాదతీతి** మనుస్సమంసం ఖాదతీతి నం సల్లక్ఖేమ; మనుస్సమంసం ఖాదన్తా హి ఈదిసా భవన్తీతి అయం తేసం అధిప్పాయో.

౨౬౪. **ఉదకదన్తపోనే కుక్కుచ్చాయన్తీతి** ఏత్థ తే భిక్ఖూ “అదిన్నం ముఖద్వారం ఆహారం ఆహరేయ్యా”తి పదస్స సమ్మా అత్థం అసల్లక్ఖేత్వా కుక్కుచ్చాయిసుం, భగవా పన యథాఉప్పన్నస్స వత్థుస్స వసేన పితా వియ దారకే తే భిక్ఖూ సఞ్ఞాపేన్తో అనుపఞ్ఞత్తిం ఠపేసి.

౨౬౫. **అదిన్నన్తి** కాయేన వా కాయపటిబద్ధేన వా గణ్హన్తస్స కాయకాయపటిబద్ధనిస్సగ్గియానం అఞ్ఞతరవసేన న దిన్నం. ఏతదేవ హి సన్ధాయ పదభాజనే “అదిన్నం నామ అప్పటిగ్గహితకం వుచ్చతీ”తి వుత్తం. దుతియపారాజికే పన “అదిన్నం నామ పరపరిగ్గహితకం వుచ్చతీ”తి వుత్తం. **దిన్నన్తి** ఇదం పన తస్సేవ అదిన్నస్స పటిపక్ఖవసేన లక్ఖణదస్సనత్థం ఉద్ధటం. నిద్దేసే చస్స ‘‘**కాయేన వా కాయపటిబద్ధేన వా నిస్సగ్గియేన వా దేన్తే**’’తి ఏవం అఞ్ఞస్మిం దదమానే ‘‘**హత్థపాసే ఠితో కాయేన వా కాయపటిబద్ధేన వా పటిగ్గణ్హాతీతి** తం ఏవం దియ్యమానం అన్తమసో రథరేణుమ్పి సచే పుబ్బే వుత్తలక్ఖణే హత్థపాసే ఠితో కాయేన వా కాయపటిబద్ధేన వా పటిగ్గణ్హాతి, ఏతం ఏవం పటిగ్గహితం దిన్నం నామ వుచ్చతి. న “ఇదం గణ్హ, ఇదం తవ హోతూ”తిఆదివచనేన నిస్సట్ఠం.

తత్థ **కాయేనాతి** హత్థాదీసు యేన కేనచి సరీరావయవేన; అన్తమసో పాదఙ్గులియాపి దియ్యమానం కాయేన దిన్నం నామ హోతి, పటిగ్గహణేపి ఏసేవ నయో. యేన కేనచి హి సరీరావయవేన గహితం కాయేన గహితమేవ హోతి. సచేపి నత్థుకరణియా దియ్యమానం నాసాపుటేన అకల్లకో వా ముఖేన పటిగ్గణ్హాతి. ఆభోగమత్తమేవ హి ఏత్థ పమాణన్తి అయం నయో మహాపచ్చరియం వుత్తో. **కాయపటిబద్ధేనాతి** కటచ్ఛుఆదీసు యేన కేనచి ఉపకరణేన దిన్నం కాయపటిబద్ధేన దిన్నం నామ హోతి. పటిగ్గహణేపి ఏసేవ నయో. యేన కేనచి సరీరపటిబద్ధేన పత్తథాలకాదినా గహితం కాయపటిబద్ధేన గహితమేవ హోతి. **నిస్సగ్గియేనాతి** కాయతో చ కాయపటిబద్ధతో చ మోచేత్వా హత్థపాసే ఠితస్స కాయేన వా కాయపటిబద్ధేన వా పాతియమానమ్పి నిస్సగ్గియేన పయోగేన దిన్నం నామ హోతి. అయం తావ పాళివణ్ణనా.

అయం పనేత్థ **పాళిముత్తకవినిచ్ఛయో** – పఞ్చఙ్గేహి పటిగ్గహణం రుహతి – థామమజ్ఝిమస్స పురిసస్స ఉచ్చారణమత్తం హోతి, హత్థపాసో పఞ్ఞాయతి, అభిహారో పఞ్ఞాయతి, దేవో వా మనుస్సో వా తిరచ్ఛానగతో వా కాయేన వా కాయపటిబద్ధేన వా నిస్సగ్గియేన వా దేతి, తం చే భిక్ఖు కాయేన వా కాయపటిబద్ధేన వా పటిగ్గణ్హాతి. ఏవం పఞ్చహఙ్గేహి పటిగ్గహణం రుహతి.

తత్థ ఠితనిసిన్ననిపన్నానం పవారణసిక్ఖాపదే వుత్తనయేనేవ హత్థపాసో వేదితబ్బో. సచే పన దాయకపటిగ్గాహకేసు ఏకో ఆకాసే హోతి, ఏకో భూమియం, భూమట్ఠస్స చ సీసేన ఆకాసట్ఠస్స చ ఠపేత్వా దాతుం వా గహేతుం వా పసారితహత్థం, యం ఆసన్నతరం అఙ్గం, తస్స ఓరిమన్తేన హత్థపాసప్పమాణం పరిచ్ఛిన్దితబ్బం. సచేపి ఏకో కూపే హోతి, ఏకో కూపతటే, ఏకో వా పన రుక్ఖే, ఏకో పథవియం, వుత్తనయేనేవ హత్థపాసప్పమాణం పరిచ్ఛిన్దితబ్బం. ఏవరూపే హత్థపాసే ఠత్వా సచేపి పక్ఖీ ముఖతుణ్డకేన వా హత్థీ వా సోణ్డాయ గహేత్వా పుప్ఫం వా ఫలం వా దేతి, పటిగ్గహణం రుహతి. సచే పన అద్ధట్ఠమరతనస్సాపి హత్థినో ఖన్ధే నిసిన్నో, తేన సోణ్డాయ దియ్యమానం గణ్హాతి, వట్టతియేవ.

ఏకో బహూని భత్తబ్యఞ్జనభాజనాని సీసే కత్వా భిక్ఖుస్స సన్తికం ఆగన్త్వా ఠితకోవ గణ్హథాతి వదతి, న తావ అభిహారో పఞ్ఞాయతి, తస్మా న గహేతబ్బం. సచే పన ఈసకమ్పి ఓనమతి, భిక్ఖునా హత్థం పసారేత్వా హేట్ఠిమభాజనం ఏకదేసేనాపి సమ్పటిచ్ఛితబ్బం. ఏత్తావతా సబ్బభాజనాని పటిగ్గహితాని హోన్తి, తతో పట్ఠాయ ఓరోపేత్వా వా ఉగ్ఘాటేత్వా వా యం ఇచ్ఛతి, తం గహేత్వా భుఞ్జితుం వట్టతి. సభత్తపచ్ఛిఆదిమ్హి పన ఏకభాజనే వత్తబ్బమేవ నత్థి, కాజేన భత్తం హరన్తోపి సచే కాజం ఓనామేత్వా దేతి, వట్టతి. తింసహత్థో వేణు హోతి, ఏకస్మిం అన్తే గుళకుమ్భో బద్ధో, ఏకస్మిం సప్పికుమ్భో, తఞ్చే పటిగ్గణ్హాతి, సబ్బం పటిగ్గహితమేవ. ఉచ్ఛుయన్తదోణితో పగ్ఘరన్తమేవ రసం గణ్హథాతి వదతి, అభిహారో న పఞ్ఞాయతీతి న గహేతబ్బో. సచే పన కసటం ఛడ్డేత్వా హత్థేన ఉస్సిఞ్చిత్వా ఉస్సిఞ్చిత్వా దేతి, వట్టతి.

బహూ పత్తా మఞ్చే వా పీఠే వా కటసారకే వా దోణియం వా ఫలకే వా ఠపితా హోన్తి, యత్థ ఠితస్స దాయకో హత్థపాసే హోతి, తత్థ ఠత్వా పటిగ్గహణసఞ్ఞాయ మఞ్చాదీని అఙ్గులియాపి ఫుసిత్వా ఠితేన వా నిసిన్నేన వా నిపన్నేన వా యం తేసు పత్తేసు దియ్యతి, తం సబ్బం పటిగ్గహితం హోతి. సచేపి పటిగ్గహేస్సామీతి మఞ్చాదీని ఆరుహిత్వా నిసీదతి, వట్టతియేవ . సచే పన మఞ్చాదీని హత్థేన గహేత్వా మఞ్చే నిసీదతి, వత్తబ్బమేవ నత్థి.

పథవియం పన సచేపి కుచ్ఛియా కుచ్ఛిం ఆహచ్చ ఠితా హోన్తి, యం యం అఙ్గులియా వా సూచియా వా ఫుసిత్వా నిసిన్నో హోతి, తత్థ తత్థ దియ్యమానమేవ పటిగ్గహితం హోతి. "యత్థ కత్థచి మహాకటసారహత్థత్థరణాదీసు ఠపితపత్తే పటిగ్గహణం న రుహతీ"తి వుత్తం, తం హత్థపాసాతిక్కమం సన్ధాయ వుత్తన్తి వేదితబ్బం. హత్థపాసే పన సతి యత్థ కత్థచి వట్టతి అఞ్ఞత్ర తత్థజాతకా.

తత్థజాతకే పన పదుమినిపణ్ణే వా కింసుకపణ్ణాదిమ్హి వా న వట్టతి. న హి తం కాయపటిబద్ధసఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి. యథా చ తత్థజాతకే; ఏవం ఖాణుకే బన్ధిత్వా ఠపితమఞ్చాదిమ్హి అసంహారిమే ఫలకే వా పాసాణే వా న రుహతియేవ, తేపి హి తత్థజాతకసఙ్ఖేపుపగా హోన్తి. భూమియం అత్థతేసు సుఖుమేసు తిన్తిణికాదిపణ్ణేసుపి పటిగ్గహణం న రుహతి, న హి తాని సన్ధారేతుం సమత్థానీతి. మహన్తేసు పన పదుమినిపణ్ణాదీసు రుహతి. సచే హత్థపాసం అతిక్కమ్మ ఠితో దీఘదణ్డకేన ఉళుఙ్కేన దేతి, ఆగన్త్వా దేహీతి వత్తబ్బో. వచనం అసుత్వా వా అనాదియిత్వా వా పత్తే ఆకిరతియేవ, పున పటిగ్గహేతబ్బం. దూరే ఠత్వా భత్తపిణ్డం ఖిపన్తేపి ఏసేవ నయో.

సచే పత్తత్థవికతో నీహరియమానే పత్తే రజనచుణ్ణాని హోన్తి, సతి ఉదకే ధోవితబ్బో, అసతి రజనచుణ్ణం పుఞ్ఛిత్వా పటిగ్గహేత్వా వా పిణ్డాయ చరితబ్బం. సచే పిణ్డాయ చరన్తస్స రజం పతతి, పటిగ్గహేత్వా భిక్ఖా గణ్హితబ్బా. అప్పటిగ్గహేత్వా గణ్హతో వినయదుక్కటం. తం పన పున పటిగ్గహేత్వా భుఞ్జతో అనాపత్తి. సచే పన "పటిగ్గహేత్వా దేథా"తి వుత్తే వచనం అసుత్వా వా అనాదియిత్వా వా భిక్ఖం దేన్తియేవ, వినయదుక్కటం నత్థి, పున పటిగ్గహేత్వా అఞ్ఞా భిక్ఖా గహేతబ్బా.

సచే మహావాతో తతో తతో రజం పాతేతి, న సక్కా హోతి భిక్ఖం గహేతుం, "అనుపసమ్పన్నస్స దస్సామీ"తి సుద్ధచిత్తేన ఆభోగం కత్వా గణ్హితుం వట్టతి. ఏవం పిణ్డాయ చరిత్వా విహారం వా ఆసనసాలం వా గన్త్వా తం అనుపసమ్పన్నస్స దత్వా పున తేన దిన్నం వా తస్స విస్సాసేన వా పటిగ్గహేత్వా భుఞ్జితుం వట్టతి.

సచే భిక్ఖాచారే సరజం పత్తం భిక్ఖుస్స దేతి, సో వత్తబ్బో – "ఇమం పటిగ్గహేత్వా భిక్ఖం వా గణ్హేయ్యాసి, పరిభుఞ్జేయ్యాసి వా"తి తేన తథా కాతబ్బం. సచే రజం ఉపరి ఉప్పిలవతి, కఞ్జికం పవాహేత్వా సేసం భుఞ్జితబ్బం. సచే అన్తో పవిట్ఠం హోతి, పటిగ్గహేతబ్బం. అనుపసమ్పన్నే అసతి హత్థతో అమోచేన్తేన, యత్థ అనుపసమ్పన్నో అత్థి తత్థ నేత్వా పటిగ్గహేతబ్బం . సుక్ఖభత్తే పతితరజం అపనేత్వా భుఞ్జితుం వట్టతి. సచే అతిసుఖుమం హోతి, ఉపరిభత్తేన సద్ధిం అపనేతబ్బం, పటిగ్గహేత్వా వా భుఞ్జితబ్బం. యాగుం వా సూపం వా పురతో ఠపేత్వా ఆలులేన్తానం భాజనతో ఫుసితాని ఉగ్గన్త్వా పత్తే పతన్తి, పత్తో పటిగ్గహేతబ్బో.

ఉళుఙ్కేన ఆహరిత్వా దేన్తానం పఠమతరం ఉళుఙ్కతో థేవా పత్తే పతన్తి, సుపతితా, అభిహటత్తా దోసో నత్థి. సచేపి చరుకేన భత్తే ఆకిరియమానే చరుకతో మసి వా ఛారికా వా పతతి, అభిహటత్తా నేవత్థి దోసో. అనన్తరస్స భిక్ఖునో దియ్యమానం పత్తతో ఉప్పతిత్వా ఇతరస్స పత్తే పతతి, సుపతితం. పటిగ్గహితమేవ హి తం హోతి.

సచే జజ్ఝరిసాఖాదిం ఫాలేత్వా ఏకస్స భిక్ఖునో దేన్తానం సాఖతో ఫుసితాని అఞ్ఞస్స పత్తే పతన్తి, పత్తో పటిగ్గహేతబ్బో. యస్స పత్తస్స ఉపరి ఫాలేన్తి, తస్స పత్తే పతితేసు దాతుకామతాయ అభిహటత్తా దోసో నత్థి. పాయాసస్స పూరేత్వా పత్తం దేన్తి, ఉణ్హత్తా హేట్ఠా గహేతుం న సక్కోతి, ముఖవట్టియాపి గహేతుం వట్టతి. సచే తథాపి న సక్కోతి, ఆధారకేన గణ్హితబ్బో.

ఆసనసాలాయ పత్తం గహేత్వా నిసిన్నో భిక్ఖు నిద్దం ఓక్కన్తో హోతి, నేవ ఆహరియమానం న దియ్యమానం జానాతి, అప్పటిగ్గహితం హోతి. సచే పన ఆభోగం కత్వా నిసిన్నో హోతి, వట్టతి. సచేపి సో హత్థేన ఆధారకం ముఞ్చిత్వా పాదేన పేల్లేత్వా నిద్దాయతి, వట్టతియేవ. పాదేన ఆధారకం అక్కమిత్వా పటిగ్గణ్హన్తస్స పన జాగరన్తస్సపి అనాదరపటిగ్గహణం హోతి, తస్మా న కాతబ్బం. కేచి ఏవం ఆధారకేన పటిగ్గహణం కాయపటిబద్ధపటిబద్ధేన పటిగ్గహణం నామ హోతి, తస్మా న వట్టతీతి వదన్తి. తం తేసం వచనమత్తమేవ. అత్థతో పన సబ్బమ్పేతం కాయపటిబద్ధమేవ హోతి. కాయసంసగ్గేపి చేస నయో దస్సితోవ. యమ్పి భిక్ఖుస్స దియ్యమానం పతతి, తమ్పి సామం గహేత్వా పరిభుఞ్జితుం వట్టతి. తత్రిదం సుత్తం –

“అనుజానామి, భిక్ఖవే, యం దియ్యమానం పతతి, తం సామం గహేత్వా పరిభుఞ్జితుం పరిచ్చత్తం తం, భిక్ఖవే, దాయకేహీ”తి (చూళవ. ౨౭౩).

ఇదఞ్చ పన సుత్తం నేయ్యత్థం. తస్మా ఏవమేత్థ అధిప్పాయో వేదితబ్బో – యం దియ్యమానం దాయకస్స హత్థతో పరిగళిత్వా సుద్ధాయ వా భూమియా పదుమినిపణ్ణవత్థకటసారకాదీసు వా పతతి, తం సామం గహేత్వా పరిభుఞ్జితుం వట్టతి. యం పన సరజాయ భూమియా పతతి, తం రజం పుఞ్ఛిత్వా వా ధోవిత్వా వా పటిగ్గహేత్వా వా పరిభుఞ్జితబ్బం. సచే పన పవట్టన్తం అఞ్ఞస్స భిక్ఖునో సన్తికం గచ్ఛతి, తేన ఆహరాపేతుమ్పి వట్టతి. సచే తం భిక్ఖుం వదతి “త్వంయేవ ఖాదా”తి తస్సాపి ఖాదితుం వట్టతి. అనాణత్తేన పన తేన న గహేతబ్బం. అనాణత్తేనాపి “ఇతరస్స దస్సామీ”తి గహేతుం వట్టతీతి కురున్దియం వుత్తం. కస్మా పనేతం ఇతరస్స భిక్ఖునో గహేతుం న వట్టతీతి? భగవతా అననుఞ్ఞాతత్తా. భగవతా హి “సామం గహేత్వా పరిభుఞ్జితు”న్తి వదన్తేన యస్సేవ తం దియ్యమానం పతతి, తస్స అప్పటిగ్గహితకమ్పి తం గహేత్వా పరిభోగో అనుఞ్ఞాతో. “పరిచ్చత్తం తం భిక్ఖవే దాయకేహీ”తి వచనేన పనేత్థ పరసన్తకాభావో దీపితో. తస్మా అఞ్ఞస్స సామం గహేత్వా పరిభుఞ్జితుం న వట్టతి, తస్స పన ఆణత్తియా వట్టతీతి అయం కిరేత్థ అధిప్పాయో.

యస్మా చ తం అప్పటిగ్గహితకత్తా అనుఞ్ఞాతం, తస్మా యథాఠితంయేవ అనామసిత్వా కేనచి పిదహిత్వా ఠపితం దుతియదివసేపి పరిభుఞ్జితుం వట్టతి, సన్నిధిపచ్చయా అనాపత్తి. పటిగ్గహేత్వా పన పరిభుఞ్జితబ్బం. తందివసంయేవ హి తస్స సామం గహేత్వా పరిభోగో అనుఞ్ఞాతో, న తతో పరన్తి అయమ్పి కిరేత్థ అధిప్పాయో.

ఇదాని అబ్బోహారికనయో వుచ్చతి – భుఞ్జన్తానఞ్హి దన్తా ఖియ్యన్తి, నఖా ఖియ్యన్తి, పత్తస్స వణ్ణో ఖియ్యతి, సబ్బం అబ్బోహారికం. యమ్పి సత్థకేన ఉచ్ఛుఆదీసు ఫాలితేసు మలం పఞ్ఞాయతి, ఏతం నవసముట్ఠితం నామ పటిగ్గహేత్వా పరిభుఞ్జితబ్బం. సత్థకం ధోవిత్వా ఫాలితేసు మలం న పఞ్ఞాయతి, లోహగన్ధమత్తం హోతి, తం అబ్బోహారికం. యమ్పి సత్థకం గహేత్వా పరిహరన్తి, తేన ఫాలితేపి ఏసేవ నయో. న హి తం పరిభోగత్థాయ పరిహరన్తీతి. మూలభేసజ్జాదీని పిసన్తానం వా కోట్టేన్తానం వా నిసదనిసదపోతకఉదుక్ఖలముసలాదీని ఖియ్యన్తి, పరిహరణకవాసిం తాపేత్వా భేసజ్జత్థాయ తక్కే వా ఖీరే వా పక్ఖిపన్తి, తత్థ నీలికా పఞ్ఞాయతి. సత్థకే వుత్తసదిసోవ వినిచ్ఛయో. ఆమకతక్కాదీసు పన సయం న పక్ఖిపితబ్బా. పక్ఖిపతి చే, సామపాకతో న ముచ్చతి.

దేవే వస్సన్తే పిణ్డాయ చరన్తస్స సరీరతో వా చీవరతో వా కిలిట్ఠఉదకం పత్తే పతతి, తం పటిగ్గహేతబ్బం. రుక్ఖమూలాదీసు భుఞ్జన్తస్స పతితేపి ఏసేవ నయో. సచే పన సత్తాహం వస్సన్తే దేవే సుద్ధం ఉదకం హోతి, అబ్భోకాసతో వా పతతి, వట్టతి. సామణేరస్స ఓదనం దేన్తేన తస్స పత్తగతం అచ్ఛుపన్తేనేవ దాతబ్బో. పత్తో వాస్స పటిగ్గహేతబ్బో. అప్పటిగ్గహితే ఓదనం ఛుపిత్వా పున అత్తనో పత్తే ఓదనం గణ్హన్తస్స ఉగ్గహితకో హోతి.

సచే పన దాతుకామో హుత్వా “ఆహర సామణేర పత్తం, ఓదనం గణ్హా”తి వదతి, ఇతరో చ “అలం మయ్హ”న్తి పటిక్ఖిపతి, పున తవేవేతం మయా పరిచ్చత్త”న్తి చ వుత్తేపి “న మయ్హం ఏతేనత్థో”తి వదతి. సతక్ఖత్తుమ్పి పరిచ్చజతు, యావ అత్తనో హత్థగతం పటిగ్గహితమేవ హోతి.

సచే పన ఆధారకే ఠితం నిరపేక్ఖో “గణ్హా”తి వదతి, పున పటిగ్గహేతబ్బం. సాపేక్ఖో ఆధారకే పత్తం ఠపేత్వా “ఏత్తో పూవం వా భత్తం వా గణ్హా”తి సామణేరం వదతి, సామణేరో హత్థం ధోవిత్వా సచేపి సతక్ఖత్తుం గహేత్వా అత్తనో పత్తగతం అఫుసన్తోవ అత్తనో పత్తే పక్ఖిపతి, పున పటిగ్గహణకిచ్చం నత్థి. యది పన అత్తనో పత్తగతం ఫుసిత్వా తతో గణ్హాతి, సామణేరసన్తకేన సంసట్ఠం హోతి, పున పటిగ్గహేతబ్బం. కేచి పన “సచేపి గయ్హమానం ఛిజ్జిత్వా తత్థ పతతి, పున పటిగ్గహేతబ్బ”న్తి వదన్తి. తం “ఏకం భత్తపిణ్డం గణ్హ, ఏకం పూవం గణ్హ, ఇమస్స గుళపిణ్డస్స ఏత్తకం పదేసం గణ్హా”తి ఏవం పరిచ్ఛిన్దిత్వా వుత్తే వేదితబ్బం. ఇధ పన పరిచ్ఛేదో నత్థి. తస్మా యం సామణేరస్స పత్తే పతతి, తదేవ పటిగ్గహణం విజహతి. హత్థగతం పన యావ సామణేరో వా “అల”న్తి న ఓరమతి, భిక్ఖు వా న వారేతి, తావ భిక్ఖుస్సేవ సన్తకం, తస్మా పటిగ్గహణం న విజహతి.

సచే అత్తనో వా భిక్ఖూనం వా యాగుపచనకభాజనే కేసఞ్చి అత్థాయ ఓదనం పక్ఖిపతి, “సామణేర, భాజనస్స ఉపరి హత్థం కరోహీ”తి వత్వా తస్స హత్థే పక్ఖిపితబ్బం, తస్స హత్థతో భాజనే పతితఞ్హి దుతియదివసే భాజనస్స అకప్పియభావం న కరోతి, పరిచ్చత్తత్తా. సచే ఏవం అకత్వా పక్ఖిపతి, పత్తమివ భాజనం నిరామిసం కత్వా పరిభుఞ్జితబ్బం. దాయకా యాగుకుటం ఠపేత్వా గతా, తం దహరసామణేరో పటిగ్గణ్హాపేతుం న సక్కోతి, భిక్ఖు పత్తం ఉపనామేతి, సామణేరో కుటస్స గీవం పత్తస్స ముఖవట్టియం ఠపేత్వా ఆవజ్జేతి, పత్తగతా యాగు పటిగ్గహితావ హోతి. అథ వా భిక్ఖు భూమియం హత్థం ఠపేతి, సామణేరో పవట్టేత్వా తత్థ ఆరోపేతి, వట్టతి. పూవపచ్ఛిభత్తపచ్ఛిఉచ్ఛుభారాదీసుపి ఏసేవ నయో.

సచే పటిగ్గహణూపగం భారం ద్వే తయో సామణేరా దేన్తి, ఏకేన వా బలవతా ఉక్ఖిత్తం ద్వే తయో భిక్ఖూ గణ్హన్తి, వట్టతి. మఞ్చస్స వా పీఠస్స వా పాదే తేలఘటం వా ఫాణితఘటం వా నవనీతఘటం వా లగ్గేన్తి, భిక్ఖుస్స మఞ్చేపి పీఠేపి నిసీదితుం వట్టతి. ఉగ్గహితకం నామ న హోతి.

నాగదన్తకే వా అఙ్కుసకే వా ద్వే తేలఘటా లగ్గితా హోన్తి, ఉపరి పటిగ్గహితకో హేట్ఠా అప్పటిగ్గహితకో, ఉపరిమం గహేతుం వట్టతి. హేట్ఠా పటిగ్గహితకో ఉపరి అప్పటిగ్గహితకో, ఉపరిమం గహేత్వా ఇతరం గణ్హతో ఉపరిమో ఉగ్గహితకో హోతి. హేట్ఠామఞ్చే అప్పటిగ్గహితకం తేలథాలకం హోతి, తం చే సమ్మజ్జన్తో సమ్ముఞ్జనియా ఘట్టేతి, ఉగ్గహితకం న హోతి. పటిగ్గహితకం గణ్హిస్సామీతి అప్పటిగ్గహితకం గహేత్వా ఞత్వా పున ఠపేతి, ఉగ్గహితకం న హోతి. బహి నీహరిత్వా సఞ్జానాతి, బహి అట్ఠపేత్వా హరిత్వా తత్థేవ ఠపేతబ్బం, నత్థి దోసో. సచే పన పుబ్బే వివరిత్వా ఠపితం న పిదహితబ్బం; యథా పుబ్బే ఠితం తథేవ ఠపేతబ్బం. సచే బహి ఠపేతి, పున న ఛుపితబ్బం.

హేట్ఠాపాసాదం ఓరోహన్తో నిస్సేణిమజ్ఝే సఞ్జానాతి, అనోకాసత్తా ఉద్ధం వా అధో వా హరిత్వా ఠపేతబ్బం. పటిగ్గహితకే తేలాదిమ్హి కణ్ణకం ఉట్ఠేతి, సిఙ్గివేరాదిమ్హి ఘనచుణ్ణం, తంసముట్ఠానమేవ నామేతం, పున పటిగ్గహణకిచ్చం నత్థి.

తాలం వా నాళికేరం వా ఆరుళ్హో యోత్తేన ఫలపిణ్డిం ఓతారేత్వా ఉపరి ఠితోవ గణ్హథాతి వదతి, న గహేతబ్బం. సచే అఞ్ఞో భూమియం ఠితో యోత్తపాసకే గహేత్వా ఉక్ఖిపిత్వా దేతి, వట్టతి. సఫలం మహాసాఖం కప్పియం కారేత్వా పటిగ్గణ్హాతి, ఫలాని పటిగ్గహితానేవ హోన్తి, యథాసుఖం పరిభుఞ్జితుం వట్టతి.

అన్తోవతియం ఠత్వా వతిం ఛిన్దిత్వా ఉచ్ఛుం వా తిమ్బరూసకం వా దేన్తి, హత్థపాసే సతి వట్టతి. వతిదణ్డకేసు అప్పహరిత్వా నిగ్గతం గణ్హన్తస్స వట్టతి. పహరిత్వా నిగ్గతే అట్ఠకథాసు దోసో న దస్సితో. మయం పన యం ఠానం పహటం, తతో సయంపతితమేవ హోతీతి తక్కయామ. తస్మిమ్పి అట్ఠత్వా గచ్ఛన్తే యుజ్జతి, సుఙ్కఘాతతో పవట్టేత్వా బహిపతితభణ్డం వియ. వతిం వా పాకారం వా లఙ్ఘాపేత్వా దేన్తి, సచే పన న పుథులో పాకారో, అన్తోపాకారే చ బహిపాకారే చ ఠితస్స హత్థపాసో పహోతి, హత్థసతమ్పి ఉద్ధం గన్త్వా సమ్పత్తం గహేతుం వట్టతి.

భిక్ఖు గిలానం సామణేరం ఖన్ధేన వహతి, సో ఫలాఫలం దిస్వా గహేత్వా ఖన్ధే నిసిన్నోవ దేతి, వట్టతి. అపరో భిక్ఖుం వహన్తో ఖన్ధే నిసిన్నస్స భిక్ఖునో దేతి, వట్టతియేవ.

భిక్ఖు ఫలినిం సాఖం ఛాయత్థాయ గహేత్వా గచ్ఛతి, ఫలాని ఖాదితుం చిత్తే ఉప్పన్నే పటిగ్గహాపేత్వా ఖాదితుం వట్టతి. మచ్ఛికవారణత్థం కప్పియం కారేత్వా పటిగ్గణ్హాతి, ఖాదితుకామో చే హోతి, మూలపటిగ్గహణమేవ వట్టతి, ఖాదన్తస్స నత్థి దోసో.

భిక్ఖు పటిగ్గహణారహం భణ్డం మనుస్సానం యానే ఠపేత్వా మగ్గం గచ్ఛతి, యానం కద్దమే లగ్గతి, దహరో చక్కం గహేత్వా ఉక్ఖిపతి, వట్టతి, ఉగ్గహితకం నామ న హోతి. నావాయ ఠపేత్వా నావం అరిత్తేన వా పాజేతి, హత్థేన వా కడ్ఢతి, వట్టతి. ఉళుమ్పేపి ఏసేవ నయో. చాటియం కుణ్డకే వా ఠపేత్వాపి తం అనుపసమ్పన్నేన గాహాపేత్వా అనుపసమ్పన్నం బాహాయం గహేత్వా తరితుం వట్టతి. తస్మిమ్పి అసతి అనుపసమ్పన్నం గాహాపేత్వా తం బాహాయం గహేత్వా తరితుం వట్టతి.

ఉపాసకా గమికభిక్ఖూనం పాథేయ్యతణ్డులే దేన్తి. సామణేరా భిక్ఖూనం తణ్డులే గహేత్వా అత్తనో తణ్డులే గహేతుం న సక్కోన్తి, భిక్ఖూ తేసం తణ్డులే గణ్హన్తి. సామణేరా అత్తనా గహితతణ్డులేసు ఖీణేసు ఇతరేహి తణ్డులేహి యాగుం పచిత్వా సబ్బేసం పత్తాని పటిపాటియా ఠపేత్వా యాగుం ఆకిరన్తి. పణ్డితో సామణేరో అత్తనో పత్తం గహేత్వా థేరస్స దేతి, థేరస్స పత్తం అనుథేరస్సాతి ఏవం సబ్బాని పరివత్తేతి, సబ్బేహి సామణేరస్స సన్తకం భుత్తం హోతి, వట్టతి.

సచేపి సామణేరో అపణ్డితో హోతి, అత్తనో పత్తే యాగుం సయమేవ పాతుం ఆరభతి, "ఆవుసో తుయ్హం యాగుం మయ్హం దేహీ"తి ఏవం థేరేహి పటిపాటియా యాచిత్వాపి పివితుం వట్టతి, సబ్బేహి సామణేరస్స సన్తకమేవ భుత్తం హోతి, నేవ ఉగ్గహితపచ్చయా న సన్నిధిపచ్చయా వజ్జం ఫుసన్తి. ఏత్థ పన మాతాపితూనం తేలాదీని ఛాయాదీనం అత్థాయ సాఖాదీని చ హరన్తానం ఇమేసఞ్చ విసేసో న దిస్సతి. తస్మా కారణం ఉపపరిక్ఖితబ్బం.

సామణేరో భత్తం పచితుకామో తణ్డులే ధోవిత్వా నిచ్చాలేతుం న సక్కోతి. భిక్ఖునా తణ్డులే చ భాజనఞ్చ పటిగ్గహేత్వా తణ్డులే ధోవిత్వా నిచ్చాలేత్వా భాజనం ఉద్ధనం ఆరోపేతబ్బం, అగ్గి న కాతబ్బో, పక్కకాలే వివరిత్వా పక్కభావో జానితబ్బో. సచే దుప్పక్కం హోతి, పాకత్థాయ పిదహితుం న వట్టతి. రజస్స వా ఛారికాయ వా అపతనత్థాయ వట్టతి, పక్కకాలే ఆరోపేతుమ్పి భుఞ్జితుమ్పి వట్టతి, పున పటిగ్గహణకిచ్చం నత్థి.

సామణేరో పటిబలో పచితుం, ఖణో పనస్స నత్థి, కత్థచి గన్తుకామో. భిక్ఖునా సతణ్డులోదకభాజనం పటిగ్గహేత్వా ఉద్ధనం ఆరోపేత్వా అగ్గిం జాలేత్వా గచ్ఛాహీతి వత్తబ్బో. తతో పరం పురిమనయేనేవ సబ్బం కాతుం వట్టతి.

భిక్ఖు యాగుఅత్థాయ సుద్ధం భాజనం ఆరోపేత్వా ఉదకం తాపేతి, వట్టతి. తత్తే ఉదకే సామణేరో తణ్డులే పక్ఖిపతి, తతో పట్ఠాయ భిక్ఖునా అగ్గి న కాతబ్బో. పక్కయాగుం పటిగ్గహేత్వా పాతుం వట్టతి.

సామణేరో యాగుం పచతి, హత్థకుక్కుచ్చకో భిక్ఖు కీళన్తో భాజనం ఆమసతి, పిధానం ఆమసతి , ఉగ్గతం ఫేణం ఛిన్దిత్వా హరతి, తస్సేవ పాతుం న వట్టతి, దురుపచిణ్ణం నామ హోతి. సచే పన దబ్బిం వా ఉళుఙ్కం వా గహేత్వా అనుక్ఖిపన్తో ఆలుళేతి, సబ్బేసం న వట్టతి, సామపాకఞ్చేవ హోతి దురుపచిణ్ణఞ్చ. సచే ఉక్ఖిపతి, ఉగ్గహితకమ్పి హోతి.

భిక్ఖునా పిణ్డాయ చరిత్వా ఆధారకే పత్తో ఠపితో హోతి, తత్ర చే అఞ్ఞో లోలభిక్ఖు కీళన్తో పత్తం ఆమసతి, పత్తపిధానం ఆమసతి, తస్సేవ తతో లద్ధం భత్తం న వట్టతి. సచే పన పత్తం ఉక్ఖిపిత్వా ఠపేతి, సబ్బేసం న వట్టతి. తత్థజాతకఫలాని సాఖాయ వా వల్లియా వా గహేత్వా చాలేతి, తస్సేవ తతో లద్ధం ఫలం న వట్టతి, దురుపచిణ్ణదుక్కటఞ్చ ఆపజ్జతి. ఫలరుక్ఖం పన అపస్సయితుం వా తత్థ కణ్డకే వా బన్ధితుం వట్టతి, దురుపచిణ్ణం న హోతీతి మహాపచ్చరియం వుత్తం.

అరఞ్ఞే పతితం పన అమ్బఫలాదిం దిస్వా సామణేరస్స దస్సామీతి ఆహరిత్వా దాతుం వట్టతి. సీహవిఘాసాదిం దిస్వాపి సామణేరస్స దస్సామీతి పటిగ్గహేత్వా వా అప్పటిగ్గహేత్వా వా ఆహరిత్వా దాతుం వట్టతి. సచే పన సక్కోతి వితక్కం సోధేతుం, తతో లద్ధం ఖాదితుమ్పి వట్టతి, నేవ ఆమకమంసపటిగ్గహణపచ్చయా న ఉగ్గహితకపచ్చయా వజ్జం ఫుసతి.

మాతాపితూనం అత్థాయ తేలాదీని గహేత్వా గచ్ఛతో అన్తరామగ్గే బ్యాధి ఉప్పజ్జతి, తతో యం ఇచ్ఛతి, తం పటిగ్గహేత్వా పరిభుఞ్జితుం వట్టతి. సచే పన మూలేపి పటిగ్గహితం హోతి, పున పటిగ్గహణకిచ్చం నత్థి. మాతాపితూనం తణ్డులే ఆహరిత్వా దేతి, తే తతోయేవ యాగుఆదీని సమ్పాదేత్వా తస్స దేన్తి, వట్టతి సన్నిధిపచ్చయా వా ఉగ్గహితకపచ్చయా వా దోసో నత్థి.

భిక్ఖు పిదహిత్వా ఉదకం తాపేతి, యావ పరిక్ఖయా పరిభుఞ్జితుం వట్టతి. సచే పనేత్థ ధారికా పతతి, పటిగ్గహేతబ్బం. దీఘసణ్డాసేన థాలకం గహేత్వా తేలం పచన్తస్స ధారికా పతతి, హత్థేన అముఞ్చన్తేనేవ పచిత్వా ఓతారేత్వా పటిగ్గహేతబ్బం. సచే అఞ్ఞారాపి దారూని వా పటిగ్గహేత్వా ఠపితాని, మూలపటిగ్గహణమేవ వట్టతి.

భిక్ఖు ఉచ్ఛుం ఖాదతి, సామణేరో "మయ్హమ్పి దేథా"తి వదతి. "ఇతో ఛిన్దిత్వా గణ్హా"తి వుత్తో గణ్హాతి, అవసేసే పున పటిగ్గహణకిచ్చం నత్థి. గుళపిణ్డకం ఖాదన్తస్సాపి ఏసేవ నయో. వుత్తోకాసతో ఛిన్దిత్వా గహితావసేసఞ్హి అజహితపటిగ్గహణమేవ హోతి.

భిక్ఖు గుళం భాజేన్తో పటిగ్గహేత్వా కోట్ఠాసే కరోతి, భిక్ఖూపి సామణేరాపి ఆగన్త్వా ఏకగహణేనేవ ఏకమేకం కోట్ఠాసం గణ్హన్తి , గహితావసేసం పటిగ్గహితమేవ హోతి. సచే లోలసామణేరో గణ్హిత్వా గణ్హిత్వా పున ఠపేతి, తస్స గహితావసేసం అప్పటిగ్గహితకం హోతి.

భిక్ఖు ధూమవట్టిం పటిగ్గహేత్వా ధూమం పివతి, ముఖఞ్చ కణ్ఠో చ మనోసిలాయ లిత్తో వియ హోతి, యావకాలికం భుఞ్జితుం వట్టతి, యావకాలికేన యావజీవికసంసగ్గే దోసో నత్థి.

పత్తం వా రజనం వా పచన్తస్స కణ్ణనాసముఖచ్ఛిద్దేహి ధూమో పవిసతి, బ్యాధిపచ్చయా పుప్ఫం వా ఫలం వా ఉపసిఙ్ఘతి, అబ్బోహారికత్తా వట్టతి. భత్తుగ్గారో తాలుం ఆహచ్చ అన్తోయేవ పవిసతి, అవిసయత్తా వట్టతి. ముఖం పవిట్ఠం పన అజ్ఝోహరతో వికాలే ఆపత్తి. దన్తన్తరే లగ్గస్స ఆమిసస్స రసో పవిసతి, ఆపత్తియేవ. సచే సుఖుమం ఆమిసం హోతి, రసో న పఞ్ఞాయతి, అబ్బోహారికపక్ఖం భజతి.

ఉపకట్ఠే కాలే నిరుదకట్ఠానే భత్తం భుఞ్జిత్వా కక్ఖారేత్వా ద్వే తయో ఖేళపిణ్డే పాతేత్వా ఉదకట్ఠానం గన్త్వా ముఖం విక్ఖాలేతబ్బం. పటిగ్గహేత్వా ఠపితసిఙ్గివేరాదీనం అఙ్కురా నిక్ఖమన్తి, పున పటిగ్గహణకిచ్చం నత్థి. లోణే అసతి సముద్దోదకేన లోణకిచ్చం కాతుం వట్టతి. పటిగ్గహేత్వా ఠపితం లోణోదకం లోణం హోతి, లోణం వా ఉదకం హోతి, రసో వా ఫాణితం హోతి, ఫాణితం వా రసో హోతి, మూలపటిగ్గహణమేవ వట్టతి. హిమకరకా ఉదకగతికా ఏవ. పరిహారికేన కతకట్ఠినా ఉదకం పసాదేన్తి, తం అబ్బోహారికం, ఆమిసేన సద్ధిం వట్టతి. ఆమిసగతికేహి కపిత్థఫలాదీహి పసాదితం పురేభత్తమేవ వట్టతి.

పోక్ఖరణీఆదీసు ఉదకం బహలం హోతి, వట్టతి. సచే పన ముఖే చ హత్థే చ లగ్గతి, న వట్టతి, పటిగ్గహేత్వా పరిభుఞ్జితబ్బం. ఖేత్తేసు కసితట్ఠానే బహలం ఉదకం హోతి, పటిగ్గహేతబ్బం. సచే సన్దిత్వా కన్దరాదీని పవిసిత్వా నదిం పూరేతి, వట్టతి. కకుధసోబ్భాదయో హోన్తి, రుక్ఖతో పతితేహి పుప్ఫేహి సఞ్ఛన్నోదకా, సచే పుప్ఫరసో న పఞ్ఞాయతి, పటిగ్గహణకిచ్చం నత్థి. పరిత్తం ఉదకం హోతి, రసో పఞ్ఞాయతి, పటిగ్గహేతబ్బం. పబ్బతకన్దరాదీసు కాళవణ్ణపణ్ణసఞ్ఛన్నఉదకేపి ఏసేవ నయో.

పానీయఘటే సరేణుకాని వా సవణ్టఖీరాని వా పుప్ఫాని పక్ఖిత్తాని హోన్తి, పటిగ్గహేతబ్బం. పుప్ఫాని వా పటిగ్గహేత్వా పక్ఖిపితబ్బాని. పాటలిచమ్పకమల్లికా పక్ఖిత్తా హోన్తి , వాసమత్తం తిట్ఠతి తం అబ్బోహారికం, దుతియదివసేపి ఆమిసేన సద్ధిం వట్టతి. భిక్ఖునా ఠపితపుప్ఫవాసితకపానీయతో సామణేరో పానీయం గహేత్వా పీతావసేసం తత్థేవ ఆకిరతి, పటిగ్గహేతబ్బం. పదుమసరాదీసు ఉదకం సన్థరిత్వా ఠితం పుప్ఫరేణుం ఘటేన విక్ఖమ్భేత్వా ఉదకం గహేతుం వట్టతి. కప్పియం కారాపేత్వా పటిగ్గహేత్వా ఠపితం దన్తకట్ఠం హోతి, సచే తస్స రసం పివితుకామో, మూలపటిగ్గహణమేవ వట్టతి. అప్పటిగ్గహేత్వా ఠపితం పటిగ్గహేతబ్బం. అజానన్తస్స రసే పవిట్ఠేపి ఆపత్తియేవ. అచిత్తకఞ్హి ఇదం సిక్ఖాపదం.

మహాభూతేసు కిం వట్టతి, కిం న వట్టతీతి? ఖీరం తావ వట్టతి, కప్పియమంసఖీరం వా అకప్పియమంసఖీరం వా హోతు, పివన్తస్స అనాపత్తి. అస్సు ఖేళో సిఙ్ఘాణికా ముత్తం కరీసం సేమ్హం దన్తమలం అక్ఖిగూథకో కణ్ణగూథకో సరీరే ఉట్ఠితలోణన్తి ఇదం సబ్బం వట్టతి. యం పనేత్థ ఠానతో చవిత్వా పత్తే వా హత్థే వా పతతి, తం పటిగ్గహేతబ్బం. అఙ్గలగ్గం పటిగ్గహితకమేవ. ఉణ్హంపాయాసం భుఞ్జన్తస్స సేదో అఙ్గులిఅనుసారేన ఏకాబద్ధోవ హుత్వా పాయాసే సన్తిట్ఠతి, పిణ్డాయ వా చరన్తస్స హత్థతో పత్తస్స ముఖవట్టింతో వా పత్తతలం ఓరోహతి, ఏత్థ పటిగ్గహణకిచ్చం నత్థి. ఝామమహాభూతేసు ఇదం నామ న వట్టతీతి నత్థి, దుజ్ఝాపితం పన న వట్టతి. సుజ్ఝాపితం మనుస్సట్ఠిమ్పి చుణ్ణం కత్వా లేహే ఉపనేతుం వట్టతి.

చత్తారి మహావికటాని అసతి కప్పియకారకే సామమ్పి గహేత్వా పరిభుఞ్జితుం వట్టతి. ఏత్థ చ దుబ్బచోపి అసమత్థోపి కప్పియకారకో అసన్తపక్ఖేయేవ తిట్ఠతి. ఛారికాయ అసతి సుక్ఖదారుం ఝాపేత్వా ఛారికా గహేతబ్బా. సుక్ఖదారుమ్హి అసతి అల్లదారుం రుక్ఖతో ఛిన్దిత్వాపి కాతుం వట్టతి. ఇదం పన చతుబ్బిధమ్పి మహావికటం కాలోదిస్సం నామ సప్పదట్ఠక్ఖణేయేవ వట్టతి. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ.

ఏళకలోమసముట్ఠానం – కాయతో చ కాయచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, తిచిత్తం , తివేదనన్తి.

దన్తపోనసిక్ఖాపదం దసమం.

సమత్తో వణ్ణనాక్కమేన భోజనవగ్గో చతుత్థో.

౫. అచేలకవగ్గో

౧. అచేలకసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౨౬౯. అచేలకవగ్గస్స ఽ పఠమసిక్ఖాపదే – **పరివేసనన్తి** పరివిసనట్ఠానం. **పరిబ్బాజకసమాపన్నోతి** పబ్బజ్జం సమాపన్నో. **దేతి ఆపత్తి పాచిత్తియస్సాతి** సమతిత్తికం యాగుపత్తం ఏకపయోగేన దేతి, ఏకం పాచిత్తియం. అవచ్ఛిన్దిత్వా అవచ్ఛిన్దిత్వా దేతి, పయోగే పయోగే పాచిత్తియం. ఏసేవ నయో పూవభత్తాదీసు. **తిత్థియే అతిత్థియసఞ్ఞీతి** మాతా వా పితా వా తిత్థియేసు పబ్బజతి, తేసం మాతాపితుసఞ్ఞాయ దేన్తస్సాపి పాచిత్తియమేవ హోతి. **దాపేతీతి** అనుపసమ్పన్నేన దాపేతి.

౨౭౩. ఉపనిక్ఖిపిత్వా దేతీతి తథారూపే భాజనే ఠపేత్వా తం భాజనం తేసం సన్తికే భూమియం నిక్ఖిపిత్వా దేతి, తేసం వా భాజనం నిక్ఖిపాపేత్వా తత్థ దేతి, పత్తం ఆధారకే వా భూమియం వా ఠపేత్వాపి “ఇతో గణ్హథా”తి వత్తుం వట్టతి. సచే తిత్థియో వదతి “మయ్హం నామ ఇదం సన్తకం, ఇధ న ఆకిరథా”తి ఆకిరితబ్బం. తస్స సన్తకత్తా సహత్థా దానం నామ న హోతి. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ.

ఏళకలోమసముట్ఠానం – కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

అచేలకసిక్ఖాపదం పఠమం.

౨. ఉయ్యోజనసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౨౬౪. దుతియసిక్ఖాపదే – **పటిక్కమనేపీ**తి ఆసనసాలాయమ్పి. **భత్తవిస్సగ్గ**న్తి భత్తకిచ్చం. **న సమ్భావేసీ**తి న పాపుణి.

౨౬౬. అనాచారన్తి వుత్తావసేసం కాయవచీద్వారవీతిక్కమం. **దస్సనూపచారం వా సవనూపచారం వా విజహన్తస్సా**తి ఏత్థ యది ఠితో వా నిసిన్నో వా ఉయ్యోజేతి; యో ఉయ్యోజితో, సో విజహతి, తస్స చ ఆపత్తి నామ నత్థి. తస్మిం పన విజహన్తేపి అత్థతో ఇతరేన విజహితమేవ హోతి. తస్మా యో ఉయ్యోజేతి, తస్సేవాయం ఆపత్తి. తత్థ సచే ఉపచారబ్భన్తరే ఏకో పాదో హోతి, దుక్కటం. సీమాతిక్కమే పాచిత్తియం. ఏత్థ చ దస్సనూపచారస్స అబ్భోకాసే ద్వాదసహత్థప్పమాణం, తథా సవనూపచారస్స. సచే పన అన్తరా కుట్టద్వారపాకారాదయో హోన్తి, తేహి అన్తరితభావో దస్సనూపచారాతిక్కమో, తస్స వసేన ఆపత్తి వేదితబ్బా. **న అఞ్ఞో కోచి పచ్చయో హోతీ**తి ఠపేత్వా వుత్తప్పకారమనాచారం అఞ్ఞం కిఞ్చి కారణం న హోతి.

౨౬౭. కలిసాసనం ఆరోపేతీతి ''**కలీ**''తి కోధో; తస్స సాసనం ఆరోపేతి; కోధస్స ఆణం ఆరోపేతి; కోధవసేన ఠాననిసజ్జాదీసు దోసం దస్సేత్వా "పస్సథ భో ఇమస్స ఠానం, నిసజ్జం ఆలోకితం విలోకితం ఖాణుకో వియ తిట్ఠతి, సునఖో వియ నిసీదతి, మక్కటో వియ ఇతో చితో చ విలోకేతీ"తి ఏవం అమనాపవచనం వదతి "అప్పేవ నామ ఇమినాపి ఉబ్బాళ్హో పక్కమేయ్యా"తి. సేసం ఉత్తానమేవ.

తిసముట్ఠానం – కాయచిత్తతో వాచాచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, తివేదనన్తి.

ఉయ్యోజనసిక్ఖాపదం దుతియం.

౩. సభోజనసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౨౬౮. తతియసిక్ఖాపదే – **సయనిఘరే**తి సయనియఘరే. **యతో అయ్యస్స భిక్ఖా దిన్నా**తి యస్మా భిక్ఖా దిన్నా, యం ఆగతేన లద్ధబ్బం తం వో లద్ధం; గచ్ఛథాతి అధిప్పాయో. **పరియుట్ఠితో**తి రాగపరియుట్ఠితో; మేథునాధిప్పాయోతి అత్థో.

౨౭౦. సహ ఉభోహి జనేహీతి సభోజనం; తస్మిం **సభోజనే**. అథ వా **సభోజనే**తి సభోగే. రాగపరియుట్ఠితస్స హి పురిసస్స ఇత్థీ భోగో ఇత్థియా చ పురిసో. తేనేవస్స పదభాజనే – "ఇత్థీ చేవ హోతి పురిసో చా"తిఆది వుత్తం. **మహల్లకే ఘరే**తి మహల్లకే సయనిఘరే. **పిట్ఠసఙ్ఘాటస్స హత్థపాసం విజహిత్వా**తి తస్స సయనిఘరే గబ్భస్స యో పిట్ఠసఙ్ఘాటో, తస్స హత్థపాసం విజహిత్వా; అన్తోసయనస్స ఆసన్నే ఠానే నిసీదతీతి అత్థో. ఈదిసఞ్చ సయనిఘరం మహాచతుస్సాలాదీసు హోతి. **పిట్ఠివంసం అతిక్కమిత్వా**తి ఇమినా మజ్ఝాతిక్కమం దస్సేతి. తస్మా యథా వా తథా వా కతస్స ఖుద్దకస్స సయనిఘరస్స మజ్ఝాతిక్కమే ఆపత్తి వేదితబ్బా. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ.

పఠమపారాజికసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, అకుసలచిత్తం, ద్వివేదనన్తి.

సభోజనసిక్ఖాపదం తతియం.

౨౭౪. చతుత్థపఞ్చమసిక్ఖాపదేసు యం వత్తబ్బం సియా, తం సబ్బం అనియతద్వయే వుత్తనయమేవ. యథా చ సభోజనసిక్ఖాపదం , ఏవమేతానిపి పఠమపారాజికసముట్ఠానానేవాతి.

రహోపటిచ్ఛన్నసిక్ఖాపదం చతుత్థం, రహోనిసజ్జసిక్ఖాపదం పఞ్చమం.

౬. చారిత్తసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౨౮౪. ఛట్ఠసిక్ఖాపదే – **దేథావుసో భత్త**న్తి ఏత్థ తం కిర భత్తం అభిహటం అహోసి, తస్మా ఏవమాహంసు. అనభిహటే పన ఏవం వత్తుం న లబ్భతి, పయుత్తవాచా హోతి.

౨౯౭. తేన హి భిక్ఖవే పటిగ్గహేత్వా నిక్ఖిపథాతి ఇదం పన భగవా కులస్స సద్ధానురక్ఖణత్థాయ ఆహ. యది "భాజేత్వా ఖాదథా"తి వదేయ్య, మనుస్సానం పసాదఞ్ఞథత్తం సియా. **ఉస్సారియిత్థాతి** పటిహరియిత్థ; ఘరంయేవ నం గహేత్వా అగమంసూతి వుత్తం హోతి.

౨౯౮. సన్తం భిక్ఖున్తి ఏత్థ కిత్తావతా సన్తో హోతి, కిత్తావతా అసన్తోతి? అన్తోవిహారే యత్థ ఠితస్స కులాని పయిరుపాసనచిత్తం ఉప్పన్నం, తతో పట్ఠాయ యం పస్సే వా అభిముఖే వా పస్సతి, యస్స సక్కా హోతి పకతివచనేన ఆరోచేతుం, అయం సన్తో నామ. ఇతో చితో చ పరియేసిత్వా ఆరోచనకిచ్చం నామ నత్థి. యో హి ఏవం పరియేసితబ్బో, సో అసన్తోయేవ. అపిచ అన్తోఉపచారసీమాయ భిక్ఖుం దిస్వా ఆపుచ్ఛిస్సామీతి గన్త్వా తత్థ యం పస్సతి, సో ఆపుచ్ఛితబ్బో. నో చే పస్సతి, అసన్తం భిక్ఖుం అనాపుచ్ఛా పవిట్ఠో నామ హోతి.

౩౦౨. అన్తరారామన్తి అన్తోగామే విహారో హోతి, తం గచ్ఛతి. **భత్తియఘరన్తి** నిమన్తితఘరం వా సలాకభత్తాదిదాయకానం వా ఘరం. **ఆపదాసూతి** జీవితబ్రహ్మచరియన్తరాయేసు సతి గన్తుం వట్టతి. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ.

కథినసముట్ఠానం – కాయవాచతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియాకిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

చారిత్తసిక్ఖాపదం ఛట్ఠం.

౭. మహానామసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౩౦౩. సత్తమసిక్ఖాపదే – **మహానామో** నామ భగవతో చూళపితుపుత్తో మాసమత్తేన మహల్లకతరో ద్వీసు ఫలేసు పతిట్ఠితో అరియసావకో. **భేసజ్జం ఉస్సన్నం హోతీతి** వజతో ఆహరిత్వా ఠపితసప్పి బహు హోతి.

౩౦౬. **సాదితబ్బాతి** తస్మిం సమయే రోగో నత్థీతి న పటిక్ఖిపితబ్బా; రోగే సతి విఞ్ఞాపేస్సామీతి అధివాసేతబ్బా. **ఏత్తకేహి భేసజ్జేహి పవారేమీతి** నామవసేన సప్పితేలాదీసు ద్వీహి తీహి వా పరిమాణవసేన పత్థేన నాళియా ఆళ్హకేనాతి వా.**అఞ్ఞం భేసజ్జం విఞ్ఞాపేతీతి** సప్పినా పవారితో తేలం విఞ్ఞాపేతి, ఆళ్హకేన పవారితో దోణం. **న భేసజ్జేన కరణీయేనాతి** మిస్సకభత్తేనపి చే యాపేతుం సక్కోతి, న భేసజ్జకరణీయం నామ హోతి.

౩౧౦. **పవారితానన్తి** యే అత్తనో పుగ్గలికాయ పవారణాయ పవారితా; తేసం పవారితానురూపేన విఞ్ఞత్తియా అనాపత్తి. సఙ్ఘవసేన పవారితేసు పన పమాణం సల్లక్ఖేతబ్బమేవాతి. సేసం ఉత్తానమేవ.

ఛసముట్ఠానం – కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

మహానామసిక్ఖాపదం సత్తమం.

౮. ఉయ్యుత్తసేనాసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౩౧౧. అట్ఠమే – **అబ్భుయ్యాతోతి** అభిఉయ్యాతో; పరసేనం అభిముఖో గమిస్సామీతి నగరతో నిగ్గతోతి అత్థో. **ఉయ్యుత్తన్తి** కతఉయ్యోగం; గామతో నిక్ఖన్తన్తి అత్థో.

౩౧౪. **ద్వాదసపురిసో హత్థీతి** చత్తారో ఆరోహకా ఏకేకపాదరక్ఖకా ద్వే ద్వేతి ఏవం ద్వాదసపురిసో హోతి. **తిపురిసో అస్సోతి** ఏకో ఆరోహకో ద్వే పాదరక్ఖకాతి ఏవం తిపురిసో హోతి. **చతుపురిసో రథోతి** ఏకో సారథి ఏకో యోధో ద్వే ఆణిరక్ఖకాతి ఏవం చతుపురిసో హోతి. **చత్తారో పురిసా సరహత్థాతి** ఆవుధహత్థా చత్తారో పురిసాతి అయం పచ్ఛిమకోటియా చతురఙ్గసమన్నాగతా సేనా నామ. ఈదిసం సేనం దస్సనాయ గచ్ఛతో పదే పదే దుక్కటం. **దస్సనూపచారం విజహిత్వాతి** కేనచి అన్తరితా వా నిన్నం ఓరుళ్హా వా న దిస్సతి; ఇధ ఠత్వా న సక్కా దట్ఠున్తి అఞ్ఞం ఠానం గన్త్వా పస్సతో పయోగే పయోగే పాచిత్తియన్తి అత్థో.

౩౧౭. **ఏకమేకన్తి** హత్థిఆదీసు చతూసు అఙ్గేసు ఏకమేకం; అన్తమసో ఏకపురిసారుళ్హకహత్థిమ్పి ఏకమ్పి సరహత్థం పురిసం. **అనుయ్యుత్తా** నామ రాజా ఉయ్యానం వా నదిం వా గచ్ఛతి; ఏవం అనుయ్యుత్తా హోతి.

౩౧౬. ఆపదాసూతి జీవితబ్రహ్మచరియన్తరాయేసు సతి ఏత్థ గతో ముఞ్చిస్సామీతి గచ్ఛతో అనాపత్తి. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ. ఏళకలోమసముట్ఠానం – కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, అకుసలచిత్తం, తివేదనన్తి.

ఉయ్యుత్తసేనాసిక్ఖాపదం అట్ఠమం.

౯. సేనావాససిక్ఖాపదవణ్ణనా

౩౧౯. నవమే – **అత్థఙ్గతే సూరియే సేనాయ వసతీ**తి తిట్ఠతు వా నిసీదతు వా సయతు వా సచేపి ఆకాసే ఇద్ధియా కఞ్చి ఇరియాపథం కప్పేతి, పాచిత్తియమేవ. **సేనా వా పటిసేనాయ రుద్ధా హోతీ**తి యథా సఞ్చారో ఛిజ్జతి; ఏవం రుద్ధా హోతి. **పలిబుద్ధో**తి వేరికేన వా ఇస్సరేన వా రుద్ధో. సేసం ఉత్తానమేవ. ఏళకలోమసముట్ఠానం – కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

సేనావాససిక్ఖాపదం నవమం.

౧౦. ఉయ్యోధికసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౩౨౨. దసమే – ఉగ్గన్త్వా ఉగ్గన్త్వా ఏత్థ యుజ్ఝన్తీతి **ఉయ్యోధికం;** సమ్పహారట్ఠానస్సేతం అధివచనం. బలస్స అగ్గం జానన్తి ఏత్థాతి **బలగ్గం;** బలగణనట్ఠానన్తి అత్థో. సేనాయ వియూహం **సేనాబ్యూహం;** సేనానివేసస్సేతం అధివచనం. **తయో హత్థీ పచ్ఛిమం హత్థానీక**న్తి యో పుబ్బే వుత్తో ద్వాదసపురిసో హత్థీతి తేన హత్థినా తయో హత్థీ. సేసేసుపి ఏసేవ నయో. సేసం ఉయ్యుత్తసేనాసిక్ఖాపదే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం సద్ధిం సముట్ఠానాదీహీతి.

ఉయ్యోధికసిక్ఖాపదం దసమం.

సమత్తో వణ్ణనాక్కమేన అచేలకవగ్గో పఞ్చమో.

౬. సురాపానవగ్గో

౧. సురాపానసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౩౨౬. సురాపానవగ్గస్స పఠమసిక్ఖాపదే – **భద్దవతికా**తి ఏకో గామో, సో భద్దికాయ వతియా సమన్నాగతత్తా ఏతం నామ లభి. **పథావినో**తి అద్ధికా. **తేజసా తేజ**న్తి అత్తనో తేజసా ఆనుభావేన నాగస్స తేజం. **కాపోతికా**తి కపోతపాదసమవణ్ణరత్తోభాసా. **పసన్నా**తి సురామణ్డస్సేతం అధివచనం. **అననుచ్ఛవియం భిక్ఖవే సాగతస్సా**తి పఞ్చాభిఞ్ఞస్స సతో మజ్జపానం నామ న అనుచ్ఛవియన్తి వుత్తం హోతి.

౩౨౮. పుప్ఫాసవో నామ మధుకపుప్ఫాదీనం రసేన కతో. **ఫలాసవో** నామ ముద్దికఫలాదీని మద్దిత్వా తేసం రసేన కతో. **మధ్వాసవో** నామ ముద్దికానం జాతిరసేన కతో; మక్ఖికమధునాపి కరియతీతి వదన్తి. **గుళాసవో** నామ ఉచ్ఛురసాదీహి కరియతి. **సురా** నామ పిట్ఠకిణ్ణపక్ఖిత్తా; నాళికేరాదీనమ్పి రసేన కతా సురాత్వేవ సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి, తస్సాయేవ కిణ్ణపక్ఖిత్తాయ మణ్డో గహితో మేరయోత్వేవ సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతీతి వదన్తి. **అన్తమసో కుసగ్గేనపి పివతీ**తి ఏతం సురం వా మేరయం వా బీజతో పట్ఠాయ కుసగ్గేన పివతోపి పాచిత్తియన్తి అత్థో. ఏకేన పన పయోగేన బహుమ్పి పివన్తస్స ఏకా ఆపత్తి. విచ్ఛిన్దిత్వా విచ్ఛిన్దిత్వా పివతో పయోగగణనాయ ఆపత్తియో.

౩౨౯. అమజ్జఞ్చ హోతి మజ్జవణ్ణం మజ్జగన్ధం మజ్జరసన్తి లోణసోవీరకం వా సుత్తం వా హోతి. **సూపసమ్పాకే**తి వాసగాహాపనత్థం ఈసకం మజ్జం పక్ఖిపిత్వా సూపం పచన్తి, తస్మిం అనాపత్తి. **మంససమ్పాకే**పి ఏసేవ నయో. తేలం పన వాతభేసజ్జత్థం మజ్జేన సద్ధిం పచన్తి, తస్మిమ్పి అనతిక్ఖిత్తమజ్జేయేవ అనాపత్తి, యం పన అతిక్ఖిత్తమజ్జం హోతి, ఏత్థ మజ్జస్స వణ్ణగన్ధరసా పఞ్ఞాయన్తి, తస్మిం ఆపత్తియేవ. **అమజ్జం అరిట్ఠ**న్తి యో అరిట్ఠో మజ్జం న హోతి, తస్మిం అనాపత్తి. ఆమలకాదీనంయేవ కిర రసేన అరిట్ఠం కరోన్తి, సో మజ్జవణ్ణగన్ధరసోయేవ హోతి, న చ మజ్జం; తం సన్ధాయేతం వుత్తం. యో పన సమ్భారపక్ఖిత్తో, సో మజ్జం హోతి, బీజతో పట్ఠాయ న వట్టతి. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ. ఏళకలోమసముట్ఠానం – కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం అకుసలచిత్తం, తివేదనన్తి. వత్థుఅజాననతాయ చేత్థ అచిత్తకతా వేదితబ్బా, అకుసలేనేవ పాతబ్బతాయ లోకవజ్జతాతి.

సురాపానసిక్ఖాపదం పఠమం.

౨. అఙ్గులిపతోదకసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౩౩౦. దుతియే – **అఙ్గులిపతోదకేనాతి** అఙ్గులీహి ఉపకచ్ఛకాదిఘట్టనం వుచ్చతి. **ఉత్తసన్తోతి** అతిహాసేన కిలమన్తో. **అనస్సాసకోతి** ఉపచ్ఛిన్నఅస్సాసపస్సాససఞ్చారో హుత్వా. **అనుపసమ్పన్నం కాయేన కాయన్తి** ఏత్థ భిక్ఖునీపి అనుపసమ్పన్నట్ఠానే ఠితా, తమ్పి ఖిడ్డాధిప్పాయేన ఫుసన్తస్స దుక్కటం. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ.

పఠమపారాజికసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, అకుసలచిత్తం, ద్వివేదనన్తి.

అఙ్గులిపతోదకసిక్ఖాపదం దుతియం.

౩. హసధమ్మసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౩౩౫. తతియే – **అప్పకతఞ్ఞునోతి** యం భగవతా పకతం పఞ్ఞత్తం, తం న జానన్తీతి అత్థో.

౩౩౬. **ఉదకే హసధమ్మేతి** ఉదకకీళికా వుచ్చతి. **ఉపరిగోప్ఫకేతి** గోప్ఫకానం ఉపరిభాగప్పమాణే. **హసాధిప్పాయోతి** కీళాధిప్పాయో. **నిముజ్జతి వాతిఆదీసు** నిముజ్జనత్థాయ ఓరోహన్తస్స పదవారే పదవారే దుక్కటం. నిముజ్జనుమ్ముజ్జనేసు పయోగే పయోగే పాచిత్తియం. నిముజ్జిత్వా అన్తోఉదకేయేవ గచ్ఛన్తస్స హత్థవారపదవారేసు సబ్బత్థ పాచిత్తియం. **పలవతీతి** తరతి. హత్థేహి తరన్తస్స హత్థవారే హత్థవారే పాచిత్తియం. పాదేసుపి ఏసేవ నయో. యేన యేన అఙ్గేన తరతి, తస్స తస్స పయోగే పయోగే పాచిత్తియం. తీరతో వా రుక్ఖతో వా ఉదకే పతతి, పాచిత్తియమేవ. **నావాయ కీళతీతి** ఫియారిత్తాదీహి నావం పాజేన్తో వా తీరే ఉస్సారేన్తో వా నావాయ కీళతి, దుక్కటం.

హత్థేన వాతిఆదీసుపి పయోగే పయోగే దుక్కటం. కేచి హత్థేన ఉదకే ఖిత్తాయ కథలాయ పతనుప్పతనవారేసు దుక్కటం వదన్తి, తం న గహేతబ్బం. తత్థ హి ఏకపయోగత్తా ఏకమేవ దుక్కటం, అపిచ ఉపరిగోప్ఫకే వుత్తాని ఉమ్ముజ్జనాదీని ఠపేత్వా అఞ్ఞేన యేన కేనచి ఆకారేన ఉదకం ఓతరిత్వా వా అనోతరిత్వా వా యత్థ కత్థచి ఠితం ఉదకం అన్తమసో బిన్దుం గహేత్వా ఖిపనకీళాయపి కీళన్తస్స దుక్కటమేవ, అత్థజోతకం పన అక్ఖరం లిఖితుం వట్టతి, అయమేత్థ వినిచ్ఛయో. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ.

పఠమపారాజికసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, అకుసలచిత్తం, తివేదనన్తి.

హసధమ్మసిక్ఖాపదం తతియం.

౪. అనాదరియసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౩౪౨. చతుత్థే – **కథాయం నస్సేయ్యాతి** కథం అయం ధమ్మో తన్తి పవేణీ నస్సేయ్య. **తం వా న సిక్ఖితుకామోతి** యేన పఞ్ఞత్తేన వుచ్చతి, తం పఞ్ఞత్తం న సిక్ఖితుకామో. **అపఞ్ఞత్తేనాతి** సుత్తే వా అభిధమ్మే వా ఆగతేన.

౩౪౪. **ఏవం అమ్హాకం ఆచరియానం ఉగ్గహోతి** ఏత్థ గారయ్హో ఆచరియుగ్గహో న గహేతబ్బో; పవేణియా ఆగతో ఆచరియుగ్గహోవ గహేతబ్బో. కురున్దియం పన ''లోకవజ్జే ఆచరియుగ్గహో న వట్టతి, పణ్ణత్తివజ్జే పన వట్టతీ''తి వుత్తం. మహాపచ్చరియం ''సుత్తం సుత్తానులోమఞ్చ ఉగ్గహితకానంయేవ ఆచరియానం ఉగ్గహో పమాణం, అజానన్తానం కథా అప్పమాణ''న్తి వుత్తం. తం సబ్బం పవేణియా ఆగతేసమోధానం గచ్ఛతి. సేసం ఉత్తానమేవాతి.

తిసముట్ఠానం – కాయచిత్తతో వాచాచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

అనాదరియసిక్ఖాపదం చతుత్థం.

౫. భింసాపనసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౩౪౩. పఞ్చమే – రూపూపహారాదయో మనుస్సవిగ్గహే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బా. సేసం ఉత్తానమేవ. సముట్ఠానాదీని అనాదరియసదిసానేవాతి.

భింసాపనసిక్ఖాపదం పఞ్చమం.

౬. జోతిసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౩౫౦. ఛట్ఠే – **భగ్గాతి** జనపదస్స నామం. **సంసుమారగిరన్తి** నగరస్స. **భేసకళావనన్తి** తన్నిస్సితవనస్స. తం పన మిగానం ఫాసువిహారత్థాయ దిన్నత్తా **మిగదాయోతి** వుచ్చతి. **సమాదహిత్వాతి** జాలేత్వా. **పరిపాతేసీతి** అనుబన్ధి.

౩౫౨. పదీపేపీతి పదీపుజ్జలనేపి. **జోతికేపీతి** పత్తపచనసేదకమ్మాదీసు జోతికరణే. **తథారూపపచ్చయాతి** పదీపాదిపచ్చయా.

౩౫౪-౫. సయం సమాదహతీతి ఏత్థ జోతిం సమాదహితుకామతాయ అరణిసజ్జనతో పట్ఠాయ యావ జాలా న ఉట్ఠహతి, తావ సబ్బపయోగేసు దుక్కటం. **పటిలాతం ఉక్ఖిపతీతి** దయ్హమానం అలాతం పతితం ఉక్ఖిపతి, పున యథాఠానే ఠపేతీతి అత్థో. ఏవం అవిజ్ఝాతం ఉక్ఖిపిత్వా పక్ఖిపన్తస్సేవ దుక్కటం, విజ్ఝాతం పున జాలాపేన్తస్స పాచిత్తియమేవ.

౩౫౬. తథారూపపచ్చయాతి ఠపేత్వా పదీపాదీని అఞ్ఞేనపి తథారూపేన పచ్చయేన సమాదహన్తస్స అనాపత్తి. **ఆపదాసూతి** దుట్ఠవాళమిగఅమనుస్సేహి ఉపద్దవో హోతి, తత్థ సమాదహన్తస్సాపి అనాపత్తి. సేసం ఉత్తానమేవాతి. ఛసముట్ఠానం – కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

జోతిసిక్ఖాపదం ఛట్ఠం.

౭. నహానసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౩౬౪. సత్తమే – **చుణ్ణేన వా మత్తికాయ వాతి** ఏత్థ చుణ్ణమత్తికానం అభిసఙ్ఖరణకాలతో పట్ఠాయ సబ్బపయోగేసు దుక్కటం.

౩౬౬. పారం గచ్ఛన్తో న్హాయతీతి ఏత్థ సుక్ఖాయ నదియా వాలికం ఉక్కిరిత్వా కతఆవాటకేసుపి న్హాయితుం వట్టతి. **ఆపదాసూతి** భమరాదీహి అనుబద్ధస్స ఉదకే నిముజ్జితుం వట్టతీతి. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ. ఏళకలోమసముట్ఠానం – కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

నహానసిక్ఖాపదం సత్తమం.

౮. దుబ్బణ్ణకరణసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౩౬౮-౯. అట్ఠమే – **నవం పన భిక్ఖునా చీవరలాభేనాతి** ఏత్థ అలభీతి లభో; లభోయేవ లాభో. కిం అలభి? చీవరం. కీదిసం? నవం. ఇతి “నవచీవరలాభేనా”తి వత్తబ్బే అనునాసికలోపం అకత్వా “నవచీవరలాభేనా”తి వుత్తం; పటిలద్ధనవచీవరేనాతి అత్థో. మజ్ఝే ఠితపదద్వయే **పనాతి** నిపాతో. **భిక్ఖునాతి** యేన లద్ధం తస్స నిదస్సనం. పదభాజనే పన బ్యఞ్జనం అనాదియిత్వా యం లద్ధం తం దస్సేతుం “చీవరం నామ ఛన్నం చీవరాన”న్తిఆది వుత్తం. **చీవరన్తి** ఏత్థ యం నివాసేతుం వా పారుపితుం వా సక్కా హోతి, తదేవ వేదితబ్బం. తేనేవ “వికప్పనుపగపచ్ఛిమ”న్తి న వుత్తం. **కంసనీలన్తి** చమ్మకారనీలం. మహాపచ్చరియం పన “అయోమలం లోహమలం ఏతం కంసనీలం నామా”తి వుత్తం. **పలాసనీలన్తి** యో కోచి నీలవణ్ణో పణ్ణరసో. **దుబ్బణ్ణకరణం ఆదాతబ్బన్తి** ఏతం కప్పబిన్దుం సన్ధాయ వుత్తం; న నీలాదీహి సకలచీవరస్స దుబ్బణ్ణకరణం. తఞ్చ పన కప్పం ఆదియన్తేన చీవరం రజిత్వా చతూసు వా కోణేసు తీసు వా ద్వీసు వా ఏకస్మిం వా కోణే మోరస్స అక్ఖిమణ్డలమత్తం వా మఙ్కులపిట్ఠిమత్తం వా ఆదాతబ్బం. మహాపచ్చరియం “పత్తే వా గణ్ఠియం వా న వట్టతీ”తి వుత్తం. మహాఅట్ఠకథాయం పన “వట్టతియేవా”తి వుత్తం. పాళికప్పకణ్ణికకప్పాదయో పన సబ్బత్థ పటిసిద్ధా, తస్మా ఠపేత్వా ఏకం వట్టబిన్దుం అఞ్ఞేన కేనచిపి వికారేన కప్పో న కాతబ్బో.

౩౭౧. అగ్గళేతిఆదీసు ఏతాని అగ్గళాదీని కప్పకతచీవరే పచ్ఛా ఆరోపేత్వా కప్పకరణకిచ్చం నత్థి. సేసం ఉత్తానమేవ. ఏళకలోమసముట్ఠానం – కిరియాకిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం; కాయకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

దుబ్బణ్ణకరణసిక్ఖాపదం అట్ఠమం.

౯. వికప్పనసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౩౭౪. నవమే – **తస్స వా అదిన్న**న్తి చీవరసామికస్స "పరిభుఞ్జ వా విస్సజ్జేహి వా యథాపచ్చయం వా కరోహీ"తి ఏవం వత్వా అదిన్నం. **తస్స వా అవిస్ససన్తో**తి యేన వినయకమ్మం కతం, తస్స అవిస్సాసేన వా. తేన పన దిన్నం వా తస్స విస్సాసేన వా పరిభుఞ్జన్తస్స అనాపత్తి. సేసమేత్థ తింసకవణ్ణనాయం వుత్తనయత్తా ఉత్తానమేవాతి. కథినసముట్ఠానం – కాయవాచతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియాకిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

వికప్పనసిక్ఖాపదం నవమం.

౧౦. చీవరాపనిధానసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౩౭౭-౮౧. దసమే – **అపనిధేన్తీ**తి అపనేత్వా నిధేన్తి. **హసాపేక్ఖో**తి హసాధిప్పాయో. **అఞ్ఞం పరిక్ఖార**న్తి పాళియా అనాగతం పత్తత్థవికాదిం. **ధమ్మిం కథం కత్వా**తి "సమణేన నామ అనిహితపరిక్ఖారేన భవితుం న వట్టతీ"తి ఏవం ధమ్మకథం కథేత్వా దస్సామీతి నిక్ఖిపతో అనాపత్తి. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ. తిసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, తివేదనన్తి.

చీవరాపనిధానసిక్ఖాపదం దసమం.

సమత్తో వణ్ణనాక్కమేన సురాపానవగ్గో ఛట్ఠో.

౭. సప్పాణకవగ్గో

౧. సఞ్చిచ్చపాణసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౩౮౨. సప్పాణకవగ్గస్స పఠమసిక్ఖాపదే – **ఇస్సాసో హోతీ**తి గిహికాలే ధనుగ్గహాచరియో హోతి. **జీవితా వోరోపితా**తి జీవితా వియోజితా.

సిక్ఖాపదేపి **వోరోపేయ్యా**తి వియోజేయ్య. యస్మా పన వోహారమత్తమేవేతం; న హేత్థ కిఞ్చి వియోజితే సీసాలఙ్కారే సీసం వియ జీవితా వోరోపితే పాణేపి జీవితం నామ విసుం తిట్ఠతి, అఞ్ఞదత్థు అన్తరధానమేవ గచ్ఛతి, తస్మా తమత్థం దస్సేతుం పదభాజనే "జీవితిన్ద్రియం ఉపచ్ఛిన్దతీ"తిఆది వుత్తం. ఇమస్మిఞ్చ సిక్ఖాపదే తిరచ్ఛానగతోయేవ "పాణో"తి వేదితబ్బో. తం ఖుద్దకమ్పి మహన్తమ్పి మారేన్తస్స ఆపత్తినానాకరణం నత్థి. మహన్తే పన ఉపక్కమమహన్తత్తా అకుసలమహత్తం హోతి. **పాణే పాణసఞ్ఞీ**తి అన్తమసో మఞ్చపీఠం సోధేన్తో మఙ్గులబీజకేపి పాణసఞ్ఞీ నిక్కారుణికతాయ తం భిన్దన్తో అపనేతి, పాచిత్తియం. తస్మా ఏవరూపేసు ఠానేసు కారుఞ్ఞం ఉపట్ఠపేత్వా అప్పమత్తేన వత్తం కాతబ్బం. సేసం మనుస్సవిగ్గహే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం సద్ధిం సముట్ఠానాదీహీతి.

సఞ్చిచ్చపాణసిక్ఖాపదం పఠమం.

౨. సప్పాణకసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౩౮౭. దుతియే – **సప్పాణక**న్తి యే పాణకా పరిభోగేన మరన్తి, తేహి పాణకేహి సప్పాణకం, తాదిసఞ్హి జానం పరిభుఞ్జతో పయోగే పయోగే పాచిత్తియం. పత్తపూరమ్పి అవిచ్ఛిన్దిత్వా ఏకపయోగేన పివతో ఏకా ఆపత్తి. తాదిసేన ఉదకేన సామిసం పత్తం ఆవిఞ్ఛిత్వా ధోవతోపి తాదిసే ఉదకే ఉణ్హయాగుపత్తం నిబ్బాపయతోపి తం ఉదకం హత్థేన వా ఉళుఙ్కేన వా గహేత్వా న్హాయతోపి పయోగే పయోగే పాచిత్తియం. ఉదకసోణ్డిం వా పోక్ఖరణిం వా పవిసిత్వా బహినిక్ఖమనత్థాయ వీచిం ఉట్ఠాపయతోపి. సోణ్డిం వా పోక్ఖరణిం వా సోధేన్తేహి తతో గహితఉదకం ఉదకేయేవ ఆసిఞ్చితబ్బం. సమీపమ్హి ఉదకే అసతి కప్పియఉదకస్స అట్ఠ వా దస వా ఘటే ఉదకసణ్ఠానకప్పదేసే ఆసిఞ్చిత్వా తత్థ ఆసిఞ్చితబ్బం. "పవట్టిత్వా ఉదకే పతిస్సతీ"తి ఉణ్హపాసాణే ఉదకం నాసిఞ్చితబ్బం. కప్పియఉదకేన పన పాసాణం నిబ్బాపేత్వా ఆసిఞ్చితుం వట్టతి. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ.

తిసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం,

వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి. ఏత్థ చ పటఙ్గపాణకానం పతనం ఞత్వాపి సుద్ధచిత్తతాయ దీపజాలనే వియ సప్పాణకభావం ఞత్వాపి ఉదకసఞ్ఞాయ పరిభుఞ్జితబ్బతో పణ్ణత్తివజ్జతా వేదితబ్బాతి.

సప్పాణకసిక్ఖాపదం దుతియం.

౩. ఉక్కోటనసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౩౯౨. తతియసిక్ఖాపదే – **ఉక్కోటేన్తీ**తి తస్స తస్స భిక్ఖునో సన్తికం గన్త్వా "అకతం కమ్మ"న్తిఆదీని వదన్తా ఉచ్చాలేన్తి; యథాపతిట్ఠితభావేన పతిట్ఠాతుం న దేన్తి.

౩౯౩. **యథాధమ్మ**న్తి యో యస్స అధికరణస్స వూపసమనాయ ధమ్మో వుత్తో, తేనేవ ధమ్మేనాతి అత్థో. **నిహతాధికరణ**న్తి నిహతం అధికరణం; సత్థారా వుత్తధమ్మేనేవ వూపసమితం అధికరణన్తి అత్థో.

౩౯౫. **ధమ్మకమ్మే ధమ్మకమ్మసఞ్ఞీ**తి యేన కమ్మేన తం అధికరణం వూపసమితం, తఞ్చే ధమ్మకమ్మం హోతి, తస్మిం ధమ్మకమ్మే అయమ్పి ధమ్మకమ్మసఞ్ఞీ హుత్వా యది ఉక్కోటేతి, పాచిత్తియం ఆపజ్జతీతి అత్థో. ఏతేన నయేన సేసపదానిపి వేదితబ్బాని. అయమేత్థ సఙ్ఖేపో, విత్థారో పన "ఇమేసం చతున్నం అధికరణానం కతి ఉక్కోటనా"తిఆదినా నయేన పరివారే వుత్తో. అట్ఠకథాసు తం సబ్బం ఆహరిత్వా తస్సేవత్థో వణ్ణితో. మయం పన తం తత్థేవ వణ్ణయిస్సామ. ఇధ ఆహరిత్వా వణ్ణియమానే హి సుట్ఠుతరం సమ్మోహో భవేయ్యాతి న వణ్ణయిమ్హ. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ. తిసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

ఉక్కోటనసిక్ఖాపదం తతియం.

౪. దుట్ఠుల్లసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౩౯౯. చతుత్థే – **దుట్ఠుల్లా నామ ఆపత్తీ**తి ఏత్థ చత్తారి పారాజికాని అత్థుద్ధారవసేన దస్సితాని, సఙ్ఘాదిసేసాపత్తి పన అధిప్పేతా, తం ఛాదేన్తస్స పాచిత్తియం. **ధురం నిక్ఖిత్తమత్తే**తి ధురే నిక్ఖిత్తమత్తే. సచేపి ధురం నిక్ఖిపిత్వా పచ్ఛా ఆరోచేతి, న రక్ఖతి; ధురం నిక్ఖిత్తమత్తేయేవ పాచిత్తియన్తి వుత్తం హోతి. సచే పన ఏవం ధురం నిక్ఖిపిత్వా పటిచ్ఛాదనత్థమేవ అఞ్ఞస్స ఆరోచేతి, సోపి అఞ్ఞస్సాతి ఏతేనుపాయేన సమణసతమ్పి సమణసహస్సమ్పి ఆపత్తిం ఆపజ్జతియేవ తావ, యావ కోటి న ఛిజ్జతి. కదా పన కోటి ఛిజ్జతీతి? మహాసుమత్థేరో తావ వదతి – "ఆపత్తిం ఆపన్నో ఏకస్స ఆరోచేతి, సో పటినివత్తిత్వా తస్సేవ ఆరోచేతి; ఏవం కోటి ఛిజ్జతీ"తి. మహాపదుమత్థేరో పనాహ – "అయఞ్హి వత్థుపుగ్గలోయేవ. ఆపత్తిం ఆపన్నో పన ఏకస్స భిక్ఖునో ఆరోచేతి, అయం అఞ్ఞస్స ఆరోచేతి, సో పటినివత్తిత్వా యేనస్స ఆరోచితం, తస్సేవ ఆరోచేతి; ఏవం తతియేన పుగ్గలేన దుతియస్స ఆరోచితే కోటి ఛిన్నా హోతీ"తి.

౪౦౦. **అదుట్ఠుల్లం ఆపత్తి**న్తి అవసేసే పఞ్చాపత్తిక్ఖన్ధే. **అనుపసమ్పన్నస్స దుట్ఠుల్లం వా అదుట్ఠుల్లం వా అజ్ఝాచార**న్తి ఏత్థ అనుపసమ్పన్నస్స సుక్కవిస్సట్ఠి చ కాయసంసగ్గో చాతి అయం దుట్ఠుల్లఅజ్ఝాచారో నామ. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవాతి. ధురనిక్ఖేపసముట్ఠానం – కాయవాచాచిత్తతో సముట్ఠాతి, అకిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం , దుక్ఖవేదనన్తి.

దుట్ఠుల్లసిక్ఖాపదం చతుత్థం.

౫. ఊనవీసతివస్ససిక్ఖాపదవణ్ణనా

౪౦౨. పఞ్చమసిక్ఖాపదే – **అఙ్గులియో దుక్ఖా భవిస్సన్తీ**తి అక్ఖరాని లిఖన్తస్స అఙ్గులియో దుక్ఖా భవిస్సన్తీతి చిన్తేసుం. **ఉరస్స దుక్ఖో**తి గణనం సిక్ఖన్తేన బహుం చిన్తేతబ్బం హోతి, తేనస్స ఉరో దుక్ఖో భవిస్సతీతి మఞ్ఞింసు. **అక్ఖీని దుక్ఖా భవిస్సన్తీ**తి రూపసుత్తం సిక్ఖన్తేన కహాపణా పరివత్తేత్వా పరివత్తేత్వా పస్సితబ్బా హోన్తి, తేనస్స అక్ఖీని దుక్ఖాని భవిస్సన్తీతి మఞ్ఞింసు. డంసాదీసు **డంసా**తి పిఙ్గలమక్ఖికాయో. **దుక్ఖాన**న్తి దుక్ఖమానం. **తిబ్బాన**న్తి బహలానం. **ఖరాన**న్తి తిఖిణానం. **కటుకాన**న్తి ఫరుసానం; అమనాపతాయ వా కటుకరససదిసానం. **అసాతాన**న్తి అమధురానం. **పాణహరాన**న్తి జీవితహరానం.

౪౦౪. సీమం సమ్మన్నతీతి నవం సీమం బన్ధతి. కురున్దియం పన ఉదకుక్ఖేపపరిచ్ఛిన్దనేపి దుక్కటం వుత్తం. **పరిపుణ్ణవీసతివస్సోతి** పటిసన్ధిగ్గహణతో పట్ఠాయ పరిపుణ్ణవీసతివస్సో; గబ్భవీసోపి హి పరిపుణ్ణవీసతివస్సోత్వేవ సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి. యథాహ –

> “తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా కుమారకస్సపో గబ్భవీసో ఉపసమ్పన్నో హోతి. అథ ఖో ఆయస్మతో కుమారకస్సపస్స ఏతదహోసి – ‘భగవతా పఞ్ఞత్తం, న ఊనవీసతివస్సో పుగ్గలో ఉపసమ్పాదేతబ్బోతి. అహఞ్చమ్హి గబ్భవీసో ఉపసమ్పన్నో. ఉపసమ్పన్నో నుఖోమ్హి, నను ఖో ఉపసమ్పన్నో’తి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం. యం భిక్ఖవే మాతుకుచ్ఛిమ్హి పఠమం చిత్తం ఉప్పన్నం, పఠమం విఞ్ఞాణం పాతుభూతం తదుపాదాయ సావస్స జాతి. అనుజానామి, భిక్ఖవే, గబ్భవీసం ఉపసమ్పాదేతు”న్తి (మహావ. ౧౨౪).

తత్థ యో ద్వాదసమాసే మాతుకుచ్ఛిస్మిం వసిత్వా మహాపవారణాయ జాతో, సో తతో పట్ఠాయ యావ ఏకూనవీసతిమే వస్సే మహాపవారణా, తం అతిక్కమిత్వా పాటిపదే ఉపసమ్పాదేతబ్బో. ఏతేనుపాయేన హాయనవడ్ఢనం వేదితబ్బం.

పోరాణకత్థేరా పన ఏకూనవీసతివస్సం సామణేరం నిక్ఖమనీయపుణ్ణమాసిం అతిక్కమ్మ పాటిపదదివసే ఉపసమ్పాదేన్తి, తం కస్మాతి? వుచ్చతే – ఏకస్మిం వస్సే ఛ చాతుద్దసికఉపోసథా హోన్తి. ఇతి వీసతియా వస్సేసు చత్తారో మాసా పరిహాయన్తి. రాజానో తతియే తతియే వస్సే వస్సం ఉక్కడ్ఢన్తి. ఇతి అట్ఠారససు వస్సేసు ఛ మాసా వడ్ఢన్తి, తతో ఉపోసథవసేన పరిహీనే చత్తారో మాసే అపనేత్వా ద్వే మాసా అవసేసా హోన్తి, తే ద్వే మాసే గహేత్వా వీసతివస్సాని పరిపుణ్ణాని హోన్తీతి నిక్కఙ్ఖా హుత్వా నిక్ఖమనీయపుణ్ణమాసిం అతిక్కమ్మ పాటిపదే ఉపసమ్పాదేన్తి. ఏత్థ పన యో పవారేత్వా వీసతివస్సో భవిస్సతి, తం సన్ధాయ “ఏకూనవీసతివస్స”న్తి వుత్తం. తస్మా యో మాతుకుచ్ఛిస్మిం ద్వాదసమాసే వసి, సో ఏకవీసతివస్సో హోతి. యో సత్తమాసే వసి, సో సత్తమాసాధికవీసతివస్సో. ఛమాసజాతో పన న జీవతి.

౪౦౬. అనాపత్తి ఊనవీసతివస్సం పరిపుణ్ణవీసతివస్ససఞ్ఞీతి ఏత్థ కిఞ్చాపి ఉపసమ్పాదేన్తస్స అనాపత్తి, పుగ్గలో పన అనుపసమ్పన్నోవ హోతి. సచే పన సో దసవస్సచ్చయేన అఞ్ఞం ఉపసమ్పాదేతి, తఞ్చే ముఞ్చిత్వా గణో పూరతి, సూపసమ్పన్నో. సోపి చ యావ న జానాతి, తావస్స నేవ సగ్గన్తరాయో న మోక్ఖన్తరాయో, ఞత్వా పన పున ఉపసమ్పజ్జితబ్బం. సేసం ఉత్తానమేవ.

తిసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం,

వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

ఊనవీసతివస్ససిక్ఖాపదం పఞ్చమం.

౬. థేయ్యసత్థసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౪౦౭. ఛట్ఠే – **పటియాలోకన్తి** సూరియాలోకస్స పటిముఖం; పచ్ఛిమదిసన్తి అత్థో. **కమ్మియాతి** సుఙ్కట్ఠానే కమ్మికా.

౪౦౯. రాజానం వా థేయ్యం గచ్ఛన్తీతి రాజానం వా థేనేత్వా వఞ్చేత్వా రఞ్ఞో సన్తకం కిఞ్చి గహేత్వా ఇదాని న తస్స దస్సామాతి గచ్ఛన్తి.

౪౧౧. విసఙ్కేతేనాతి కాలవిసఙ్కేతేన దివసవిసఙ్కేతేన చ గచ్ఛతో అనాపత్తి. మగ్గవిసఙ్కేతేన పన అటవివిసఙ్కేతేన వా ఆపత్తియేవ. సేసమేత్థ భిక్ఖునివగ్గే వుత్తనయత్తా ఉత్తానత్థమేవ. థేయ్యసత్థసముట్ఠానం – కాయచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

థేయ్యసత్థసిక్ఖాపదం ఛట్ఠం.

౭. సంవిధానసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౪౧౨. సత్తమే – **పధూపేన్తో నిసీదీతి** పజ్ఝాయన్తో అత్తానంయేవ పరిభాసన్తో నిసీది. **నాయ్యో సో భిక్ఖు మం నిప్పాతేసీతి** అయ్యో అయం భిక్ఖు మం న నిక్ఖామేసి; న మం గహేత్వా అగమాసీతి అత్థో. సేసమేత్థ భిక్ఖునియా సద్ధిం సంవిధానసిక్ఖాపదే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం సద్ధిం సముట్ఠానాదీహీతి.

సంవిధానసిక్ఖాపదం సత్తమం.

౮. అరిట్ఠసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౪౧౭. అట్ఠమే – గద్ధే బాధయింసూతి గద్ధబాధినో; గద్ధబాధినో పుబ్బపురిసా అస్సాతి **గద్ధబాధిపుబ్బో**, తస్స గద్ధబాధిపుబ్బస్స గిజ్ఝఘాతకకులప్పసుతస్సాతి అత్థో.

సగ్గమోక్ఖానం అన్తరాయం కరోన్తీతి **అన్తరాయికా**. తే కమ్మకిలేసవిపాకఉపవాదఆణావీతిక్కమవసేన పఞ్చవిధా. తత్థ పఞ్చానన్తరియకమ్మా కమ్మన్తరాయికా నామ. తథా భిక్ఖునీదూసకకమ్మం, తం పన మోక్ఖస్సేవ అన్తరాయం కరోతి, న సగ్గస్స. నియతమిచ్ఛాదిట్ఠిధమ్మా కిలేసన్తరాయికా నామ. పణ్డకతిరచ్ఛానగతఉభతోబ్యఞ్జనకానం పటిసన్ధిధమ్మా విపాకన్తరాయికా నామ. అరియూపవాదా ఉపవాదన్తరాయికా నామ, తే పన యావ అరియే న ఖమాపేన్తి తావదేవ, న తతో పరం. సఞ్చిచ్చ ఆపన్నా ఆపత్తియో ఆణావీతిక్కమన్తరాయికా నామ, తాపి యావ భిక్ఖుభావం వా పటిజానాతి, న వుట్ఠాతి వా న దేసేతి వా తావదేవ, న తతో పరం.

తత్రాయం భిక్ఖు బహుస్సుతో ధమ్మకథికో సేసన్తరాయికే జానాతి, వినయే పన అకోవిదత్తా పణ్ణత్తివీతిక్కమన్తరాయికే న జానాతి, తస్మా రహోగతో ఏవం చిన్తేసి – "ఇమే ఆగారికా పఞ్చ కామగుణే పరిభుఞ్జన్తా సోతాపన్నాపి సకదాగామినోపి అనాగామినోపి హోన్తి, భిక్ఖూపి మనాపికాని చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యాని రూపాని పస్సన్తి…పే॰… కాయవిఞ్ఞేయ్యే ఫోట్ఠబ్బే ఫుసన్తి, ముదుకాని అత్థరణపావురణాదీని పరిభుఞ్జన్తి, ఏతం సబ్బం వట్టతి. కస్మా ఇత్థిరూపా…పే॰… ఇత్థిఫోట్ఠబ్బా ఏవ న వట్టన్తి, ఏతేపి వట్టన్తీ"తి. ఏవం రసేన రసం సంసన్దిత్వా సచ్ఛన్దరాగపరిభోగఞ్చ నిచ్ఛన్దరాగపరిభోగఞ్చ ఏకం కత్వా థూలవాకేహి సద్ధిం అతిసుఖుమసుత్తం ఘటేన్తో వియ సాసపేన సద్ధిం సినేరుం ఉపసంహరన్తో వియ పాపకం దిట్ఠిగతం ఉప్పాదేత్వా "కిం భగవతా మహాసముద్దం బన్ధన్తేన వియ మహతా ఉస్సాహేన పఠమపారాజికం పఞ్ఞత్తం, నత్థి ఏత్థ దోసో"తి సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణేన సద్ధిం పటివిరుజ్ఝన్తో భబ్బపుగ్గలానం ఆసం ఛిన్దన్తో జినస్స ఆణాచక్కే పహారమదాసి. తేనాహ – "తథాహం భగవతా ధమ్మం దేసితం ఆజానామీ"తిఆది.

అట్ఠికఙ్కలూపమాతిఆదిమ్హి అట్ఠికఙ్కలూపమా అప్పస్సాదట్ఠేన. **మంసపేసూపమా** బహుసాధారణట్ఠేన. **తిణుక్కూపమా** అనుదహనట్ఠేన. **అఙ్గారకాసూపమా** మహాభితాపనట్ఠేన. **సుపినకూపమా** ఇత్తరపచ్చుపట్ఠానట్ఠేన. **యాచితకూపమా** తావకాలికట్ఠేన. **రుక్ఖఫలూపమా** సబ్బఙ్గపచ్చఙ్గపలిభఞ్జనట్ఠేన. **అసిసూనూపమా** అధికుట్టనట్ఠేన. **సత్తిసూలూపమా** వినివిజ్ఝనట్ఠేన. **సప్పసిరూపమా** సాసఙ్కసప్పటిభయట్ఠేనాతి అయమేత్థ సఙ్ఖేపో. విత్థారో పన పపఞ్చసూదనియం మజ్ఝిమట్ఠకథాయం (మ॰ ని॰ ౧.౨౩౪ ఆదయో; ౨.౪౨ ఆదయో) గహేతబ్బో. **ఏవం బ్యాఖోతి** ఏవం వియ ఖో. సేసమేత్థ పుబ్బే వుత్తనయత్తా ఉత్తానమేవ.

సమనుభాసనసముట్ఠానం – కాయవాచాచిత్తతో సముట్ఠాతి, అకిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

అరిట్ఠసిక్ఖాపదం అట్ఠమం.

౯. ఉక్ఖిత్తసమ్భోగసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౪౨౪-౨. నవమే – **అకటానుధమ్మేనాతి** అనుధమ్మో వుచ్చతి ఆపత్తియా అదస్సనే వా అప్పటికమ్మే వా పాపికాయ దిట్ఠియా అప్పటినిస్సగ్గే వా ధమ్మేన వినయేన సత్థుసాసనేన ఉక్ఖిత్తకస్స అనులోమవత్తం దిస్వా కతా ఓసారణా; సో ఓసారణసఙ్ఖాతో అనుధమ్మో యస్స న కతో, అయం అకటానుధమ్మో నామ, తాదిసేన సద్ధిన్తి అత్థో. తేనేవస్స పదభాజనే "అకటానుధమ్మో నామ ఉక్ఖిత్తో అనోసారితో"తి వుత్తం.

దేతి వా పటిగ్గణ్హాతి వాతి ఏకపయోగేన బహుమ్పి దదతో వా గణ్హతో వా ఏకం పాచిత్తియం. విచ్ఛిన్దిత్వా విచ్ఛిన్దిత్వా దేన్తస్స చ గణ్హన్తస్స చ పయోగగణనాయ పాచిత్తియాని . సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ. తిసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

ఉక్ఖిత్తసమ్భోగసిక్ఖాపదం నవమం.

౧౦. కణ్టకసిక్ఖాపదవణ్ణనా

४२०. దసమే – **దిట్ఠిగతం ఉప్పన్నన్తి** అరిట్ఠస్స వియ ఏతస్సాపి అయోనిసో ఉమ్ముజ్జన్తస్స ఉప్పన్నం. **నాసేతూతి** ఏత్థ తివిధా నాసనా – సంవాసనాసనా, లిఙ్గనాసనా, దణ్డకమ్మనాసనాతి. తత్థ ఆపత్తియా అదస్సనాదీసు ఉక్ఖేపనా సంవాసనాసనా నామ. “దూసకో నాసేతబ్బో (పారా. ६६) మేత్తియం భిక్ఖునిం నాసేథా”తి (పారా. ३८४) అయం లిఙ్గనాసనా నామ. “అజ్జతగ్గే తే ఆవుసో సమణుద్దేస న చేవ సో భగవా సత్థా అపదిసితబ్బో”తి అయం దణ్డకమ్మనాసనా నామ. అయం ఇధ అధిప్పేతా. తేనాహ – “ఏవఞ్చ పన భిక్ఖవే నాసేతబ్బో…పే… వినస్సా”తి. తత్థ **చరాతి** గచ్ఛ. **పిరేతి** పర అమామక. **వినస్సాతి** నస్స; యత్థ తే న పస్సామ, తత్థ గచ్ఛాతి.

४२८. **ఉపలాపేయ్యాతి** సఙ్గణ్హేయ్య. **ఉపట్ఠాపేయ్యాతి** తేన అత్తనో ఉపట్ఠానం కారాపేయ్య. సేసం అరిట్ఠసిక్ఖాపదే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం సద్ధిం సముట్ఠానాదీహీతి.

కణ్టకసిక్ఖాపదం దసమం.

సమత్తో వణ్ణనాక్కమేన సప్పాణకవగ్గో సత్తమో.

८. సహధమ్మికవగ్గో

१. సహధమ్మికసిక్ఖాపదవణ్ణనా

४३४. సహధమ్మికవగ్గస్స పఠమసిక్ఖాపదే – **ఏతస్మిం సిక్ఖాపదేతి** ఏతస్మిం సిక్ఖాపదే యం వుత్తం, తం న తావ సిక్ఖిస్సామి. **ఆపత్తి పాచిత్తియస్సాతి** ఏత్థ పన వాచాయ వాచాయ ఆపత్తి వేదితబ్బా. **సిక్ఖమానేన భిక్ఖవే భిక్ఖునాతి** ఓవాదం సిరసా సమ్పటిచ్ఛిత్వా సిక్ఖితుకామేనేవ హుత్వా ఆజానితబ్బఞ్చేవ పుచ్ఛితబ్బఞ్చ ఉపపరిక్ఖితబ్బఞ్చ. సేసమేత్థ దుబ్బచసిక్ఖాపదే వుత్తనయేనేవ పదత్థతో వేదితబ్బం. వినిచ్ఛయతో ఉత్తానమేవ.

తిసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

సహధమ్మికసిక్ఖాపదం పఠమం.

२. విలేఖనసిక్ఖాపదవణ్ణనా

४३८. దుతియే – **వినయకథం కథేతీతి** వినయకథా నామ కప్పియాకప్పియఆపత్తానాపత్తిసంవరపహానపటిసంయుత్తకథా, తం కథేతి. **వినయస్స వణ్ణం భాసతీతి** వినయస్స వణ్ణో నామ పఞ్చన్నమ్పి సత్తన్నమ్పి ఆపత్తిక్ఖన్ధానం వసేన మాతికం నిక్ఖిపిత్వా పదభాజనేన వణ్ణనా, తం భాసతి. **వినయపరియత్తియా వణ్ణం భాసతీతి** వినయం పరియాపుణన్తానం వినయపరియత్తిమూలకం వణ్ణం గుణం ఆనిసంసం భాసతి. వినయధరో హి వినయపరియత్తిమూలకే పఞ్చానిసంసే ఛానిసంసే సత్తానిసంసే అట్ఠానిసంసే నవానిసంసే దసానిసంసే ఏకాదసానిసంసే చ లభతి తే సబ్బే భాసతీతి అత్థో. కతమే పఞ్చానిసంసే లభతీతి? అత్తనో సీలక్ఖన్ధసుగుత్తిఆదికే . వుత్తఞ్హేతం –

> “పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, ఆనిసంసా వినయధరే పుగ్గలే – అత్తనో సీలక్ఖన్ధో సుగుత్తో హోతి సురక్ఖితో, కుక్కుచ్చపకతానం పటిసరణం హోతి, విసారదో సఙ్ఘమజ్ఝే వోహరతి, పచ్చత్థికే సహధమ్మేన సునిగ్గహితం నిగ్గణ్హాతి, సద్ధమ్మట్ఠితియా పటిపన్నో హోతీ”తి (పరి. ३२०).

కథమస్స **అత్తనో సీలక్ఖన్ధో సుగుత్తో హోతి సురక్ఖితో?** ఇధేకచ్చో భిక్ఖు ఆపత్తిం ఆపజ్జన్తో **ఛహాకారేహి ఆపజ్జతి** – అలజ్జితా, అఞ్ఞాణతా, కుక్కుచ్చపకతతా, అకప్పియే కప్పియసఞ్ఞితా, కప్పియే అకప్పియసఞ్ఞితా, సతిసమ్మోసాతి.

కథం **అలజ్జితాయ** ఆపత్తిం ఆపజ్జతి? అకప్పియభావం జానన్తోయేవ మద్దిత్వా వీతిక్కమం కరోతి. వుత్తమ్పి చేతం –

> “సఞ్చిచ్చ ఆపత్తిం ఆపజ్జతి, ఆపత్తిం పరిగూహతి;
> అగతిగమనఞ్చ గచ్ఛతి, ఏదిసో వుచ్చతి అలజ్జిపుగ్గలో”తి. (పరి. ३५९);

కథం **అఞ్ఞాణతాయ** ఆపజ్జతి? అఞ్ఞాణపుగ్గలో హి మన్దో మోమూహో కత్తబ్బాకత్తబ్బం అజానన్తో అకత్తబ్బం కరోతి, కత్తబ్బం విరాధేతి; ఏవం అఞ్ఞాణతాయ ఆపజ్జతి.

కథం **కుక్కుచ్చపకతతాయ** ఆపజ్జతి? కప్పియాకప్పియం నిస్సాయ కుక్కుచ్చే ఉప్పన్నే వినయధరం పుచ్ఛిత్వా కప్పియఞ్చే కత్తబ్బం సియా, అకప్పియఞ్చే న కత్తబ్బం, అయం పన "వట్టతీ"తి మద్దిత్వా వీతిక్కమతియేవ; ఏవం కుక్కుచ్చపకతతాయ ఆపజ్జతి.

కథం **అకప్పియే కప్పియసఞ్ఞితాయ** ఆపజ్జతి? అచ్ఛమంసం సూకరమంసన్తి ఖాదతి, దీపిమంసం మిగమంసన్తి ఖాదతి, అకప్పియభోజనం కప్పియభోజనన్తి భుఞ్జతి, వికాలే కాలసఞ్ఞాయ భుఞ్జతి, అకప్పియపానకం కప్పియపానకన్తి పివతి; ఏవం అకప్పియే కప్పియసఞ్ఞితాయ ఆపజ్జతి.

కథం **కప్పియే అకప్పియసఞ్ఞితాయ** ఆపజ్జతి? సూకరమంసం అచ్ఛమంసన్తి ఖాదతి, మిగమంసం దీపిమంసన్తి ఖాదతి, కప్పియభోజనం అకప్పియభోజనన్తి భుఞ్జతి, కాలే వికాలసఞ్ఞాయ భుఞ్జతి, కప్పియపానకం అకప్పియపానకన్తి పివతి; ఏవం కప్పియే అకప్పియసఞ్ఞితాయ ఆపజ్జతి.

కథం **సతిసమ్మోసాయ** ఆపజ్జతి? సహసేయ్యచీవరవిప్పవాసభేసజ్జచీవరకాలాతిక్కమనపచ్చయా ఆపత్తిఞ్చ సతిసమ్మోసాయ ఆపజ్జతి; ఏవమిధేకచ్చో భిక్ఖు ఇమేహి **ఛహాకారేహి ఆపత్తిం** ఆపజ్జతి.

వినయధరో పన ఇమేహి **ఛహాకారేహి ఆపత్తిం నాపజ్జతి.** కథం **లజ్జితాయ** నాపజ్జతి? సో హి "పస్సథ భో, అయం కప్పియాకప్పియం జానన్తోయేవ పణ్ణత్తివీతిక్కమం కరోతీ"తి ఇమం పరూపవాదం రక్ఖన్తోపి నాపజ్జతి; ఏవం లజ్జితాయ నాపజ్జతి. సహసా ఆపన్నమ్పి దేసనాగామినిం దేసేత్వా వుట్ఠానగామినియా వుట్ఠహిత్వా సుద్ధన్తే పతిట్ఠాతి. తతో –

> "సఞ్చిచ్చ ఆపత్తిం న ఆపజ్జతి, ఆపత్తిం న పరిగూహతి;
>
> అగతిగమనఞ్చ న గచ్ఛతి, ఏదిసో వుచ్చతి లజ్జిపుగ్గలో"తి. (పరి॰ ౩౫౯)

ఇమస్మిం లజ్జిభావే పతిట్ఠితోవ హోతి.

కథం **ఞాణతాయ** నాపజ్జతి? సో హి కప్పియాకప్పియం జానాతి, తస్మా కప్పియమేవ కరోతి, అకప్పియం న కరోతి; ఏవం ఞాణతాయ నాపజ్జతి.

కథం **అకుక్కుచ్చపకతతాయ** నాపజ్జతి? సో హి కప్పియాకప్పియం నిస్సాయ కుక్కుచ్చే ఉప్పన్నే వత్థుం ఓలోకేత్వా మాతికం పదభాజనం అన్తరాపత్తిం ఆపత్తిం అనాపత్తిఞ్చ ఓలోకేత్వా కప్పియఞ్చే హోతి కరోతి, అకప్పియఞ్చే న కరోతి; ఏవం అకుక్కుచ్చపకతతాయ నాపజ్జతి.

కథం **అకప్పియాదిసఞ్ఞితాయ** నాపజ్జతి? సో హి కప్పియాకప్పియం జానాతి, తస్మా అకప్పియే కప్పియసఞ్ఞీ న హోతి, కప్పియే అకప్పియసఞ్ఞీ న హోతి; సుప్పతిట్ఠితా చస్స సతి హోతి, అధిట్ఠాతబ్బం అధిట్ఠేతి, వికప్పేతబ్బం వికప్పేతి. ఇతి ఇమేహి ఛహాకారేహి ఆపత్తిం నాపజ్జతి. ఆపత్తిం అనాపజ్జన్తో అఖణ్డసీలో హోతి పరిసుద్ధసీలో; ఏవమస్స అత్తనో సీలక్ఖన్ధో సుగుత్తో హోతి సురక్ఖితో.

కథం **కుక్కుచ్చపకతానం పటిసరణం హోతి?** తిరోరట్ఠేసు తిరోజనపదేసు చ ఉప్పన్నకుక్కుచ్చా భిక్ఖూ "అసుకస్మిం కిర విహారే వినయధరో వసతీ"తి దూరతోపి తస్స సన్తికం ఆగన్త్వా కుక్కుచ్చం పుచ్ఛన్తి, సో తేహి కతస్స కమ్మస్స వత్థుం ఓలోకేత్వా ఆపత్తానాపత్తిగరుకలహుకాదిభేదం సల్లక్ఖేత్వా దేసనాగామినిం దేసాపేత్వా వుట్ఠానగామినియా వుట్ఠాపేత్వా సుద్ధన్తే పతిట్ఠాపేతి; ఏవం కుక్కుచ్చపకతానం పటిసరణం హోతి.

విసారదో సఙ్ఘమజ్ఝే వోహరతీతి అవినయధరస్స హి సఙ్ఘమజ్ఝే కథేన్తస్స భయం సారజ్జం ఓక్కమతి, వినయధరస్స తం న హోతి. కస్మా? "ఏవం కథేన్తస్స దోసో హోతి; ఏవం న దోసో"తి ఞత్వా కథనతో.

పచ్చత్థికే సహధమ్మేన సునిగ్గహితం నిగ్గణ్హాతీతి ఏత్థ ద్విధా పచ్చత్థికా నామ – అత్తపచ్చత్థికా చ సాసనపచ్చత్థికా చ. తత్థ మేత్తియభుమ్మజకా చ భిక్ఖూ వడ్ఢో చ లిచ్ఛవీ అమూలకేన అన్తిమవత్థునా చోదేసుం, ఇమే అత్తపచ్చత్థికా నామ. యే వా పనఞ్ఞేపి దుస్సీలా పాపధమ్మా, సబ్బే తే అత్తపచ్చత్థికా. విపరీతదస్సనా పన అరిట్ఠభిక్ఖుకణ్టకసామణేరవేసాలికవజ్జిపుత్తకా పరూపహారఅఞ్ఞాణకఙ్ఖాపరవితరణాదివాదా మహాసఙ్ఘికాదయో చ అబుద్ధసాసనం "బుద్ధసాసన"న్తి వత్వా కతపగ్గహా సాసనపచ్చత్థికా నామ. తే సబ్బేపి సహధమ్మేన సకారణేన వచనేన యథా తం అసద్ధమ్మం పతిట్ఠాపేతుం న సక్కోన్తి, ఏవం సునిగ్గహితం కత్వా నిగ్గణ్హాతి.

సద్ధమ్మట్ఠితియా పటిపన్నో హోతీతి ఏత్థ పన తివిధో సద్ధమ్మో పరియత్తిపటిపత్తిఅధిగమవసేన. తత్థ తేపిటకం బుద్ధవచనం **పరియత్తిసద్ధమ్మో** నామ. తేరస ధుతఙ్గగుణా చుద్దస ఖన్ధకవత్తాని ద్వేఅసీతి మహావత్తానీతి అయం **పటిపత్తిసద్ధమ్మో** నామ. చత్తారో మగ్గా చ ఫలాని చాతి అయం

అధిగమసద్ధమ్మో నామ.

తత్థ కేచి థేరా "యో వో, ఆనన్ద, మయా ధమ్మో చ వినయో చ దేసితో పఞ్ఞత్తో, సో వో మమచ్చయేన సత్థా"తి (దీ॰ ని॰ ౨.౨౧౬) ఇమినా సుత్తేన **"సాసనస్స పరియత్తి మూల"**న్తి వదన్తి. కేచి థేరా "ఇమే చ సుభద్ద భిక్ఖూ సమ్మా విహరేయ్యుం, అసుఞ్ఞో లోకో అరహన్తేహి అస్సా"తి (దీ॰ ని॰ ౨.౨౧౪) ఇమినా సుత్తేన **"సాసనస్స పటిపత్తిమూల"**న్తి వత్వా "యావ పఞ్చ భిక్ఖూ సమ్మా పటిపన్నా సంవిజ్జన్తి, తావ సాసనం ఠితం హోతీ"తి ఆహంసు. ఇతరే పన థేరా పరియత్తియా అన్తరహితాయ సుప్పటిపన్నస్సపి ధమ్మాభిసమయో నత్థీ"తి ఆహంసు. సచే పఞ్చ భిక్ఖూ చత్తారి పారాజికాని రక్ఖణకా హోన్తి, తే సద్ధే కులపుత్తే పబ్బాజేత్వా పచ్చన్తిమే జనపదే ఉపసమ్పాదేత్వా దసవగ్గం గణం పూరేత్వా మజ్ఝిమే జనపదేపి ఉపసమ్పదం కరిస్సన్తి, ఏతేనుపాయేన వీసతివగ్గగణం సఙ్ఘం పూరేత్వా అత్తనోపి అబ్భానకమ్మం కత్వా సాసనం వుడ్ఢిం విరూళ్హిం వేపుల్లం గమయిస్సన్తి. ఏవమయం వినయధరో తివిధస్సాపి సద్ధమ్మస్స చిరట్ఠితియా పటిపన్నో హోతీతి ఏవమయం వినయధరో ఇమే తావ పఞ్చానిసంసే పటిలభతీతి వేదితబ్బో.

కతమే ఛ ఆనిసంసే లభతీతి? తస్సాధేయ్యో ఉపోసథో, పవారణా, సఙ్ఘకమ్మం, పబ్బజ్జా, ఉపసమ్పదా, నిస్సయం దేతి సామణేరం ఉపట్ఠాపేతి.

యే ఇమే చాతుద్దసికో, పన్నరసికో, సామగ్గిఉపోసథో, సఙ్ఘే ఉపోసథో, గణే పుగ్గలే ఉపోసథో, సుత్తుద్దేసో, పారిసుద్ధి, అధిట్ఠానఉపోసథోతి నవ ఉపోసథా, సబ్బే తే వినయధరాయత్తా.

యాపి చ ఇమా చాతుద్దసికా పన్నరసికా, సామగ్గిపవారణా, సఙ్ఘే పవారణా గణే పుగ్గలే పవారణా, తేవాచికా, ద్వేవాచికా, సమానవస్సికా పవారణాతి నవ పవారణాయో, తాపి వినయధరాయత్తా ఏవ, తస్స సన్తకా, సో తాసం సామీ.

యానిపి ఇమాని అపలోకనకమ్మం ఞత్తికమ్మం ఞత్తిదుతియకమ్మం ఞత్తిచతుత్థకమ్మన్తి చత్తారి సఙ్ఘకమ్మాని, తాని వినయధరాయత్తాని.

యాపి చాయం ఉపజ్ఝాయేన హుత్వా కులపుత్తానం పబ్బజ్జా చ ఉపసమ్పదా చ కాతబ్బా, అయమ్పి వినయధరాయత్తావ. న హి అఞ్ఞో ద్విపిటకధరోపి ఏతం కాతుం లభతి. సో ఏవ నిస్సయం దేతి, సామణేరం ఉపట్ఠాపేతి. అఞ్ఞో నేవ నిస్సయం దాతుం లభతి, న సామణేరం ఉపట్ఠాపేతుం. సామణేరుపట్ఠానం పచ్చాసీసన్తో పన వినయధరస్స సన్తికే ఉపజ్ఝం గాహాపేత్వా వత్తపటిపత్తిం సాదితుం లభతి. ఏత్థ చ నిస్సయదానఞ్చేవ సామణేరుపట్ఠానఞ్చ ఏకమఙ్గం.

ఇతి ఇమేసు ఛసు ఆనిసంసేసు ఏకేన సద్ధిం పురిమా పఞ్చ ఛ హోన్తి, ద్వీహి సద్ధిం సత్త, తీహి సద్ధిం అట్ఠ, చతూహి సద్ధిం నవ, పఞ్చహి సద్ధిం దస, సబ్బేహి పేతేహి సద్ధిం ఏకాదసాతి ఏవం వినయధరో పుగ్గలో పఞ్చ ఛ సత్త అట్ఠ నవ దస ఏకాదస చ ఆనిసంసే లభతీతి వేదితబ్బో. ఏవం భగవా ఇమే ఆనిసంసే దస్సేన్తో వినయపరియత్తియా వణ్ణం భాసతీతి వేదితబ్బో.

ఆదిస్స ఆదిస్సాతి పునప్పునం వవత్థపేత్వా విసుం విసుం కత్వా. **ఆయస్మతో ఉపాలిస్స వణ్ణం భాసతీ**తి వినయపరియత్తిం నిస్సాయ ఉపాలిత్థేరస్స గుణం భాసతి థోమేతి పసంసతి. కస్మా? అప్పేవ నామ మమ వణ్ణనం సుత్వాపి భిక్ఖూ ఉపాలిస్స సన్తికే వినయం ఉగ్గహేతబ్బం పరియాపుణితబ్బం మఞ్ఞేయ్యుం, ఏవమిదం సాసనం అద్ధనియం భవిస్సతి, పఞ్చవస్ససహస్సాని పవత్తిస్సతీతి.

తేధ బహూ భిక్ఖూతి తే ఇమం భగవతో వణ్ణనం సుత్వా "ఇమే కిరానిసంసే నేవ సుత్తన్తికా న ఆభిధమ్మికా లభన్తీ"తి యథాపరికిత్తితానిసంసాధిగమే ఉస్సాహజాతా బహూ భిక్ఖూ థేరా చ నవా చ మజ్ఝిమా చ ఆయస్మతో ఉపాలిస్స సన్తికే వినయం పరియాపుణన్తీతి అయమేత్థ అత్థో. **ఇధా**తి నిపాతమత్తమేవ.

౪౩౯-౪౦. ఉద్దిస్సమానేతి ఆచరియేన అన్తేవాసికస్స ఉద్దిస్సమానే, సో పన యస్మా ఆచరియే అత్తనో రుచియా ఉద్దిసన్తే వా ఆచరియం యాచిత్వా అన్తేవాసికేన ఉద్దిసాపేన్తే వా యో నం ధారేతి, తస్మిం సజ్ఝాయం కరోన్తే వా ఉద్దిస్సమానో నామ హోతి, తస్మా "ఉద్దిసన్తే వా ఉద్దిసాపేన్తే వా సజ్ఝాయం వా కరోన్తే"తి పదభాజనం వుత్తం. **ఖుద్దానుఖుద్దకేహీ**తి ఖుద్దకేహి చ అనుఖుద్దకేహి చ. **యావదేవా**తి తేసం సంవత్తనమరియాదపరిచ్ఛేదవచనం. ఇదం వుత్తం హోతి – ఏతాని హి యే ఉద్దిసన్తి, ఉద్దిసాపేన్తి సజ్ఝాయన్తి వా, తేసం తావ సంవత్తన్తి యావ "కప్పతి ను ఖో, న కప్పతి ను ఖో"తి కుక్కుచ్చసఙ్ఖాతో విప్పటిసారో విహేసా విచికిచ్ఛాసఙ్ఖాతో మనోవిలేఖో చ ఉప్పజ్జతియేవ. అథ వా **యావదేవా**తి అతిసయవవత్థాపనం; తస్స సంవత్తన్తీతి ఇమినా సమ్బన్ధో, కుక్కుచ్చాయ విహేసాయ విలేఖాయ అతివియ సంవత్తన్తియేవాతి వుత్తం హోతి. **ఉపసమ్పన్నస్స వినయం వివణ్ణేతీ**తి ఉపసమ్పన్నస్స సన్తికే తస్స తస్మిం విమతిం ఉప్పాదేతుకామో వినయం వివణ్ణేతి నిన్దతి గరహతి. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ.

తిసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

విలేఖనసిక్ఖాపదం దుతియం.

౩. మోహనసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౪౪౪. తతియే – **అన్వద్ధమాసన్తి** అనుపటిపాటియా అద్ధమాసే అద్ధమాసే; యస్మా పన సో ఉపోసథదివసే ఉద్దిసియతి, తస్మా “అనువోసథిక”న్తి పదభాజనే వుత్తం. **ఉద్దిస్సమానేతి** ఉద్దిసియమానే . యస్మా పన సో పాతిమోక్ఖుద్దేసకే ఉద్దిసన్తే ఉద్దిసియమానో నామ హోతి, తస్మా “ఉద్దిసన్తే”తి పదభాజనే వుత్తం. **యఞ్చ తత్థ ఆపత్తిం ఆపన్నోతి** తస్మిం అనాచారే చిణ్ణే యం ఆపత్తిం ఆపన్నో. **యథాధమ్మో కారేతబ్బోతి** అఞ్ఞాణేన ఆపన్నత్తా తస్సా ఆపత్తియా మోక్ఖో నత్థి, యథా పన ధమ్మో చ వినయో చ ఠితో, తథా కారేతబ్బో. దేసనాగామినిఞ్చే ఆపన్నో హోతి, దేసాపేతబ్బో, వుట్ఠానగామినిఞ్చే, వుట్ఠాపేతబ్బోతి అత్థో. **సాధుకన్తి** సుట్ఠు. **అట్ఠింకత్వాతి** అత్థికభావం కత్వా; అత్థికో హుత్వాతి వుత్తం హోతి.

౪౪౭. ధమ్మకమ్మేతిఆదీసు మోహారోపనకమ్మం అధిప్పేతం. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ. తిసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

మోహనసిక్ఖాపదం తతియం.

౪. పహారసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౪౪౯. చతుత్థే – **పహారం దేన్తీతి** “ఆవుసో పీఠకం పఞ్ఞపేథ, పాదధోవనం ఆహరథా”తిఆదీని వత్వా తథా అకరోన్తానం పహారం దేన్తి.

౪౫౧. పహారం దేతి ఆపత్తి పాచిత్తియస్సాతి ఏత్థ పహరితుకామతాయ పహారే దిన్నే సచేపి మరతి పాచిత్తియమేవ. పహారేన హత్థో వా పాదో వా భిజ్జతి, సీసం వా భిన్నం హోతి, పాచిత్తియమేవ. “యథాయం సఙ్ఘమజ్ఝే న విరోచతి, తథా నం కరోమీ”తి ఏవం విరూపకరణాధిప్పాయేన కణ్ణం వా నాసం వా ఛిన్దతి, దుక్కటం.

౪౫౨. అనుపసమ్పన్నస్సాతి గహట్ఠస్స వా పబ్బజితస్స వా ఇత్థియా వా పురిసస్స వా అన్తమసో తిరచ్ఛానగతస్సాపి పహారం దేతి, దుక్కటం. సచే పన రత్తచిత్తో ఇత్థిం పహరతి, సఙ్ఘాదిసేసో.

౪౫౩. కేనచి విహేఠియమానోతి మనుస్సేన వా తిరచ్ఛానగతేన వా విహేఠియమానో. **మోక్ఖాధిప్పాయోతి** తతో అత్తనో మోక్ఖం పత్థయమానో. **పహారం దేతీతి** కాయకాయపటిబద్ధనిస్సగ్గియానం అఞ్ఞతరేన పహారం దేతి, అనాపత్తి. సచేపి అన్తరామగ్గే చోరం వా పచ్చత్థికం వా విహేతుకామం దిస్వా “ఉపాసక, ఏత్థేవ తిట్ఠ, మా ఆగమీ”తి వత్వా వచనం అనాదియిత్వా ఆగచ్ఛన్తం “గచ్ఛ రే”తి ముగ్గరేన వా సత్థకేన వా పహరిత్వా యాతి, సో చే తేన పహారేన మరతి, అనాపత్తియేవ. వాళమిగేసుపి ఏసేవ నయో. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ. సముట్ఠానాదీని పనస్స పఠమపారాజికసదిసాని, ఇదం పన దుక్ఖవేదనన్తి.

పహారసిక్ఖాపదం చతుత్థం.

౫. తలసత్తికసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౪౫౪. పఞ్చమే – **తలసత్తికం ఉగ్గిరన్తీతి** పహారదానాకారం దస్సేత్వా కాయమ్పి కాయపటిబద్ధమ్పి ఉచ్చారేన్తి. **తే పహారసముచ్చితా రోదన్తీతి** తే పహారపరిచితా పుబ్బేపి లద్ధపహారత్తా ఇదాని చ పహారం దస్సన్తీతి మఞ్ఞమానా రోదన్తీతి అత్థో. “పహారస్స ముచ్చితా”తిపి సజ్ఝాయన్తి, తత్థ “పహారస్స భీతా”తి అత్థో.

౪౫౭. ఉగ్గిరతి ఆపత్తి పాచిత్తియస్సాతి ఏత్థ సచే ఉగ్గిరిత్వా విరద్ధో పహారం దేతి, అవస్సం ధారేతుం అసక్కోన్తస్స పహారో సహసా పతతి, న పహరితుకామతాయ దిన్నత్తా దుక్కటం. తేన పహారేన హత్థాదీసు యంకిఞ్చి భిజ్జతి, దుక్కటమేవ.

౪౩౮. **మోక్ఖాధిప్పాయో తలసత్తికం ఉగ్గిరతీతి** ఏత్థ పుబ్బే వుత్తేసు వత్థూసు పురిమనయేనేవ తలసత్తికం ఉగ్గిరన్తస్స అనాపత్తి. సచేపి విరజ్ఝిత్వా పహారం దేతి, అనాపత్తియేవ. సేసం పురిమసదిసమేవ సద్ధిం సముట్ఠానాదీహీతి.

తలసత్తికసిక్ఖాపదం పఞ్చమం.

౬. అమూలకసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౪౩౯. ఛట్ఠే – **అనుద్ధంసేన్తీతి** తే కిర సయం ఆకిణ్ణదోసత్తా "ఏవం భిక్ఖూ అమ్హే నేవ చోదేస్సన్తి, న సారేస్సన్తీ"తి అత్తపరిత్తాణం కరోన్తా పటికచ్చేవ భిక్ఖూ అమూలకేన సఙ్ఘాదిసేసేన చోదేన్తి. సేసమేత్థ తేరసకమ్హి అమూలకసిక్ఖాపదే వుత్తనయత్తా ఉత్తానమేవ.

తిసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

అమూలకసిక్ఖాపదం ఛట్ఠం.

౭. సఞ్చిచ్చసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౪౬౪. సత్తమే – **ఉపదహన్తీతి** ఉప్పాదేన్తి. **కుక్కుచ్చం ఉపదహతి ఆపత్తి పాచిత్తియస్సాతి** వాచాయ వాచాయ ఆపత్తి. **అనుపసమ్పన్నస్సాతి** సామణేరస్స . మాతుగామేన సద్ధిం రహో మఞ్ఞే తయా నిసిన్నం నిపన్నం భుత్తం పీతం, సఙ్ఘమజ్ఝే ఇదఞ్చిదఞ్చ కతన్తిఆదినా నయేన కుక్కుచ్చం ఉపదహతి, వాచాయ వాచాయ దుక్కటం. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ. సముట్ఠానాదీనిపి అమూలకసదిసానేవాతి.

సఞ్చిచ్చసిక్ఖాపదం సత్తమం.

౮. ఉపస్సుతిసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౪౭౧. అట్ఠమే – **అధికరణజాతానన్తి** ఏతేహి భణ్డనాదీహి ఉప్పన్నవివాదాధికరణానం. **ఉపస్సుతిన్తి** సుతిసమీపం; యత్థ ఠత్వా సక్కా హోతి తేసం వచనం సోతుం, తత్థాతి అత్థో. **గచ్ఛతి ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి** ఏత్థ పదవారే పదవారే దుక్కటం. **మన్తేన్తన్తి** అఞ్ఞేన సద్ధిం అఞ్ఞస్మిం మన్తయమానే; "మన్తేన్తే"తి వా పాఠో, అయమేవత్థో.

౪౭౩. **వూపసమిస్సామీతి** ఉపసమం గమిస్సామి, కలహం న కరిస్సామి. **అత్తానం పరిమోచేస్సామీతి** మమ అకారకభావం కథేత్వా అత్తానం మోచేస్సామి. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ.

థేయ్యసత్థసముట్ఠానం – కాయచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, సియా కిరియం సోతుకామతాయ గమనవసేన, సియా అకిరియం ఠితట్ఠానం ఆగన్త్వా మన్తయమానానం అజానాపనవసేన, రూపియం అఞ్ఞవాదకం ఉపస్సుతీతి ఇమాని హి తీణి సిక్ఖాపదాని ఏకపరిచ్ఛేదాని, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

ఉపస్సుతిసిక్ఖాపదం అట్ఠమం.

౯. కమ్మపటిబాహనసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౪౭౪. నవమే – **సచే చ మయం జానేయ్యామాతి** సచే మయం జానేయ్యామ; చకారో పన నిపాతమత్తమేవ. **ధమ్మికానన్తి** ధమ్మేన వినయేన సత్థుసాసనేన కతత్తా ధమ్మా ఏతేసు అత్థీతి ధమ్మికాని; తేసం ధమ్మికానం చతున్నం సఙ్ఘకమ్మానం. **ఖియ్యతి ఆపత్తి పాచిత్తియస్సాతి** ఏత్థ వాచాయ వాచాయ పాచిత్తియం . సేసం ఉత్తానమేవ. తిసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

కమ్మపటిబాహనసిక్ఖాపదం నవమం.

౧౦. ఛన్దంఅదత్వాగమనసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౪౮౧. దసమే – **వత్థు వా ఆరోచితన్తి** చోదకేన చ చుదితకేన చ అత్తనో కథా కథితా, అనువిజ్జకో సమ్మతో, ఏత్తావతాపి వత్థుమేవ ఆరోచితం హోతి. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ.

ధురనిక్ఖేపసముట్ఠానం – కాయవాచాచిత్తతో సముట్ఠాతి, కిరియాకిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం , అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

ఛన్దం అదత్వా గమనసిక్ఖాపదం దసమం.

౧౧. దుబ్బలసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౪౮౪. ఏకాదసమే – **యథామిత్తతాతి** యథామిత్తతాయ; యో యో మిత్తో, తస్స తస్స దేతీతి వుత్తం హోతి. ఏస నయో సబ్బపదేసు. సేసం ఉజ్ఝాపనకాదీసు వుత్తనయత్తా ఉత్తానత్థమేవ.

తిసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

దుబ్బలసిక్ఖాపదం ఏకాదసమం.

౧౨. పరిణామనసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౪౮౯. ద్వాదసమే – యం వత్తబ్బం సియా, తం సబ్బం తింసకే పరిణామనసిక్ఖాపదే వుత్తనయమేవ. అయమేవ హి విసేసో – తత్థ అత్తనో పరిణామితత్తా నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం, ఇధ పుగ్గలస్స పరిణామితత్తా సుద్ధికపాచిత్తియన్తి.

తిసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, తివేదనన్తి.

పరిణామనసిక్ఖాపదం ద్వాదసమం.

సమత్తో వణ్ణనాక్కమేన సహధమ్మికవగ్గో అట్ఠమో.

౯. రతనవగ్గో

౧. అన్తేపురసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౪౯౪. రాజవగ్గస్స పఠమసిక్ఖాపదే – **ఓరకోతి** పరిత్తకో. **ఉపరిపాసాదవరగతోతి** పాసాదవరస్స ఉపరిగతో. **అయ్యానం వాహసాతి** అయ్యానం కారణా; తేహి జానాపితత్తా జానామీతి వుత్తం హోతి.

౪౯౭. **పితరం పత్థేతీతి** అన్తరం పస్సిత్వా ఘాతేతుం ఇచ్ఛతి. **రాజన్తేపురం హత్థిసమ్మద్దన్తి**ఆదీసు హత్థీహి సమ్మద్దో ఏత్థాతి **హత్థిసమ్మద్దం;** హత్థిసమ్బాధన్తి అత్థో. **అస్సరథసమ్మద్దపదే**పి ఏసేవ నయో. "సమ్మత్త"న్తి కేచి పఠన్తి, తం న గహేతబ్బం. "రఞ్ఞో అన్తేపురే హత్థిసమ్మద్ద"న్తిపి పాఠో, తత్థ హత్థీనం సమ్మద్దం హత్థిసమ్మద్దన్తి అత్థో, రఞ్ఞో అన్తేపురే హత్థిసమ్మద్దో అత్థీతి వుత్తం హోతి. ఏస నయో సేసపదేసుపి. **రజనీయానీతి** తస్మిం అన్తేపురే ఏదిసాని రూపాదీని.

౪౯౮. **ముద్ధావసిత్తస్సాతి** ముద్ధని అవసిత్తస్స. అనిక్ఖన్తో రాజా ఇతోతి అనిక్ఖన్తరాజకం, తస్మిం **అనిక్ఖన్తరాజకే;** సయనిఘరేతి అత్థో. రతనం వుచ్చతి మహేసీ, నిగ్గతన్తి నిక్ఖన్తం, అనిగ్గతం రతనం ఇతోతి అనిగ్గతరతనకం, తస్మిం **అనిగ్గతరతనకే;** సయనిఘరేతి అత్థో. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ.

కథినసముట్ఠానం – కాయవాచతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియాకిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

అన్తేపురసిక్ఖాపదం పఠమం.

౨. రతనసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౫౦౨-౩. దుతియే – **విస్సరిత్వాతి** పముస్సిత్వా. **పుణ్ణపత్తం** నామ సతతో పఞ్చ కహాపణా. **క్యాహం కరిస్సామీతి** కిం అహం కరిస్సామి. **ఆభరణం ఓముఞ్చిత్వాతి** మహాలతం నామ నవకోటిఅగ్ఘనకం అలఙ్కారం అపనేత్వా.

౫౦౪. **అన్తేవాసీతి** పరిచారకో.

౫౦౬. **అపరిక్ఖిత్తస్స ఉపచారోతి** ఏత్థ ఉపచారో నామ ఆరామస్స ద్వే లేడ్డుపాతా – "ఆవసథస్స పన సుప్పపాతో వా ముసలపాతో వా"తి మహాపచ్చరియం వుత్తం. **ఉగ్గణ్హాతి ఆపత్తి పాచిత్తియస్సాతి** ఏత్థ జాతరూపరజతం అత్తనో అత్థాయ ఉగ్గణ్హన్తస్స వా ఉగ్గణ్హాపేన్తస్స వా నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం, సఙ్ఘగణపుగ్గలచేతియనవకమ్మానం అత్థాయ దుక్కటం, అవసేసం ముత్తాదిరతనం అత్తనో వా సఙ్ఘాదీనం వా అత్థాయ ఉగ్గణ్హన్తస్స వా ఉగ్గణ్హాపేన్తస్స వా దుక్కటం. కప్పియవత్థు వా అకప్పియవత్థు వా హోతు, అన్తమసో మాతు కణ్ణపిళన్ధనతాళపణ్ణమ్పి గిహిసన్తకం భణ్డాగారికసీసేన పటిసామేన్తస్స పాచిత్తియమేవ.

సచే పన మాతాపితూనం సన్తకం అవస్సం పటిసామేతబ్బం కప్పియభణ్డం హోతి, అత్తనో అత్థాయ గహేత్వా పటిసామేతబ్బం. "ఇదం పటిసామేత్వా దేహీ"తి వుత్తే పన "న వట్టతీ"తి పటిక్ఖిపితబ్బం. సచే "పటిసామేహీ"తి పాతేత్వా గచ్ఛన్తి, పలిబోధో నామ హోతి, పటిసామేతుం వట్టతి. విహారే కమ్మం కరోన్తా వడ్ఢకీఆదయో వా రాజవల్లభా వా అత్తనో ఉపకరణభణ్డం వా సయనభణ్డం వా "పటిసామేత్వా దేథా"తి వదన్తి, ఛన్దేనపి భయేనపి న కాతబ్బమేవ, గుత్తట్ఠానం పన దస్సేతుం వట్టతి. బలక్కారేన పాతేత్వా గతేసు చ పటిసామేతుం వట్టతి.

అజ్ఝారామే వా అజ్ఝావసథే వాతి ఏత్థ సచే మహావిహారసదిసో మహారామో హోతి, తత్థ పాకారపరిక్ఖిత్తే పరివేణే యత్థ భిక్ఖూహి వా సామణేరేహి వా గహితం భవిస్సతీతి సఙ్కా ఉప్పజ్జతి, తాదిసే ఏవ ఠానే ఉగ్గణ్హిత్వా వా ఉగ్గణ్హాపేత్వా వా ఠపేతబ్బం. మహాబోధిద్వారకోట్ఠకఅమ్బఙ్గణసదిసేసు పన మహాజనసఞ్చరణట్ఠానేసు న గహేతబ్బం, పలిబోధో న హోతి. కురున్దియం పన వుత్తం "ఏకో మగ్గం గచ్ఛన్తో నిమనుస్సట్ఠానే కిఞ్చి భణ్డం పస్సతి, ఆకిణ్ణమనుస్సేపి జాతే మనుస్సా తమేవ భిక్ఖుం ఆసఙ్కన్తి, తస్మా మగ్గా ఓక్కమ్మ నిసీదితబ్బం. సామికేసు ఆగతేసు తం ఆచిక్ఖితబ్బం. సచే సామికే న పస్సతి పతిరూపం కరిస్సతీ"తి.

రూపేన వా నిమిత్తేన వా సఞ్ఞాణం కత్వాతి ఏత్థ రూపం నామ అన్తోభణ్డికాయ భణ్డం; తస్మా భణ్డికం ముఞ్చిత్వా గణేత్వా ఏత్తకా కహాపణా వా జాతరూపరజతం వాతి సల్లక్ఖేతబ్బం. **నిమిత్తన్తి** లఞ్ఛనాది; తస్మా లఞ్ఛితాయ భణ్డికాయ మత్తికాలఞ్ఛనన్తి వా లాఖాలఞ్ఛనన్తి వా నీలపిలోతికాయ భణ్డికా కతాతి వా సేతపిలోతికాయ కతాతి వా ఏవమాది సబ్బం సల్లక్ఖేతబ్బం.

భిక్ఖూ పతిరూపాతి లజ్జినో కుక్కుచ్చకా. లోలజాతికానఞ్హి హత్థే ఠపేతుం న లభతి. యో పన నేవ తమ్హా ఆవాసా పక్కమతి, న సామికే పస్సతి, తేనాపి అత్తనో చీవరాదిమూలం న కాతబ్బం; థావరం పన సేనాసనం వా చేతియం వా పోక్ఖరణీ వా కారేతబ్బా. సచే దీఘస్స అద్ధునో అచ్చయేన సామికో ఆగచ్ఛతి, "ఉపాసక తవ సన్తకేన ఇదం నామ కతం, అనుమోదాహీ"తి వత్తబ్బో. సచే అనుమోదతి, ఇచ్చేతం కుసలం; నో చే అనుమోదతి, "మమ ధనం దేథా"తి చోదేతియేవ, అఞ్ఞం సమాదపేత్వా దాతబ్బం.

౫౦౭. **రతనసమ్మతం విస్సాసం గణ్హాతీతిఆదీసు** ఆమాసమేవ సన్ధాయ వుత్తం. అనామాసం న వట్టతియేవ. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ. ఛసముట్ఠానం – కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

రతనసిక్ఖాపదం దుతియం.

౩. వికాలగామప్పవిసనసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౫౦౮. తతియే – **తిరచ్ఛానకథన్తి** అరియమగ్గస్స తిరచ్ఛానభూతం కథం. **రాజకథన్తి** రాజపటిసంయుత్తం కథం. **చోరకథాదీసుపి** ఏసేవ నయో.

౫౧౨. **సన్తం భిక్ఖున్తి** ఏత్థ యం వత్తబ్బం , తం చారిత్తసిక్ఖాపదే వుత్తమేవ. సచే సమ్బహులా కేనచి కమ్మేన గామం పవిసన్తి, "వికాలే గామప్పవేసనం ఆపుచ్ఛామీ"తి సబ్బేహి అఞ్ఞమఞ్ఞం ఆపుచ్ఛితబ్బం. తస్మిం గామే తం కమ్మం న సమ్పజ్జతీతి అఞ్ఞం గామం గచ్ఛన్తి, గామసతమ్పి

హోతు, పున ఆపుచ్ఛనకిచ్చం నత్థి. సచే పన ఉస్సాహం పటిప్పస్సమ్భేత్వా విహారం గచ్ఛన్తా అన్తరా అఞ్ఞం గామం పవిసితుకామా హోన్తి, పున ఆపుచ్ఛితబ్బమేవ.

కులఘరే వా ఆసనసాలాయ వా భత్తకిచ్చం కత్వా తేలభిక్ఖాయ వా సప్పిభిక్ఖాయ వా చరితుకామో హోతి, సచే పస్సే భిక్ఖు అత్థి, ఆపుచ్ఛిత్వా గన్తబ్బం. అసన్తే నత్థీతి గన్తబ్బం. వీథిం ఓతరిత్వా భిక్ఖుం పస్సతి, ఆపుచ్ఛనకిచ్చం నత్థి, అనాపుచ్ఛిత్వాపి చరితబ్బమేవ. గామమజ్ఝేన మగ్గో హోతి, తేన గచ్ఛన్తస్స తేలాదిభిక్ఖాయ చరిస్సామీతి చిత్తే ఉప్పన్నే సచే పస్సే భిక్ఖు అత్థి, ఆపుచ్ఛిత్వా చరితబ్బం. మగ్గా అనోక్కమ్మ భిక్ఖాయ చరన్తస్స పన ఆపుచ్ఛనకిచ్చం నత్థి, అపరిక్ఖిత్తస్స గామస్స ఉపచారో అదిన్నాదానే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో.

౫౧౫. **అన్తరారామ**న్తిఆదీసు న కేవలం అనాపుచ్ఛా కాయబన్ధనం అబన్ధిత్వా సఙ్ఘాటిం అపారుపిత్వా గచ్ఛన్తస్సపి అనాపత్తి. **ఆపదాసూ**తి సీహో వా బ్యగ్ఘో వా ఆగచ్ఛతి, మేఘో వా ఉట్ఠేతి, అఞ్ఞో వా కోచి ఉపద్దవో ఉప్పజ్జతి, అనాపత్తి. ఏవరూపాసు ఆపదాసు బహిగామతో అన్తోగామం పవిసితుం వట్టతి. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ.

కథినసముట్ఠానం – కాయవాచతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియాకిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

వికాలగామప్పవిసనసిక్ఖాపదం తతియం.

౪. సూచిఘరసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౫౧౭-౨౦. చతుత్థే – భేదనమేవ భేదనకం; తం అస్స అత్థీతి భేదనకమేవ. **అరణికే**తి అరణిధనుకే. **విధే**తి వేధకే. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ. ఛసముట్ఠానం – కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

సూచిఘరసిక్ఖాపదం చతుత్థం.

౫. మఞ్చసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౫౨౨. పఞ్చమే – **భేదనకం** వుత్తనయమేవ.

౫౨౫. **ఛిన్దిత్వా పరిభుఞ్జతీ**తి ఏత్థ సచే న ఛిన్దితుకామో హోతి, భూమియం నిఖణిత్వా పమాణం ఉపరి దస్సేతి, ఉత్తానం వా కత్వా పరిభుఞ్జతి, ఉక్ఖిపిత్వా వా తులాసఙ్ఘాటే ఠపేత్వా అట్టం కత్వా పరిభుఞ్జతి, సబ్బం వట్టతి. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ. ఛసముట్ఠానం.

మఞ్చసిక్ఖాపదం పఞ్చమం.

౬. తూలోనద్ధసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౫౨౬. ఛట్ఠే – తూలం ఓనద్ధమేత్థాతి **తూలోనద్ధం;** తూలం పక్ఖిపిత్వా ఉపరి చిమిలికాయ ఓనద్ధన్తి వుత్తం హోతి. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ. ఛసముట్ఠానం.

తూలోనద్ధసిక్ఖాపదం ఛట్ఠం.

౭. నిసీదనసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౫౩౧-౪. సత్తమే – **నిసీదనం అనుఞ్ఞాతం హోతీ**తి కత్థ అనుఞ్ఞాతం? చీవరక్ఖన్ధకే పణీతభోజనవత్థుస్మిం. వుత్తఞ్హి తత్థ – "అనుజానామి, భిక్ఖవే, కాయగుత్తియా చీవరగుత్తియా సేనాసనగుత్తియా నిసీదన"న్తి (మహావ॰ ౩౫౩). **సేయ్యథాపి పురాణాసికోట్ఠో**తి యథా నామ పురాణచమ్మకారోతి అత్థో. యథా హి చమ్మకారో చమ్మం విత్థతం కరిస్సామీతి ఇతో చితో చ సమఞ్ఛతి, కడ్ఢతి; ఏవం సోపి తం నిసీదనం. తేన తం భగవా ఏవమాహా –

‘‘నిసీదనం నామ సదసం వుచ్చతీ’’తి సన్థతసదిసం సన్థరిత్వా ఏకస్మిం అన్తే సుగతవిదత్థియా విదత్థిమత్తే పదేసే ద్వీసు ఠానేసు ఫాలేత్వా తిస్సో దసా కరియన్తి, తాహి దసాహి సదసం నామ వుచ్చతి. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ. ఛసముట్ఠానం.

నిసీదనసిక్ఖాపదం సత్తమం.

౮. కణ్డుపటిచ్ఛాదిసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౫౩౭. అట్ఠమే – **కణ్డుపటిచ్ఛాది అనుఞ్ఞాతా హోతీ**తి కత్థ అనుఞ్ఞాతా? చీవరక్ఖన్ధకే బేలట్ఠసీసవత్థుస్మిం. వుత్తఞ్హి తత్థ – ‘‘అనుజానామి, భిక్ఖవే, యస్స కణ్డు వా పిళకా వా అస్సావో వా థుల్లకచ్ఛు వా ఆబాధో తస్స కణ్డుపటిచ్ఛాది’’న్తి (మహావ. ౩౫౪).

౫౩౯. యస్స అధోనాభి ఉబ్భజాణుమణ్డలన్తి యస్స భిక్ఖునో నాభియా హేట్ఠా జాణుమణ్డలానం ఉపరి. **కణ్డూ**తి కచ్ఛు. **పిళకా**తి లోహితతుణ్డికా సుఖుమపిళకా. **అస్సావో**తి అరిసభగన్దరమధుమేహాదీనం వసేన అసుచిపగ్ఘరణకం. **థుల్లకచ్ఛు వా ఆబాధో**తి మహాపిళకాబాధో వుచ్చతి. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ. ఛసముట్ఠానం.

కణ్డుపటిచ్ఛాదిసిక్ఖాపదం అట్ఠమం.

౯. వస్సికసాటికసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౫౪౨. నవమే – **వస్సికసాటికా అనుఞ్ఞాతా హోతీ**తి కత్థ అనుఞ్ఞాతా? చీవరక్ఖన్ధకే విసాఖావత్థుస్మిం. వుత్తఞ్హి తత్థ – ‘‘అనుజానామి, భిక్ఖవే, వస్సికసాటిక’’న్తి (మహావ. ౩౫౨). సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ. ఛసముట్ఠానం.

వస్సికసాటికసిక్ఖాపదం నవమం.

౧౦. నన్దత్థేరసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౫౪౭. దసమే – **చతురఙ్గులోమకో**తి చతూహి అఙ్గులేహి ఊనకప్పమాణో. సేసం ఉత్తానమేవ. ఛసముట్ఠానం.

నన్దత్థేరసిక్ఖాపదం దసమం.

సమత్తో వణ్ణనాక్కమేన రతనవగ్గో నవమో.

ఉద్దిట్ఠా ఖోతిఆది వుత్తనయమేవాతి.

సమన్తపాసాదికాయ వినయసంవణ్ణనాయ

ఖుద్దకవణ్ణనా సమత్తా.

పాచిత్తియకణ్డం నిట్ఠితం.

౬. పాటిదేసనీయకణ్డం

౧. పఠమపాటిదేసనీయసిక్ఖాపదవణ్ణనా

పాటిదేసనీయా ధమ్మా, ఖుద్దకానం అనన్తరా;
ఠపితా యే అయం దాని, తేసం భవతి వణ్ణనా.

౫౫౨. పఠమపాటిదేసనీయే తావ **పటిక్కమనకాలేతి** పిణ్డాయ చరిత్వా పటిఆగమనకాలే. **సబ్బేవ అగ్గహేసీతి** సబ్బమేవ అగ్గహేసి. **పవేధేన్తీతి** కమ్పమానా. **అపేహీతి** అపగచ్ఛ.

౫౫౩-౫. **గారయ్హం ఆవుసోతిఆది** పటిదేసేతబ్బాకారదస్సనం. **రథికాతి** రచ్ఛా. **బ్యూహన్తి** అనిబ్బిజ్ఝిత్వా ఠితా గతపచ్చాగతరచ్ఛా. **సిఙ్ఘాటకన్తి** చతుక్కోణం వా తికోణం వా మగ్గసమోధానట్ఠానం. **ఘరన్తి** కులఘరం. ఏతేసు యత్థ కత్థచి ఠత్వా గణ్హన్తస్స గహణే దుక్కటం, అజ్ఝోహారే అజ్ఝోహారగణనాయ పాటిదేసనీయం. హత్థిసాలాదీసు గణ్హన్తస్సాపి ఏసేవ నయో. భిక్ఖునీ రథికాయ ఠత్వా దేతి, భిక్ఖు సచేపి అన్తరారామాదీసు ఠత్వా గణ్హాతి, ఆపత్తియేవ. “అన్తరఘరం పవిట్ఠాయా”తి హి వచనతో భిక్ఖునియా అన్తరఘరే ఠత్వా దదమానాయ వసేనేత్థ ఆపత్తి వేదితబ్బా, భిక్ఖుస్స ఠితట్ఠానం పన అప్పమాణం. తస్మా సచేపి వీథిఆదీసు ఠితో భిక్ఖు అన్తరారామాదీసు ఠత్వా దదమానాయ భిక్ఖునియా గణ్హాతి, అనాపత్తియేవ.

యామకాలికం సత్తాహకాలికం యావజీవికం ఆహారత్థాయ పటిగ్గణ్హాతి, ఆపత్తి దుక్కటస్స. అజ్ఝోహారే అజ్ఝోహారే ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి ఇదం ఆమిసేన అసమ్భిన్నం సన్ధాయ వుత్తం, సమ్భిన్నే పన ఏకరసే పాటిదేసనీయమేవ. **ఏకతో ఉపసమ్పన్నాయాతి** భిక్ఖునీనం సన్తికే ఉపసమ్పన్నాయ. భిక్ఖూనం సన్తికే ఉపసమ్పన్నాయ పన యథావత్థుకమేవ.

౫౫౬. **దాపేతి న దేతీతి** అఞ్ఞాతికా అఞ్ఞేన కేనచి దాపేతి తం గణ్హన్తస్స అనాపత్తి. **ఉపనిక్ఖిపిత్వా దేతీతి** భూమియం ఠపేత్వా “ఇదం అయ్య తుమ్హాకం దమ్మీ”తి దేతి, ఏవం దిన్నం “సాధు భగినీ”తి సమ్పటిచ్ఛిత్వా తాయ ఏవ వా భిక్ఖునియా అఞ్ఞేన వా కేనచి పటిగ్గహాపేత్వా భుఞ్జితుం వట్టతి. **సిక్ఖమానాయ సామణేరియాతి** ఏతాసం దదమానానం గణ్హన్తస్స అనాపత్తి. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ.

ఏళకలోమసముట్ఠానం – కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

పఠమపాటిదేసనీయం.

౨. దుతియపాటిదేసనీయసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౫౫౮. దుతియే – **అపసక్క తావ భగినీతిఆది** అపసాదేతబ్బాకారదస్సనం.

౫౬౧. **అత్తనో భత్తం దాపేతి న దేతీతి** ఏత్థ సచేపి అత్తనో భత్తం దేతి, ఇమినా సిక్ఖాపదేన అనాపత్తియేవ, పురిమసిక్ఖాపదేన ఆపత్తి. **అఞ్ఞేసం భత్తం దేతి న దాపేతీతి** ఏత్థ సచేపి దాపేయ్య, ఇమినా సిక్ఖాపదేన ఆపత్తి భవేయ్య.

దేన్తియా పన నేవ ఇమినా న పురిమేన ఆపత్తి. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ. కథినసముట్ఠానం – కిరియాకిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

దుతియపాటిదేసనీయం.

౩. తతియపాటిదేసనీయసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౫౬౨. తతియే – **ఉభతోపసన్న**న్తి ద్వీహి పసన్నం ఉపాసకేనపి ఉపాసికాయపి. తస్మిం కిర కులే ఉభోపి తే సోతాపన్నాయేవ. **భోగేన హాయతీ**తి ఏదిసఞ్హి కులం సచేపి అసీతికోటిధనం హోతి, భోగేహి హాయతియేవ. కస్మా? యస్మా తత్థ నేవ ఉపాసికా న ఉపాసకో భోగే రక్ఖతి.

౫౬౯. ఘరతో నీహరిత్వా దేన్తీతి ఆసనసాలం వా విహారం వా ఆనేత్వా దేన్తి. సచేపి అనాగతే భిక్ఖుమ్హి పఠమంయేవ నీహరిత్వా ద్వారే ఠపేత్వా పచ్ఛా సమ్పత్తస్స దేన్తి, వట్టతి. భిక్ఖుం పన దిస్వా అన్తోగేహతో నీహరిత్వా దియ్యమానం న వట్టతీతి మహాపచ్చరియం వుత్తం. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ . ఏళకలోమసముట్ఠానం – కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

తతియపాటిదేసనీయం.

౪. చతుత్థపాటిదేసనీయసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౫౭౦. చతుత్థే – **అవరుద్ధా హోన్తీ**తి పటివిరుద్ధా హోన్తి.

౫౭౩. పఞ్చన్నం పటిసంవిదితన్తి పఞ్చసు సహధమ్మికేసు యంకిఞ్చి పేసేత్వా ఖాదనీయం భోజనీయం ఆహరిస్సామాతి పటిసంవిదితం కతమ్పి అప్పటిసంవిదితమేవాతి అత్థో. **ఆరామం ఆరామూపచారం ఠపేత్వా**తి ఆరఞ్ఞకసేనాసనారామఞ్చ తస్స ఉపచారఞ్చ ఠపేత్వా; ఉపచారతో నిక్ఖన్తం అన్తరామగ్గే భిక్ఖుం దిస్వా వా గామం ఆగతస్స వా పటిసంవిదితం కతమ్పి అప్పటిసంవిదితమేవ హోతీతి వేదితబ్బం. **సచే సాసఙ్కం హోతి సాసఙ్కన్తి ఆచిక్ఖితబ్బ**న్తి కస్మా ఆచిక్ఖితబ్బం? ఆరామే చోరే వసన్తే అమ్హాకం నారోచేన్తీతి వచనపటిమోచనత్థం. **చోరా వత్తబ్బా మనుస్సా ఇధూపచరన్తీ**తి కస్మా వత్తబ్బం? అత్తనో ఉపట్ఠాకేహి అమ్హే గణ్హాపేన్తీతి వచనపటిమోచనత్థం.

యాగుయా పటిసంవిదితే తస్సా పరివారో ఆహరియ్యతీతి యాగుయా పటిసంవిదితం కత్వా “కిం సుద్ధయాగుయా దిన్నాయ పూవభత్తాదీనిపి ఏతిస్సా యాగుయా పరివారం కత్వా దస్సామా”తి ఏవం యం కిఞ్చి ఆహరన్తి, సబ్బం పటిసంవిదితమేవ హోతి. **భత్తేన పటిసంవిదితే**తిఆదీసుపి ఏసేవ నయో. అసుకం నామ కులం పటిసంవిదితం కత్వా ఖాదనీయాదీని గహేత్వా గచ్ఛతీతి సుత్వా అఞ్ఞానిపి తేన సద్ధిం అత్తనో దేయ్యధమ్మం ఆహరన్తి, వట్టతి. యాగుయా పటిసంవిదితం కత్వా పూవం వా భత్తం వా ఆహరన్తి, ఏతమ్పి వట్టతీతి కురున్దియం వుత్తం.

౫౭౫. గిలానస్సాతి అప్పటిసంవిదితేపి గిలానస్స అనాపత్తి. **పటిసంవిదితే వా గిలానస్స వా సేసక**న్తి ఏకస్సత్థాయ పటిసంవిదితం కత్వా ఆహటం, తస్స సేసకం అఞ్ఞస్సాపి భుఞ్జితుం వట్టతి. చతున్నం పఞ్చన్నం వా పటిసంవిదితం కత్వా

బహుం ఆహటం హోతి, అఞ్ఞేసమ్పి దాతుం ఇచ్ఛన్తి, ఏతమ్పి పటిసంవిదితసేసకమేవ, సబ్బేసమ్పి వట్టతి. అథ అధికమేవ హోతి, సన్నిధిం మోచేత్వా ఠపితం దుతియదివసేపి వట్టతి. గిలానస్స ఆహటావసేసేపి ఏసేవ నయో. యం పన అప్పటిసంవిదితమేవ కత్వా ఆభతం, తం బహిఆరామం పేసేత్వా పటిసంవిదితం కారేత్వా ఆహరాపేతబ్బం, భిక్ఖూహి వా గన్త్వా అన్తరామగ్గే గహేతబ్బం. యమ్పి విహారమజ్ఝేన గచ్ఛన్తా వా వనచరకాదయో వా వనతో ఆహరిత్వా దేన్తి, పురిమనయేనేవ పటిసంవిదితం కారేతబ్బం. **తత్థజాతక**న్తి ఆరామే జాతకమేవ; మూలఖాదనీయాదిం అఞ్ఞేన కప్పియం కత్వా దిన్నం పరిభుఞ్జతో అనాపత్తి. సచే పన తం గామం హరిత్వా పచిత్వా ఆహరన్తి, న వట్టతి. పటిసంవిదితం కారేతబ్బం. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ.

కథినసముట్ఠానం – కిరియాకిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

చతుత్థపాటిదేసనీయం .

సమన్తపాసాదికాయ వినయసంవణ్ణనాయ

పాటిదేసనీయవణ్ణనా నిట్ఠితా.

పాటిదేసనీయకణ్డం నిట్ఠితం.

౭. సేఖియకణ్డం

౧. పరిమణ్డలవగ్గవణ్ణనా

యాని సిక్ఖితసిక్ఖేన, **సేఖియానీ**తి తాదినా;

భాసితాని అయం దాని, తేసమ్పి వణ్ణనాక్కమో.

౫౭౬. తత్థ **పరిమణ్డల**న్తి సమన్తతో మణ్డలం. **నాభిమణ్డలం జాణుమణ్డల**న్తి ఉద్ధం నాభిమణ్డలం అధో జాణుమణ్డలం పటిచ్ఛాదేన్తేన జాణుమణ్డలస్స హేట్ఠా జఙ్ఘట్ఠికతో పట్ఠాయ అట్ఠఙ్గులమత్తం నివాసనం ఓతారేత్వా నివాసేతబ్బం, తతో పరం ఓతారేన్తస్స దుక్కటన్తి వుత్తం. యథా నిసిన్నస్స జాణుమణ్డలతో హేట్ఠా చతురఙ్గులమత్తం పటిచ్ఛన్నం హోతీతి మహాపచ్చరియం వుత్తం; ఏవం నివాసేన్తస్స పన నివాసనం పమాణికం వట్టతి. తత్రిదం పమాణం – దీఘతో ముట్ఠిపఞ్చకం, తిరియం అడ్ఢతేయ్యహత్థం. తాదిసస్స పన అలాభే తిరియం ద్విహత్థపమాణమ్పి వట్టతి జాణుమణ్డలపటిచ్ఛాదనత్థం, నాభిమణ్డలం పన చీవరేనాపి సక్కా పటిచ్ఛాదేతున్తి. తత్థ ఏకపట్టచీవరం ఏవం నివత్థమ్పి నివత్థట్ఠానే న తిట్ఠతి, దుపట్టం పన తిట్ఠతి.

ఓలమ్బేన్తో నివాసేతి ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి ఏత్థ న కేవలం పురతో చ పచ్ఛతో చ ఓలమ్బేత్వా నివాసేన్తస్సేవ దుక్కటం, యే పనఞ్ఞే "తేన ఖో పన సమయేన ఛబ్బగ్గియా భిక్ఖూ గిహినివత్థం నివాసేన్తి హత్థిసోణ్డకం మచ్ఛవాలకం చతుక్కణ్ణకం తాలవణ్టకం సతవలికం నివాసేన్తీ"తిఆదినా (చూళవ. ౨౮౦) నయేన ఖన్ధకే నివాసనదోసా వుత్తా, తథా నివాసేన్తస్సాపి దుక్కటమేవ. తే సబ్బే వుత్తనయేన పరిమణ్డలం నివాసేన్తస్స న హోన్తి. అయమేత్థ సఙ్ఖేపో, విత్థారతో పన తత్థేవ ఆవి భవిస్సతి.

అసఞ్చిచ్చాతి పురతో వా పచ్ఛతో వా ఓలమ్బేత్వా నివాసేస్సామీతి ఏవం అసఞ్చిచ్చ; అథ ఖో పరిమణ్డలంయేవ నివాసేస్సామీతి విరజ్ఝిత్వా అపరిమణ్డలం నివాసేన్తస్స అనాపత్తి. **అస్సతియా**తి అఞ్ఞవిహితస్సాపి తథా నివాసేన్తస్స అనాపత్తి. **అజానన్తస్సా**తి ఏత్థ నివాసనవత్తం అజానన్తస్స మోక్ఖో నత్థి. నివాసనవత్తఞ్హి సాధుకం ఉగ్గహేతబ్బం, తస్స అనుగ్గహణమేవస్స అనాదరియం. తం పన సఞ్చిచ్చ అనుగ్గణ్హన్తస్స యుజ్జతి, తస్మా ఉగ్గహితవత్తోపి యో ఆరుళ్హభావం వా ఓరుళ్హభావం వా న జానాతి, తస్స అనాపత్తి. కురున్దియం పన "పరిమణ్డలం నివాసేతుం అజానన్తస్స అనాపత్తీ"తి వుత్తం. యో పన సుక్ఖజఙ్ఘో వా మహాపిణ్డికమంసో వా హోతి, తస్స సారుప్పత్థాయ జాణుమణ్డలతో అట్ఠఙ్గులాధికమ్పి ఓతారేత్వా నివాసేతుం వట్టతి.

గిలానస్సాతి జఙ్ఘాయ వా పాదే వా వణో హోతి, ఉక్ఖిపిత్వా వా ఓతారేత్వా వా నివాసేతుం వట్టతి. **ఆపదాసూ**తి వాళమిగా వా చోరా వా అనుబన్ధన్తి, ఏవరూపాసు ఆపదాసు అనాపత్తి. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ.

పఠమపారాజికసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి. ఫుస్సదేవత్థేరో "అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, తివేదన"న్తి ఆహ. ఉపతిస్సత్థేరో పన "అనాదరియం పటిచ్చా"తి వుత్తత్తా "లోకవజ్జం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదన"న్తి ఆహ.

౨౭౭. **పరిమణ్డలం పారుపితబ్బ**న్తి “తేన ఖో పన సమయేన ఛబ్బగ్గియా భిక్ఖూ గిహిపారుతం పారుపన్తీ”తి (చూళవ. ౨౮౦) ఏవం వుత్తం అనేకప్పకారం గిహిపారుపనం అపారుపిత్వా ఇధ వుత్తనయేనేవ ఉభో కణ్ణే సమం కత్వా పారుపనవత్తం పూరేన్తేన పరిమణ్డలం పారుపితబ్బం. ఇమాని చ ద్వే సిక్ఖాపదాని అవిసేసేన వుత్తాని. తస్మా విహారేపి అన్తరఘరేపి పరిమణ్డలమేవ నివాసేతబ్బఞ్చ పారుపితబ్బఞ్చాతి. సముట్ఠానాదీని పఠమసిక్ఖాపదే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బాని సద్ధిం థేరవాదేన.

౨౭౮. **కాయం వివరిత్వా**తి జత్తుమ్పి ఉరమ్పి వివరిత్వా. **సుప్పటిచ్ఛన్నే**నాతి న ససీసం పారుతేన; అథ ఖో గణ్ఠికం పటిముఞ్చిత్వా అనువాతన్తేన గీవం పటిచ్ఛాదేత్వా ఉభో కణ్ణే సమం కత్వా పటిసంహరిత్వా యావ మణిబన్ధం పటిచ్ఛాదేత్వా అన్తరఘరే గన్తబ్బం. దుతియసిక్ఖాపదే – గలవాటకతో పట్ఠాయ సీసం మణిబన్ధతో పట్ఠాయ హత్థే పిణ్డికమంసతో చ పట్ఠాయ పాదే వివరిత్వా నిసీదితబ్బం.

౨౭౯. **వాసూపగతస్సా**తి వాసత్థాయ ఉపగతస్స రత్తిభాగే వా దివసభాగే వా కాయం వివరిత్వాపి నిసీదతో అనాపత్తి.

౨౮౦. **సుసంవుతో**తి హత్థం వా పాదం వా అకీళాపేన్తో; సువినీతోతి అత్థో.

౨౮౨. **ఓక్ఖిత్తచక్ఖూ**తి హేట్ఠా ఖిత్తచక్ఖు హుత్వా. **యుగమత్తం పేక్ఖమానో**తి యుగయుత్తకో హి దన్తో ఆజానేయ్యో యుగమత్తం పేక్ఖతి, పురతో చతుహత్థప్పమాణం భూమిభాగం; ఇమినాపి ఏత్తకం పేక్ఖన్తేన గన్తబ్బం. **యో అనాదరియం పటిచ్చ తహం తహం ఓలోకేన్తో**తి యో తంతందిసాభాగం పాసాదం కూటాగారం వీథిం ఓలోకేన్తో గచ్ఛతి, ఆపత్తి దుక్కటస్స. ఏకస్మిం పన ఠానే ఠత్వా హత్థిఅస్సాదిపరిస్సయాభావం ఓలోకేతుం వట్టతి. నిసీదన్తేనాపి ఓక్ఖిత్తచక్ఖునావ నిసీదితబ్బం.

౨౮౪. **ఉక్ఖిత్తకాయా**తి ఉక్ఖేపేన; ఇత్థమ్భూతలక్ఖణే కరణవచనం ఏకతో వా ఉభతో వా ఉక్ఖిత్తచీవరో హుత్వాతి అత్థో. అన్తోఇన్దఖీలతో పట్ఠాయ న ఏవం గన్తబ్బం. నిసిన్నకాలే పన ధమకరణం నీహరన్తేనాపి చీవరం అనుక్ఖిపిత్వావ నీహరితబ్బన్తి.

పఠమో వగ్గో.

౨. ఉజ్జగ్ఘికవగ్గవణ్ణనా

౨౮౬. **ఉజ్జగ్ఘికాయా**తి మహాహసితం హసన్తో. వుత్తనయేనేవేత్థ కరణవచనం.

౨౮౮. **అప్పసద్దో అన్తరఘరే**తి ఏత్థ కిత్తావతా అప్పసద్దో హోతి? ద్వాదసహత్థే గేహే ఆదిమ్హి సఙ్ఘత్థేరో, మజ్ఝే దుతియత్థేరో, అన్తే తతియత్థేరోతి ఏవం నిసిన్నేసు సఙ్ఘత్థేరో దుతియేన సద్ధిం మన్తేతి, దుతియత్థేరో తస్స సద్దఞ్చేవ సుణాతి, కథఞ్చ వవత్థపేతి. తతియత్థేరో పన సద్దమేవ సుణాతి, కథం న వవత్థపేతి. ఏత్తావతా అప్పసద్దో హోతి. సచే పన తతియత్థేరో కథం వవత్థపేతి, మహాసద్దో నామ హోతి.

౨౯౦. **కాయం పగ్గహేత్వా**తి నిచ్చలం కత్వా ఉజుకేన కాయేన సమేన ఇరియాపథేన గన్తబ్బఞ్చేవ నిసీదితబ్బఞ్చ.

౫౯౨. బాహుం పగ్గహేత్వాతి నిచ్చలం కత్వా.

౫౯౪. సీసం పగ్గహేత్వాతి నిచ్చలం ఉజుం ఠపయిత్వా.

దుతియో వగ్గో.

౩. ఖమ్భకతవగ్గవణ్ణనా

౫౯౬-౮. ఖమ్భకతో నామ కటియం హత్థం ఠపేత్వా కతఖమ్భో. **ఓగుణ్ఠితోతి** ససీసం పారుతో.

౬౦౦. ఉక్కుటికాయాతి ఏత్థ ఉక్కుటికా వుచ్చతి పణ్హియో ఉక్ఖిపిత్వా అగ్గపాదేహి వా, అగ్గపాదే వా ఉక్ఖిపిత్వా పణ్హీహియేవ వా భూమిం ఫుసన్తస్స గమనం. కరణవచనం పనేత్థ వుత్తలక్ఖణమేవ.

౬౦౧. దుస్సపల్లత్థికాయాతి ఏత్థ ఆయోగపల్లత్థికాపి దుస్సపల్లత్థికా ఏవ.

౬౦౨. సక్కచ్చన్తి సతిం ఉపట్ఠపేత్వా.

౬౦౩. ఆకిరన్తేపీతి పిణ్డపాతం దేన్తేపి. **పత్తసఞ్ఞీతి** పత్తే సఞ్ఞం కత్వా.

౬౦౪. సమసూపకో నామ యత్థ భత్తస్స చతుత్థభాగప్పమాణో సూపో హోతి. **ముగ్గసూపో మాససూపోతి** ఏత్థ కులత్థాదీహి కతసూపాపి సఙ్గహం గచ్ఛన్తియేవాతి మహాపచ్చరియం వుత్తం. **రసరసేతి** ఏత్థ ఠపేత్వా ద్వే సూపే అవసేసాని ఓలోణీసాకసూపేయ్యమచ్ఛరసమంసరసాదీని రసరసాతి వేదితబ్బాని. తం రసరసం బహుమ్పి గణ్హన్తస్స అనాపత్తి.

౬౦౫. సమతిత్తికన్తి సమపుణ్ణం సమభరితం. **థూపీకతం పిణ్డపాతం పటిగ్గణ్హాతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి** ఏత్థ థూపీకతో నామ పత్తస్స అన్తోముఖవట్టిలేఖం అతిక్కమిత్వా కతో; పత్తే పక్ఖిత్తో రచితో పూరితోతి అత్థో. ఏవం కతం అగహేత్వా అన్తోముఖవట్టిలేఖాసమప్పమాణో గహేతబ్బో.

తత్థ థూపీకతం నామ "పఞ్చహి భోజనేహి కత"న్తి అభయత్థేరో ఆహ. తిపిటకచూళనాగత్థేరో పన "పిణ్డపాతో నామ యాగుపి భత్తమ్పి ఖాదనీయమ్పి చుణ్ణపిణ్డోపి దన్తకట్ఠమ్పి దసికసుత్తమ్పీ"తి ఇదం సుత్తం వత్వా దసికసుత్తమ్పి థూపీకతం న వట్టతీతి ఆహ. తేసం వాదం సుత్వా భిక్ఖూ రోహణం గన్త్వా చూళసుమనత్థేరం పుచ్ఛింసు – "భన్తే థూపీకతపిణ్డపాతో కేన పరిచ్ఛిన్నో"తి? తేసఞ్చ థేరానం వాదం ఆరోచేసుం. థేరో సుత్వా ఆహ – "అహో, చూళనాగో సాసనతో భట్ఠో, అహం ఏతస్స సత్తక్ఖత్తుం వినయం వాచేన్తో న కదాచి ఏవం అవచం, అయం కుతో లభిత్వా ఏవం వదసీ"తి. భిక్ఖూ థేరం యాచింసు – "కథేథ దాని, భన్తే, కేన పరిచ్ఛిన్నో"తి? "యావకాలికేనావుసో"తి థేరో ఆహ. తస్మా యంకిఞ్చి యాగుభత్తం వా ఫలాఫలం వా ఆమిసజాతికం సమతిత్తికమేవ గహేతబ్బం. తఞ్చ ఖో అధిట్ఠానుపగేన పత్తేన, ఇతరేన పన థూపీకతమ్పి వట్టతి. యామకాలికసత్తాహకాలికయావజీవికాని పన అధిట్ఠానుపగపత్తేపి థూపీకతాని వట్టన్తి. ద్వీసు పత్తేసు భత్తం గహేత్వా ఏకస్మిం పూరేత్వా విహారం పేసేతుం వట్టతీతి మహాపచ్చరియం పన వుత్తం. యం పత్తే పక్ఖిపియమానం పూవఉచ్ఛుఖణ్డఫలాఫలాది హేట్ఠా ఓరోహతి, తం థూపీకతం నామ న హోతి. పూవవటంసకం ఠపేత్వా పిణ్డపాతం దేన్తి, థూపీకతమేవ హోతి. పుప్ఫవటంసకతక్కోలకటుకఫలాదివటంసకే పన ఠపేత్వా దిన్నం థూపీకతం న హోతి. భత్తస్స ఉపరి

థాలకం వా పత్తం వా ఠపేత్వా పూరేత్వా గణ్హాతి, థూపీకతం నామ న హోతి. కురున్దియమ్పి వుత్తం – “థాలకే వా పణ్ణే వా పక్ఖిపిత్వా తం పత్తమత్థకే ఠపేత్వా దేన్తి, పాటేక్కభాజనం వట్టతీ”తి.

ఇధ అనాపత్తియం గిలానో న ఆగతో, తస్మా గిలానస్సపి థూపీకతం న వట్టతి. సబ్బత్థ పన పటిగ్గహేతుమేవ న వట్టతి. పటిగ్గహితం పన సుపటిగ్గహితమేవ హోతి, పరిభుఞ్జితుం వట్టతీతి.

తతియో వగ్గో.

౪. సక్కచ్చవగ్గవణ్ణనా

౬౦౬. సక్కచ్చన్తి ఏత్థాపి అసక్కచ్చం పటిగ్గహణేయేవ ఆపత్తి, పటిగ్గహితం పన సుపటిగ్గహితమేవ. సక్కచ్చన్తి చ పత్తసఞ్ఞీతి చాతి ఉభయం వుత్తనయమేవ.

౬౦౮. సపదానన్తి తత్థ తత్థ ఓధిం అకత్వా అనుపటిపాటియా. **సమసూపకే** వత్తబ్బం వుత్తమేవ.

౬౧౦. థూపకతోతి మత్థకతో; వేమజ్ఝతోతి అత్థో.

౬౧౧. పటిచ్ఛాదేత్వా దేన్తీతి మాఘాతసమయాదీసు పటిచ్ఛన్నం బ్యఞ్జనం కత్వా దేన్తి. విఞ్ఞత్తియం వత్తబ్బం నత్థి.

౬౧౪. ఉజ్ఝానసఞ్ఞీసిక్ఖాపదేపి గిలానో న ముచ్చతి.

౬౧౫. నాతిమహన్తో కబళోతి మయూరణ్డం అతిమహన్తం, కుక్కుటణ్డం అతిఖుద్దకం, తేసం వేమజ్ఝప్పమాణో. **ఖజ్జకేతి** ఏత్థ మూలఖాదనీయాది సబ్బం గహేతబ్బం.

చతుత్థో వగ్గో.

౫. కబళవగ్గవణ్ణనా

౬౧౭. అనాహటేతి అనాహరితే; ముఖద్వారం అసమ్పాపితేతి అత్థో.

౬౧౮. సబ్బం హత్థన్తి సకలహత్థం.

౬౧౯. సకబళేనాతి ఏత్థ ధమ్మం కథేన్తో హరీతకం వా లట్ఠిమధుకం వా ముఖే పక్ఖిపిత్వా కథేతి. యత్తకేన వచనం అపరిపుణ్ణం న హోతి, తత్తకే ముఖమ్హి సన్తే కథేతుం వట్టతి.

౬౨౦. పిణ్డుక్ఖేపకన్తి పిణ్డం ఉక్ఖిపిత్వా ఉక్ఖిపిత్వా.

౬౨౧. కబళావచ్ఛేదకన్తి కబళం అవచ్ఛిన్దిత్వా అవచ్ఛిన్దిత్వా.

౬౨౨. అవగణ్డకారకన్తి మక్కటో వియ గణ్డే కత్వా కత్వా.

౬౨౩. హత్థనిద్ధునకన్తి హత్థం నిద్ధునిత్వా నిద్ధునిత్వా.

౬౨౪. సిత్థావకారకన్తి సిత్థాని అవకిరిత్వా అవకిరిత్వా.

౬౨౫. జివ్హానిచ్ఛారకన్తి జివ్హం నిచ్ఛారేత్వా నిచ్ఛారేత్వా.

౬౨౬. చపుచపుకారకన్తి చపు చపూతి ఏవం సద్దం కత్వా కత్వా.

పఞ్చమో వగ్గో.

౬. సురుసురువగ్గవణ్ణనా

౬౨౭. సురుసురుకారకన్తి సురుసురూతి ఏవం సద్దం కత్వా కత్వా. **దవోతి** పరిహాసవచనం; తం యేన కేనచి పరియాయేన "కిం బుద్ధో , సిలకబుద్ధో, పటిబుద్ధో; కిం ధమ్మో, గోధమ్మో, అజధమ్మో; కిం సఙ్ఘో, మిగసఙ్ఘో, పసుసఙ్ఘో"తిఆదినా నయేన తీణి రతనాని ఆరబ్భ న కాతబ్బన్తి అత్థో.

౬౨౮. హత్థనిల్లేహకన్తి హత్థం నిల్లేహిత్వా నిల్లేహిత్వా. భుఞ్జన్తేన హి అఙ్గులిమత్తమ్పి నిల్లేహితుం న వట్టతి. ఘనయాగుఫాణితపాయాసాదికే పన అఙ్గులీహి గహేత్వా అఙ్గులియో ముఖే పవేసేత్వా భుఞ్జితుం వట్టతి. **పత్తనిల్లేహకఓట్ఠనిల్లేహకేసుపి** ఏసేవ నయో. తస్మా ఏకఙ్గులియాపి పత్తో న నిల్లేహితబ్బో, ఏకఓట్ఠోపి జివ్హాయ న నిల్లేహితబ్బో, ఓట్ఠమంసేహి ఏవ పన గహేత్వా అన్తో పవేసేతుం వట్టతి.

౬౩౧. కోకనదేతి ఏవంనామకే. **కోకనదన్తి** పదుమం వుచ్చతి, సో చ పాసాదో పదుమసణ్ఠానో, తేనస్స కోకనదోత్వేవ నామం అకంసు. **న సామిసేన హత్థేన పానీయథాలకన్తి** ఏతం పటిక్కూలవసేన పటిక్ఖిత్తం, తస్మా సఙ్ఘికమ్పి పుగ్గలికమ్పి గిహిసన్తకమ్పి అత్తనో సన్తకమ్పి సఙ్ఖమ్పి సరావమ్పి థాలకమ్పి న గహేతబ్బమేవ, గణ్హన్తస్స దుక్కటం. సచే పన హత్థస్స ఏకదేసో ఆమిసమక్ఖితో న హోతి, తేన పదేసేన గహేతుం వట్టతి.

౬౩౨. ఉద్ధరిత్వా వాతి సిత్థాని ఉదకతో ఉద్ధరిత్వా ఏకస్మిం ఠానే రాసిం కత్వా ఉదకం ఛడ్డేతి. **భిన్దిత్వా వాతి** సిత్థాని భిన్దిత్వా ఉదకగతికాని కత్వా ఛడ్డేతి. **పటిగ్గహే వాతి** పటిగ్గహేన పటిచ్ఛన్తో నం పటిగ్గహే ఛడ్డేతి. **నీహరిత్వాతి** బహి నీహరిత్వా ఛడ్డేతి; ఏవం ఛడ్డేన్తస్స అనాపత్తి.

౬౩౪. సేతచ్ఛత్తన్తి వత్థపలిగుణ్ఠితం పణ్డరచ్ఛత్తం. **కిలఞ్జచ్ఛత్తన్తి** విలీవచ్ఛత్తం. **పణ్ణచ్ఛత్తన్తి** తాలపణ్ణాదీహి యేహి కేహిచి కతం. **మణ్డలబద్ధం సలాకబద్ధన్తి** ఇదం పన తిణ్ణమ్పి ఛత్తానం పఞ్జరదస్సనత్థం వుత్తం. తాని హి మణ్డలబద్ధాని చేవ హోన్తి సలాకబద్ధాని చ. యమ్పి తత్థజాతకదణ్డకేన కతం ఏకపణ్ణచ్ఛత్తం హోతి, తమ్పి ఛత్తమేవ. ఏతేసు యంకిఞ్చి ఛత్తం పాణిమ్హి అస్సాతి **ఛత్తపాణి**. సో తం ఛత్తం ధారయమానో వా అంసే వా కత్వా ఊరుమ్హి వా ఠపేత్వా యావ హత్థేన న ముచ్చతి, తావస్స ధమ్మం దేసేతుం న వట్టతి, దేసేన్తస్స వుత్తనయేన దుక్కటం. సచే పనస్స అఞ్ఞో ఛత్తం ధారేతి, ఛత్తపాదుకాయ వా ఠితం హోతి, హత్థతో అపగతమత్తే ఛత్తపాణి నామ న హోతి. తస్స ధమ్మం దేసేతుం వట్టతి. ధమ్మపరిచ్ఛేదో పనేత్థ పదసోధమ్మే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో.

౬౩౫. దణ్డపాణిస్సాతి ఏత్థ దణ్డో నామ మజ్ఝిమస్స పురిసస్స చతుహత్థప్పమాణో దణ్డపాణిభావో పనస్స ఛత్తపాణిమ్హి వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో.

౬౩౬. సత్థపాణిమ్హిపి ఏసేవ నయో. అసిం సన్నహిత్వా ఠితోపి హి సత్థపాణిసఙ్ఖ్యం న గచ్ఛతి.

౬౩౭. ఆవుధపాణిస్సాతి ఏత్థ కిఞ్చాపి వుత్తం – "ఆవుధం నామ చాపో కోదణ్డో"తి, అథ ఖో సబ్బాపి ధనువికతి సద్ధిం సరవికతియా ఆవుధన్తి వేదితబ్బం. తస్మా సద్ధిం వా సరేన ధనుం గహేత్వా సుద్ధధనుం వా సుద్ధసరం వా సజియధనుం వా నిజ్జియధనుం వా గహేత్వా ఠితస్స వా నిసిన్నస్స వా ధమ్మో దేసేతుం న వట్టతి. సచే పనస్స ధనుం కణ్ఠేపి పటిముక్కం హోతి, యావ హత్థేన న గణ్హాతి, తావ ధమ్మం దేసేతుం వట్టతియేవాతి.

ఛట్ఠో వగ్గో.

౭. పాదుకవగ్గవణ్ణనా

౬౩౮. అక్కన్తస్సాతి ఛత్తదణ్డకే అఙ్గులన్తరం అప్పవేసేత్వా కేవలం పాదుకం అక్కమిత్వా ఠితస్స. **పటిముక్కస్సాతి** పటిముఞ్చిత్వా ఠితస్స. ఉపాహనాయపి ఏసేవ నయో. **ఓముక్కో**తి పనేత్థ పణ్హికబద్ధం ఓముఞ్చిత్వా ఠితో వుచ్చతి.

౬౪౦. యానగతస్సాతి ఏత్థ సచేపి ద్వీహి జనేహి హత్థసఙ్ఘాటేన గహితో, సాటకే వా ఠపేత్వా వంసేన వయ్హతి, అయుత్తే వా వయ్హాదికే యానే , విసఙ్ఖరిత్వా వా ఠపితే చక్కమత్తేపి నిసిన్నో యానగతోత్వేవ సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి. సచే పన ద్వేపి ఏకయానే నిసిన్నా హోన్తి, వట్టతి. విసుం నిసిన్నేసుపి ఉచ్చే యానే నిసిన్నేన నీచే నిసిన్నస్స దేసేతుం వట్టతి, సమప్పమాణేపి వట్టతి. పురిమే యానే నిసిన్నేన పచ్ఛిమే నిసిన్నస్స వట్టతి. పచ్ఛిమే పన ఉచ్చతరేపి నిసిన్నేన దేసేతుం న వట్టతి.

౬౪౧. సయనగతస్సాతి అన్తమసో కటసారకేపి పకతిభూమియమ్పి నిపన్నస్స ఉచ్చేపి మఞ్చపీఠే వా భూమిపదేసే వా ఠితేన నిసిన్నేన వా దేసేతుం న వట్టతి. సయనగతేన పన సయనగతస్స ఉచ్చతరే వా సమప్పమాణే వా నిపన్నేన దేసేతుం వట్టతి. నిపన్నేన చ ఠితస్స వా నిసిన్నస్స వా దేసేతుం వట్టతి, నిసిన్నేనాపి ఠితస్స వా నిసిన్నస్స వా వట్టతి. ఠితేన ఠితస్సేవ వట్టతి.

౬౪౨. పల్లత్థికాయాతి ఆయోగపల్లత్థికాయ వా హత్థపల్లత్థికాయ వా దుస్సపల్లత్థికాయ వా యాయ కాయచి పల్లత్థికాయ నిసిన్నస్స అగిలానస్స దేసేతుం న వట్టతి.

౬౪౩. వేఠితసీసస్సాతి దుస్సవేఠనేన వా మోళిఆదీహి వా యథా కేసన్తో న దిస్సతి; ఏవం వేఠితసీసస్స.

౬౪౪. ఓగుణ్ఠితసీసస్సాతి ససీసం పారుతస్స.

౬౪౫. ఛమాయం నిసిన్నేనాతి భూమియం నిసిన్నేన. **ఆసనే నిసిన్నస్సాతి** అన్తమసో వత్థమ్పి తిణానిపి సన్థరిత్వా నిసిన్నస్స.

౬౪౭. **ఛపకస్సాతి** చణ్డాలస్స. **ఛపకీతి** చణ్డాలీ. **నిలీనోతి** పటిచ్ఛన్నో హుత్వా. **యత్ర హి నామాతి** యో హి నామ. **సబ్బమిదం చరిమం కతన్తి తత్థేవ పరిపతీతి** "సబ్బో అయం లోకో సఙ్కరం గతో నిమ్మరియాదో"తి ఇమం వచనం వత్వా తత్థేవ తేసం ద్విన్నమ్పి అన్తరా రుక్ఖతో పతితో. పతిత్వా చ పన ఉభిన్నమ్పి పురతో ఠత్వా ఇమం గాథం అభాసి –

"ఉభో అత్థం న జానన్తి…పే.… అస్మా కుమ్భమివాభిదా"తి.

తత్థ **ఉభో అత్థం న జానన్తీతి** ద్వేపి జనా పాళియా అత్థం న జానన్తి. **ధమ్మం న పస్సరేతి** పాళిం న పస్సన్తి. కతమే తే ఉభోతి? **"యో చాయం మన్తం వాచేతి, యో చాధమ్మేనధీయతీ"**తి. ఏవం బ్రాహ్మణఞ్చ రాజానఞ్చ ఉభోపి అధమ్మికభావే ఠపేసి.

తతో బ్రాహ్మణో **సాలీనన్తి** గాథమాహ. తస్సత్థో – జానామహం భో "అయం అధమ్మో"తి; అపి చ ఖో మయా దీఘరత్తం సపుత్తదారపరిజనేన రఞ్ఞో సన్తకో సాలీనం ఓదనో భుత్తో. **సుచిమంసూపసేచనోతి** నానప్పకారవికతిసమ్పాదితం సుచిమంసూపసేచనం మిస్సీకరణమస్సాతి **సుచిమంసూపసేచనో. తస్మా ధమ్మే న వత్తామీతి** యస్మా ఏవం మయా రఞ్ఞో ఓదనో భుత్తో, అఞ్ఞే చ బహూ లాభా లద్ధా, తస్మా ధమ్మే అహం న వత్తామి ఉదరే బద్ధో హుత్వా, న ధమ్మం అజానన్తో. అయఞ్హి ధమ్మో అరియేహి వణ్ణితో పసత్థో థోమితోతి జానామి.

అథ నం ఛపకో **"ధిరత్థూ"**తిఆదినా గాథాద్వయేన అజ్ఝభాసి. తస్సత్థో – యో తయా ధనలాభో చ యసలాభో చ లద్ధో, ధిరత్థు తం ధనలాభం యసలాభఞ్చ బ్రాహ్మణ. కస్మా? యస్మా అయం తయా లద్ధో లాభో ఆయతిం అపాయేసు వినిపాతనహేతునా సమ్పతి చ అధమ్మచరణేన వుత్తి నామ హోతి. ఏవరూపా యా వుత్తి ఆయతిం వినిపాతేన ఇధ అధమ్మచరణేన వా నిప్పజ్జతి, కిం తాయ వుత్తియా? తేన వుత్తం –

"ధిరత్థు తం ధనలాభం, యసలాభఞ్చ బ్రాహ్మణ;
యా వుత్తి వినిపాతేన, అధమ్మచరణేన వా"తి.

పరిబ్బజ మహాబ్రహ్మేతి మహాబ్రాహ్మణ ఇతో దిసా సీఘం పలాయస్సు. **పచన్తఞ్ఞేపి పాణినోతి** అఞ్ఞేపి సత్తా పచన్తి చేవ భుఞ్జన్తి చ; న కేవలం త్వఞ్చేవ రాజా చ. **మా త్వం అధమ్మో ఆచరితో అస్మా కుమ్భమివాభిదాతి** సచే హి త్వం ఇతో అపరిబ్బజిత్వా ఇమం అధమ్మం ఆచరిస్ససి , తతో త్వం సో అధమ్మో ఏవం ఆచరితో యథా ఉదకకుమ్భం పాసాణో భిన్దేయ్య; ఏవం భేచ్ఛతి, తేన మయం తం వదామ –

"పరిబ్బజ మహాబ్రహ్మే, పచన్తఞ్ఞేపి పాణినో;
మా త్వం అధమ్మో ఆచరితో, అస్మా కుమ్భమివాభిదా"తి.

ఉచ్చే ఆసనేతి అన్తమసో భూమిప్పదేసేపి ఉన్నతట్ఠానే నిసిన్నస్స దేసేతుం న వట్టతి.

౬౪౮. **న ఠితో నిసిన్నస్సాతి** సచేపి థేరుపట్ఠానం గన్త్వా ఠితం దహరభిక్ఖుం ఆసనే నిసిన్నో మహాథేరో పఞ్హం పుచ్ఛతి, న కథేతబ్బం. గారవేన పన థేరం ఉట్ఠహిత్వా పుచ్ఛథాతి వత్తుం న సక్కా, పస్సే ఠితభిక్ఖుస్స కథేమీతి కథేతుం వట్టతి.

౬౪౯. **న పచ్ఛతో గచ్ఛన్తేనా**తి ఏత్థ సచే పురతో గచ్ఛన్తో పచ్ఛతో గచ్ఛన్తం పఞ్హం పుచ్ఛతి, న కథేతబ్బం. పచ్ఛిమస్స భిక్ఖునో కథేమీతి కథేతుం వట్టతి. సద్ధిం ఉగ్గహితధమ్మం పన సజ్ఝాయితుం వట్టతి. సమధురేన గచ్ఛన్తస్స కథేతుం వట్టతి.

౬౫౦. **న ఉప్పథేనా**తి ఏత్థాపి సచే ద్వేపి సకటపథే ఏకేకచక్కపథేన వా ఉప్పథేన వా సమధురం గచ్ఛన్తి, వట్టతి.

౬౫౧. **అసఞ్చిచ్చా**తి పటిచ్ఛన్నట్ఠానం గచ్ఛన్తస్స సహసా ఉచ్చారో వా పస్సావో వా నిక్ఖమతి, అసఞ్చిచ్చ కతో నామ అనాపత్తి.

౬౫౨. **న హరితే**తి ఏత్థ యమ్పి జీవరుక్ఖస్స మూలం పథవియం దిస్సమానం గచ్ఛతి, సాఖా వా భూమిలగ్గా గచ్ఛతి, సబ్బం హరితసఙ్ఖాతమేవ. ఖన్ధే నిసీదిత్వా అప్పహరితట్ఠానే పాతేతుం వట్టతి. అప్పహరితట్ఠానం ఓలోకేన్తస్సేవ సహసా నిక్ఖమతి, గిలానట్ఠానే ఠితో హోతి, వట్టతి. **అప్పహరితే కతో**తి అప్పహరితం అలభన్తేన తిణణ్డుపకం వా పలాలణ్డుపకం వా ఠపేత్వా కతోపి పచ్ఛా హరితం ఓత్థరతి, వట్టతియేవ. ఖేళేన చేత్థ సిఙ్ఘాణికాపి సఙ్గహితాతి మహాపచ్చరియం వుత్తం.

౬౫౩. **న ఉదకే**తి ఏతం పరిభోగఉదకమేవ సన్ధాయ వుత్తం, వచ్చకుటిసముద్దాదిఉదకేసు పన అపరిభోగేసు అనాపత్తి. దేవే వస్సన్తే సమన్తతో ఉదకోఘో హోతి, అనుదకట్ఠానం ఓలోకేన్తస్సేవ నిక్ఖమతి, వట్టతి. మహాపచ్చరియం వుత్తం – ''ఏతాదిసే కాలే అనుదకట్ఠానం అలభన్తేన కాతుం వట్టతీ''తి. సేసం సబ్బసిక్ఖాపదేసు ఉత్తానత్థమేవ.

సత్తమో వగ్గో.

సముట్ఠానాదిదీపనత్థాయ పనేత్థ ఇదం పకిణ్ణకం – ఉజ్జగ్ఘికఉచ్చాసద్దపటిసంయుత్తాని చత్తారి, సకబళేన ముఖేన బ్యాహరణం ఏకం, ఛమానీచాసనఠానపచ్ఛతోగమనఉప్పథగమనపటిసంయుత్తాని పఞ్చాతి ఇమాని దస సిక్ఖాపదాని సమనుభాసనసముట్ఠానాని కాయవాచాచిత్తతో సముట్ఠహన్తి, కిరియాని, సఞ్ఞావిమోక్ఖాని , సచిత్తకాని, లోకవజ్జాని, కాయకమ్మవచీకమ్మాని, అకుసలచిత్తాని, దుక్ఖవేదనానీతి.

సూపోదనవిఞ్ఞత్తిసిక్ఖాపదం థేయ్యసత్థసముట్ఠానం కాయచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

ఛత్తపాణిదణ్డపాణిసత్థపాణిఆవుధపాణిపాదుకఉపాహనయానసయనపల్లత్థికవేఠితఓగుణ్ఠితనామకాని ఏకాదస సిక్ఖాపదాని ధమ్మదేసనసముట్ఠానాని వాచాచిత్తతో సముట్ఠహన్తి, కిరియాకిరియాని, సఞ్ఞావిమోక్ఖాని, సచిత్తకాని, లోకవజ్జాని, వచీకమ్మాని, అకుసలచిత్తాని, దుక్ఖవేదనానీతి.

అవసేసాని తేపణ్ణాస సిక్ఖాపదాని పఠమపారాజికసముట్ఠానానీతి.

సబ్బసేఖియేసు ఆబాధపచ్చయా అనాపత్తి, థూపీకతపిణ్డపాతే సూపబ్యఞ్జనేన పటిచ్ఛాదనే ఉజ్ఝానసఞ్ఞిమ్హీతి తీసు సిక్ఖాపదేసు గిలానో నత్థీతి.

సేఖియవణ్ణనా నిట్ఠితా.

సేఖియకణ్డం నిట్ఠితం.

౮. సత్తాధికరణసమథా

౬౫౫. అధికరణసమథేసు – **సత్తాతి** తేసం ధమ్మానం సఙ్ఖ్యాపరిచ్ఛేదో. చతుబ్బిధం అధికరణం సమేన్తి వూపసమేన్తీతి **అధికరణసమథా**. తేసం విత్థారో ఖన్ధకే చ పరివారే చ వుత్తో, తస్సత్థం తత్థేవ వణ్ణయిస్సామ. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానమేవాతి.

సమన్తపాసాదికాయ వినయసంవణ్ణనాయ

భిక్ఖువిభఙ్గవణ్ణనా నిట్ఠితా.

అనన్తరాయేన యథా, నిట్ఠితా వణ్ణనా అయం;
అనన్తరాయేన తథా, సన్తిం పప్పోన్తు పాణినో.

చిరం తిట్ఠతు సద్ధమ్మో, కాలే వస్సం చిరం పజం;
తప్పేతు దేవో ధమ్మేన, రాజా రక్ఖతు మేదనిన్తి.

మహావిభఙ్గో నిట్ఠితో.

నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

భిక్ఖునీవిభఙ్గవణ్ణనా

౧. పారాజికకణ్డం (భిక్ఖునీవిభఙ్గవణ్ణనా)

యో భిక్ఖూనం విభఙ్గస్స, సఙ్గహితో అనన్తరం;
భిక్ఖునీనం విభఙ్గస్స, తస్స సంవణ్ణనాక్కమో.

పత్తో యతో తతో తస్స, అపుబ్బపదవణ్ణనం;
కాతుం పారాజికే తావ, హోతి సంవణ్ణనా అయం.

౧. పఠమపారాజికసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౬౫౬. **తేన సమయేన బుద్ధో భగవా సావత్థియం విహరతి...పే.... సాళ్హో మిగారనత్తా**తి ఏత్థ **సాళ్హో**తి తస్స నామం; మిగారమాతుయా పన నత్తా హోతి, తేన వుత్తం – "మిగారనత్తా"తి. **నవకమ్మికన్తి** నవకమ్మాధిట్ఠాయికం. **పణ్డితా**తి పణ్డిచ్చేన సమన్నాగతా. **బ్యత్తా**తి వేయ్యత్తికేన సమన్నాగతా. **మేధావినీ**తి పాళిగ్గహణే సతిపుబ్బఙ్గమాయ పఞ్ఞాయ అత్థగ్గహణే పఞ్ఞాపుబ్బఙ్గమాయ సతియా సమన్నాగతా. **దక్ఖా**తి ఛేకా; అవిరజ్ఝిత్వా సీఘం కత్తబ్బకారినీతి అత్థో. **అనలసా**తి ఆలసియవిరహితా. **తత్రుపాయాయా**తి తేసు తేసు కమ్మేసు ఉపాయభూతాయ. **వీమంసాయా**తి కత్తబ్బకమ్ముపపరిక్ఖాయ . **సమన్నాగతా**తి సమ్పయుత్తా. **అలం కాతు**న్తి సమత్థా తం తం కమ్మం కాతుం. **అలం సంవిధాతు**న్తి ఏవఞ్చ ఏవఞ్చ ఇదం హోతూతి ఏవం సంవిదహితుమ్పి సమత్థా. **కతాకతం జానితు**న్తి కతఞ్చ అకతఞ్చ జానితుం. **తే**తి తే ఉభో; సా చ సున్దరీనన్దా సో చ సాళ్హోతి అత్థో. **భత్తగ్గే**తి పరివేసనట్ఠానే. **నికూటే**తి కోణసదిసం కత్వా దస్సితే గమ్భీరే. **విస్సరో మే భవిస్సతీ**తి విరూపో మే సరో భవిస్సతి; విప్పకారసద్దో భవిస్సతీతి అత్థో. **పతిమానేన్తీ**తి అపేక్ఖమానా. **క్యాహ**న్తి కిం అహం. **జరాదుబ్బలా**తి జరాయ దుబ్బలా. **చరణగిలానా**తి పాదరోగేన సమన్నాగతా.

౬౫౭-౮. **అవస్సుతా**తి కాయసంసగ్గరాగేన అవస్సుతా; తిన్తా కిలిన్నాతి అత్థో. పదభాజనే పనస్స తమేవ రాగం గహేత్వా "సారత్తా"తిఆది వుత్తం. తత్థ **సారత్తా**తి వత్థం వియ రఙ్గజాతేన కాయసంసగ్గరాగేన సుట్ఠు రత్తా. **అపేక్ఖవతీ**తి తస్సేవ రాగస్స వసేన తస్మిం పురిసే పవత్తాయ అపేక్ఖాయ సమన్నాగతా. **పటిబద్ధచిత్తా**తి తేన రాగేన తస్మిం పురిసే బన్ధిత్వా ఠపితచిత్తా వియ. ఏస నయో దుతియపదవిభఙ్గేపి. **పురిసపుగ్గలస్సా**తి పురిససఙ్ఖాతస్స పుగ్గలస్స. **అధక్ఖక**న్తి అక్ఖకానం అధో. **ఉబ్భజాణుమణ్డల**న్తి జాణుమణ్డలానం ఉపరి. పదభాజనే పన పదపటిపాటియా ఏవ "హేట్ఠక్ఖకం ఉపరిజాణుమణ్డల"న్తి వుత్తం. ఏత్థ చ ఉబ్భకప్పరమ్పి ఉబ్భజాణుమణ్డలేనేవ సఙ్గహితం. సేసం మహావిభఙ్గే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం. **పురిమాయో ఉపాదాయా**తి సాధారణపారాజికేహి పారాజికాయో చతస్సో ఉపాదాయాతి అత్థో. **ఉబ్భజాణుమణ్డలికా**తి ఇదం పన ఇమిస్సా పారాజికాయ నామమత్తం, తస్మా పదభాజనే న విచారితం.

౬౫౯. ఏవం ఉద్దిట్ఠసిక్ఖాపదం పదానుక్కమేన విభజిత్వా ఇదాని అవస్సుతాదిభేదేన ఆపత్తిభేదం దస్సేతుం ''**ఉభతోఅవస్సుతే**''తిఆదిమాహ. **తత్థ ఉభతోఅవస్సుతే**తి ఉభతోఅవస్సవే; భిక్ఖునియా చేవ పురిసస్స చ కాయసంసగ్గరాగేన అవస్సుతభావే సతీతి అత్థో. **కాయేన కాయం ఆమసతీ**తి భిక్ఖునీ యథాపరిచ్ఛిన్నేన కాయేన పురిసస్స యంకిఞ్చి కాయం పురిసో వా యేన కేనచి కాయేన భిక్ఖునియా యథాపరిచ్ఛిన్నం కాయం ఆమసతి, ఉభయథాపి భిక్ఖునియా పారాజికం. **కాయేన కాయపటిబద్ధ**న్తి వుత్తప్పకారేనేవ అత్తనో కాయేన పురిసస్స కాయపటిబద్ధం. **ఆమసతీ**తి ఏత్థ సయం వా

ఆమసతు, తస్స వా ఆమసనం సాదియతు, థుల్లచ్చయమేవ. **కాయపటిబద్ధేన కాయన్తి** అత్తనో వుత్తప్పకారకాయపటిబద్ధేన పురిసస్స కాయం. **ఆమసతీతి** ఇధాపి సయం వా ఆమసతు, తస్స వా ఆమసనం సాదియతు, థుల్లచ్చయమేవ. అవసేసపదేసుపి ఇమినావ నయేన వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో.

సచే పన భిక్ఖు చేవ భిక్ఖునీ చ హోతి, తత్ర చే భిక్ఖునీ ఆమసతి, భిక్ఖు నిచ్చలో హుత్వా చిత్తేన సాదియతి, భిక్ఖు ఆపత్తియా న కారేతబ్బో. సచే భిక్ఖు ఆమసతి, భిక్ఖునీ నిచ్చలా హుత్వా చిత్తేనేవ అధివాసేతి, కాయఙ్గం అచోపయమానాపి పారాజికక్ఖేత్తే పారాజికేన, థుల్లచ్చయక్ఖేత్తే థుల్లచ్చయేన, దుక్కటక్ఖేత్తే దుక్కటేన కారేతబ్బా. కస్మా? "కాయసంసగ్గం సాదియేయ్యా"తి వుత్తత్తా. అయం అట్ఠకథాసు వినిచ్ఛయో. ఏవం పన సతి కిరియాసముట్ఠానతా న దిస్సతి, తస్మా తబ్బహులనయేన సా వుత్తాతి వేదితబ్బా.

౬౬౦. ఉబ్భక్ఖకన్తి అక్ఖకానం ఉపరి. **అధోజాణుమణ్డలన్తి** జాణుమణ్డలానం హేట్ఠా. ఏత్థ చ అధోకప్పరమ్పి అధోజాణుమణ్డలేనేవ సఙ్గహితం.

౬౬౨. ఏకతోఅవస్సుతేతి ఏత్థ కిఞ్చాపి ఏకతోతి అవిసేసేన వుత్తం, తథాపి భిక్ఖునియా ఏవ అవస్సుతే సతి అయం ఆపత్తిభేదో వుత్తోతి వేదితబ్బో.

తత్రాయం ఆదితో పట్ఠాయ వినిచ్ఛయో – భిక్ఖునీ కాయసంసగ్గరాగేన అవస్సుతా, పురిసోపి తథేవ. అధక్ఖకే ఉబ్భజాణుమణ్డలే కాయప్పదేసే కాయసంసగ్గసాదియనే సతి భిక్ఖునియా పారాజికం. భిక్ఖునియా కాయసంసగ్గరాగో, పురిసస్స మేథునరాగో వా గేహస్సితపేమం వా సుద్ధచిత్తం వా హోతు, థుల్లచ్చయమేవ. భిక్ఖునియా మేథునరాగో, పురిసస్స కాయసంసగ్గరాగో వా మేథునరాగో వా గేహస్సితపేమం వా సుద్ధచిత్తం వా హోతు, దుక్కటం. భిక్ఖునియా గేహస్సితపేమం, పురిసస్స వుత్తేసు చతూసు యం వా తం వా హోతు, దుక్కటమేవ. భిక్ఖునియా సుద్ధచిత్తం, పురిసస్స వుత్తేసు చతూసు యం వా తం వా హోతు, అనాపత్తి.

సచే పన భిక్ఖు చేవ హోతి భిక్ఖునీ చ ఉభిన్నం కాయసంసగ్గరాగో, భిక్ఖుస్స సఙ్ఘాదిసేసో, భిక్ఖునియా పారాజికం. భిక్ఖునియా కాయసంసగ్గరాగో, భిక్ఖుస్స మేథునరాగో వా గేహస్సితపేమం వా, భిక్ఖునియా థుల్లచ్చయం, భిక్ఖుస్స దుక్కటం. ఉభిన్నం మేథునరాగో వా గేహస్సితపేమం వా, ఉభిన్నమ్పి దుక్కటమేవ. యస్స యత్థ సుద్ధచిత్తం, తస్స తత్థ అనాపత్తి. ఉభిన్నమ్పి సుద్ధచిత్తం, ఉభిన్నమ్పి అనాపత్తి.

౬౬౩. అనాపత్తి అసఞ్చిచ్చాతిఆదీసు విరజ్ఝిత్వా వా ఆమసన్తియా అఞ్ఞవిహితాయ వా "అయం పురిసో వా ఇత్థీ వా"తి అజానన్తియా వా తేన ఫుట్ఠాయపి తం ఫస్సం అసాదియన్తియా వా ఆమసనేపి సతి అనాపత్తి. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానమేవ .

పఠమపారాజికసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, అకుసలచిత్తం, ద్వివేదనన్తి.

పఠమపారాజికం.

౨. దుతియపారాజికసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౬౬౪. దుతియే పారాజికే – **కచ్చి నో సాతి** కచ్చి ను సా. **అవణ్ణోతి** అగుణో. **అకిత్తీతి** నిన్దా. **అయసోతి** పరివారవిపత్తి; పరమ్ముఖగరహా వా.

౬౬౫. వజ్జపటిచ్ఛాదికాతి ఇదమ్పి ఇమిస్సా పారాజికాయ నామమత్తమేవ, తస్మా పదభాజనే న విచారితం. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ.

౬౬౬. సా వా ఆరోచేతీతి యా పారాజికం ఆపన్నా, సా సయం ఆరోచేతి. **అట్ఠన్నం పారాజికానం అఞ్ఞతరన్తి** భిక్ఖూహి సాధారణానం చతున్నం అసాధారణానఞ్చ చతున్నమేవ అఞ్ఞతరం. ఇదఞ్చ పారాజికం పచ్ఛా పఞ్ఞత్తం, తస్మా “అట్ఠన్న”న్తి విభఙ్గే వుత్తం. పురిమేన పన సద్ధిం యుగళత్తా ఇమస్మిం ఓకాసే ఠపితన్తి వేదితబ్బం. **ధురం నిక్ఖిత్తమత్తేతి** ధురే నిక్ఖిత్తమత్తే. విత్థారకథా పనేత్థ సప్పాణకవగ్గమ్హి దుట్ఠుల్లసిక్ఖాపదే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బా. తత్ర హి పాచిత్తియం, ఇధ పారాజికన్తి అయమేవ విసేసో. సేసం తాదిసమేవ. **వజ్జపటిచ్ఛాదికాతి** ఇదమ్పిఇమిస్సా పారాజికాయ నామమత్థామేవ, తస్మా పదభాజనే న విచారితం. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ.

ధురనిక్ఖేపసముట్ఠానం – కాయవాచాచిత్తతో సముట్ఠాతి, అకిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

దుతియపారాజికం.

౩. తతియపారాజికసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౬౬౯. తతియే – **ధమ్మేనాతి** భూతేన వత్థునా. **వినయేనాతి** చోదేత్వా సారేత్వా. పదభాజనం పనస్స “యేన ధమ్మేన యేన వినయేన ఉక్ఖిత్తో సుఉక్ఖిత్తో హోతీ”తి ఇమంఅధిప్పాయమత్తం దస్సేతుం వుత్తం. **సత్థుసాసనేనాతి** ఞత్తిసమ్పదాయ చేవ అనుసావనసమ్పదాయ చ. పదభాజనే పనస్స “జినసాసనేన బుద్ధసాసనేనా”తి వేవచనమత్తమేవ వుత్తం. **సఙ్ఘం వా గణం వాతిఆదీసు** యేన సఙ్ఘేన కమ్మం కతం, తం సఙ్ఘం వా తత్థ సమ్బహులపుగ్గలసఙ్ఖాతం గణం వా, ఏకపుగ్గలం వా తం కమ్మం వా న ఆదియతి, న అనువత్తతి, న తత్థ ఆదరం జనేతీతి అత్థో. **సమానసంవాసకా భిక్ఖూ వుచ్చన్తి సహాయా, నో తేహి సద్ధిం నత్థీతి** ఏత్థ “ఏకకమ్మం ఏకుద్దేసో సమసిక్ఖతా”తి అయం తావ సంవాసో; సమానో సంవాసో ఏతేసన్తి **సమానసంవాసకా.**ఏవరూపా భిక్ఖూ భిక్ఖుస్స తస్మిం సంవాసే సహ అయనభావేన **సహాయాతి** వుచ్చన్తి. ఇదాని యేన సంవాసేన తే సమానసంవాసకాతి వుత్తా, సో సంవాసో తస్స ఉక్ఖిత్తకస్స తేహి సద్ధిం నత్థి. యేహి చ సద్ధిం తస్స సో సంవాసో నత్థి, న తేన తే భిక్ఖూ అత్తనో సహాయా కతా హోన్తి. తస్మా వుత్తం “సమానసంవాసకా భిక్ఖూ వుచ్చన్తి సహాయా, నో తేహి సద్ధిం నత్థి, తేన వుచ్చతి అకతసహాయో”తి. సేసం సఙ్ఘభేదసిక్ఖాపదాదీసు వుత్తనయత్తా ఉత్తానత్థమేవ.

సమనుభాసనసముట్ఠానం – కాయవాచాచిత్తతో సముట్ఠాతి, అకిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

తతియపారాజికం.

౪. చతుత్థపారాజికసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౬౭౫. చతుత్థే – **అవస్సుతాతి** లోకస్సాదమిత్తసన్థవవసేన కాయసంసగ్గరాగేన అవస్సుతా. దుతియపదేపి ఏసేవ నయో. **పురిసపుగ్గలస్స హత్థగ్గహణం వాతిఆదీసు** పన యం పురిసపుగ్గలేన హత్థే గహణం కతం, తం పురిసపుగ్గలస్స హత్థగ్గహణన్తి వుత్తం. ఏసేవ నయో **సఙ్ఘాటికణ్ణగ్గహణేపి. హత్థగ్గహణన్తి** ఏత్థ చ హత్థగ్గహణఞ్చ అఞ్ఞమ్పి అపారాజికక్ఖేత్తే గహణఞ్చ ఏకజ్ఝం కత్వా హత్థగ్గహణన్తి వుత్తన్తి వేదితబ్బం. తేనేవస్స పదభాజనే "హత్థగ్గహణం వా సాదియేయ్యాతి హత్థో నామ కప్పరం ఉపాదాయ యావ అగ్గనఖా, ఏతస్స అసద్ధమ్మస్స పటిసేవనత్థాయ ఉబ్భక్ఖకం అధోజాణుమణ్డలం గహణం సాదియతి, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్సా"తి వుత్తం. ఏత్థ చ **అసద్ధమ్మోతి** కాయసంసగ్గో వేదితబ్బో, న మేథునధమ్మో. న హి మేథునస్స సామన్తా థుల్లచ్చయం హోతి. "విఞ్ఞూ పటిబలో కాయసంసగ్గం సమాపజ్జితున్తి వచనమ్పి చేత్థ సాధకం.

> "తిస్సిత్థియో మేథునం తం న సేవే,
> తయో పురిసే తయో చ అనరియపణ్డకే;
> న చాచరే మేథునం బ్యఞ్జనస్మిం,
> ఛేజ్జా సియా మేథునధమ్మపచ్చయా;
> పఞ్హా మేసా కుసలేహి చిన్తితా"తి. (పరి॰ ౪౮౧);

ఇమాయ పరివారే వుత్తాయ సేదమోచకగాథాయ విరుజ్ఝతీతి చే? న; మేథునధమ్మస్స పుబ్బభాగత్తా. పరివారేయేవ హి "మేథునధమ్మస్స పుబ్బభాగో జానితబ్బో"తి "వణ్ణావణ్ణో కాయసంసగ్గో దుట్ఠుల్లవాచా అత్తకామపారిచరియాగమనుప్పాదన"న్తి ఏవం సుక్కవిస్సట్ఠిఆదీని పఞ్చ సిక్ఖాపదాని మేథునధమ్మస్స పుబ్బభాగోతి వుత్తాని. తస్మా కాయసంసగ్గో మేథునధమ్మస్స పుబ్బభాగత్తా పచ్చయో హోతి. ఇతి **ఛేజ్జా సియా మేథునధమ్మపచ్చయాతి** ఏత్థ ఇమినా పరియాయేన అత్థో వేదితబ్బో. ఏతేనుపాయేన సబ్బపదేసు వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో. అపిచ "సఙ్కేతం వా గచ్ఛేయ్యా"తి ఏతస్స పదభాజనే **"ఇత్థన్నామం ఆగచ్ఛా"**తి. ఏవంనామకం ఠానం ఆగచ్ఛాతి అత్థో.

౬౭౬. అట్ఠమం వత్థుం పరిపూరేన్తీ అస్సమణీ హోతీతి అనులోమతో వా పటిలోమతో వా ఏకన్తరికాయ వా యేన తేన నయేన అట్ఠమం వత్థుం పరిపూరేన్తీయేవ అస్సమణీ హోతి. యా పన ఏకం వా వత్థుం సత్త వా వత్థూని సతక్ఖత్తుమ్పి పూరేతి, నేవ అస్సమణీ హోతి. ఆపన్నా ఆపత్తియో దేసేత్వా ముచ్చతి. అపిచేత్థ గణనూపికా ఆపత్తి వేదితబ్బా. వుత్తఞ్హేతం "అత్థాపత్తి దేసితా గణనూపికా, అత్థాపత్తి దేసితా న గణనూపికా"తి. తత్రాయం వినిచ్ఛయో – ఇదాని నాపజ్జిస్సామీతి ధురనిక్ఖేపం కత్వా దేసితా గణనూపికా దేసితగణనం ఉపేతి పారాజికస్స అఙ్గం న హోతి. తస్మా యా ఏకం ఆపన్నా ధురనిక్ఖేపం కత్వా దేసేత్వా పున కిలేసవసేన ఆపజ్జతి, పున దేసేతి, ఏవం అట్ఠ వత్థూని పూరేన్తీపి పారాజికా న హోతి. యా పన ఆపజ్జిత్వా పునపి అఞ్ఞం వత్థుం ఆపజ్జిస్సామీతి సఉస్సాహావ దేసేతి, తస్సా సా ఆపత్తి నగణనూపికా, దేసితాపి అదేసితా హోతి, దేసితగణనం న గచ్ఛతి, పారాజికస్సేవ అఙ్గం హోతి. అట్ఠమే వత్థుమ్హి పరిపుణ్ణమత్తే పారాజికా హోతి. సేసం ఉత్తానమేవాతి.

ధురనిక్ఖేపసముట్ఠానం – కాయవాచాచిత్తతో సముట్ఠాతి, కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, ద్వివేదనన్తి.

చతుత్థపారాజికం.

ఉద్దిట్ఠా ఖో అయ్యాయో అట్ఠ పారాజికా ధమ్మాతి భిక్ఖూ ఆరబ్భ పఞ్ఞత్తా సాధారణా చత్తారో ఇమే చ చత్తారోతి ఏవం పాతిమోక్ఖుద్దేసమగ్గేన ఉద్దిట్ఠా ఖో అయ్యాయో అట్ఠ పారాజికా ధమ్మాతి ఏవమేత్థ అత్థో దట్ఠబ్బో. సేసం మహావిభఙ్గే వుత్తనయమేవాతి.

సమన్తపాసాదికాయ వినయసంవణ్ణనాయ భిక్ఖునీవిభఙ్గే

పారాజికకణ్డవణ్ణనా నిట్ఠితా.

పారాజికకణ్డం నిట్ఠితం.

౨. సఙ్ఘాదిసేసకణ్డం (భిక్ఖునీవిభఙ్గవణ్ణనా)

౧. పఠమసఙ్ఘాదిసేససిక్ఖాపదవణ్ణనా

పారాజికానన్తరస్స , అయం దాని భవిస్సతి;

సఙ్ఘాదిసేసకణ్డస్స, అనుత్తానత్థవణ్ణనా.

౬౭౮. **ఉదోసితన్తి** భణ్డసాలా. **మాయ్యో ఏవం అవచాతి** అయ్యో మా ఏవం అవచ. **అపినాయ్యాతి** అపిను అయ్యా. **అచ్చావదథాతి** అతిక్కమిత్వా వదథ; అక్కోసథాతి వుత్తం హోతి.

౬౭౯. **ఉస్సయవాదికాతి** మానుస్సయవసేన కోధుస్సయవసేన వివదమానా. యస్మా పన సా అత్థతో అట్టకారికా హోతి, తస్మా "ఉస్సయవాదికా నామ అడ్డకారికా వుచ్చతీ"తి పదభాజనే వుత్తం. ఏత్థ చ **అడ్డోతి** వోహారికవినిచ్ఛయో వుచ్చతి, యం పబ్బజితా "అధికరణ"న్తిపి వదన్తి. **దుతియం వా పరియేసతీతి** సక్ఖిం వా సహాయం వా పరియేసతి, దుక్కటం. **గచ్ఛతి వాతి** ఉపస్సయో వా హోతు భిక్ఖాచారమగ్గో వా, యత్థ ఠితాయ "అడ్డం కరిస్సామీ"తి చిత్తం ఉప్పజ్జతి, తతో వోహారికానం సన్తికం గచ్ఛన్తియా పదవారే పదవారే దుక్కటం. **ఏకస్స ఆరోచేతీతి** ద్వీసు జనేసు యస్స కస్సచి ఏకస్స కథం యో కోచి వోహారికానం ఆరోచేతి. **దుతియస్స ఆరోచేతీతి** ఏత్థాపి ఏసేవ నయో.

అయం పనేత్థ అసమ్మోహత్థాయ విత్థారకథా – యత్థ కత్థచి అన్తమసో భిక్ఖునుపస్సయం ఆగతేపి వోహారికే దిస్వా భిక్ఖునీ అత్తనో కథం ఆరోచేతి, భిక్ఖునియా దుక్కటం. ఉపాసకో అత్తనో కథం ఆరోచేతి, భిక్ఖునియా థుల్లచ్చయం. పఠమం ఉపాసకో అత్తనో కథం ఆరోచేతి , భిక్ఖునియా దుక్కటం. అథ సా అత్తనో కథం ఆరోచేతి, థుల్లచ్చయం. భిక్ఖునీ ఉపాసకం వదతి – "మమ చ తవ చ కథం త్వంయేవ ఆరోచేహీ"తి, సో అత్తనో వా కథం పఠమం ఆరోచేతు భిక్ఖునియా వా, పఠమారోచనే దుక్కటం, దుతియారోచనే థుల్లచ్చయం. ఉపాసకో భిక్ఖునిం వదతి – "మమ చ తవ చ కథం త్వంయేవ ఆరోచేహీ"తి, ఏత్థాపి ఏసేవ నయో.

భిక్ఖునీ కప్పియకారకేన కథాపేతి, తత్థ కప్పియకారకో వా భిక్ఖునియా కథం పఠమం ఆరోచేతు, ఇతరో వా అత్తనో కథం, కప్పియకారకో వా ఉభిన్నమ్పి కథం, ఇతరో వా ఉభిన్నమ్పి కథం ఆరోచేతు, యథా వా తథా వా ఆరోచియమానే పఠమే ఆరోచనే భిక్ఖునియా దుక్కటం, దుతియే థుల్లచ్చయం. యథా వా తథా వా ఆరోచితం పన ఉభిన్నమ్పి కథం సుత్వా వోహారికేహి వినిచ్ఛయే కతే అడ్డపరియోసానం నామ హోతి, తస్మిం అడ్డపరియోసానే భిక్ఖునియా జయేపి పరాజయేపి సఙ్ఘాదిసేసో. సచే పన గతిగతం అధికరణం హోతి, సుతపుబ్బం వోహారికేహి. అథ తే భిక్ఖునిఞ్చ అడ్డకారకఞ్చ దిస్వావ "తుమ్హాకం కథనకిచ్చం నత్థి, జానామ మయం ఏత్థ పవత్తి"న్తి సయమేవ వినిచ్ఛినిత్వా దేన్తి, ఏవరూపే అడ్డపరియోసానేపి భిక్ఖునియా అనాపత్తి.

పఠమం ఆపత్తి ఏతస్సాతి పఠమాపత్తికో; వీతిక్కమక్ఖణేయేవ ఆపజ్జితబ్బోతి అత్థో, తం **పఠమాపత్తికం**. పదభాజనే పన అధిప్పాయమత్తం దస్సేతుం "సహ వత్థుజ్ఝాచారా ఆపజ్జతి అసమనుభాసనాయా"తి వుత్తం. అయఞ్హేత్థ అత్థో – సహ వత్థుజ్ఝాచారా యం భిక్ఖునీ ఆపజ్జతి, న తతియాయ సమనుభాసనాయ, అయం పఠమమేవ సహ వత్థుజ్ఝాచారేన

ఆపజ్జితబ్బత్తా పఠమాపత్తికోతి. భిక్ఖునిసఙ్ఘతో నిస్సారేతీతి నిస్సారణీయో; తం **నిస్సారణీయం**. పదభాజనే పన అధిప్పాయమత్తం దస్సేతుం "సఙ్ఘమ్హా నిస్సారీయతీతి వుత్తం. తత్థ యం ఆపన్నా భిక్ఖునీ సఙ్ఘతో నిస్సారీయతి, సో నిస్సారణీయోతి ఏవమత్థో దట్ఠబ్బో. న హి సో ఏవ ధమ్మో సఙ్ఘమ్హా కేనచి నిస్సారీయతి. తేన పన ధమ్మేన భిక్ఖునీ నిస్సారీయతి, తస్మా సో నిస్సారేతీతి నిస్సారణీయో.

ఆకడ్ఢియమానా గచ్ఛతీతి అడ్డకారకమనుస్సేహి సయం వా ఆగన్త్వా దూతం వా పేసేత్వా ఏహీతి వుచ్చమానా వోహారికానం సన్తికం గచ్ఛతి, తతో అడ్డకారకో అత్తనో వా కథం పఠమం ఆరోచేతు భిక్ఖునియా వా, సేవ పఠమారోచనే దుక్కటం, న దుతియారోచనే థుల్లచ్చయం. అమచ్చేహి వినిచ్ఛినిత్వా కతే అడ్డపరియోసానేపి అనాపత్తియేవ. సచేపి అడ్డకారకో భిక్ఖునిం వదతి "మమ చ తవ చ కథం త్వమేవ కథేహీ"తి; కథేన్తియాపి కథం సుత్వా కతే అడ్డపరియోసానేపి అనాపత్తియేవ.

రక్ఖం యాచతీతి ధమ్మికం రక్ఖం యాచతి, అనాపత్తి. ఇదాని యథాయాచితా రక్ఖా ధమ్మికా హోతి, తం దస్సేతుం **అనోదిస్స ఆచిక్ఖతీ**తి ఆహ. తత్థ అతీతం ఆరబ్భ అత్థి ఓదిస్సఆచిక్ఖనా, అత్థి అనోదిస్సఆచిక్ఖనా, అనాగతం ఆరబ్భాపి అత్థి ఓదిస్సఆచిక్ఖనా, అత్థి అనోదిస్సఆచిక్ఖనా.

కథం అతీతం ఆరబ్భ ఓదిస్సఆచిక్ఖనా హోతి? భిక్ఖునుపస్సయే గామదారకా ధుత్తాదయో వా యే కేచి అనాచారం వా ఆచరన్తి, రుక్ఖం వా ఛిన్దన్తి, ఫలాఫలం వా హరన్తి, పరిక్ఖారే వా అచ్ఛిన్దన్తి. భిక్ఖునీ వోహారికే ఉపసఙ్కమిత్వా "అమ్హాకం ఉపస్సయే ఇదం నామ కత"న్తి వదతి. "కేనా"తి వుత్తే "అసుకేన చ అసుకేన చా"తి ఆచిక్ఖతి. ఏవం అతీతం ఆరబ్భ ఓదిస్సఆచిక్ఖనా హోతి, సా న వట్టతి. తఞ్చే సుత్వా తే వోహారికా తేసం దణ్డం కరోన్తి, సబ్బం భిక్ఖునియా గీవా హోతి. దణ్డం గణ్హిస్సన్తీతి అధిప్పాయేపి సతి గీవాయేవ హోతి. సచే పన తస్స దణ్డం గణ్హథాతి వదతి, పఞ్చమాసకమత్తే గహితే పారాజికం హోతి.

"కేనా"తి వుత్తే పన "అసుకేనాతి వత్తుం అమ్హాకం న వట్టతి, తుమ్హేయేవ జానిస్సథ. కేవలఞ్హి మయం రక్ఖం యాచామ, తం నో దేథ, అవహటభణ్డఞ్చ ఆహరాపేథా"తి వత్తబ్బం. ఏవం అనోదిస్స ఆచిక్ఖనా హోతి, సా వట్టతి. ఏవం వుత్తే సచేపి తే వోహారికా కారకే గవేసిత్వా తేసం దణ్డం కరోన్తి, సబ్బం సాపతేయ్యమ్పి గహితం భిక్ఖునియా, నేవ గీవా న ఆపత్తి.

పరిక్ఖారం హరన్తే దిస్వా తేసం అనత్థకామతాయ చోరో చోరోతి వత్తుమ్పి న వట్టతి. ఏవం వుత్తేపి హి యం తేసం దణ్డం కరోన్తి, సబ్బమ్పి భిక్ఖునియా గీవా హోతి. అత్తనో వచనకరం పన "ఇమినా మే పరిక్ఖారో గహితో, తం ఆహరాపేహి, మా చస్స దణ్డం కరోహీ"తి వత్తుం వట్టతి. దాసదాసీవాపిఆదీనం అత్థాయ అడ్డం కరోన్తి, అయం అకప్పియఅడ్డో నామ, న వట్టతి.

కథం అనాగతం ఆరబ్భ ఓదిస్సఆచిక్ఖనా హోతి? వుత్తనయేనేవ పరేహి అనాచారాదీసు కతేసు భిక్ఖునీ వోహారికే ఏవం వదతి "అమ్హాకం ఉపస్సయే ఇదఞ్చిదఞ్చ కరోన్తి, రక్ఖం నో దేథ ఆయతిం అకరణత్థాయా"తి. "కేన ఏవం కత"న్తి వుత్తే చ "అసుకేన అసుకేన చా"తి ఆచిక్ఖతి. ఏవం అనాగతం ఆరబ్భ ఓదిస్సఆచిక్ఖనా హోతి, సాపి న వట్టతి. తేసఞ్హి దణ్డే కతే పురిమనయేనేవ సబ్బం భిక్ఖునియా గీవా. సేసం పురిమసదిసమేవ.

సచే పన వోహారికా “భిక్ఖునుపస్సయే ఏవరూపం అనాచారం కరోన్తానం ఇమం నామ దణ్డం కరోమా”తి భేరిం చరాపేత్వా ఆణాయ అతిట్ఠమానే పరియేసిత్వా దణ్డం కరోన్తి, భిక్ఖునియా నేవ గీవా న ఆపత్తి.

యో చాయం భిక్ఖునీనం వుత్తో, భిక్ఖూనమ్పి ఏసేవ నయో. భిక్ఖునోపి హి ఓదిస్సఆచిక్ఖనా న వట్టతి. యం తథా ఆచిక్ఖితే దణ్డం కరోన్తి, సబ్బం గీవా హోతి. వుత్తనయేనేవ దణ్డం గణ్హాపేన్తస్స పారాజికం. యో పన “దణ్డం కరిస్సన్తీ”తి జానన్తోపి అనోదిస్స కథేతి, తే చ పరియేసిత్వా దణ్డం కరోన్తియేవ, న దోసో. విహారసీమాయ రుక్ఖాదీని ఛిన్దన్తానం వాసిఫరసుఆదీని గహేత్వా పాసాణేహి కోట్టేన్తి, న వట్టతి. సచే ధారా భిజ్జతి, కారాపేత్వా దాతబ్బా. ఉపధావిత్వా తేసం పరిక్ఖారే గణ్హన్తి, తమ్పి న కాతబ్బం, లహుపరివత్తఞ్హి చిత్తం, థేయ్యచేతనాయ ఉప్పన్నాయ మూలచ్ఛేజ్జమ్పి గచ్ఛేయ్య. సేసం ఉత్తానమేవ.

కథినసముట్ఠానం – కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

సత్తరసకే పఠమసిక్ఖాపదం.

౨. దుతియసఙ్ఘాదిసేససిక్ఖాపదవణ్ణనా

౬౮౨. దుతియే – **వరభణ్డన్తి** ముత్తామణివేళురియాది మహగ్ఘభణ్డం.

౬౮౩. అనపలోకేత్వాతి అనాపుచ్ఛిత్వా. **గణం వాతి** మల్లగణభటిపుత్తగణాదికం. **పూగన్తి** ధమ్మగణం. **సేణిన్తి** గన్ధికసేణిదుస్సికసేణిఆదికం. యత్థ యత్థ హి రాజానో గణాదీనం గామనిగమే నియ్యాతేన్తి “తుమ్హేవ ఏత్థ అనుసాసథా”తి, తత్థ తత్థ తే ఏవ ఇస్సరా హోన్తి. తస్మా తే సన్ధాయ ఇదం వుత్తం. ఏత్థ చ రాజానం వా గణాదికే వా ఆపుచ్ఛిత్వాపి భిక్ఖునిసఙ్ఘో ఆపుచ్ఛితబ్బోవ. **ఠపేత్వా కప్పన్తి** తిత్థియేసు వా అఞ్ఞభిక్ఖునీసు వా పబ్బజితపుబ్బం కప్పగతికం ఠపేత్వాతి. సేసం ఉత్తానమేవ.

చోరీవుట్ఠాపనసముట్ఠానం – కేనచి కరణీయేన పక్కన్తాసు భిక్ఖునీసు అగన్త్వా ఖణ్డసీమం యథానిసిన్నట్ఠానేయేవ అత్తనో నిస్సితకపరిసాయ సద్ధిం వుట్ఠాపేన్తియా వాచాచిత్తతో సముట్ఠాతి, ఖణ్డసీమం వా నదిం వా గన్త్వా వుట్ఠాపేన్తియా కాయవాచాచిత్తతో సముట్ఠాతి, అనాపుచ్ఛా వుట్ఠాపనవసేన కిరియాకిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

దుతియసిక్ఖాపదం.

౩. తతియసఙ్ఘాదిసేససిక్ఖాపదవణ్ణనా

౬౯౨. తతియే – **పరిక్ఖేపం అతిక్కామేన్తియాతి** ఏత్థ ఏకం పాదం అతిక్కామేన్తియా థుల్లచ్చయం, దుతియేన అతిక్కన్తమత్తే సఙ్ఘాదిసేసో. **అపరిక్ఖిత్తస్స గామస్స ఉపచారన్తి** ఏత్థ పరిక్ఖేపారహట్ఠానం ఏకేన పాదేన అతిక్కమతి థుల్లచ్చయం, దుతియేన అతిక్కన్తమత్తే సఙ్ఘాదిసేసో. అపిచేత్థ సకగామతో నిక్ఖమన్తియా గామన్తరపచ్చయా అనాపత్తి, నిక్ఖమిత్వా పన గామన్తరం గచ్ఛన్తియా పదవారే పదవారే దుక్కటం, ఏకేన పాదేన ఇతరస్స గామస్స పరిక్ఖేపే వా ఉపచారే

వా అతిక్కన్తమత్తే థుల్లచ్చయం, దుతియేన అతిక్కన్తమత్తే సఙ్ఘాదిసేసో. తతో నిక్ఖమిత్వా పున సకగామం పవిసన్తియాపి ఏసేవ నయో. సచే పన ఖణ్డపాకారేన వా వతిఛిద్దేన వా భిక్ఖునివిహారభూమియేవ సక్కా హోతి పవిసితుం, ఏవం పవిసమానాయ కప్పియభూమిం నామ పవిట్ఠా హోతి, తస్మా వట్టతి. సచేపి హత్థిపిట్ఠిఆదీహి వా ఇద్ధియా వా పవిసతి, వట్టతియేవ. పదసా గమనమేవ హి ఇధాధిప్పేతం. తేనేవ "పఠమం పాదం అతిక్కామేన్తియా"తిఆదిమాహ.

ద్వే గామా భిక్ఖునివిహారేన సమ్బద్ధవతికా హోన్తి, యస్మిం గామే భిక్ఖునివిహారో, తత్థ పిణ్డాయ చరిత్వా పున విహారం పవిసిత్వా సచే విహారమజ్ఝేన ఇతరస్స గామస్స మగ్గో అత్థి, గన్తుం వట్టతి. తతో పన గామతో తేనేవ మగ్గేన పచ్చాగన్తబ్బం. సచే గామద్వారేన నిక్ఖమిత్వా ఆగచ్ఛతి, పురిమనయేనేవ ఆపత్తిభేదో వేదితబ్బో. సకగామతో కేనచి కరణీయేన భిక్ఖునీహి సద్ధిం నిక్ఖన్తాయ పున పవిసనకాలే హత్థి వా ముచ్చతి, ఉస్సారణా వా హోతి, ఇతరా భిక్ఖునియో సహసా గామం పవిసన్తి, యావ అఞ్ఞా భిక్ఖునీ ఆగచ్ఛతి, తావ బహిగామద్వారే ఠాతబ్బం. సచే న ఆగచ్ఛతి, దుతియికా భిక్ఖునీ పక్కన్తా నామ హోతి, పవిసితుం వట్టతి.

పుబ్బే మహాగామో హోతి, మజ్ఝే భిక్ఖునివిహారో. పచ్ఛా తం గామం చత్తారో జనా లభిత్వా విసుం విసుం వతిపరిక్ఖేపం కత్వా విభజిత్వా భుఞ్జన్తి, విహారతో ఏకం గామం గన్తుం వట్టతి. తతో అపరం గామం ద్వారేన వా వతిఛిద్దేన వా పవిసితుం న వట్టతి. పున విహారమేవ పచ్చాగన్తుం వట్టతి. కస్మా? విహారస్స చతుగామసాధారణత్తా.

అన్తరవాసకో తేమియతీతి యత్థ యథా తిమణ్డలపటిచ్ఛాదనం హోతి; ఏవం నివత్థాయ భిక్ఖునియా వస్సకాలే తిత్థేన వా అతిత్థేన వా ఓతరిత్వా యత్థ కత్థచి ఉత్తరన్తియా ఏకద్వఙ్గులమత్తమ్పి అన్తరవాసకో తేమియతి. సేసం నదీలక్ఖణం నదీనిమిత్తకథాయ ఆవి భవిస్సతి. ఏవరూపం నదిం తిత్థేన వా అతిత్థేన వా ఓతరిత్వా ఉత్తరణకాలే పఠమం పాదం ఉద్ధరిత్వా తీరే ఠపేన్తియా థుల్లచ్చయం, దుతియపాదుద్ధారే సఙ్ఘాదిసేసో. సేతునా గచ్ఛతి, అనాపత్తి. పదసా ఓతరిత్వా ఉత్తరణకాలే సేతుం ఆరోహిత్వా ఉత్తరన్తియాపి అనాపత్తి. సేతునా పన గన్త్వా ఉత్తరణకాలే పదసా గచ్ఛన్తియా ఆపత్తియేవ. యాననావాఆకాసగమనాదీసుపి ఏసేవ నయో. ఓరిమతీరతో పన పరతీరమేవ అక్కమన్తియా అనాపత్తి. రజనకమ్మత్థం గన్త్వా దారుసఙ్కడ్ఢనాదికిచ్చేన ద్వే తిస్సో ఉభయతీరేసు విచరన్తి, వట్టతి. సచే పనేత్థ కాచి కలహం కత్వా ఇతరం తీరం గచ్ఛతి, ఆపత్తి. ద్వే ఏకతో ఉత్తరన్తి, ఏకా మజ్ఝే నదియా కలహం కత్వా నివత్తిత్వా ఓరిమతీరమేవ ఆగచ్ఛతి, ఆపత్తి. ఇతరిస్సా పన అయం పక్కన్తట్ఠానే ఠితా హోతి, తస్మా పరతీరం గచ్ఛన్తియాపి అనాపత్తి. న్హాయితుం వా పాతుం వా ఓతిణ్ణా తమేవ తీరం పచ్చుత్తరతి, అనాపత్తి.

సహ అరుణుగ్గమనాతి ఏత్థ సచే సజ్ఝాయం వా పధానం వా అఞ్ఞం వా కిఞ్చి కమ్మం కురుమానా పురేఅరుణేయేవ దుతియికాయ సన్తికం గమిస్సామీతి ఆభోగం కరోతి, అజానన్తియా ఏవ చస్సా అరుణో ఉగ్గచ్ఛతి, అనాపత్తి. అథ పన "యావ అరుణుగ్గమనా ఇధేవ భవిస్సామీ"తి వా అనాభోగేన వా విహారస్స ఏకదేసే అచ్ఛతి, దుతియికాయ హత్థపాసం న ఓతరతి, అరుణుగ్గమనే సఙ్ఘాదిసేసో. హత్థపాసోయేవ హి ఇధ పమాణం, హత్థపాసాతిక్కమే ఏకగబ్భోపి న రక్ఖతి.

అగామకే అరఞ్ఞేతి ఏత్థ "నిక్ఖమిత్వా బహి ఇన్దఖీలా సబ్బమేతం అరఞ్ఞ"న్తి ఏవం వుత్తలక్ఖణమేవ అరఞ్ఞం. తం పనేతం కేవలం గామాభావేన "అగామక"న్తి వుత్తం, న విఞ్ఝాటవిసదిసతాయ. తాదిసే అరఞ్ఞే ఓక్కన్తే దస్సనూపచారే విజహితే సచేపి సవనూపచారో అత్థి, ఆపత్తి. తేనేవ వుత్తం అట్ఠకథాయం "సచే భిక్ఖునీసు మహాబోధిఅఙ్గణం పవిసన్తీసు ఏకా బహి తిట్ఠతి,

తస్సాపి ఆపత్తి. లోహపాసాదం పవిసన్తీసుపి పరివేణం పవిసన్తీసుపి ఏసేవ నయో. మహాచేతియం వన్దమానాసు ఏకా ఉత్తరద్వారేన నిక్ఖమిత్వా గచ్ఛతి, తస్సాపి ఆపత్తి. థూపారామం పవిసన్తీసు ఏకా బహి తిట్ఠతి, తస్సాపి ఆపత్తీ"తి. ఏత్థ చ దస్సనూపచారో నామ యత్థ ఠితం దుతియికా పస్సతి. సచే పన సాణిపాకారన్తరికాపి హోతి, దస్సనూపచారం విజహతి నామ. సవనూపచారో నామ యత్థ ఠితా మగ్గమూళ్హసద్దేన వియ ధమ్మసవనారోచనసద్దేన వియ చ "అయ్యే"తి సద్దాయన్తియా సద్దం సుణాతి. అజ్ఝోకాసే దూరేపి దస్సనూపచారో నామ హోతి. సో ఏవరూపే సవనూపచారే విజహితే న రక్ఖతి, విజహితమత్తేవ ఆపత్తి సఙ్ఘాదిసేసస్స.

ఏకా మగ్గం గచ్ఛన్తీ ఓహీయతి. సఉస్సాహా చే హుత్వా ఇదాని పాపుణిస్సామీతి అనుబన్ధతి, అనాపత్తి. సచే పురిమాయో అఞ్ఞేన మగ్గేన గచ్ఛన్తి, పక్కన్తా నామ హోన్తి, అనాపత్తియేవ. ద్విన్నం గచ్ఛన్తీనం ఏకా అనుబన్ధితుం అసక్కోన్తీ "గచ్ఛతు అయ"న్తి ఓహీయతి, ఇతరాపి "ఓహీయతు అయ"న్తి, గచ్ఛతి, ద్విన్నమ్పి ఆపత్తి. సచే పన గచ్ఛన్తీసు పురిమాపి అఞ్ఞం మగ్గం గణ్హాతి, పచ్ఛిమాపి అఞ్ఞం, ఏకా ఏకిస్సా పక్కన్తట్ఠానే తిట్ఠతి, ద్విన్నమ్పి అనాపత్తి.

౬౯౩. పక్ఖసఙ్కన్తా వాతి తిత్థాయతనం సఙ్కన్తా, సేసం ఉత్తానమేవ. పఠమపారాజికసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

తతియసిక్ఖాపదం.

౪. చతుత్థసఙ్ఘాదిసేససిక్ఖాపదవణ్ణనా

౬౯౪-౮. చతుత్థే – **పాదపీఠం** నామ ధోతపాదట్ఠపనకం. **పాదకఠలికా** నామ అధోతపాదట్ఠపనకం . **అనఞ్ఞాయ గణస్స ఛన్దన్తి** తస్సేవ కారకగణస్స ఛన్దం అజానిత్వా. **వత్తే వత్తన్తిన్తి** తేచత్తాలీసప్పభేదే నేత్థారవత్తే వత్తమానం. సేసం ఉత్తానమేవ.

ధురనిక్ఖేపసముట్ఠానం – కాయవాచాచిత్తతో సముట్ఠాతి, కిరియాకిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం , లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

చతుత్థసిక్ఖాపదం.

౫. పఞ్చమసఙ్ఘాదిసేససిక్ఖాపదవణ్ణనా

౭౦౧. పఞ్చమే – **ఏకతో అవస్సుతేతి** ఏత్థ "భిక్ఖునియా అవస్సుతభావో దట్ఠబ్బో"తి మహాపచ్చరియం వుత్తం. మహాఅట్ఠకథాయం పనేతం న వుత్తం, తం పాళియా సమేతి. సేసం ఉత్తానమేవ.

పఠమపారాజికసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, అకుసలచిత్తం, ద్వివేదనన్తి.

పఞ్చమసిక్ఖాపదం.

౬. ఛట్ఠసఙ్ఘాదిసేససిక్ఖాపదవణ్ణనా

౨౦౫-౬. ఛట్ఠే – **యతో త్వన్తి** యస్మా త్వం. **ఉయ్యోజేతి ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి**ఆదికా సఙ్ఘాదిసేసపరియోసానా ఆపత్తియో కస్సా హోన్తీతి? ఉయ్యోజికాయ. వుత్తఞ్హేతం పరివారేపి –

> “న దేతి న పటిగ్గణ్హాతి, పటిగ్గహో తేన న విజ్జతి;
>
> ఆపజ్జతి గరుకం న లహుకం, తఞ్చ పరిభోగపచ్చయా;
>
> పఞ్హా మేసా కుసలేహి చిన్తితా”తి. (పరి. ౪౮౧);

అయఞ్హి గాథా ఇమం ఉయ్యోజికం సన్ధాయ వుత్తా. ఇతరిస్సా పన ఆపత్తిభేదో పఠమసిక్ఖాపదే విభత్తోతి. సేసం ఉత్తానమేవ.

తిసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, తివేదనన్తి.

ఛట్ఠసిక్ఖాపదం.

౭. సత్తమసఙ్ఘాదిసేససిక్ఖాపదవణ్ణనా

౨౦౯. సత్తమే – **యావతతియక**పదత్థో మహావిభఙ్గే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో. సేసం ఉత్తానమేవాతి.

సమనుభాసనసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

సత్తమసిక్ఖాపదం.

౮. అట్ఠమసఙ్ఘాదిసేససిక్ఖాపదవణ్ణనా

౨౧౫. అట్ఠమే – **కిస్మిఞ్చిదేవ అధికరణేతి** చతున్నం అఞ్ఞతరస్మిం. పదభాజనే పన కేవలం అధికరణవిభాగం దస్సేతుం “అధికరణం నామ చత్తారి అధికరణానీ”తిఆది వుత్తం. సేసం ఉత్తానమేవ సద్ధిం సముట్ఠానాదీహీతి.

అట్ఠమసిక్ఖాపదం.

౯. నవమసఙ్ఘాదిసేససిక్ఖాపదవణ్ణనా

౨౨౩. నవమే – **సంసట్ఠాతి** మిస్సీభూతా. **అననులోమికేనాతి** పబ్బజితానం అననులోమేన కాయికవాచసికేన. **సంసట్ఠాతి** గిహీనం కోట్టనపచనగన్ధపిసనమాలాగన్థనాదినా కాయికేన సాసనపటిసాసనాహరణసఞ్చరిత్తాదినా వాచసికేన చ సంసట్ఠా. పాపో కిత్తిసద్దో ఏతాసన్తి **పాపసద్దా** . పాపో ఆజీవసఙ్ఖాతో సిలోకో ఏతాసన్తి **పాపసిలోకా**. సేసం ఉత్తానమేవ సద్ధిం సముట్ఠానాదీహీతి.

నవమసిక్ఖాపదం.

౧౦. దసమసఙ్ఘాదిసేససిక్ఖాపదవణ్ణనా

౭౨౭. దసమే – **ఏవాచారాతి** ఏవంఆచారా. యాదిసో తుమ్హాకం ఆచారో, తాదిసా ఆచారాతి అత్థో. ఏస నయో సబ్బత్థ. **ఉఞ్ఞాయాతి** అవఞ్ఞాయ నీచం కత్వా జాననాయ. **పరిభవేనాతి** కిం ఇమా కరిస్సన్తీతి ఏవం పరిభవిత్వా జాననేన. **అక్ఖన్తియాతి** అసహనతాయ; కోధేనాతి అత్థో. **వేభస్సియాతి** బలవభస్సభావేన; అత్తనో బలప్పకాసనేన సముత్రాసనేనాతి అత్థో. **దుబ్బల్యాతి** తుమ్హాకం దుబ్బలభావేన. సబ్బత్థ ఉఞ్ఞాయ చ పరిభవేన చాతి ఏవం సముచ్చయత్థో దట్ఠబ్బో. **వివిచ్చథాతి** వినా హోథ. సేసం ఉత్తానమేవ సద్ధిం సముట్ఠానాదీహీతి.

దసమసిక్ఖాపదం.

ఉద్దిట్ఠా ఖో అయ్యాయో సత్తరస సఙ్ఘాదిసేసాతి ఏత్థ ఛన్నం పఠమాపత్తికానం అనన్తరా సఞ్చరిత్తం, ద్వే దుట్ఠదోసాతి ఇమాని తీణి సిక్ఖాపదాని మహావిభఙ్గతో పక్ఖిపిత్వా **నవ పఠమాపత్తికా,** చతున్నం యావతతియకానం అనన్తరా మహావిభఙ్గతోపి చత్తారో యావతతియకే పక్ఖిపిత్వా **అట్ఠ యావతతియకా** వేదితబ్బా. ఏవం సబ్బేపి పాతిమోక్ఖుద్దేసమగ్గేన ఉద్దిట్ఠా ఖో అయ్యాయో సత్తరస సఙ్ఘాదిసేసా ధమ్మాతి ఏవమేత్థ అత్థో దట్ఠబ్బో. సేసం ఉత్తానమేవ అఞ్ఞత్ర పక్ఖమానత్తా. తం పన ఖన్ధకే విత్థారేన వణ్ణయిస్సామాతి.

సమన్తపాసాదికాయ వినయసంవణ్ణనాయ భిక్ఖునీవిభఙ్గే

సత్తరసకవణ్ణనా నిట్ఠితా.

సఙ్ఘాదిసేసకణ్డం నిట్ఠితం.

౩. నిస్సగ్గియకణ్డం (భిక్ఖునీవిభఙ్గవణ్ణనా)

పఠమనిస్సగ్గియపాచిత్తియసిక్ఖాపదవణ్ణనా

తింస నిస్సగ్గియా ధమ్మా, భిక్ఖునీనం పకాసితా;

యే తేసం దాని భవతి, అయం సంవణ్ణనాక్కమో.

౭౩౩. ఆమత్తికాపణన్తి అమత్తాని వుచ్చన్తి భాజనాని; తాని యే విక్కిణన్తి, తే వుచ్చన్తి ఆమత్తికా; తేసం ఆపణో **ఆమత్తికాపణో;** తం వా పసారేస్సన్తీతి అత్థో.

౭౩౪. పత్తసన్నిచయం కరేయ్యాతి పత్తసన్నిధిం కరేయ్య; ఏకాహం అనధిట్ఠహిత్వా వా అవికప్పేత్వా వా పత్తం ఠపేయ్యాతి అత్థో. సేసం మహావిభఙ్గే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం. అయమేవ హి విసేసో – తత్థ దసాహం పరిహారో, ఇధ ఏకాహమ్పి నత్థి. సేసం తాదిసమేవ.

ఇదమ్పి కథినసముట్ఠానం – కాయవాచతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, అకిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

పఠమసిక్ఖాపదం.

దుతియనిస్సగ్గియపాచిత్తియసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౭౩౮. దుతియే – **దుచ్చోళాతి** విరూపచోళా; జిణ్ణచోళాతి అత్థో. **అపయ్యాహీతి** అపి అయ్యాహి.

౭౪౦. ఆదిస్స దిన్నన్తి సమ్పత్తా భాజేన్తూతి వత్వాపి ఇదం గణస్స ఇదం తుమ్హాకం దమ్మీతి వత్వా వా దాతుకమ్యతాయ పాదమూలే ఠపేత్వా వా దిన్నమ్పి ఆదిస్స దిన్నం నామ హోతి. ఏతం సబ్బమ్పి అకాలచీవరం. **అయ్యాయ దమ్మీతి** ఏవం పటిలద్ధం పన యథాదానేయేవ ఉపనేతబ్బం. సేసం ఉత్తానమేవ.

తిసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, తివేదనన్తి.

దుతియసిక్ఖాపదం.

తతియనిస్సగ్గియపాచిత్తియసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౭౪౩-౫. తతియే – **హన్దాతి** గణ్హ. **సయం అచ్ఛిన్దతీతి** ఏకం దత్వా ఏకం అచ్ఛిన్దన్తియా ఏకం నిస్సగ్గియం, బహూసు బహూని. సచే సంహరిత్వా ఠపితాని ఏకతో అచ్ఛిన్దతి, వత్థుగణనాయ ఆపత్తియో. బన్ధిత్వా ఠపితేసు పన ఏకావ ఆపత్తి. సేసం ఉత్తానమేవ.

తిసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

తతియసిక్ఖాపదం.

చతుత్థనిస్సగ్గియపాచిత్తియసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౭౪౮. చతుత్థే – **కయేనాతి** మూలేన. **న మే ఆవుసో సప్పినా అత్థో; తేలేన మే అత్థోతి** ఇదం కిర సా ఆహటసప్పిం దత్వా తేలమ్పి ఆహరిస్సతీతి మఞ్ఞమానా ఆహ. **విఞ్ఞాపేత్వాతి** జానాపేత్వా; ఇదం నామ ఆహరాతి యాచిత్వా వా.

౭౫౨. తఞ్ఞేవ విఞ్ఞాపేతీతి యం పఠమం విఞ్ఞత్తం తం థోకం నప్పహోతి, తస్మా పున తఞ్ఞేవ విఞ్ఞాపేతీతి అత్థో. **అఞ్ఞఞ్చ విఞ్ఞాపేతీతి** సచే పఠమం సప్పివిఞ్ఞత్తం, యమకం పచితబ్బన్తి చ వేజ్జేన వుత్తత్తా తేలేన అత్థో హోతి, తతో తేలేనాపి మే అత్థోతి ఏవం అఞ్ఞఞ్చ విఞ్ఞాపేతి. **ఆనిసంసం దస్సేత్వాతి** సచే కహాపణస్స సప్పి ఆభతం హోతి, ఇమినా మూలేన దిగుణం తేలం లబ్భతి, తేనాపి చ ఇదం కిచ్చం నిప్ఫజ్జతి, తస్మా తేలం ఆహరాతి ఏవం ఆనిసంసం దస్సేత్వా విఞ్ఞాపేతీతి. సేసం ఉత్తానమేవ.

ఛసముట్ఠానం – కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

చతుత్థసిక్ఖాపదం.

పఞ్చమనిస్సగ్గియపాచిత్తియసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౭౫౩. పఞ్చమే – **న మే సిక్ఖమానేతి** ఇదం కిర సా కులధీతా "అయం అద్ధా ఏవం వుత్తా ఇదం తేలం ఠపేత్వా సప్పిమ్పి మే అత్తనో కులఘరా ఆహరిస్సతీ"తి మఞ్ఞమానా ఆహ. **చేతాపేత్వాతి** జానాపేత్వా ఇచ్చేవ అత్థో. సేసం సబ్బత్థ చతుత్థసదిసమేవాతి.

పఞ్చమసిక్ఖాపదం.

ఛట్ఠనిస్సగ్గియపాచిత్తియసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౭౫౮. ఛట్ఠే – **ఛన్దకన్తి** "ఇదం నామ ధమ్మకిచ్చం కరిస్సామ, యం సక్కోథ; తం దేథా"తి ఏవం పరేసం ఛన్దఞ్చ రుచిఞ్చ ఉప్పాదేత్వా గహితపరిక్ఖారస్సేతం అధివచనం. **అఞ్ఞదత్థికేనాతి** అఞ్ఞస్సత్థాయ దిన్నేన. **అఞ్ఞుద్దిసికేనాతి** అఞ్ఞం ఉద్దిసిత్వా దిన్నేన. **సఙ్ఘికేనాతి** సఙ్ఘస్స పరిచ్చత్తేన.

౭౬౨. సేసకం ఉపనేతీతి యదత్థాయ దిన్నో, తం చేతాపేత్వా అవసేసం అఞ్ఞస్సత్థాయ ఉపనేతి. **సామికే అపలోకేత్వాతి** "తుమ్హేహి చీవరత్థాయ దిన్నో, అమ్హాకఞ్చ చీవరం అత్థి, తేలాదీహి పన అత్థో"తి ఏవం ఆపుచ్ఛిత్వా ఉపనేతి. **ఆపదాసూతి** తథారూపేసు ఉపద్దవేసు; భిక్ఖునియో విహారం ఛడ్డేత్వా పక్కమన్తి, ఏవరూపాసు ఆపదాసు యం వా తం వా చేతాపేతుం వట్టతి. సేసం ఉత్తానమేవ.

ఛసముట్ఠానం – కిరియాకిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

ఛట్ఠసిక్ఖాపదం.

సత్తమనిస్సగ్గియపాచిత్తియసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౭౬౪. సత్తమే – **సఞ్ఞాచికేనా**తి సయం యాచితకేన. ఏతదేవేత్థ నానాకరణం. సేసం ఛట్ఠసదిసమేవాతి.

సత్తమసిక్ఖాపదం.

అట్ఠమనిస్సగ్గియపాచిత్తియసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౭౬౯. అట్ఠమే – **మహాజనికేనా**తి గణస్స పరిచ్చత్తేన. ఏతదేవేత్థ నానాకరణం.

అట్ఠమసిక్ఖాపదం.

నవమనిస్సగ్గియపాచిత్తియసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౭౭౪. నవమసిక్ఖాపదే – **సఞ్ఞాచికేనా**తి ఇదం పదం ఇతో అధికతరం.

నవమసిక్ఖాపదం.

దసమనిస్సగ్గియపాచిత్తియసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౭౭౮. దసమే – **పరివేణం ఉన్ద్రియతీ**తి పరివేణం వినస్సతి; పరిపతతీతి అత్థో. ఇదఞ్చ పదం **పుగ్గలికేన సఞ్ఞాచికేనా**తి ఇదఞ్చ ఏత్తకమేవ నానాకరణం. సేసం పుబ్బసదిసమేవాతి.

దసమసిక్ఖాపదం.

ఏకాదసమనిస్సగ్గియపాచిత్తియసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౭౮౪. ఏకాదసమే – **గరుపావురణ**న్తి సీతకాలే పావురణం. **చతుక్కంసపరమ**న్తి ఏత్థ కంసో నామ చతుక్కహాపణికో హోతి; తస్మా పదభాజనే "సోళసకహాపణగ్ఘనక"న్తి వుత్తం.

ఏకాదసమసిక్ఖాపదం.

ద్వాదసమనిస్సగ్గియపాచిత్తియసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౭౮౯. ద్వాదసమే – **లహుపావురణ**న్తి ఉణ్హకాలే పావురణం. సేసం సిక్ఖాపదద్వయేపి ఉత్తానమేవ.

ఛసముట్ఠానం – కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

ద్వాదసమసిక్ఖాపదం.

ఉద్దిట్ఠా ఖో అయ్యాయో తింస నిస్సగ్గియా పాచిత్తియా ధమ్మాతి ఏత్థ మహావిభఙ్గే చీవరవగ్గతో ధోవనఞ్చ పటిగ్గహణఞ్చాతి ద్వే సిక్ఖాపదాని అపనేత్వా అకాలచీవరం కాలచీవరన్తి అధిట్ఠహిత్వా భాజితసిక్ఖాపదేన చ పరివత్తేత్వా అచ్ఛిన్నచీవరేన చ పఠమవగ్గో పూరేతబ్బో. పున ఏళకలోమవగ్గస్స ఆదితో సత్త సిక్ఖాపదాని అపనేత్వా సత్త అఞ్ఞదత్థికాని పక్ఖిపిత్వా దుతియవగ్గో పూరేతబ్బో. తతియవగ్గతో పఠమపత్తం వస్సికసాటికం ఆరఞ్ఞకసిక్ఖాపదన్తి ఇమాని తీణి అపనేత్వా పత్తసన్నిచయగరుపావురణలహుపావురణసిక్ఖాపదేహి తతియవగ్గో పూరేతబ్బో. ఇతి భిక్ఖునీనం ద్వాదస సిక్ఖాపదాని ఏకతోపఞ్ఞత్తాని, అట్ఠారస ఉభతోపఞ్ఞత్తానీతి ఏవం సబ్బేపి పాతిమోక్ఖుద్దేసమగ్గేన “ఉద్దిట్ఠా ఖో అయ్యాయో తింస నిస్సగ్గియా పాచిత్తియా ధమ్మా”తి ఏవమేత్థ అత్థో దట్ఠబ్బో. సేసం వుత్తనయమేవాతి.

సమన్తపాసాదికాయ వినయసంవణ్ణనాయ భిక్ఖునీవిభఙ్గే

తింసకవణ్ణనా నిట్ఠితా.

నిస్సగ్గియకణ్డం నిట్ఠితం.

౪. పాచిత్తియకణ్డం (భిక్ఖునీవిభఙ్గవణ్ణనా)

౧. లసుణవగ్గో

౧. పఠమలసుణసిక్ఖాపదవణ్ణనా

తింసకానన్తరం ధమ్మా, ఛసట్ఠిసతసఙ్గహా;
సఙ్గీతా యే అయం దాని, హోతి తేసమ్పి వణ్ణనా.

౭౯౩. తత్థ లసుణవగ్గస్స తావ పఠమసిక్ఖాపదే – **ద్వే తయో భణ్డికే**తి ద్వే వా తయో వా పోట్టలికే; సమ్పుణ్ణమిఞ్జానమేతం అధివచనం. **న మత్తం జానిత్వా**తి పమాణం అజానిత్వా ఖేత్తపాలస్స వారేన్తస్స బహుం లసుణం హరాపేసి.

అఞ్ఞతరం హంసయోనిన్తి సువణ్ణహంసయోనిం. **సో తాసం ఏకేక**న్తి సో హంసో జాతిస్సరో అహోసి, అథ పుబ్బసినేహేన ఆగన్త్వా తాసం ఏకేకం పత్తం దేతి, తం తాపనతాలనచ్ఛేదనక్ఖమం సువణ్ణమేవ హోతి.

౭౯౫. మాగధకన్తి మగధేసు జాతం. మగధరట్ఠే జాతలసుణమేవ హి ఇధ లసుణన్తి అధిప్పేతం, తమ్పి భణ్డికలసుణమేవ, న ఏకద్వితిమిఞ్జకం. కురున్దియం పన జాతదేసం అవత్వా ''మాగధకం నామ భణ్డికలసుణ''న్తి వుత్తం. **అజ్ఝోహారే అజ్ఝోహారే**తి ఏత్థ సచే ద్వే తయో భణ్డికే ఏకతోయేవ సఙ్ఖాదిత్వా అజ్ఝోహరతి, ఏకం పాచిత్తియం. భిన్దిత్వా ఏకేకం మిఞ్జం ఖాదన్తియా పన పయోగగణనాయ పాచిత్తియానీతి.

౭౯౭. పలణ్డుకాదీనం వణ్ణేన వా మిఞ్జాయ వా నానత్తం వేదితబ్బం – వణ్ణేన తావ పలణ్డుకో పణ్డువణ్ణో హోతి. భఞ్జనకో లోహితవణ్ణో. హరితకో హరితపణ్ణవణ్ణో. మిఞ్జాయ పన పలణ్డుకస్స ఏకా మిఞ్జా హోతి, భఞ్జనకస్స ద్వే, హరితకస్స తిస్సో. చాపలసుణో అమిఞ్జకో, అఙ్కురమత్తమేవ హి తస్స హోతి. మహాపచ్చరియాదీసు పన ''పలణ్డుకస్స తీణి మిఞ్జాని, భఞ్జనకస్స ద్వే, హరితకస్స ఏక''న్తి వుత్తం . ఏతే పలణ్డుకాదయో సభావేనేవ వట్టన్తి. సూపసమ్పాకాదీసు పన మాగధకమ్పి వట్టతి. తఞ్హి పచ్చమానేసు ముగ్గసూపాదీసు వా మచ్ఛమంసవికతియా వా తేలాదీసు వా బదరసాళవాదీసు వా అమ్బిలసాకాదీసు వా ఉత్తరిభఙ్గేసు వా యత్థ కత్థచి అన్తమసో యాగుభత్తేపి పక్ఖిపితుం వట్టతి. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ.

ఏళకలోమసముట్ఠానం – కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

లసుణసిక్ఖాపదం పఠమం.

౨. దుతియసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౭౯౯. దుతియే – **సమ్బాధే**తి పటిచ్ఛన్నోకాసే. తస్స విభాగదస్సనత్థం పన ''ఉభో ఉపకచ్ఛకా ముత్తకరణ''న్తి వుత్తం. **ఏకమ్పి లోమ**న్తి కత్తరియా వా సణ్డాసకేన వా ఖురేన వా యేన కేనచి ఏకపయోగేన వా నానాపయోగేన వా ఏకం వా బహూని వా సంహరాపేన్తియా పయోగగణనాయ పాచిత్తియాని, న లోమగణనాయ.

౮౧౧. ఆబాధపచ్చయాతి కణ్డుకచ్ఛుఆదిఆబాధపచ్చయా సంహరాపేన్తియా అనాపత్తి. సేసం ఉత్తానమేవ. చతుసముట్ఠానం – కాయతో కాయవాచతో కాయచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

దుతియసిక్ఖాపదం.

౩. తతియసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౮౧౩-౪. తతియే – తలఘాతకేతి ముత్తకరణతలఘాతనే. **అన్తమసో ఉప్పలపత్తేనాపీతి** ఏత్థ పత్తం తావ మహన్తం, కేసరేనాపి పహారం దేన్తియా ఆపత్తియేవ.

౮౧౫. ఆబాధపచ్చయాతి గణ్డం వా వణం వా పహరితుం వట్టతి. సేసం ఉత్తానమేవ. పఠమపారాజికసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, అకుసలచిత్తం, తివేదనన్తి.

తతియసిక్ఖాపదం.

౪. చతుత్థసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౮౧౬. చతుత్థే – **పురాణరాజోరోధాతి** పురాణే గిహిభావే రఞ్ఞో ఓరోధా. **చిరాచిరం గచ్ఛతీతి** చిరేన చిరేన గచ్ఛతి. **ధారేథాతి** సక్కోథ. **కస్సిదం కమ్మన్తి** వుత్తే అనారోచితేపి ఏతా మయి ఆసఙ్కం కరిస్సన్తీతి మఞ్ఞమానా ఏవమాహ – ''మయ్హిదం కమ్మ''న్తి.

౮౧౭. జతుమట్ఠకేతి జతునా కతే మట్ఠదణ్డకే. వత్థువసేనేవేతం వుత్తం, యంకిఞ్చి పన దణ్డకం పవేసేన్తియా ఆపత్తియేవ. తేనాహ – ''అన్తమసో ఉప్పలపత్తమ్పి ముత్తకరణం పవేసేతీ''తి. ఏతమ్పి చ అతిమహన్తం, కేసరమత్తమ్పి పన పవేసేన్తియా ఆపత్తి ఏవ. సేసం ఉత్తానమేవ. సముట్ఠానాదీని తలఘాతకే వుత్తసదిసానేవాతి.

చతుత్థసిక్ఖాపదం.

౫. పఞ్చమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౮౨౦. పఞ్చమే – **అతిగమ్భీరం ఉదకసుద్ధికం ఆదియన్తీతి** అతిఅన్తో పవేసేత్వా ఉదకేన ధోవనం కురుమానా.

౮౨౨. కేసగ్గమత్తమ్పి అతిక్కామేతీతి విత్థారతో తతియం వా చతుత్థం వా అఙ్గులం గమ్భీరతో ద్విన్నం పబ్బానం ఉపరి కేసగ్గమత్తమ్పి పవేసేన్తియా పాచిత్తియన్తి అత్థో. వుత్తఞ్హేతం మహాపచ్చరియం – ''ఏకిస్సా అఙ్గులియా తీణి పబ్బాని ఆదాతుం న లభతి, తిణ్ణం వా చతున్నం వా ఏకేకమ్పి పబ్బం ఆదాతుం న లభతీ''తి. సేసం ఉత్తానమేవ. సముట్ఠానాదీనిపి తలఘాతకే వుత్తసదిసానేవాతి.

పఞ్చమసిక్ఖాపదం.

౬. ఛట్ఠసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౮౧౩. ఛట్ఠే – **భత్తవిస్సగ్గన్తి** భత్తకిచ్చం. **పానీయేన చ విధూపనేన చ ఉపతిట్ఠిత్వాతి** ఏకేన హత్థేన పానీయథాలకం ఏకేన బీజనిం గహేత్వా బీజమానా సమీపే ఠత్వాతి అత్థో. **అచ్చావదతీతి** పుబ్బేపి తుమ్హే ఏవం భుఞ్జథ, అహం ఏవం ఉపట్ఠానం కరోమీ”తి పబ్బజితచారిత్తం అతిక్కమిత్వా గేహస్సితకథం కథేతీతి అత్థో.

౮౧౭. **యంకిఞ్చి పానీయన్తి** సుద్ధఉదకం వా హోతు, తక్కదధిమత్థురసఖీరాదీనం వా అఞ్ఞతరం. **యా కాచి బీజనీతి** అన్తమసో చీవరకణ్ణోపి. **హత్థపాసే తిట్ఠతి ఆపత్తి పాచిత్తియస్సాతి** ఇధ ఠానపచ్చయావ పాచిత్తియం వుత్తం. పహారపచ్చయా పన ఖన్ధకే దుక్కటం పఞ్ఞత్తం.

౮౧౯. **దేతి దాపేతీతి** పానీయం వా సూపాదిం వా ఇమం పివథ, ఇమినా భుఞ్జథాతి దేతి; తాలవణ్టం ఇమినా బీజన్తా భుఞ్జథాతి దేతి; అఞ్ఞేన వా ఉభయమ్పి దాపేతి, అనాపత్తి. **అనుపసమ్పన్నం ఆణాపేతీతి** ఉపతిట్ఠనత్థం సామణేరిం ఆణాపేతి, అనాపత్తి. సేసం ఉత్తానమేవ.

ఏళకలోమసముట్ఠానం – కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

ఛట్ఠసిక్ఖాపదం.

౭. సత్తమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౮౨౨. సత్తమే – **భుఞ్జిస్సామీతి పటిగ్గణ్హాతి ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి** ఇదం పయోగదుక్కటం నామ, తస్మా న కేవలం పటిగ్గహణేయేవ హోతి, పటిగ్గణ్హిత్వా పన అరఞ్ఞతో ఆహరణేపి సుక్ఖాపనేపి వద్దలిదివసే భజ్జనత్థాయ ఉద్ధనసజ్జనేపి కపల్లసజ్జనేపి దబ్బిసజ్జనేపి దారూని ఆదాయ అగ్గికరణేపి కపల్లమ్హి ధఞ్ఞపక్ఖిపనేపి దబ్బియా సఙ్ఘట్టనేసుపి కోట్టనత్థం ఉదుక్ఖలముసలాదిసజ్జనేసుపి కోట్టనపప్ఫోటనధోవనాదీసుపి యావ ముఖే ఠపేత్వా అజ్ఝోహరణత్థం దన్తేహి సఙ్ఖాదతి, తావ సబ్బపయోగేసు దుక్కటాని, అజ్ఝోహరణకాలే పన అజ్ఝోహరణగణనాయ పాచిత్తియాని. ఏత్థ చ విఞ్ఞత్తి చేవ భోజనఞ్చ పమాణం. తస్మా సయం విఞ్ఞాపేత్వా అఞ్ఞాయ భజ్జనకోట్టనపచనాని కారాపేత్వా భుఞ్జన్తియాపి ఆపత్తి. అఞ్ఞాయ విఞ్ఞాపేత్వా సయం భజ్జనాదీని కత్వా భుఞ్జన్తియాపి ఆపత్తి. మహాపచ్చరియం పన వుత్తం – “ఇదం ఆమకధఞ్ఞం నామ మాతరమ్పి విఞ్ఞాపేత్వా భుఞ్జన్తియా పాచిత్తియమేవ, అవిఞ్ఞత్తియా లద్ధం సయం భజ్జనాదీని కత్వా వా కారాపేత్వా వా భుఞ్జన్తియా దుక్కటం. అఞ్ఞాయ విఞ్ఞత్తియా లద్ధం సయం వా భజ్జనాదీని కత్వా తాయ వా కారాపేత్వా అఞ్ఞాయ వా కారాపేత్వా భుఞ్జన్తియాపి దుక్కటమేవా”తి. పునపి వుత్తం “అఞ్ఞాయ విఞ్ఞత్తియా లద్ధం, సయం భజ్జనాదీని కత్వా భుఞ్జన్తియా పాచిత్తియమేవ. భజ్జనాదీని కారాపేత్వా భుఞ్జన్తియా పన దుక్కట”న్తి. తం పుబ్బాపరవిరుద్ధం హోతి, న హి భజ్జనాదీనం కరణే వా కారాపనే వా విసేసో అత్థి. మహాఅట్ఠకథాయం పన “అఞ్ఞాయ విఞ్ఞత్తం భుఞ్జన్తియా దుక్కట”న్తి అవిసేసేన వుత్తం.

౮౨౩. **ఆబాధపచ్చయాతి** సేదకమ్మాదీనం అత్థాయ ధఞ్ఞవిఞ్ఞత్తియా అనాపత్తి. “అవిఞ్ఞత్తియా లబ్భమానం పన నవకమ్మత్థాయ సమ్పటిచ్ఛితుం వట్టతీ”తి మహాపచ్చరియం వుత్తం. **అపరణ్ణం విఞ్ఞాపేతీతి** ఠపేత్వా సత్త ధఞ్ఞాని

ముగ్గమాసాదిం వా లాబుకుమ్భణ్డాదిం వా అఞ్ఞం యంకిఞ్చి ఞాతకపవారితట్ఠానే విఞ్ఞాపేన్తియా అనాపత్తి. ఆమకధఞ్ఞం పన ఞాతకపవారితట్ఠానే న వట్టతి. సేసం ఉత్తానమేవ.

చతుసముట్ఠానం – కాయతో కాయవాచతో కాయచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

సత్తమసిక్ఖాపదం.

౮. అట్ఠమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౮౨౪. అట్ఠమే – నిబ్బిట్ఠో రాజభటో రఞ్ఞో భతి కేణి ఏతేనాతి **నిబ్బిట్ఠరాజభటో,** ఏకం ఠానన్తరం కేణియా గహేత్వా తతో లద్ధఉదయోతి అత్థో. **తఞ్ఞేవ భటపథం యాచిస్సామీ**తి రఞ్ఞో కేణిం దత్వా పున తంయేవ ఠానన్తరం యాచిస్సామీతి చిన్తేన్తో. **పరిభాసీ**తి తా భిక్ఖునియో “మా పున ఏవం కరిత్థా”తి సన్తజ్జేసి.

౮౨౬. సయం ఛడ్డేతీతి చత్తారిపి వత్థూని ఏకపయోగేన ఛడ్డేన్తియా ఏకావ ఆపత్తి, పాటేక్కం ఛడ్డేన్తియా వత్థుగణనాయ ఆపత్తియో. ఆణత్తియమ్పి ఏసేవ నయో. దన్తకట్ఠఛడ్డనేపి భిక్ఖునియా పాచిత్తియమేవ. భిక్ఖుస్స సబ్బత్థ దుక్కటం. సేసం ఉత్తానమేవ.

ఛసముట్ఠానం – కిరియాకిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

అట్ఠమసిక్ఖాపదం.

౯. నవమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౮౩౦-౨. నవమే – **యం మనుస్సానం ఉపభోగపరిభోగం రోపిమ**న్తి ఖేత్తం వా హోతు నాళికేరాదిఆరామో వా, యత్థ కత్థచి రోపిమహరితట్ఠానే ఏతాని వత్థూని ఛడ్డేన్తియా పురిమనయేనేవ ఆపత్తిభేదో వేదితబ్బో. ఖేత్తే వా ఆరామే వా నిసీదిత్వా భుఞ్జమానా ఉచ్ఛుఆదీని వా ఖాదన్తీ; గచ్ఛమానా ఉచ్చిట్ఠోదకచలకాదీని హరితట్ఠానే ఛడ్డేతి, అన్తమసో ఉదకం పివిత్వా మత్థకచ్ఛిన్ననాళికేరమ్పి ఛడ్డేతి, పాచిత్తియమేవ. భిక్ఖునో దుక్కటం. కసితట్ఠానే పన నిక్ఖిత్తబీజే యావ అఙ్కురం న ఉట్ఠహతి, తావ సబ్బేసం దుక్కటం . అనిక్ఖిత్తబీజేసు ఖేత్తకోణాదీసు వా అసఞ్జాతరోపిమేసు ఖేత్తమరియాదాదీసు వా ఛడ్డేతుం వట్టతి. మనుస్సానం కచవరఛడ్డనట్ఠానేపి వట్టతి. **ఛడ్డితఖేత్తే**తి మనుస్సేసు సస్సం ఉద్ధరిత్వా గతేసు ఛడ్డితఖేత్తం నామ హోతి, తత్థ వట్టతి. యత్థ పన లాయితమ్పి పుబ్బణ్ణాది పున ఉట్ఠహిస్సతీతి రక్ఖన్తి, తత్థ యథావత్థుకమేవ. సేసం ఉత్తానమేవ. ఛసముట్ఠానం – కిరియాకిరియం…పే… తివేదనన్తి.

నవమసిక్ఖాపదం.

౧౦. దసమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౮౩౭. దసమే – **యంకిఞ్చి నచ్చన్తి** నటాదయో వా నచ్చన్తు సోణ్డా వా, అన్తమసో మోరసువమక్కటాదయోపి, సబ్బమ్పేతం నచ్చమేవ. **యంకిఞ్చి గీతన్తి** యంకిఞ్చి నటాదీనం వా గీతం హోతు, అరియానం పరినిబ్బానకాలే రతనత్తయగుణూపసంహితం సాధుకీళితగీతం వా అసంయతభిక్ఖూనం ధమ్మభాణకగీతం వా, సబ్బమ్పేతం గీతమేవ. **యంకిఞ్చి వాదితన్తి** తన్తిబద్ధాదివాదనీయభణ్డవాదితం వా హోతు, కుటభేరివాదితం వా, అన్తమసో ఉదకభేరివాదితమ్పి, సబ్బమ్పేతం వాదితమేవ.

౮౩౮. **దస్సనాయ గచ్ఛతి ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి** పదవారగణనాయ ఆపత్తి దుక్కటస్స. **యత్థ ఠితా పస్సతి వా సుణాతి వాతి** ఏకపయోగేన ఓలోకేన్తీ పస్సతి, తేసంయేవ గీతవాదితం సుణాతి, ఏకమేవ పాచిత్తియం. సచే పన ఏకం దిసం ఓలోకేత్వా నచ్చం పస్సతి, పున అఞ్ఞతో ఓలోకేత్వా గాయన్తే పస్సతి అఞ్ఞతో వాదేన్తే, పాటేక్కా ఆపత్తియో. భిక్ఖునీ సయమ్పి నచ్చితుం వా గాయితుం వా వాదితుం వా న లభతి, అఞ్ఞే "నచ్చ, గాయ, వాదేహీ"తి వత్తుమ్పి న లభతి. "చేతియస్స ఉపహారం దేథ, ఉపాసకా"తి వత్తుమ్పి "తుమ్హాకం చేతియస్స ఉపట్ఠానం కరోమా"తి వుత్తే "సాధూ"తి సమ్పటిచ్ఛితుమ్పి న లభతి. సబ్బత్థ పాచిత్తియన్తి సబ్బఅట్ఠకథాసు వుత్తం. భిక్ఖునో దుక్కటం. "తుమ్హాకం చేతియస్స ఉపట్ఠానం కరోమా"తి వుత్తే పన "ఉపట్ఠానకరణం నామ సున్దర"న్తి వత్తుం వట్టతి.

౮౩౯. **ఆరామే ఠితాతి** ఆరామే ఠత్వా అన్తరారామే వా బహిఆరామే వా నచ్చాదీని పస్సతి వా సుణాతి వా, అనాపత్తి. **సతి కరణీయేతి** సలాకభత్తాదీనం వా అత్థాయ అఞ్ఞేన వా కేనచి కరణీయేన గన్త్వా గతట్ఠానే పస్సతి వా సుణాతి వా, అనాపత్తి. **ఆపదాసూతి** తాదిసేన ఉపద్దవేన ఉపద్దుతా సమజ్జట్ఠానం పవిసతి, ఏవం పవిసిత్వా పస్సన్తియా వా సుణన్తియా వా అనాపత్తి. సేసం ఉత్తానమేవ.

ఏళకలోమసముట్ఠానం – కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, అకుసలచిత్తం, తివేదనన్తి.

దసమసిక్ఖాపదం.

లసుణవగ్గో పఠమో.

౨. అన్ధకారవగ్గో

౧. పఠమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౮౩౯. అన్ధకారవగ్గస్స పఠమసిక్ఖాపదే – **అప్పదీపేతి** పదీపచన్దసూరియఅగ్గీసు ఏకేనాపి అనోభాసితే. తేనేవస్స పదభాజనే "అనాలోకే"తి వుత్తం. **సల్లపేయ్య వాతి** గేహస్సితకథం కథేయ్య.

౮౪౧. **అరహోపేక్ఖా అఞ్ఞవిహితాతి** న రహోఅస్సాదాపేక్ఖా రహోఅస్సాదతో అఞ్ఞవిహితావ హుత్వా ఞాతిం వా పుచ్ఛతి, దానే వా పూజాయ వా మన్తేతి. సేసం ఉత్తానమేవ. థేయ్యసత్థసముట్ఠానం – కాయచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, ద్వివేదనన్తి.

పఠమసిక్ఖాపదం.

౨. దుతియసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౮౪౨. దుతియే – **పటిచ్ఛన్నే ఓకాసే**తి ఇదమేవ నానం. సేసం సబ్బం పురిమసదిసమేవాతి.

దుతియసిక్ఖాపదం.

౩. తతియసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౮౪౬. తతియే – **అజ్ఝోకాసే**తి నానం, సేసం సబ్బం తాదిసమేవాతి.

తతియసిక్ఖాపదం.

౪. చతుత్థసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౮౫౦-౩. చతుత్థే – **నికణ్ణిక**న్తి కణ్ణమూలం వుచ్చతి; కణ్ణమూలే జప్పేయ్యాతి వుత్తం హోతి. **సతి కరణీయే**తి సలాకభత్తాదీనం ఆహరణత్థాయ విహారే వా దున్నిక్ఖిత్తం పటిసామనత్థాయ. సేసం ఉత్తానమేవ. సముట్ఠానాదీని పురిమసదిసానేవాతి.

చతుత్థసిక్ఖాపదం.

౫. పఞ్చమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౮౫౪. పఞ్చమే – **ఘరం సోధేన్తా**తి తేసం కిర ఏతదహోసి – ‘‘థేరియా కోచి కాయికవాచసికో వీతిక్కమో న దిస్సతి, ఘరమ్పి తావ సోధేమా’’తి, తతో ఘరం సోధేన్తా నం అద్దసంసు.

౮౫౬. **అనోవస్సకం అతిక్కామేన్తియా**తి పఠమం పాదం అతిక్కామేన్తియా దుక్కటం, దుతియం అతిక్కామేన్తియా పాచిత్తియం, ఉపచారాతిక్కమే ఏసేవ నయో.

౮౫౮. **గిలానాయా**తి యా తాదిసేన గేలఞ్ఞేన ఆపుచ్ఛితుం న సక్కోతి. **ఆపదాసూ**తి ఘరే అగ్గి వా ఉట్ఠితో హోతి, చోరా వా; ఏవరూపే ఉపద్దవే అనాపుచ్ఛా పక్కమతి, అనాపత్తి. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ.

కథినసముట్ఠానం – కాయవాచతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియాకిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

పఞ్చమసిక్ఖాపదం.

౬. ఛట్ఠసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౮౬౦. ఛట్ఠే – **అభినిసీదేయ్యా**తి నిసీదేయ్య. నిసీదిత్వా గచ్ఛన్తియా ఏకా ఆపత్తి, అనిసీదిత్వా నిపజ్జిత్వా గచ్ఛన్తియా ఏకా, నిసీదిత్వా నిపజ్జిత్వా గచ్ఛన్తియా ద్వే.

౮౬౩. **ధువపఞ్ఞత్తే**తి భిక్ఖునీనం అత్థాయ నిచ్చపఞ్ఞత్తే. సేసం ఉత్తానమేవ. కథినసముట్ఠానం…పే॰… తివేదనన్తి.

ఛట్ఠసిక్ఖాపదం.

౭. సత్తమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౮౬౪. సత్తమేపి – సబ్బం ఛట్ఠే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం.

సత్తమసిక్ఖాపదం.

౮. అట్ఠమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౮౬౯. అట్ఠమే – సబ్బం ఉత్తానమేవ. తిసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

అట్ఠమసిక్ఖాపదం.

౯. నవమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౮౭౫. నవమే – **అభిసపేయ్యా**తి సపథం కరేయ్య. **నిరయేన అభిసపతి** నామ "నిరయే నిబ్బత్తామి, అవీచిమ్హి నిబ్బత్తామి, నిరయే నిబ్బత్తతు, అవీచిమ్హి నిబ్బత్తతూ"తి ఏవమాదినా నయేన అక్కోసతి. **బ్రహ్మచరియేన అభిసపతి** నామ "గిహినీ హోమి, ఓదాతవత్థా హోమి, పరిబ్బాజికా హోమి, ఇతరా వా ఏదిసా హోతూ"తి ఏవమాదినా నయేన అక్కోసతి; వాచాయ వాచాయ పాచిత్తియం. ఠపేత్వా పన నిరయఞ్చ బ్రహ్మచరియఞ్చ "సునఖీ సూకరీ కాణా కుణీ"తిఆదినా నయేన అక్కోసన్తియా వాచాయ వాచాయ దుక్కటం.

౮౭౮. **అత్థపురేక్ఖారాయా**తి అట్ఠకథం కథేన్తియా. **ధమ్మపురేక్ఖారాయా**తి పాళిం వాచేన్తియా. **అనుసాసనిపురేక్ఖారాయా**తి "ఇదానిపి త్వం ఏదిసా, సాధు విరమస్సు, నో చే విరమసి, అద్ధా పున ఏవరూపాని కమ్మాని కత్వా నిరయే ఉప్పజ్జిస్ససి, తిరచ్ఛానయోనియా ఉప్పజ్జిస్ససీ"తి ఏవం అనుసాసనియం ఠత్వా వదన్తియా అనాపత్తి. సేసం ఉత్తానమేవ.

తిసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

నవమసిక్ఖాపదం.

౧౦. దసమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౮౭౯. దసమే – సబ్బం ఉత్తానమేవ. ధురనిక్ఖేపసముట్ఠానం – కాయవాచాచిత్తతో సముట్ఠాతి, కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలకమ్మం, దుక్ఖవేదనన్తి.

దసమసిక్ఖాపదం.

అన్ధకారవగ్గో దుతియో.

౩. నగ్గవగ్గో

౧. పఠమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౮౮౩-౬. నగ్గవగ్గస్స పఠమసిక్ఖాపదే – **బ్రహ్మచరియం చిణ్ణేనాతి** బ్రహ్మచరియేన చిణ్ణేన; అథ వా బ్రహ్మచరియస్స చరణేనాతి; ఏవం కరణత్థే వా సామిఅత్థే వా ఉపయోగవచనం వేదితబ్బం. **అచ్ఛిన్నచీవరికాయాతి** ఇదం ఉదకసాటికం సన్ధాయ వుత్తం, న అఞ్ఞం చీవరం. తస్మా ఉదకసాటికాయ అచ్ఛిన్నాయ వా నట్ఠాయ వా నగ్గాయ న్హాయన్తియా అనాపత్తి. సచేపి ఉదకసాటికచీవరం మహగ్ఘం హోతి, న సక్కా నివాసేత్వా బహి గన్తుం, ఏవమ్పి నగ్గాయ న్హాయితుం వట్టతి. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ.

ఏళకలోమసముట్ఠానం – కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

పఠమసిక్ఖాపదం.

౨. దుతియసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౮౮౭. దుతియే – సబ్బం ఉత్తానమేవ. ఛసముట్ఠానం – కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

దుతియసిక్ఖాపదం.

౩. తతియసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౮౯౩-౪. తతియే – **అనన్తరాయికినీతి** దససు అన్తరాయేసు ఏకేనపి అన్తరాయేన అనన్తరాయా. **ధురం నిక్ఖిత్తమత్తేతి** ధురం నిక్ఖిపిత్వా సచేపి పచ్ఛా సిబ్బతి, ఆపత్తియేవాతి అత్థో. సేసం ఉత్తానమేవ.

ధురనిక్ఖేపసముట్ఠానం – అకిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

తతియసిక్ఖాపదం.

౪. చతుత్థసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౯౮-౯. చతుత్థే – పఞ్చ అహాని పఞ్చాహం, పఞ్చాహమేవ **పఞ్చాహికం**. సఙ్ఘాటీనం చారో **సఙ్ఘాటిచారో;** పరిభోగవసేన వా ఓతాపనవసేన వా సఙ్ఘటితత్థేన సఙ్ఘాటీతి లద్ధనామానం పఞ్చన్నం చీవరానం పరివత్తనన్తి అత్థో. తస్మాయేవ పదభాజనే ''పఞ్చమం దివసం పఞ్చ చీవరానీ''తిఆదిమాహ. **ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా**తి ఏత్థ చ ఏకస్మిం చీవరే ఏకా ఆపత్తి; పఞ్చసు పఞ్చ.

౯౦౦. ఆపదాసూతి మహగ్ఘం చీవరం, న సక్కా హోతి చోరభయాదీసు పరిభుఞ్జితుం; ఏవరూపే ఉపద్దవే అనాపత్తి. సేసం ఉత్తానమేవ. కథినసముట్ఠానం – అకిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

చతుత్థసిక్ఖాపదం.

౫. పఞ్చమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౯౦౩. పఞ్చమే – **చీవరసఙ్కమనీయ**న్తి సఙ్కమేతబ్బం చీవరం; అఞ్ఞిస్సా సన్తకం అనాపుచ్ఛా గహితం పున పటిదాతబ్బచీవరన్తి అత్థో.

౯౦౬. ఆపదాసూతి సచే అపారుతం వా అనివత్థం వా చోరా హరన్తి, ఏవరూపాసు ఆపదాసు ధారేన్తియా అనాపత్తి. సేసం ఉత్తానమేవ. కథినసముట్ఠానం – కిరియాకిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

పఞ్చమసిక్ఖాపదం.

౬. ఛట్ఠసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౯౦౯-౧౦. ఛట్ఠే – **అఞ్ఞం పరిక్ఖార**న్తి యంకిఞ్చి థాలకాదీనం వా సప్పితేలాదీనం వా అఞ్ఞతరం. **ఆనిసంస**న్తి ''కిత్తకం అగ్ఘనకం దాతుకామత్థా''తి పుచ్ఛతి, ''ఏత్తకం నామా''తి వదన్తి, ''ఆగమేథ తావ, ఇదాని వత్థం మహగ్ఘం, కతిపాహేన కప్పాసే ఆగతే సమగ్ఘం భవిస్సతీ''తి ఏవం వత్వా నివారేన్తియా అనాపత్తి. సేసం ఉత్తానమేవ.

తిసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, తివేదనన్తి.

ఛట్ఠసిక్ఖాపదం.

౭. సత్తమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౯౧౧. సత్తమే – **పక్కమింసూ**తి అఞ్ఞాసమ్పి ఆగమనం ఆగమేన్తీ ''అద్ధా అమ్హాకమ్పి ఆగమేస్సతీ''తి తత్థ తత్థ అగమంసు. **పటిబాహేయ్యా**తి పటిసేధేయ్య.

౯౧౫. ఆనిసంసన్తి “ఏకిస్సా ఏకం సాటకం నప్పహోతి, ఆగమేథ తావ, కతిపాహేన ఉప్పజ్జిస్సతి, తతో భాజేస్సామీ”తి ఏవం ఆనిసంసం దస్సేత్వా పటిబాహన్తియా అనాపత్తి. సేసం ఉత్తానమేవ.

తిసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

సత్తమసిక్ఖాపదం.

౮. అట్ఠమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౯౧౬-౮. అట్ఠమే – **నటా** నామ యే నాటకం నాటేన్తి. **నటకా** నామ యే నచ్చన్తి. **లఙ్ఘకా** నామ యే వంసవరత్తాదీసు లఙ్ఘనకమ్మం కరోన్తి. **సోకజ్ఝాయికా** నామ మాయాకారా. **కుమ్భథూణికా** నామ ఘటకేన కీళనకా; బిమ్బిసకవాదకాతిపి వదన్తి. **దేతి ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా**తి ఏత్థ చీవరగణనాయ ఆపత్తియో వేదితబ్బా. సేసం ఉత్తానమేవ.

ఛసముట్ఠానం – కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

అట్ఠమసిక్ఖాపదం.

౯. నవమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౯౨౧-౪. నవమే – **దుబ్బలచీవరపచ్చాసాయాతి** దుబ్బలాయ చీవరపచ్చాసాయ. **ఆనిసంసన్తి** కిఞ్చాపి “న మయం అయ్యే సక్కోమా”తి వదన్తి, “ఇదాని పన తేసం కప్పాసో ఆగమిస్సతి , సద్ధో పసన్నో పురిసో ఆగమిస్సతి, అద్ధా దస్సతీ”తి ఏవం ఆనిసంసం దస్సేత్వా నివారేన్తియా అనాపత్తి. సేసం ఉత్తానమేవ.

తిసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, తివేదనన్తి.

నవమసిక్ఖాపదం.

౧౦. దసమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౯౨౭. దసమే – **కథినుద్ధారం న దస్సన్తీ**తి కీదిసో కథినుద్ధారో దాతబ్బో, కీదిసో న దాతబ్బోతి? యస్స అత్థారమూలకో ఆనిసంసో మహా, ఉబ్భారమూలకో అప్పో, ఏవరూపో న దాతబ్బో. యస్స పన అత్థారమూలకో ఆనిసంసో అప్పో, ఉబ్భారమూలకో మహా, ఏవరూపో దాతబ్బో. సమానిసంసోపి సద్ధాపరిపాలనత్థం దాతబ్బోవ.

౯౩౧. ఆనిసంసన్తి భిక్ఖునిసఙ్ఘో జిణ్ణచీవరో, కథినానిసంసమూలకో మహాలాభోతి ఏవరూపం ఆనిసంసం దస్సేత్వా పటిబాహన్తియా అనాపత్తి. సేసం ఉత్తానమేవ.

తిసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, తివేదనన్తి.

దసమసిక్ఖాపదం.

నగ్గవగ్గో తతియో.

౪. తువట్టవగ్గో

౧. పఠమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౯౩౩. తువట్టవగ్గస్స పఠమసిక్ఖాపదే – **తువట్టేయ్యున్తి** నిపజ్జేయ్యుం. సేసం ఉత్తానమేవ. ఏళకలోమసముట్ఠానం – కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

పఠమసిక్ఖాపదం.

౨. దుతియసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౯౩౭. దుతియే – ఏకం అత్థరణఞ్చేవ పావురణఞ్చ ఏతాసన్తి **ఏకత్థరణపావురణా;** సంహారిమానం పావారత్థరణకటసారకాదీనం ఏకం అన్తం అత్థరిత్వా ఏకం పారుపిత్వా తువట్టేన్తీనమేతం అధివచనం.

౯౪౦. వవత్థానం దస్సేత్వాతి మజ్ఝే కాసావం వా కత్తరయట్ఠిం వా అన్తమసో కాయబన్ధనమ్పి ఠపేత్వా నిపజ్జన్తీనం అనాపత్తీతి అత్థో. సేసం ఉత్తానమేవ. ఏళకలోమసముట్ఠానం – కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

దుతియసిక్ఖాపదం.

౩. తతియసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౯౪౧. తతియే – **ఉళారసమ్భావితాతి** ఉళారకులా పబ్బజితత్తా గుణేహి చ ఉళారత్తా ఉళారాతి సమ్భావితా. **ఇస్సాపకతాతి** ఇస్సాయ అపకతా; అభిభూతాతి అత్థో. సఞ్ఞత్తి బహులా ఏతాసన్తి **సఞ్ఞత్తిబహులా;** దివసం మహాజనం సఞ్ఞాపయమానాతి అత్థో. విఞ్ఞత్తి బహులా ఏతాసన్తి **విఞ్ఞత్తిబహులా. విఞ్ఞత్తీతి** హేతూదాహరణాదీహి వివిధేహి నయేహి ఞాపనా వేదితబ్బా, న యాచనా.

౯౪౩. చఙ్కమనే నివత్తనగణనాయ ఆపత్తియో వేదితబ్బా. **తిట్ఠతి వాతిఆదీసు** పయోగగణనాయ. **ఉద్దిసతి వాతిఆదీసు** పదాదిగణనాయ. సేసం ఉత్తానమేవ.

తిసముట్ఠానం – కిరియాకిరియం , సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

తతియసిక్ఖాపదం.

౪. చతుత్థసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౯౪౯. చతుత్థే – **సతి అన్తరాయేతి** దసవిధే అన్తరాయే సతి. **పరియేసిత్వా న లభతీతి** అఞ్ఞం ఉపట్ఠాయికం న లభతి. **గిలానాయాతి** సయం గిలానాయ. **ఆపదాసూతి** తథారూపే ఉపద్దవే సతి అనాపత్తి. సేసం ఉత్తానమేవ.

ధురనిక్ఖేపసముట్ఠానం – అకిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

చతుత్థసిక్ఖాపదం.

౫. పఞ్చమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౯౫౨. పఞ్చమే – **అఞ్ఞం ఆణాపేతీతి** ఏత్థ సచే నిక్కడ్ఢాతి ఆణత్తా ఏకపయోగేన బహూనిపి ద్వారాని అతిక్కామేతి, ఏకా ఆపత్తి. అథ ఇమఞ్చిమఞ్చ ద్వారం అతిక్కామేహీతి ఏవం ఆణత్తా అతిక్కామేతి, ద్వారగణనాయ ఆపత్తియో. సేసం ఉత్తానమేవ.

తిసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

పఞ్చమసిక్ఖాపదం.

౬. ఛట్ఠసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౯౫౫. ఛట్ఠే – సబ్బం ఉత్తానమేవ. సమనుభాసనసముట్ఠానం – అకిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

ఛట్ఠసిక్ఖాపదం.

౭-౮-౯. సత్తమఅట్ఠమనవమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౯౬౧. సత్తమఅట్ఠమనవమేసు సబ్బం ఉత్తానమేవ. సబ్బాని ఏళకలోమసముట్ఠానాని, కిరియాని, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖాని, అచిత్తకాని, పణ్ణత్తివజ్జాని, కాయకమ్మాని, తిచిత్తాని తివేదనానీతి.

సత్తమఅట్ఠమనవమసిక్ఖాపదాని.

౧౦. దసమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౯౭౩. దసమే – **ఆహున్దరికాతి** సమ్బాధా.

౯౭౫. **ధురం నిక్ఖిత్తమత్తేతి** సచేపి ధురం నిక్ఖిపిత్వా పచ్ఛా పక్కమతి, ఆపత్తియేవాతి అత్థో. పవారేత్వా పఞ్చ యోజనాని గచ్ఛన్తియాపి అనాపత్తి. ఛసు వత్తబ్బమేవ నత్థి. సచే పన తీణి గన్త్వా తేనేవ మగ్గేన పచ్చాగచ్ఛతి, న వట్టతి.

అఞ్ఞేన మగ్గేన ఆగన్తుం వట్టతి.

౬౭౬. అన్తరాయేతి దసవిధే అన్తరాయే – పరం గచ్ఛిస్సామీతి నిక్ఖన్తా, నదీపూరో పన ఆగతో, చోరా వా మగ్గే హోన్తి, మేఘో వా ఉట్ఠాతి, నివత్తితుం వట్టతి. సేసం ఉత్తానమేవ. పఠమపారాజికసముట్ఠానం – అకిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

దసమసిక్ఖాపదం.

తువట్టవగ్గో చతుత్థో.

౫. చిత్తాగారవగ్గో

౧. పఠమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౬౭౮. చిత్తాగారవగ్గస్స పఠమసిక్ఖాపదే – **రాజాగారన్తి** రఞ్ఞో కీళనఘరం. **చిత్తాగారన్తి** కీళనచిత్తసాలం. **ఆరామన్తి** కీళనఉపవనం. **ఉయ్యానన్తి** కీళనుయ్యానం. **పోక్ఖరణీన్తి** కీళనపోక్ఖరణిం. తస్మాయేవ పదభాజనే "యత్థ కత్థచి రఞ్ఞో కీళితు"న్తిఆది వుత్తం. **దస్సనాయ గచ్ఛతి ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి** ఏత్థ పదవారగణనాయ దుక్కటం. **యత్థ ఠితా పస్సతీతి** ఏత్థ పన సచే ఏకస్మింయేవ ఠానే ఠితా పదం అనుద్ధరమానా పఞ్చపి పస్సతి, ఏకమేవ పాచిత్తియం. తం తం దిసాభాగం ఓలోకేత్వా పస్సన్తియా పన పాటేక్కా ఆపత్తియో. భిక్ఖుస్స పన సబ్బత్థ దుక్కటం.

౬౮౧. ఆరామే ఠితాతి అజ్ఝారామే రాజాగారాదీని కరోన్తి, తాని పస్సన్తియా అనాపత్తి. **గచ్ఛన్తీ వా ఆగచ్ఛన్తీ వాతి** పిణ్డపాతాదీనం అత్థాయ గచ్ఛన్తియా మగ్గో హోతి, తాని పస్సతి, అనాపత్తి. **సతి కరణీయే గన్త్వాతి** రఞ్ఞో సన్తికం కేనచి కరణీయేన గన్త్వా పస్సతి, అనాపత్తి. **ఆపదాసూతి** కేనచి ఉపద్దుతా పవిసిత్వా పస్సతి, అనాపత్తి. సేసం ఉత్తానమేవ.

ఏళకలోమసముట్ఠానం – కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, అకుసలచిత్తం, తివేదనన్తి.

పఠమసిక్ఖాపదం.

౨. దుతియసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౬౮౨. దుతియే – అభినిసీదనాభినిపజ్జనేసు పయోగగణనాయ ఆపత్తియో వేదితబ్బా. సేసం ఉత్తానమేవ.

ఏళకలోమసముట్ఠానం – కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

దుతియసిక్ఖాపదం.

౩. తతియసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౯౮౮. తతియే – **ఉజ్జవుజ్జవే**తి యత్తకం హత్థేన అఞ్ఛితం హోతి, తస్మిం తక్కమ్హి వేఠితే ఏకా ఆపత్తి. కన్తనతో పన పుబ్బే కప్పాసవిచిననం ఆదిం కత్వా సబ్బపయోగేసు హత్థవారగణనాయ దుక్కటం.

౯౮౯. **కన్తితసుత్త**న్తి దసికసుత్తాదిం సఙ్ఘాటేత్వా కన్తతి, దుక్కన్తితం వా పటికన్తతి. సేసం ఉత్తానమేవ. ఏళకలోమసముట్ఠానం – కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

తతియసిక్ఖాపదం.

౪. చతుత్థసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౯౯౨. చతుత్థే – **యాగుం వా**తిఆదీసు తణ్డులకోట్టనం ఆదిం కత్వా సబ్బేసు పుబ్బపయోగేసు పయోగగణనాయ దుక్కటం. యాగుభత్తేసు భాజనగణనాయ, ఖాదనీయాదీసు రూపగణనాయ పాచిత్తియాని.

౯౯౩. **యాగుపానే**తి మనుస్సేహి సఙ్ఘస్సత్థాయ కరియమానే యాగుపానే వా సఙ్ఘభత్తే వా తేసం సహాయికభావేన యంకిఞ్చి పచన్తియా అనాపత్తి. చేతియపూజాయ సహాయికా హుత్వా గన్ధాదీని పూజేతి, వట్టతి. **అత్తనో వేయ్యావచ్చకరస్సా**తి సచేపి మాతాపితరో ఆగచ్ఛన్తి, యంకిఞ్చి బీజనిం వా సమ్ముఞ్జనిదణ్డకం వా కారాపేత్వా వేయ్యావచ్చకరట్ఠానే ఠపేత్వావ యంకిఞ్చి పచితుం వట్టతి. సేసం ఉత్తానమేవ. సముట్ఠానాదీని తతియసదిసానేవాతి.

చతుత్థసిక్ఖాపదం.

౫. పఞ్చమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౯౯౬. పఞ్చమే – **అసతి అన్తరాయే**తి దసవిధే అన్తరాయే అసతి. **ధురం నిక్ఖిపిత్వా** పచ్ఛా వినిచ్ఛినన్తీ ఆపత్తిం ఆపజ్జిత్వావ వినిచ్ఛినాతి.

౯౯౮. **పరియేసిత్వా న లభతీ**తి సహాయికా భిక్ఖునియో న లభతి. సేసం ఉత్తానమేవ. ధురనిక్ఖేపసముట్ఠానం – అకిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం దుక్ఖవేదనన్తి.

పఞ్చమసిక్ఖాపదం.

౬. ఛట్ఠసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౯౯౯. ఛట్ఠే – సబ్బం నగ్గవగ్గే ఆగారికసిక్ఖాపదే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం. అయం పన విసేసో, తం ఛసముట్ఠానం. ఇదం "సహత్థా"తి వుత్తత్తా ఏళకలోమసముట్ఠానం, కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

ఛట్ఠసిక్ఖాపదం.

౭. సత్తమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౦౦౭. సత్తమే – **పున పరియాయేనాతి** పునవారే. **ఆపదాసూతి** మహగ్ఘచీవరం సరీరతో మోచేత్వా సుపటిసామితమ్పి చోరా హరన్తి, ఏవరూపాసు ఆపదాసు అనిస్సజ్జిత్వా నివాసేన్తియా అనాపత్తి. సేసం ఉత్తానమేవాతి.

కథినసముట్ఠానం – కాయవాచతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియాకిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

సత్తమసిక్ఖాపదం.

౮. అట్ఠమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౦౦౮. అట్ఠమే – **అనిస్సజ్జిత్వాతి** రక్ఖణత్థాయ అదత్వా; "ఇమం జగ్గేయ్యాసీ"తి ఏవం అనాపుచ్ఛిత్వాతి అత్థో.

౧౦౧౨. పరియేసిత్వా న లభతీతి పటిజగ్గికం న లభతి. **గిలానాయాతి** వచీభేదం కాతుం అసమత్థాయ. **ఆపదాసూతి** రట్ఠే భిజ్జన్తే ఆవాసే ఛడ్డేత్వా గచ్ఛన్తి, ఏవరూపాసు ఆపదాసు అనాపత్తి. సేసం ఉత్తానమేవ. సముట్ఠానాదీని అనన్తరసిక్ఖాపదసదిసానేవాతి.

అట్ఠమసిక్ఖాపదం.

౯. నవమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౦౧౩-౬. నవమే – **బాహిరకం అనత్థసంహితన్తి** హత్థిఅస్సరథధనుథరుసిప్పఅథబ్బణఖీలనవసీకరణసోసాపనమన్తాగదప్పయోగాదిభేదం పరూపఘాతకరం. **పరిత్తన్తి** యక్ఖపరిత్తనాగమణ్డలాదిభేదం సబ్బమ్పి వట్టతి. సేసం ఉత్తానమేవ.

పదసోధమ్మసముట్ఠానం – వాచతో వాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

నవమసిక్ఖాపదం.

౧౦. దసమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౦౧౮. దసమే **వాచేయ్యాతి** పదం విసేసో, సేసం నవమే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం సద్ధిం సముట్ఠానాదీహీతి.

దసమసిక్ఖాపదం.

చిత్తాగారవగ్గో పఞ్చమో.

౬. ఆరామవగ్గో

౧. పఠమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౦౨౫. ఆరామవగ్గస్స పఠమసిక్ఖాపదే – **పరిక్ఖేపం అతిక్కామేన్తియా, ఉపచారం ఓక్కమన్తియాతి** ఏత్థ పఠమపాదే దుక్కటం, దుతియపాదే పాచిత్తియం.

౧౦౨౬. సీసానులోకికాతి పఠమం పవిసన్తీనం భిక్ఖునీనం సీసం అనులోకేన్తీ పవిసతి, అనాపత్తి. **యత్థ భిక్ఖునియోతి** యత్థ భిక్ఖునియో పఠమతరం పవిసిత్వా సజ్ఝాయచేతియవన్దనాదీని కరోన్తి, తత్థ తాసం సన్తికం గచ్ఛామీతి గన్తుం వట్టతి. **ఆపదాసూతి** కేనచి ఉపద్దుతా హోతి, ఏవరూపాసు ఆపదాసు పవిసితుం వట్టతి. సేసం ఉత్తానమేవ.

ధురనిక్ఖేపసముట్ఠానం – కిరియాకిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

పఠమసిక్ఖాపదం.

౨. దుతియసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౦౨౮. దుతియే – **ఆయస్మా కప్పితకోతి** అయం జటిలసహస్సబ్భన్తరో థేరో. **సంహరీతి** సజ్ఝామేసి. **సంహటోతి** సజ్ఝామితో. **కాసావటోతి** న్హాపితా కాసావం నివాసేత్వా కమ్మం కరోన్తి, తం సన్ధాయాహంసు. సేసం ఉత్తానమేవ.

తిసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

దుతియసిక్ఖాపదం.

౩. తతియసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౦౩౬. తతియే – **అనుసాసనిపురేక్ఖారాయాతి** ఇదానిపి త్వం బాలా అబ్యత్తాతిఆదినా నయేన అనుసాసనిపక్ఖే ఠత్వా వదన్తియా అనాపత్తి. సేసం ఉత్తానమేవ. సముట్ఠానాదీని అనన్తరసిక్ఖాపదసదిసానేవాతి.

తతియసిక్ఖాపదం.

౪. చతుత్థసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౦౩౭. చతుత్థే – సబ్బం ఉత్తానమేవ. చతుసముట్ఠానం – కాయతో కాయవాచతో కాయచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి. నిమన్తితాయ అనాపుచ్ఛా భుఞ్జన్తియా ఆపత్తిసమ్భవతో సియా కిరియాకిరియం, పవారితాయ కప్పియం కారేత్వాపి అకారేత్వాపి భుఞ్జన్తియా ఆపత్తిసమ్భవతో సియా కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

చతుత్థసిక్ఖాపదం.

౫. పఞ్చమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౦౪౩. పఞ్చమే – కులే మచ్ఛరో కులమచ్ఛరో, కులమచ్ఛరో ఏతిస్సా అత్థీతి **కులమచ్ఛరినీ** కులం వా మచ్ఛరాయతీతి **కులమచ్ఛరినీ**. **కులస్స అవణ్ణ**న్తి తం కులం అస్సద్ధం అప్పసన్నన్తి. **భిక్ఖునీనం అవణ్ణ**న్తి భిక్ఖునియో దుస్సీలా పాపధమ్మాతి.

౧౦౪౫. **సన్తంయేవ ఆదీనవ**న్తి కులస్స వా భిక్ఖునీనం వా సన్తం అగుణం. సేసం ఉత్తానమేవ. తిసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం దుక్ఖవేదనన్తి.

పఞ్చమసిక్ఖాపదం.

౬. ఛట్ఠసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౦౪౮. ఛట్ఠే – **ఓవాదాయా**తి గరుధమ్మత్థాయ. **సంవాసాయా**తి ఉపోసథపవారణాపుచ్ఛనత్థాయ. అయమేత్థ సఙ్ఖేపో. విత్థారో పన భిక్ఖునోవాదకసిక్ఖాపదవణ్ణనాయం వుత్తోయేవ.

ఏళకలోమసముట్ఠానం – కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

ఛట్ఠసిక్ఖాపదం.

౭. సత్తమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౦౫౩. సత్తమే – **పరియేసిత్వా న లభతీ**తి భిక్ఖునిం న లభతి. సేసం ఉత్తానమేవ. ఇమస్సాపి విత్థారో భిక్ఖునోవాదకే వుత్తోయేవ.

ధురనిక్ఖేపసముట్ఠానం – అకిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

సత్తమసిక్ఖాపదం.

౮. అట్ఠమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౦౫౬. అట్ఠమే – **ఏకకమ్మ**న్తిఆదీహి ఉపోసథపవారణాయేవ వుత్తా. సేసం ఉత్తానమేవ. ఇమస్సాపి విత్థారో భిక్ఖునోవాదకే వుత్తోయేవ.

పఠమపారాజికసముట్ఠానం – అకిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

అట్ఠమసిక్ఖాపదం.

౯. నవమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౦౫౮. నవమే – సబ్బం ఉత్తానమేవ. ఇమస్సాపి విత్థారో భిక్ఖునోవాదకే వుత్తోయేవ.

ధురనిక్ఖేపసముట్ఠానం – అకిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

నవమసిక్ఖాపదం.

౧౦. దసమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౦౬౨. దసమే – **పసాఖేతి** అధోకాయే. అధోకాయో హి యస్మా తతో రుక్ఖస్స సాఖా వియ ఉభో ఊరూ పభిజ్జిత్వా గతా, తస్మా పసాఖోతి వుచ్చతి.

౧౦౬౩. **భిన్దాతిఆదీసు** సచే “భిన్ద, ఫాలేహీ”తి సబ్బాని ఆణాపేతి, సో చ తథేవ కరోతి, ఛ ఆణత్తిదుక్కటాని ఛ చ పాచిత్తియాని ఆపజ్జతి. అథాపి ఏవం ఆణాపేతి – “ఉపాసక, యంకిఞ్చి ఏత్థ కాతబ్బం, తం సబ్బం కరోహీ”తి, సో చ సబ్బానిపి భేదనాదీని కరోతి; ఏకవాచాయ ఛ దుక్కటాని ఛ పాచిత్తియానీతి ద్వాదస ఆపత్తియో. సచే పన భేదనాదీసుపి ఏకంయేవ వత్వా “ఇదం కరోహీ”తి ఆణాపేతి, సో చ సబ్బాని కరోతి, యం ఆణత్తం, తస్సేవ కరణే పాచిత్తియం. సేసేసు అనాపత్తి. సేసం ఉత్తానమేవ.

కథినసముట్ఠానం – కిరియాకిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం , అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

దసమసిక్ఖాపదం.

ఆరామవగ్గో ఛట్ఠో.

౭. గబ్భినివగ్గో

౧. పఠమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౦౬౯. గబ్భినివగ్గస్స పఠమసిక్ఖాపదే – **ఆపన్నసత్తాతి** కుచ్ఛిపవిట్ఠసత్తా.

పఠమసిక్ఖాపదం.

౨. దుతియసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౦౭౩-౪. దుతియే – **పాయన్తిన్తి** థఞ్ఞం పాయమానం. **మాతా వా హోతీతి** యం దారకం పాయేతి, తస్స మాతా వా హోతి ధాతి వా. సేసం ఉత్తానమేవ. ఉభయమ్పి తిసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం,

కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

దుతియసిక్ఖాపదం.

౩. తతియసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౦౭౭. తతియే – **సిక్ఖాసమ్ముతిం దాతు**న్తి కస్మా దాపేసి? "మాతుగామో నామ లోలో హోతి ద్వే వస్సాని ఛసు ధమ్మేసు అసిక్ఖిత్వా సీలాని పూరయమానో కిలమతి, సిక్ఖిత్వా పన పచ్ఛా న కిలమిస్సతి, నిత్థరిస్సతీ"తి దాపేసి.

౧౦౭౮. **పాణాతిపాతా వేరమణిం ద్వే వస్సాని అవీతిక్కమ్మ సమాదానం సమాదియామీ**తి యం తం పాణాతిపాతా వేరమణీతి పఞ్ఞత్తం సిక్ఖాపదం, తం పాణాతిపాతా వేరమణిసిక్ఖాపదం ద్వే వస్సాని అవీతిక్కమితబ్బసమాదానం కత్వా సమాదియామీతి అత్థో. ఏస నయో సబ్బత్థ. ఇమా ఛ సిక్ఖాయో సట్ఠివస్సాయపి పబ్బజితాయ దాతబ్బాయేవ, న ఏతాసు అసిక్ఖితా ఉపసమ్పాదేతబ్బా.

తతియసిక్ఖాపదం.

౪. చతుత్థసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౦౮౪. చతుత్థే – సబ్బం ఉత్తానమేవ. సచే పన పఠమం వుట్ఠానసమ్ముతి న దిన్నా హోతి, ఉపసమ్పదమాళకేపి దాతబ్బాయేవ. ఇమా ద్వేపి మహాసిక్ఖమానా నామ.

చతుత్థసిక్ఖాపదం.

౫. పఞ్చమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౦౯౦. పఞ్చమే – కిఞ్చాపి ఊనద్వాదసవస్సం పరిపుణ్ణసఞ్ఞాయ వుట్ఠాపేన్తియా అనాపత్తి, సా పన అనుపసమ్పన్నావ హోతి. సేసం ఉత్తానమేవ.

పఞ్చమసిక్ఖాపదం.

౬. ఛట్ఠసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౦౯౫. ఛట్ఠే – దసవస్సాయ గిహిగతాయ సిక్ఖాసమ్ముతిం దత్వా పరిపుణ్ణద్వాదసవస్సం ఉపసమ్పాదేతుం వట్టతి.

ఛట్ఠసిక్ఖాపదం.

౭. సత్తమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౧౧౧. సత్తమే – సబ్బం ఉత్తానమేవ. సముట్ఠానాదీనిపి సబ్బేసు దుతియే వుత్తసదిసానేవ. అయం పన విసేసో – యత్థ సమ్ముతి అత్థి, తత్థ కిరియాకిరియం హోతీతి.

సత్తమసిక్ఖాపదం.

౮. అట్ఠమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౧౧౮. అట్ఠమే – **న అనుగ్గణ్హాపేయ్యాతి** "ఇమిస్సా అయ్యే ఉద్దేసాదీని దేహీ"తి ఏవం ఉద్దేసాదీహి న అనుగ్గణ్హాపేయ్య.

౧౧౧౦. పరియేసిత్వాతి అఞ్ఞం పరియేసిత్వా న లభతి, సయం గిలానా హోతి, న సక్కోతి ఉద్దేసాదీని దాతుం, తస్సా అనాపత్తి. సేసం ఉత్తానమేవ. ధురనిక్ఖేపసముట్ఠానం – అకిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

అట్ఠమసిక్ఖాపదం.

౯. నవమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౧౧౩. నవమే – **న ఉపట్ఠహేయ్యాతి** చుణ్ణేన మత్తికాయ దన్తకట్ఠేన ముఖోదకేనాతి ఏవం తేన తేన కరణీయేన న ఉపట్ఠహేయ్య. సేసం ఉత్తానమేవ. పఠమపారాజికసముట్ఠానం – అకిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

నవమసిక్ఖాపదం.

౧౦. దసమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౧౧౬. దసమే – **నేవ వూపకాసేయ్యాతి** న గహేత్వా గచ్ఛేయ్య. **న వూపకాసాపేయ్యాతి** "ఇమం అయ్యే గహేత్వా గచ్ఛా"తి అఞ్ఞం న ఆణాపేయ్య. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ. ధురనిక్ఖేపసముట్ఠానం – అకిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం , సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

దసమసిక్ఖాపదం.

గబ్భినివగ్గో సత్తమో.

౮. కుమారిభూతవగ్గో

౧-౨-౩. పఠమదుతియతతియసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౧౧౯. కుమారిభూతవగ్గస్స పఠమదుతియతతియసిక్ఖాపదాని తీణి తీహి గిహిగతసిక్ఖాపదేహి సదిసాని. యా పన తా సబ్బపఠమా ద్వే మహాసిక్ఖమానా, తా అతిక్కన్తవీసతివస్సాతి వేదితబ్బా. తా గిహిగతా వా హోన్తు అగిహిగతా వా, సిక్ఖమానా

ఇచ్చేవ వత్తబ్బా, గిహిగతాతి వా కుమారిభూతాతి వా న వత్తబ్బా. గిహిగతాయ దసవస్సకాలే సిక్ఖాసమ్ముతిం దత్వా ద్వాదసవస్సకాలే ఉపసమ్పదా కాతబ్బా. ఏకాదసవస్సకాలే దత్వా తేరసవస్సకాలే కాతబ్బా, ద్వాదసతేరసచుద్దసపన్నరససోళససత్తరసఅట్ఠారసవస్సకాలే సమ్ముతిం దత్వా వీసతివస్సకాలే ఉపసమ్పదా కాతబ్బా. అట్ఠారసవస్సకాలతో పట్ఠాయ చ పనాయం గిహిగతాతిపి కుమారిభూతాతిపి వత్తుం వట్టతి, కుమారిభూతా పన గిహిగతాతి న వత్తబ్బా, కుమారిభూతా ఇచ్చేవ వత్తబ్బా. మహాసిక్ఖమానా పన గిహిగతాతిపి వత్తుం న వట్టతి, కుమారిభూతాతిపి వత్తుం న వట్టతి, సిక్ఖాసమ్ముతిదానవసేన పన తిస్సోపి సిక్ఖమానాతి వత్తుం వట్టతి.

పఠమదుతియతతియాని.

౪-౫-౬. చతుత్థపఞ్చమఛట్ఠసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౧౩౬. **చతుత్థపఞ్చమఛట్ఠేసు** సబ్బం ఉత్తానమేవ. సబ్బాని తిసముట్ఠానాని చతుత్థం కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి. పఞ్చమం కిరియాకిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం , కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి. యఞ్చేత్థ సఙ్ఘేన పరిచ్ఛిన్దితబ్బాతి వుత్తం, తస్స ఉపపరిక్ఖితబ్బాతి అత్థో. ఛట్ఠం కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం దుక్ఖవేదనన్తి. యం పనేత్థ “పరిచ్ఛిన్దిత్వా”తి వుత్తం, తస్స ఉపపరిక్ఖిత్వాతి అత్థో.

చతుత్థపఞ్చమఛట్ఠసిక్ఖాపదాని

౭. సత్తమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౧౩౦. సత్తమే – సబ్బం ఉత్తానమేవ. ధురనిక్ఖేపసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, లోకవజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, అకుసలచిత్తం, దుక్ఖవేదనన్తి.

సత్తమసిక్ఖాపదం.

౮. అట్ఠమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౧౩౪. అట్ఠమేపి – సబ్బం ఉత్తానమేవ. సముట్ఠానాదీనిపి అనన్తరసదిసానేవాతి.

అట్ఠమసిక్ఖాపదం.

౯. నవమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౧౩౮. నవమే – **సోకావాసన్తి** సఙ్కేతం కత్వా అగచ్ఛమానా పురిసానం అన్తో సోకం పవేసేతీతి సోకావాసా, తం సోకావాసం. తేనేవాహ – “సోకావాసా నామ పరేసం దుక్ఖం ఉప్పాదేతీ”తి. అథ వా ఘరం వియ ఘరసామికా, అయమ్పి పురిససమాగమం అలభమానా సోకం ఆవిసతి. ఇతి యం ఆవిసతి, స్వాస్సా ఆవాసో హోతీతి సోకావాసా. తేనాహ – “సోకం

ఆవిసతీ”తి. **అజానన్తీ**తి ఏదిసా అయన్తి అజానమానా. సేసం ఉత్తానమేవ. తిసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

నవమసిక్ఖాపదం.

౧౦. దసమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౧౬౪. దసమే – **అనాపుచ్ఛా**తి అనాపుచ్ఛిత్వా. భిక్ఖునీహి ద్విక్ఖత్తుం ఆపుచ్ఛితబ్బం – పబ్బజ్జాకాలే చ ఉపసమ్పదాకాలే చ, భిక్ఖూనం పన సకిం ఆపుచ్ఛితేపి వట్టతి.

౧౧౬౫. అజానన్తీతి మాతాదీనం అత్థిభావం అజానన్తీ. సేసం ఉత్తానమేవ. ఇదం అపుబ్బసముట్ఠానసీసం. చతుసముట్ఠానం – వాచతో కాయవాచతో వాచాచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి. కథం? అబ్భానకమ్మాదీసు కేనచిదేవ కరణీయేన ఖణ్డసీమాయం నిసిన్నా “పక్కోసథ సిక్ఖమానం, ఇధేవ నం ఉపసమ్పాదేస్సామా”తి ఉపసమ్పాదేతి; ఏవం వాచతో సముట్ఠాతి. ఉపస్సయతో పట్ఠాయ ఉపసమ్పాదేస్సామీతి వత్వా ఖణ్డసీమం గచ్ఛన్తియా కాయవాచతో సముట్ఠాతి. ద్వీసుపి ఠానేసు పణ్ణత్తిభావం జానిత్వావ వీతిక్కమం కరోన్తియా వాచాచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి. అననుజానాపేత్వా ఉపసమ్పాదనతో కిరియాకిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

దసమసిక్ఖాపదం.

౧౧. ఏకాదసమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౧౬౭-౮. ఏకాదసమే – **పారివాసికఛన్దదానేనా**తి పారివాసియేన ఛన్దదానేన. తత్థ చతుబ్బిధం పారివాసియం – పరిసపారివాసియం , రత్తిపారివాసియం, ఛన్దపారివాసియం, అజ్ఝాసయపారివాసియన్తి. తత్థ పరిసపారివాసియం నామ భిక్ఖూ కేనచిదేవ కరణీయేన సన్నిపతితా హోన్తి, అథ మేఘో వా ఉట్ఠాతి, ఉస్సారణా వా కరియతి, మనుస్సా వా అజ్ఝోత్థరన్తా ఆగచ్ఛన్తి, భిక్ఖూ “అనోకాసా మయం అఞ్ఞత్ర గచ్ఛామా”తి ఛన్దం అవిస్సజ్జేత్వావ ఉట్ఠహన్తి. ఇదం పరిసపారివాసియం. కిఞ్చాపి పరిసపారివాసియం, ఛన్దస్స పన అవిస్సట్ఠత్తా కమ్మం కాతుం వట్టతి.

పున భిక్ఖూ “ఉపోసథాదీని కరిస్సామా”తి రత్తిం సన్నిపతిత్వా “యావ సబ్బే సన్నిపతన్తి, తావ ధమ్మం సుణిస్సామా”తి ఏకం అజ్ఝేసన్తి, తస్మిం ధమ్మకథం కథేన్తేయేవ అరుణో ఉగ్గచ్ఛతి. సచే “చాతుద్దసికం ఉపోసథం కరిస్సామా”తి నిసిన్నా “పన్నరసో”తి కాతుం వట్టతి. సచే పన్నరసికం కాతుం నిసిన్నా పాటిపదే అనుపోసథే ఉపోసథం కాతుం న వట్టతి, అఞ్ఞం పన సఙ్ఘకిచ్చం కాతుం వట్టతి. ఇదం రత్తిపారివాసియం నామ.

పున భిక్ఖూ “కిఞ్చిదేవ అబ్భానాదిసఙ్ఘకమ్మం కరిస్సామా”తి నిసిన్నా హోన్తి, తత్రేకో నక్ఖత్తపాఠకో భిక్ఖు ఏవం వదతి – “అజ్జ నక్ఖత్తం దారుణం, మా ఇమం కమ్మం కరోథా”తి. తే తస్స వచనేన ఛన్దం విస్సజ్జేత్వా తత్థేవ నిసిన్నా హోన్తి. అథఞ్ఞో ఆగన్త్వా “నక్ఖత్తం పటిమానేన్తం అత్థో బాలం ఉపచ్చగా”తి (జా. ౧.౧.౪౯) వత్వా “కిం నక్ఖత్తేన కరోథా”తి వదతి. ఇదం

ఛన్దపారివాసియఞ్చేవ అజ్ఝాసయపారివాసియఞ్చ. ఏతస్మిం పారివాసియే పున ఛన్దపారిసుద్ధిం అనానేత్వా కమ్మం కాతుం న వట్టతి.

వుట్ఠితాయ పరిసాయాతి ఛన్దం విస్సజ్జేత్వా కాయేన వా వాచాయ వా ఛన్దవిస్సజ్జనమత్తేనేవ వా ఉట్ఠితాయ పరిసాయ.

౧౧౯౯. **అనాపత్తి అవుట్ఠితాయ పరిసాయాతి** ఛన్దం అవిస్సజ్జేత్వా అవుట్ఠితాయ అనాపత్తి. సేసం ఉత్తానమేవ. తిసముట్ఠానం – కిరియం, సఞ్ఞావిమోక్ఖం, సచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం , కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

ఏకాదసమసిక్ఖాపదం.

౧౨. ద్వాదసమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౨౦౦. ద్వాదసమే – **ఉపస్సయో న సమ్మతీతి** వసనోకాసో నప్పహోతి. సేసం ఉత్తానమేవ. సముట్ఠానాదీని అనన్తరసదిసానేవాతి.

ద్వాదసమసిక్ఖాపదం.

౧౩. తేరసమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౨౦౫. తేరసమే – **ఏకం వస్సం ద్వేతి** ఏకన్తరికే ఏకస్మిం సంవచ్ఛరే ద్వే వుట్ఠాపేతి. సేసం ఉత్తానమేవ. సముట్ఠానాదీనిపి వుత్తసదిసానేవాతి.

తేరసమసిక్ఖాపదం.

కుమారిభూతవగ్గో అట్ఠమో.

౯. ఛత్తుపాహనవగ్గో

౧. పఠమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౨౧౧. ఛత్తవగ్గస్స పఠమసిక్ఖాపదే – **సకిమ్పి ధారేతి ఆపత్తి పాచిత్తియస్సాతి** మగ్గగమనే ఏకపయోగేనేవ దివసమ్పి ధారేతి, ఏకావ ఆపత్తి. సచే కద్దమాదీని పత్వా ఉపాహనా ఓముఞ్చిత్వా ఛత్తమేవ ధారేన్తీ గచ్ఛతి, దుక్కటం. అథాపి గచ్ఛాదీని దిస్వా ఛత్తం అపనామేత్వా ఉపాహనారుళ్హావ గచ్ఛతి, దుక్కటమేవ. సచే ఛత్తమ్పి అపనామేత్వా ఉపాహనాపి ఓముఞ్చిత్వా పున ధారేతి, పున పాచిత్తియం. ఏవం పయోగగణనాయ ఆపత్తియో వేదితబ్బా. సేసం ఉత్తానమేవ. ఏళకలోమసముట్ఠానం – కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

పఠమసిక్ఖాపదం.

౨. దుతియసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౧౮౪. దుతియే – **యానేన యాయన్తీ**తి ఏత్థాపి ఓరోహిత్వా పునప్పునం అభిరుహన్తియా పయోగగణనాయ ఆపత్తియో వేదితబ్బా. సేసం పఠమే వుత్తనయమేవాతి.

దుతియసిక్ఖాపదం.

౩. తతియసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౧౯౦. తతియే – **విప్పకిరియింసూ**తి మణయో విప్పకిణ్ణా. ఇధాపి ఓముఞ్చిత్వా ధారేన్తియా పయోగగణనాయ ఆపత్తియో. సముట్ఠానాదీని వుత్తనయానేవ. కేవలం ఇధ అకుసలచిత్తం హోతీతి.

తతియసిక్ఖాపదం.

౪. చతుత్థసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౧౯౪. చతుత్థే – సీసూపగాదీసు యం యం ధారేతి, తస్స తస్స వసేన వత్థుగణనాయ ఆపత్తియో వేదితబ్బా. సేసం తతియే వుత్తనయమేవాతి.

చతుత్థసిక్ఖాపదం.

౫. పఞ్చమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౧౯౯. పఞ్చమే – **గన్ధవణ్ణకేనా**తి గన్ధేన చ వణ్ణకేన చ. సేసం ఉత్తానమేవ. సముట్ఠానాదీని తతియసదిసానేవాతి.

పఞ్చమసిక్ఖాపదం.

౬. ఛట్ఠసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౨౦౫. ఛట్ఠే – సబ్బం పఞ్చమే వుత్తసదిసమేవాతి.

ఛట్ఠసిక్ఖాపదం.

౭. సత్తమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౨౦౮-౯. సత్తమే – **ఉమ్మద్దాపేతి ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా**తి ఏత్థ హత్థం అమోచేత్వా ఉమ్మద్దనే ఏకావ ఆపత్తి, మోచేత్వా మోచేత్వా ఉమ్మద్దనే పయోగగణనాయ ఆపత్తియో. **సమ్బాహనేపి** ఏసేవ నయో. **గిలానాయా**తి అన్తమసో మగ్గగమనపరిస్సమేనాపి సాబాధాయ. **ఆపదాసూ**తి చోరభయాదీహి సరీరకమ్పనాదీసు. సేసం ఉత్తానమేవ. సముట్ఠానాదీని తతియసదిసానేవాతి.

సత్తమసిక్ఖాపదం.

౮-౯-౧౦. అట్ఠమనవమదసమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౨౧౦. అట్ఠమాదీసు తీసు సిక్ఖమానాయ సామణేరియా, గిహినియాతి ఇదమేవ నానాకరణం, సేసం సత్తమే వుత్తసదిసమేవాతి.

అట్ఠమనవమదసమసిక్ఖాపదాని.

౧౧. ఏకాదసమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౨౧౪. ఏకాదసమే – **భిక్ఖుస్స పురతో**తి అభిముఖమేవాతి అత్థో. ఇదం పన ఉపచారం సన్ధాయ కథితన్తి వేదితబ్బం. సేసం ఉత్తానమేవ. కథినసముట్ఠానం – కాయవాచతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియాకిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

ఏకాదసమసిక్ఖాపదం.

౧౨. ద్వాదసమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౨౧౯-౨౩. ద్వాదసమే – **అనోకాసకత**న్తి అసుకస్మిం నామ ఠానే పుచ్ఛామీతి ఏవం అకతఓకాసం. తేనేవాహ – “అనోకాసకతన్తి అనాపుచ్ఛా”తి . **అనోదిస్సా**తి అసుకస్మిం నామ ఠానే పుచ్ఛామీతి ఏవం అనియమేత్వా కేవలం “పుచ్ఛితబ్బం అత్థి, పుచ్ఛామి అయ్యా”తి ఏవం వత్వా. సేసం ఉత్తానమేవ. పదసోధమ్మసముట్ఠానం – వాచతో వాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియాకిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

ద్వాదసమసిక్ఖాపదం.

౧౩. తేరసమసిక్ఖాపదవణ్ణనా

౧౨౨౬. తేరసమే – **పరిక్ఖేపం అతిక్కామేన్తియా**తి ఏకేన పాదేన అతిక్కన్తే దుక్కటం, దుతియేన పాచిత్తియం. ఉపచారేపి ఏసేవ నయో.

౧౨౨౭. అచ్ఛిన్నచీవరికాయాతిఆదీసు సఙ్కచ్చికచీవరమేవ చీవరన్తి వేదితబ్బం. **ఆపదాసూ**తి మహగ్ఘం హోతి సఙ్కచ్చికం, పారుపిత్వా గచ్ఛన్తియావ ఉపద్దవో ఉప్పజ్జతి, ఏవరూపాసు ఆపదాసు అనాపత్తి. సేసం ఉత్తానమేవ. ఏళకలోమసముట్ఠానం – కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

తేరసమసిక్ఖాపదం.

ఛత్తుపాహనవగ్గో నవమో.

ఉద్దిట్ఠా ఖో అయ్యాయో ఛసట్ఠిసతం పాచిత్తియా ధమ్మాతి ఏత్థ సబ్బానేవ భిక్ఖునీనం ఖుద్దకేసు ఛన్నవుతి, భిక్ఖూనం ద్వేనవుతీతి అట్ఠాసీతిసతం సిక్ఖాపదాని, తతో సకలం భిక్ఖునీవగ్గం, పరమ్పరభోజనం, అనతిరిత్తభోజనం, అనతిరిత్తేన

అభిహట్ఠుం పవారణం, పణీతభోజనవిఞ్ఞత్తి, అచేలకసిక్ఖాపదం, దుట్ఠుల్లపటిచ్ఛాదనం, ఊనవీసతివస్సుపసమ్పాదనం, మాతుగామేన సద్ధిం సంవిధాయ అద్ధానగమనం, రాజన్తేపురప్పవేసనం, సన్తం భిక్ఖుం అనాపుచ్ఛా వికాలే గామప్పవేసనం, నిసీదనం వస్సికసాటికన్తి ఇమాని ద్వావీసతి సిక్ఖాపదాని అపనేత్వా సేసాని సతఞ్చ ఛసట్ఠి చ సిక్ఖాపదాని పాతిమోక్ఖుద్దేసమగ్గేన ఉద్దిట్ఠాని హోన్తీతి వేదితబ్బాని. తేనాహ – “ఉద్దిట్ఠా ఖో అయ్యాయో ఛసట్ఠిసతం పాచిత్తియా ధమ్మా... పే.... ఏవమేతం ధారయామీ”తి.

తత్రాయం సఙ్ఖేపతో సముట్ఠానవినిచ్ఛయో – గిరగ్గసమజ్జం, చిత్తాగారసిక్ఖాపదం, సఙ్ఘాణి, ఇత్థాలఙ్కారో, గన్ధవణ్ణకో, వాసితకపిఞ్ఞాకో, భిక్ఖునీఆదీహి ఉమ్మద్దనపరిమద్దనానీతి ఇమాని దస సిక్ఖాపదాని అచిత్తకాని లోకవజ్జాని. అయం పనేత్థ అధిప్పాయో – వినాపి చిత్తేన ఆపజ్జితబ్బత్తా అచిత్తకాని, చిత్తే పన సతి అకుసలేనేవ ఆపజ్జితబ్బత్తా లోకవజ్జాని. అవసేసాని అచిత్తకాని, పణ్ణత్తివజ్జానేవ. చోరీవుట్ఠాపనం, గామన్తరం, ఆరామసిక్ఖాపదం గబ్భినివగ్గే ఆదితో పట్ఠాయ సత్త, కుమారిభూతవగ్గే ఆదితో పట్ఠాయ పఞ్చ, పురిససంసట్ఠం పారివాసియఛన్దదానం, అనువస్సవుట్ఠాపనం, ఏకన్తరికవుట్ఠాపనన్తి ఇమాని ఏకూనవీసతి సిక్ఖాపదాని సచిత్తకాని పణ్ణత్తివజ్జాని, అవసేసాని సచిత్తకాని లోకవజ్జానేవాతి.

సమన్తపాసాదికాయ వినయసంవణ్ణనాయ భిక్ఖునీవిభఙ్గే

ఖుద్దకవణ్ణనా నిట్ఠితా.

పాచిత్తియకణ్డం నిట్ఠితం.

౫. పాటిదేసనీయకణ్డం (భిక్ఖునీవిభఙ్గవణ్ణనా)

పాటిదేసనీయసిక్ఖాపదవణ్ణనా

పాటిదేసనీయా నామ, ఖుద్దకానం అనన్తరా;
యే ధమ్మా అట్ఠ ఆరుళ్హా, సఙ్ఖేపేనేవ సఙ్గహం;
తేసం పవత్తతే ఏసా, సఙ్ఖేపేనేవ వణ్ణనా.

౧౨౨౮. యాని హి ఏత్థ పాళియం సప్పితేలాదీని నిద్దిట్ఠాని, తానియేవ విఞ్ఞాపేత్వా భుఞ్జన్తియా పాటిదేసనీయా. పాళివినిముత్తకేసు పన సబ్బేసు దుక్కటం. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ. అట్ఠవిధమ్పి పనేతం పాటిదేసనీయం చతుసముట్ఠానం – కాయతో కాయవాచతో కాయచిత్తతో కాయవాచాచిత్తతో చ సముట్ఠాతి, కిరియం నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మం, వచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

పాటిదేసనీయవణ్ణనా నిట్ఠితా.

పాటిదేసనీయకణ్డం నిట్ఠితం.

సేఖియా పన ఉద్దిట్ఠా, యే ధమ్మా పఞ్చసత్తతి;
తేసం అనన్తరాయేవ, సత్తాధికరణప్పయా.

మహావిభఙ్గే యో వుత్తో, తేసం అత్థవినిచ్ఛయో;
భిక్ఖునీనం విభఙ్గేపి, తాదిసంయేవ తం విదూ.

యస్మా తస్మా విసుం తేసం, ధమ్మానం అత్థవణ్ణనా;
న వుత్తా తత్థ యా వుత్తా, వుత్తాయేవ హి సా ఇధాతి.

సమన్తపాసాదికాయ వినయసంవణ్ణనాయ

భిక్ఖునీవిభఙ్గవణ్ణనా నిట్ఠితా.

సబ్బాసవపహం ఏసా, నిట్ఠితా వణ్ణనా యథా;
సబ్బాసవపహం మగ్గం, పత్వా పస్సన్తు నిబ్బుతిన్తి.

ఉభతోవిభఙ్గట్ఠకథా నిట్ఠితా.